

АРТЪР КОНАН ДОЙЛ ПРИКЛЮЧЕНИЯТА НА ШЕРЛОК ХОЛМС

Превод: Красимира Тодорова, Д. Симидов, А. Атанасов

chitanka.info

СКАНДАЛ В БОХЕМИЯ

I

За Шерлок Холмс тя ще остане завинаги жената. Когато говори за нея, той всякога я нарича така. В неговото съзнание тя засенчва всички представителки на своя пол и се извисява над тях. Никакво любовно чувство не влага той, когато мисли за Айрийн Адлер. Всякакви вълнения, особено любовни, са противни на неговия хладен, позитивен, чудно уравновесен характер. Според мен той е най-умната и наблюдателна машина на света. В ролята на любовник той би изпаднал в най-фалшивото и абсурдно положение. Той говори за нежни чувства само с подигравка и насмешка. Интересно е да се наблюдават нежните страсти. Те помагат изключително много при разбулването мотивите на човешките постъпки. Холмс би започнал сериозно да се съмнява от резултатите на своите разследвания, ако можеше да констатира и частица само от наличието на такива чувства в своя характер. И ето — в целия свят за него съществува само една жена — покойната Айрийн Адлер, жена със съмнително минало.

В последно време рядко се виждахме с Холмс. Бракът ми ни отдалечи един от друг. Домашното ми щастие и грижите, свързани с човек, станал за пръв път господар на свой собствен дом, поглъщаха цялото ми внимание и време.

От своя страна, Холмс, който мразеше обществената изява от дъното на бохемския си характер, остана да живее в предишното ни ергенско жилище на Бейкър стрийт. Изцяло погълнат от своите стари книги, той делеше времето си между кокаина и честолубието, между сънливото състояние от упойката и трескавата работа, която пламваше в мощната му натура. Както и преди, изучаването на престъпленията го увеличаше във висша степен. Той влагаше своите големи способности и рядка наблюдателност в откриване на следи и изясняване на факти тогава, когато полицията се беше безнадеждно отказала от тях.

Понякога чувах за неговите успехи, които отдавна бяха прехвърлили границите на острова. Разбрах, че са го викали в Одеса

заради убийството на Трепов; разказваха как е успял да разгадае тайнствената трагедия на братята Аткинсън и Тринкомали и най-после за сполучливата му изява в холандския кралски двор. Разбира се, вестниците не пропускаха да пишат за тези случаи, но с изключение на това, аз не знаех нищо друго за моя другар и приятел.

Една вечер, това беше на 20 март 1888 година, връщайки се от един пациент (отново се бях заловил с частната си практика), минах по Бейкър стрийт покрай незабравимия вход, споменът за който е свързан в душата ми с времето на моята любов и с тъмните обстоятелства около „Етюдът в червено“. Внезапно ме обхвана силно желание да разбера в какво влага в момента своите необикновени способности. Стаите бяха осветени и можеше да се види високата и суха фигура на техния обитател. Той се разхождаше бързо из свободното пространство с приведена глава и скръстени на гърба ръце, За мен, запознатия с всяко негово движение и навик, беше ясно какво означава това. Очевидно той беше излязъл от изкуствено постиганата си летаргия и се намираще по следите на нова загадка.

Отведоха ме в стаята, която някога беше и моя. Холмс ме посрещна без всякакви видими възторзи, но ми се стори, че се зарадва на моето появяване. Без много приказки, с мил поглед той ми подаде стол, поднесе ми кутията с цигарите и кимна към спиртната лампичка, от която да запаля цигарата си. После застана до камината и ме изгледа с присъщия си пронизателен поглед.

— Женитбата ви се е отразила добре — забеляза той. — Изглежда, Уотсън, че сте наддал със седем и половина фунта, откакто се виждахме последния път.

— Точно седем — отвърнах аз.

— Така ли? Според мен малко повече. Вероятно се лъжа, И пак сте започнал частна практика? Защо не ми казахте, че се връщате на тежка работа?

— Как узнавате всичко това?

— Вие добре знаете, че аз съм свикнал да работя дедуктивно. Как иначе ще зная, че неотдавна сте се измокрил и че прислужницата ви е страшно несръчна и небрежна?

— Поразително, Холмс! Преди няколко века вас биха ви изгорили на клада! Наистина, в четвъртък бях на разходка въвн от града и се прибрах в ужасно състояние, но веднага се преоблякох. Що се

отнася до Мери Джейн, то тя е непоправима и жена ми вече я уволни. И все пак как разбрахте всичко?

Той тихо се засмя и потърка дългите си ръце.

— Това е толкова просто — рече той. — На лявата долна част на обувката ви, точно там, където пада светлината от огъня, аз виждам по кожата шест успоредни драскотини. Те са направени от някой, който е чистил небрежно калта от обувките ви. Ето оттук в мен се породило заключението, че сте се разхождал в лошо време и че вашето момиче принадлежи към числото на най-отчаяните лондонски прислужнички. Що се касае до вашата частна практика, аз наистина бих бил невероятен тъпак, ако още при влизането ви не бях усетил мириса на йодоформ и не бях забелязал на десния ви показалец черното петно, което може да се появи само от работа със сребърен нитрат. Шапката ви пък е изпъкнала на това място, където лекарите обикновено слагат стетоскопите си.

Неволно се разсмях от леснината, с която той правеше своите изводи.

— Когато слушам вашите заключения, аз имам чувството, че всичко е просто и лесно. При това имам впечатлението, че моето зрение не отстъпва пред вашето.

— Съвършено вярно — каза Холмс, като запали цигара и се облегна на стола. — Вие виждат е, но не наблюдават е. Разликата е ясна. Например вие често сте виждал стъпалата, които водят от коридора долу, до тази стая.

— Разбира се, твърде често.

— Колко пъти, например?

— Няколко стотици пъти.

— Тогава кажете ми колко са стъпалата?

— Право да си кажа, не зная.

— Така е. Вие твърде често сте ги ползувал, а не знаете колко са на брой. Ето, че съм прав. Аз зная, че са седемнадесет, защото съм ги виждал, ползувал и съм обръщал внимание на това. И понеже сте твърде любопитен по отношение на моите работи, сигурно ще ви бъде интересно да погледнете това.

Той ми подхвърли едно писмо, писано на дебела хартия с розов цвят, което лежеше на масата.

— Получих го с последната поща — рече той. — Четете на глас.

Писмото беше без дата, без подпис и без адрес на изпращача. Ето какво беше съдържанието:

„Днес вечерта при вас ще се яви един господин, който желае да се посъветва по един необикновено важен въпрос. Услугите, сторени от вас напоследък на един от европейските кралски двореци, ни дават увереност, че на вашата личност може смело да се разчита. Подобни отзиви отвсякъде получаваме. И така, бъдете си вкъщи в определения час и не се обиждайте, ако посетителят е с маска.“

— Наистина много тайнствено — забелязах аз. — Как мислите вие, какво значи това?

— Аз още нямам никакви данни, а да се строи теория без тях е огромна грешка. Но какво заключавате вие от самото писмо?

Разгледах внимателно почерка и хартията.

— Този, който е писал писмото, очевидно е богат човек — забелязах аз, като се стараех да подражавам маниера на приятеля си. — Плик от такава хартия струва не по-малко от половин крона дузината. Той е особено плътен...

— Особено. Ето една точна дума — каза Холмс. — Това въобще не е английска хартия. Разгледайте я на светло.

Аз направих това и видях едно главно „Е“ с малко „g“, главно „Р“ и главно „G“ с малко „t“. Това бяха водните знаци.

— Какво ще кажете? — запита Холмс.

— Безспорно, това е името или инициалите на производителя.

— Съвсем не. „G“ и „t“ според мен означават „гезелшафт“, т.е. „Съдружие“. Съкратено у нас то се обозначава с Со. „Р“ означава „папие“ или хартия. Сега да разберем значението на „Еg“. Да погледнем в географския справочник.

И той свали от лавицата дебел том с кожена подвързия.

— Егло, Еглониц, а ето го Е-герия. Тя се намира в страна, в която се говори немски^[1] — в Бохемия^[2], недалеч от Карлсбад. Забележително, че там е починал Валенщайн, също със своите

многобройни стъklarски фабрики, а също и с... ето, Уотсън, с фабрики за хартия. Какво ще кажете за това?

Очите му искряха и той изпусна тържествено голям синкав облак тютюнев дим.

— Хартията е произведена в Бохемия — казах аз.

— Съвършено вярно, А писмото е написано от германец. Обърнахте ли внимание на фразата „подобни отзиви отвсякъде получаваме“? Нито французин, нито руснак биха оформили изречението така. Само германецът може да бъде невнимателен към глаголите си. Сега остава да узнаем какво иска този германец, който пише на бохемска хартия и предпочита да носи маска, за да не показва лицето си. Но ако не се лъжа, самият той пристига, за да изясни хипотезите ни.

В този момент дочухме тропот от конски копита и скърцане на спираща кола. След това се позвъни силно. Холмс подсвирна.

— Доколкото разбрах от тропота, конете са два.

И като надзърна през прозореца продължи.

— Да. Отлична карета и чудесни коне. Всеки от тях струва не по-малко от сто и петдесет гвинеи. Това са хора с големи възможности, Уотсън.

— Аз мисля, че е по-добре да си тръгна, Холмс—казах аз.

— Как ще се чувствам без своя Босуел^[3]! Напротив, докторе. Стойте си там, където сте. Работата по всяка вероятност ще бъде интересна. Жалко ще бъде, ако я пропуснете.

— Но вашият клиент...

— Вие не ми пречите. Останете. И слушайте внимателно нашия разговор. На мен, а може би и на господина ще ни бъде нужна вашата помощ.

Бавните и тежки стъпки, които се чуваха в коридора и по стълбите, спряха пред нашата врата. Почука се силно и отсечено.

— Влезте — рече Холмс.

В стаята се появи човек, не по-нисък от метър и осемдесет. По телосложение — Херкулес. Облечен беше богато, независимо, че в Англия облеклото му би се приело като проява на лош вкус. Ръкавите и яката му бяха обшити с астраганена кожа, наметнатата на плещите му черна пелерина беше подплатена с червена коприна и закопчана на шията с игла с грамаден скъпоценен камък. Високите обуца, които

достигаха до глезените му и бяха от скъпа черна кожа, допълваха впечатлението за варварски разкош, който непознатият произвеждаше с външността си. В ръцете си държеше широкопола шапка, а горната част на лицето му бе закрыта от черна кадифена маска, която обхващаше скулите. Ясно бе, че той току-що я беше сложил, защото при влизането си все още я прикрепваше с ръка. От долната част на лицето личеше, че е човек със силен характер. Устните му и дългата остра брада говореха за решителност, стигаща до упорство.

— Получихте ли бележката ми? — запита той с груб глас, с подчертан немски изговор. — Аз ви писах, че ще дойда.

Гледаше нерешително ту единия, ту другия от нас и очевидно не знаеше към кого да се обърне.

— Моля седнете — каза Холмс. — Господинът е мой приятел и колега — д-р Уотсън. Той е така любезен да ми помага понякога в работата. С кого имам честта да говоря?

— Можете да ме наричате фон Крам, бохемски благородник. Аз вярвам, че този джентълмен, вашият приятел, е човек на честта и че напълно мога да разчитам на неговата дискретност, тъй като работата е необикновено важна. В противен случай желая да разговарям с вас насаме.

Аз станах, за да изляза, но Холмс ме хвана за лакътя и ме изблъска обратно на креслото.

— Говорете пред двамата ни или не говорете изобщо — рече той. — Вие можете да приказвате пред джентълмена толкова спокойно, колкото и пред мен.

Графът повдигна широките си рамене.

— И така — каза той, — да започна. Предварително моля и двама ви да ми дадете дума, че това което ще чуете, трябва да бъде запазено в пълна тайна в продължение на две години. След това вече всичко губи своето значение. В момента мога смело да твърдя, че това, което ще ви кажа, е толкова важно, че може да повлияе върху историята на Европа.

— Обещавам ви — рече Холмс.

— Аз също — казах аз.

— Извинете ме, че се явявам с тази маска — продължи странният ни посетител. — Височайшата особа, от която съм изпратен при вас, желае нейният пратеник да остане неизвестен и трябва да ви

призная веднага, че се наименувах пред вас с титла, която не ми принадлежи.

— Предполагам — сухо отбеляза Холмс.

— Обстоятелствата по работата са крайно деликатни и трябва да се вземат всякакви предпазни мерки, за да се задуши в зародиш всичко, което може да предизвика огромен скандал и да компрометира една от царстващите европейски фамилии. Става дума за великата фамилия Ормшайн, наследствени бохемски крале.

— И това също така предположих — измърмори Холмс, като седна на своя стол и затвори очи.

Посетителят погледна с нескрито учудване небрежно излегнатата фигура на човека, който му бе представен като най-остроумния, най-логично мислещия и най-енергичен детектив на Европа. Холмс разтвори бавно очи и нетърпеливо погледна клиента гигант.

— Ако Ваше Величество бъдете добър да продължите с подробностите, аз бих бил в състояние да ви дам добър съвет и да ви помогна — отбеляза той.

Гигантът скочи от стола и с неудържимо вълнение няколко пъти премина по стаята. После, като че ли с отчаян жест, хвана маската и я хвърли на пода.

— Имате право! — извика той. — Аз съм кралят! Защо да крия?

— Защо наистина? — промърмори Холмс. — Преди още Ваше Величество да заговори, аз знаех, че имам работа с Вилхелм Готсрайх Сигизмунд фон Ормшайн, великия херцог на Касел Фелщайн и наследствен крал на Бохемия.

— Сам разбирате — рече странният посетител, като седна пак на стола и потърка високото си чело, — разбирате добре, че аз не съм свикнал да се занимавам сам с неща от такъв характер. Но работата е толкова деликатна, че не бих могъл да се доверя на който и да било агент, без с това да рискувам себе си и цялата фамилия. Ето защо пристигнах от Прага инкогнито, за да се посъветвам с вас.

— В такъв случай пристъпете към своето намерение — каза Холмс, затваряйки отново очи.

— Ето накратко историята. Преди пет години, по време на продължителния ми престой във Варшава, се запознах с известната авантюристка Айрийн Адлер. Безспорно това име ви е известно.

— Уотсън, погледнете, моля, в моите записки — каза Холмс, без да отваря очи.

В продължение на много години той имаше навика да си записва всичко интересно за хора и предмети, неща, които той считаше, че ще му бъдат от полза. Беше много трудно да се заговори за нещо, за което Холмс да няма сведение било от тези записки; от речник, от алманах. Аз намерих справка за Айрийн Адлер, записана между биографиите на някакъв еврейски равин и един щабен командир, който бил написал изследване за дълбоководните риби.

— Да видим — рече Холмс. — Хм. Родена в Ню Джърси в 1858 година. Контраалт! Ла Скала! Примадона от Императорската Варшавска опера — да! Напуснала оперната сцена! Живее в Лондон — съвършено вярно. Ваше Величество, доколкото схващам, вие сте попаднал в мрежите на тази млада особа, като сте и написал няколко компрометиращи ви писма и сега искате да си ги получите обратно.

— Точно така. Но как?

— Не сте ли с нея в таен брак?

— Не.

— Никакви законни документи или свидетелства?

— Никакви.

— В такъв случай аз не мога да разбера Ваше Величество. Ако тази млада особа поиска да изтръгне от вас пари или по други причини реши да публикува ваши писма, как би доказала тя, че тези писма наистина са ваши?

— Почеркът!

— Празна работа. Фалшификация.

— Хартията, на която са написани тези писма, носи моя монограм.

— Открадната.

— Моя собствен печат.

— Подправен.

— Моя портрет.

— Купен.

— Но ние сме фотографирани заедно!

— О, това е много лошо! Ваше Величество, извършил сте нещо много непредпазливо...

— Аз не знаех какво върша. Бях обезумял.

— Компрометирал, сте се сериозно.

— Тогава бях само кронпринц. Бях млад. Сега съм на тридесет години.

— Трябва да си приберете тази снимка.

— Опитяхме се, без успех.

— Ваше Величество трябва да похарчи доста пари. Тази снимка трябва да се откупи.

— Тя не желае да я продаде.

— Тогава да се открадне!

— Опитяхме пет пъти. Два пъти подкупени от мен крадци претърсиха дома и. Веднъж откраднахме багажа и, когато пътуваше. Два пъти я нападаха. Без всякакъв успех.

— И ни следа от снимката?

— Никаква.

Холмс се засмя.

— Чудесна загадка — рече той.

— Да, но много, изключително много важна за мен — с упрек в гласа допълни кралят.

— Наистина много важна, А според вас какво мисли да прави тя със снимката?

— Да ме унищожи!

— И как именно?

— Имам намерение да се женя.

— Чувах вече за това.

— За Клотилд Лотман фон Сакс Майнинген, втората дъщеря на шведския крал. Сигурно са ви известни строгите нрави на това семейство. Годеницата ми също се отличава с нежен и чувствителен характер. Най-малката сянка от съмнение върху мен може да унищожи всичко.

— А Айрийн Адлер?

— Заплаши ме, че ще и изпрати снимката. И навярно ще стори това. Вие не я познавате, но тя има душа от желязо. Притежава лице на най-голямата красавица и характера на най-решителния мъж. Тя няма да се спре пред нищо, в желанието си да ми попречи да се оженя за друга жена. Положителен съм — пред нищо!

— Сигурен ли сте, че още не е изпратила снимката?

— Сигурен съм.

— Защо?

— Защото тя казва, че ще я изпрати в деня на нашия явен годеж, сиреч понеделник.

— В такъв случай ние имаме още три дена! — каза Холмс, като се прозя, — Тъкмо навреме дойдохте, защото имах още две-три важни дела за разследване. Ваше Величество, ще останете, разбира се, в Лондон?

— Да. Ако ви потрябвам, можете да ме потърсите в хотел „Ленгхъм“ под името граф фон Крам.

— Ще ви пиша как вървят работите.

— Моля ви, много се безпокоя.

— Що се отнася до разноските?

— Давам ви картбланш.

— Безусловно?

— Разберете, готов съм да ви дам една от областите на кралството си, само да получа тази проклета снимка.

— А за сегашните разходи?

Кралят измъкна изпод плаща си тежка кесия от камилска кожа и я сложи на масата.

— Знаете ли адреса на госпожицата? — запита Холмс.

— Брайъни Лодж, Сърпънтайн авеню, С. Джонс Уд.

Холмс записа адреса.

— Още един въпрос — каза той. — Снимката кабинетен формат ли е?

— Да.

— И така, лека нощ, Ваше Величество. Надявам се, скоро да получите успокояващи вести от нас.

След като каретата на краля тръгна, Холмс рече:

— Лека нощ, Уотсън, Ако бъдете така любезен да наминете утре в три часа при мен, ще поговорим по тази работа.

[1] По името на р. Егер, приток на Дунав, близо до Карлсбад, сега Карлови Вари. ↑

[2] Бохемия — лат. название на Чехия по името на келтските племена „бои“. В 1526 г. Чехия, а през XVI–XVII в, и Словакия попадат под властта на Хабсбургите. След 30-годишната война (1618–1648) Чехия загубва своята национална независимост. ↑

[3] Босуел — биограф на англ. писател, критик и езиковед С. Джонсън. Името му е нарицателно в англ. език, тъй като Босуел е регистрирал и най-малката подробност от живота на Джонсън. ↑

II

Тъкмо в уречения час аз бях вече на Бейкър стрийт. Холмс още не беше се прибрал. Хазяйката ми каза, че е излязъл сутринта след осем часа. Седнах до камината, решен да го дочакам, колкото и да закъснее. Резултат от неговите издирвания ме интересуваше необикновено много. Моят интерес се дължеше само на факта, че беше заплашена високопоставена особа. Освен това, както всякога, аз се възхищавах от изкуството на моя приятел бързо да се ориентира във всяко положение, от начина, по който правеше своите изводи. Приятно ми беше да изучавам системата на работата му и да следя бързината и изтънчения начин, с който той разбулваше и най-сложните тайни. Така бях свикнал с неговите успехи, че мисълта за несполука въобще не ми минаваше през ума.

Около четири часа вратата се отвори и в стаята влезе един прислужник, очевидно пиян, с несресани коси, разрошени бакенбарди, със зачервено лице, облечен отвратително. Въпреки че бях свикнал с необикновените предрешвания на приятеля ми, все пак известно време се вглеждах във влезлия, преди да го позная, Холмс ми кимна, влезе в спалнята и след пет минути се появи в спретнато облекло и в приличния си вид. Като пхна ръце в джобовете си, той протегна крака към огъня и започна весело да се киска. Това продължи няколко минути.

— Какво става? — запитах аз.

— Много смешно! Убеден съм, че няма никога да отгатнете къде съм бил цяла сутрин и как съм прекарал времето си.

— Не мога да си представя. Вероятно сте бил по следите на Айрийн Адлер или около нейната къща.

— Точно така. Ще ви разкажа всичко. Малко след осем излязох от къщи, преоблечен като прислужник, който си търси работа. Между хората, които се занимават с коне, съществува една удивителна симпатия, както например това е при масонството. Ако ти си един от тях, лесно можеш да узнаеш това, което те интересува. Бързо намерих

Брайъни Лодж, Това е малка вила — бижу, с градинка отзад, с двуетажна фасада откъм улицата. Външната врата беше заключена. Широка приемна, добре мебелирана, с големи прозорци, чак до пода, закачени на лоши английски рамки, които спокойно може да отвори всяко дете. Зад вилата не видях нищо особено, освен това, че през прозореца на коридора може да се влезе направо от покрива на бараката за файтона. Обиколих цялата къща, но не забелязах нищо, което да заслужава внимание. Тръгнах бавно по пътя и както очаквах, намерих конюшната край една от стените на градината. Помогнах на конярите при чистенето на конете, срещу което получих два пенса, чаша вино, разрежено с вода, две щипки тютюн и много сведения за госпожица Адлер. Разбира се, заедно с това трябваше да изслушам биографиите и сведенията за всички съседи наоколо, които изобщо не ме интересуваха.

— Какво узнахте за Айрийн Адлер? — запитах аз.

— Омаяла е главите на всички в околността. Това е най-лукавата съблазнителна на света. Живее тихо и скромно, пее по концерти, всеки ден излиза на разходка в пет часа и точно в седем се връща вкъщи за храна. През останалото време, изключая концертите, рядко излиза. Има посещения само от едно лице. Това според конярите е един черноок хубавец. Идва веднъж, рядко два пъти на ден. Нарича се Годфри Нортън, адвокат от Темпъл. Виждате ли какво значение има дружбата с конярите. Понякога те са го откарвали у тях и разбрах адреса му и нещичко за него. Когато научих всичко това, започнах да се разхождам напред-назад и да обмислям всичко. Очевидно Годфри Нортън бе главно действащо лице. Той е адвокат, а това не обещава нищо добро. Какви са отношенията между тях и защо той я посещава толкова често? Каква му е тя — клиентка, приятелка или любовница? Ако му е клиентка, много е вероятно да му е дала снимката на съхранение. Ако е негова любовница, тогава е малко вероятно снимката да е у него. От решаването на този въпрос зависеше дали да продължа работата си в Брайъни Лодж, или да се прехвърля към жилището на младия господин в Темпъл. Страхувам се, че ви омръзвам с тези подробности, но те са ми необходими, за да можете и вие да се запознаете с тях и за да можете добре да вникнете в положението на нещата.

— Следя внимателно всяка ваша дума, — отговорих аз.

— Докато претеглях всички получени сведения, по улицата се зададе едно чудесно купе. От него излезе необикновено красив млад човек, мургав, с орлов нос и мустаци. Личеше, че е този, за когото бях вече слушал. Направи ми впечатление, че е много неспокоен. Извика на кочияша да го чака и бързо влезе в къщата. Прислужницата предварително му бе отворила вратата като на свой човек в този дом, Младият мъж престоя само половин час. Виждах го отвън да се разхожда развълнувано и да жестикулира. Госпожица Адлер не се виждаше. Той излезе още по-развълнуван отпреди. Като стигна до купето, той извади от джоба си златен часовник и като се взря внимателно в него, извика на коларя: „Карай колкото можеш по-бързо. Най-напред на Рйджън стрийт при Грос и Хенк, после в църквата «Св. Моника» на Еджуеър Роуд. Половин гвинея за чай, ако успееш за двадесет минути.“ Той току-що беше заминал и бях почнал да мисля дали не е по-добре да го последвам, когато по уличката се зададе едно малко, красиво ландо. Кочияшът се бе облякъл набързо, дрехата му не беше закопчана догоре, връзката — изкривена настрана, конят — запретнат как да е. Ландото спря, госпожица Адлер излетя от входа и се качи бързо. Успях само да я зърна. Изключителна красота, Уотсън. „В църквата «Св. Моника», Джон! — извика тя. — Половин соверен, ако пристигнем за двадесет минути!“ Не трябваше да губя и минута. Реших да тичам и да се метна отзад на ландото. В този момент забелязах един файтон, който се движеше бавно по уличката. Файтонджията ме изгледа подозрително, но аз се хвърлих вътре и преди да се опомни, му извиках: „Към църквата «Св. Моника» и половин соверен, ако стигнеш за двадесет минути!“ Часът беше единадесет и тридесет и пет. Започваше да ми се изяснява нещо. Ландото и купето имаха аванс пред мен, Файтонджията караше много бързо. Струва ми се, никога в живота си не съм се движил с такава скорост. Въпреки това ландото и купето бяха пред църквата, когато пристигнах. От телата на конете излизаха кълбета пара. Платих на файтонджията и се втурнах в църквата. Освен двамата, които преследвах, и свещеника, в помещението нямаше никой друг. И тримата стояха заедно пред олтара и очевидно спореха за нещо. Закрачих бавно по лявата страна като случаен посетител. Внезапно и тримата се обърнаха към мен, а Годфри Нортън се спусна и извика: „Слава Богу! Вие идвате тъкмо в най-подходящия момент!“ Аз го

запитах: „За какво става дума?“ „Елате, елате! Остават само още три минути, след тях вече всичко е незаконно!“ Те почти насила ме отвлякоха пред олтара и преди да се опомня, аз вече мърморех отговори, които те ми шепнеха на ухото. Ясно ти е, Уотсън, свидетелствувах на брака на девойката Айрийн Адлер и господин Годфри Нортън. Всичко свърши мълниеносно, след което младоженците ме обкръжиха и започнаха да ме обсипват с благодарности, а свещеникът ме благослови. Никога в живота ми не се е случвало да изпадам в подобно нелепо положение. Ето защо се смеех сега, когато се завърнах. Очевидно имаше пречка за сключването на брака и аз бях спестил на младоженеца усилията да търчи по улицата, за да търси свидетел. Младоженката ми даде един соверен и аз реших да си го запазя за спомен от това събитие.

— Това е съвсем неочакван обрат на нещата — рекох аз. — А после какво се случи, Холмс?

— Убедих се, че планът ми е застрашен сериозно. Двойката можеше да замине веднага на сватбено пътуване. Налагаше се да взема бързи, енергични мерки, Пред входа на църквата те се разделиха. Той тръгна за Темпъл, а тя за дома си. „Ще изляза на разходка както обикновено, в пет часа“ — му каза тя. Нищо повече. Тръгнаха си в различни посоки, а аз в моята, за да взема необходимите мерки.

— В какво се състоят те?

— Най-напред в това да похапна, Студено говеждо и чаша бира — нареди той на прислужника, който влезе след позвъняването му. — Бях толкова зает, че нямах време за обяд, а до довечера ще имам още много работа. Освен това, докторе, необходимо ми е и вашето участие.

— С удоволствие.

— Ще можете ли без угризение да нарушите закона?

— Вероятно.

— Не се страхувате, че може да бъдете задържан от полицията?

— Зависи от това, в името на какво...

— О, целта е чудесна!

— В такъв случай съм на вашите услуги.

— Бях уверен, че ще мога да разчитам на вас.

— Но какво се иска от мен?

— Ще ви кажа после, след като ми донесат яденето. Впрочем ето го и него... — Холмс поблагодари на хазайката и като седна пред

сложената маса, продължи: — Докато се храня, ще ви говоря, защото разполагаме с малко време. Часът е близо пет. След два часа трябва да бъдем на мястото на действието. Госпожицата, или поточно госпожата, се връща от разходка в седем часа. Трябва значи да я видим в Брайъни Лодж.

— А после?

— Останалото оставете на мен. Подготвил съм всичко. Аз настоявам само на едно. Каквото и да става, вие не трябва да се намесвате. Разбирате ли?

— Разбирам, че ще бъда неутрален.

— Няма да правите нищо. Навярно ще станат малки инциденти. Не се забърквайте в тях. Те ще свършат с факта, че мен ще ме въведат в къщата. След пет минути прозорецът ще се отвори. Трябва да бъдете близо до този прозорец.

— Разбрах.

— Сега следвайте мисълта ми. Вие ще можете да ме виждате. Когато вдигна ръка, ето така, хвърляте в стаята този предмет, който ще ви дам, и същевременно викате: „Пожар!“ Разбирате ли?

— Напълно.

— Ето, това нещо не е страшно — каза той, като извади от джоба си предмет, подобен на дебела цигара. — Най-обикновена ракета с възпламенител накрая. При удар се задействува. Вашата роля е да хвърлите ракетата. Когато извикате: „Пожар!“, цяла тълпа ще повтаря този вик. Веднага се оттегляте в края на улицата, а след десетина минути и аз ще бъда при вас.

— Значи, въздържам се от всякакви действия, наблюдавам прозореца и при даден от вас знак хвърлям ракетата, викам, „пожар“, оттеглям се на ъгъла на уличката, където ви чакам.

— Точно така.

— Разчитайте на мен.

— Отлично. Сега е време да се подготвя за новата си роля.

След няколко минути Холмс излезе от стаята си, предрешен като свещеник, с мило, простодушно лице. Най-добрият актьор би завидял на широкополата шапка, кожените панталони, бялата яка, симпатичната усмивка и израза на благосклонно любопитство, излъчващо се от цялата му фигура. Всички тези промени не бяха само резултат от смяната на облеклото. Във всяка нова роля се променяше

не само изразът на лицето му, но и маниерите и жестовете, цялата му душа.

Излязохме от Бейкър стрийт в шест и петнадесет минути. В седем без десет бяхме край Брайъни Лодж. Беше достатъчно притъмняло. В къщата бяха запалили осветлението в очакване на своята стопанка. Всичко беше точно така, както си представях според кратките описания на Шерлок Холмс. Единствено мястото ми се видя не тъй усамотено, както очаквах. Напротив, то бе много по-оживено, отколкото са малките улици в спокойните части на града. По улицата стояха групички от бедно облечени хора, които пушеха и се смееха. Имаше даже и точилар на ножове. Двама войници задяваха млада бавачка, а няколко прилично облечени млади хора се разхождаха с цигари в уста.

— Знаете ли — каза Холмс, докато се разхождахме и ние по улицата, заедно с останалите. — Сватбата до известна степен опростява цялата работа. Снимката сега става двуостро оръжие. Искам да вярвам, че дамата сега няма да пожелае фотографията да стане известна на Годфри Нортън, също както нашият клиент не желае тя да попадне пред погледа на неговата принцеса. Въпросът се свежда до следното: къде да търсим проклетата снимка?

— Наистина, къде може да е скрита?

— Тя не я носи у себе си. Знае много добре, че това би било рисковано. Кралят може да наеме хора, които чрез насилие да я претърсят и да отнемат снимката. За това вече са правени опити. Може да я съхраняват нейният банкер и адвокатът и. Изключвам тези две възможности й ще ви кажа защо. Жените са скрити по природа и предпочитат сами да си съхраняват тайните. Защо да ги поверяват на друг? На себе си жената може да разчита, но знае ли тя дали изборният от нея човек няма да бъде повлиян от някакви причини — лични, икономически, политически? При това, ако си спомняте, тя е заплашила, че ще се възползува от снимката след няколко дни. Следователно тя трябва да и бъде под ръка. Мисля си, че фотографията е в къщата.

— Забравяте ли, че два пъти вече са влизали крадци?

— Не са знаели къде да търсят.

— А как ще действувате вие?

— Аз ще я принудя да ми каже къде е снимката.

— Тя ще откаже.

— Няма да бъде в състояние да направи това. Ето, чувам вече шума на файтон. Това е нейният екипаж. И така, старайте се да изпълните моите заповеди.

В този момент на завоя на улицата блеснаха фенерите на екипажа. Към входа на Брайъни Лодж се отправи малкото изящно ландо. Щом то спря, към вратата му се спусна един дрипльо, който в желанието си да получи за това пари, започна да дърпа вратата, за да я отвори. Веднага го отблъсна друг скитник, очевидно със същите намерения. Стана голяма разправия, при която войниците взеха страната на първия, а точиларят — на втория скитник. Чуха се и удари, а излязлата от ландото дама се озова в центъра на малка група хора, които се караха, нагрубяваха и удряха.

Холмс се хвърли в тълпата, за да защити дамата, но в момента, в който стигна до нея, извика и падна с окървавено лице. Като видяха това, войниците избягаха в една посока, дрипльовците в друга, а неколцината добре облечени мъже, които наблюдаваха сцената отдалече, обкръжиха дамата и пострадалия, с цел да им помогнат. Айрийн Адлер, ще продължавам да я наричам така, пъргаво се изкачи по стълбите, спря най-горе и погледна към улицата. Сега чудесната и фигура се виждаше ясно на светлината на лампите от антрето.

— Тежко ли е ранен бедният джентълмен? — запита тя.

— Той почина — обади се няколко гласа.

— Не, не, жив е още — извика някой. — Но ще почине, преди да го откараме в болница.

— Той е герой — обади се една жена. — Ако не беше се намесил, сигурно на лейди щяха да и откраднат часовника и кесията. Това са разбойници, и то от най-отчаяните, Ето, той поема въздух, диша!

— Не бива да лежи на улицата. Можем ли да го внесем в къщата, госпожице?

— Разбира се. Внесете го в гостната. Там има удобно канапе. Оттук, моля ви!

Бавно и тържествено внесоха Холмс в гостната. Запалиха лампите, пердетата не бяха спуснати и аз можех да виждам всичко, което ставаше там. Не зная дали моят приятел е чувствувал угризения, но аз лично изпитвах голям срам, като гледах как красивата жена,

срещу която действувахме, се навежда грациозно и с каква доброта полага грижи за пребития заради нея човек. В същото време да се откажа да участвувам в предначертания план, би било черна измяна от моя страна спрямо Холмс. Аз се мъчех да убедя себе си, вадейки ракетата от джоба. В края на краищата ние не искахме да и сторим зло, а да и попречим тя да причини злина на друг човек.

Холмс се привдигна, седна на канапето и с жест показа, че не му достига въздух. Прислужницата отвори прозореца. В този миг забелязах, че той вдига ръка. Това беше уговореният сигнал, Като извиках: „Пожар!“, хвърлих ракетата в стаята. Веднага цялата тълпа наоколо поде вика и „пожар, пожар“ се понесе по цялата улица. От прозореца заизлизаха гъсти кълба дим. Видях през пушека няколко души в стаята и чух гласа на Холмс, който ги успокояваше. Промъкнах се през шумната тълпа и зачаках накрая на уличката. Зарадвах се, когато след десет минути Холмс се появи, хвана ме под ръка и се запромъквахме далеч от мястото на действие. Приятелят ми вървеше мълчалив, крачехме бързо, докато не се озовахме в една тиха уличка, която водеше към Еджуеър стрийт.

— Вие изпълнихте всичко съвсем точно, Уотсън — рече приятелят ми.

— У вас ли е снимката?

— Зная къде е.

— Как успяхте да разберете това?

— Тя сама ми показва мястото, нали ви казах?

— Все пак нищо не разбирам.

— Нищо не искам да скривам от вас — рече той, като се засмя,
— Работата е много проста. Сам се досетихте, че на улицата всички хора бяха наши помагачи, повикани специално за този сценарий.

— Досетих се.

— Когато започна свадата, аз бях приготвил в ръката си малко червена боя, разредена, разбира се. Спуснах се напред, паднах и потърках с ръка челото си, после цялото лице. Това е стара игра, стар номер. Получи се окървавено лице.

— И това разбрах.

— После ме внесоха в гостната. Показах със знаци, че се задушавам и прислужницата отвори прозореца, като по този начин ви се даде възможност да изпълните предварителния план.

— Кажете, с какво ви помогна това?

— Всичко имаше голямо значение. Когато една жена види, че и гори къщата, тя инстинктивно се хвърля да спасява най-скъпото за нея. Аз често съм градил теориите си на базата на този непреодолим инстинкт. Омъжената жена грабва децата си, неомъжената — кутийката със скъпоценностите, В дадения случай за мен беше ясно, че най-скъпото на нашата приятелка е именно снимката. Инсценировката на пожара излезе отлично. Облаците дим, виковете на хората бяха в състояние да разхлопат и най-железните нерви, И се случи точно това, което исках. Снимката е скрита в една ниша с подвижен капак, над бутона на звънеца. Само за секунда Айрийн Адлер се намери до скривалището, изтегли наполовина снимката и в този миг аз извиках, че няма нищо опасно. Тя постави фотографията обратно, погледна ме и излезе. Повече не я видях. Извиних се пред присъстващите и също напуснах. Колебаех се дали да не взема трофея, но в гостната се вмъкна фойтонджията, очите му през цялото време ме следяха, затова предпочетох да не пипам снимката. Според мен прекомерното бързане би объркало всичко.

— А оттук нататък? — запитах аз.

— Нашите търсения всъщност приключиха. Утре ще дойдем с краля и с вас, ако пожелаете.

Ще ни въведат в гостната и ще идат да съобщят за нашето посещение, но когато влезе дамата, тя няма да намери нито нас, нито портрета.

— В колко часа мислите да отидем?

— В осем сутринта. Тя ще спи по това време, така че полесражението ще бъде свободно. В случая трябва да избързаме, защото женитбата може да измени много от привичките и начина и на живот. Веднага трябва да телеграфираме на краля.

Пристигнахме на Бейкър стрийт. Когато спряхме пред нашия вход и Холмс търсеше в джоба си ключа от вратата, зад гърба ни премина някой, който отпрати поздрав към приятеля ми:

— Лека нощ, господин Шерлок Холмс!

По тротоара се движеха няколко души, но явно тези думи бяха произнесени от слабичък, строен младеж, облечен с наметало. Той бързо отмина нататък.

— Чува! — Чувал съм вече този глас — проговори Холмс, като се вглеждаше по слабо осветената улица в гърба на младежа. — Дявол да го вземе, как ми се иска да зная кой беше този!

III

Нощувах у Холмс. На другата сутрин току-що бяхме седнали на закуска, в стаята се втурна кралят на Бохемия.

— Наистина ли взехте снимката? — извика той и хвана Холмс за раменете, като втрещено го гледаше в очите.

— Още не.

— А има ли надежда?

— Надявам се.

— Тогава да вървим! Горя от нетърпение!

— Трябва да изпратим за файтон.

— Аз съм с карета.

— Това опростява нещата.

Слязохме долу и потеглихме.

— Айрийн Адлер се омъжи — забеляза Холмс.

— Омъжи ли се? Кога? — кралят беше изненадан.

— Вчера.

— Но за кого?

— За един английски адвокат. Казва се Нортън.

— Но тя не би могла да го обича!

— Надявам се, че би могла.

— А защо се надявате?

— Защото по този начин и двете страни биха били спокойни. Ако тя обича своя мъж, тя не обича Ваше Величество. А щом не обича Ваше Величество, тя няма да пречи на вашите планове.

— Това е вярно! И все пак! Ах, ако тя имаше високопоставен произход. Каква кралица можеше да бъде!

И той потъна в мрачно мълчание, от което не излезе чак до Брайъни Лодж. Не беше заключено. На вътрешното стълбище ни посрещна възрастна прислужница, която, както ми се стори, ни гледаше насмешливо.

— Господин Шерлок Холмс? — запита тя.

— Да, аз съм господин Холмс — отвърна моят приятел, като я загледа малко учуден.

— Да, да! Моята господарка ми каза, че сигурно ще наминете към нея. Днес сутринта тя замина за континента с влака, който тръгва от Чаринг Крос в пет и петнадесет.

— Какво? — Холмс се отдръпна назад, обладан от мъка и изненада. — Искате да кажете, че е напуснала Англия?

— Й никога няма да се върне тук.

— А снимката? — запита кралят с дрезгав глас. — Значи всичко е загубено.

— Ще видим — рече Холмс и изтича покрай прислужницата към гостната. Ние го последвахме.

Навсякъде се виждаха следи от раздигане, отворени ракли и сандъци, празни лавици. Личеше, че обитателката е бързала извънредно много. Холмс се спусна към нишата, махна капака и като бръкна вътре, извади някаква картичка и едно писмо. На картичката беше фотографирана самата Айрийн Адлер в бална рокля. Писмото беше надписано така: „За Шелрок Холмс — детектив. До поискване.“ Холмс го разтвори и ние го прочетохме и тримата. Беше писано в дванадесет през нощта и съдържаше следното:

„Скъпи ми господин Шелрок Холмс!

Вие действувахте отлично и напълно ме заблудихте. Не подозирах нищо до вика за пожара. И след като се издадох, веднага помислих за вас. Още преди няколко месеца ме бяха предупредили да държа сметка за вашата личност. Внушиха ми, че кралят по всяка вероятност ще се обърне за съдействие към вас. Имах вашия адрес. Живеех нащрек. И все пак се издадох. Вие ме принудихте да ви открия скривалището си. Дори тогава, когато в мен се мярна подозрението, трудно ми беше да си помисля нещо лошо за такъв мил и добър старец — свещеник. Но вие знаете, че аз самата съм актриса. Мъжкият костюм не е нещо ново за мен. Аз често се ползувам от свободата, която дава той. Изпратих файтонджията да ви наблюдава, а аз бързо се преоблякох в роклята за разходка, както наричам

мъжкия си костюм, и се спуснах долу точно когато вие излизахте.

Така аз ви съпроводих до дома ви и се убедих, че съм била обект на интриги и грижи за знаменития господин Шерлок Холмс. Тогава аз малко непредпазливо ви пожелах лека нощ и се отправих в Темпъл при съпруга си.

И двамата решихме, че заминаването ще бъде най-доброто средство да се спасим от такъв опасен противник. Ето защо, когато дойдете утре, ще намерите гнезденцето празно. Що се касае до снимката, то вашият клиент може да бъде спокоен. Обичам и съм обичана от човек, далеч по-добър от него. Кралят е свободен да постъпва както иска и тази, която той е обидил жестоко, няма да му попречи в нищо. Задържам снимката у себе си като самозащита и като средство, което може да ме запази от каквито и да било постъпки на краля за в бъдеще. Подарявам му своя портрет, който може би ще му бъде приятно да притежава и оставам, скъпи ми Шерлок Холмс, ваша Айрийн Нортън, родена Адлер.“

— Каква жена! — О, каква жена! — извика кралят на Бохемия, след като и тримата свършихме с четенето. — Нали ви разказах колко умна и решителна е тя! Кажете ми, нима не би била чудна кралица? Защо не беше от знатен произход, защо?

— От това, което видях и почувствувах — каза Холмс студено, — тази лейди няма нужда от знатен произход. Тя по душа е благородничка. Съжалявам, че не можах да доведа до успешен край възложената ми от Ваше Величество работа.

— Лъжете се — рече кралят. — По-успешен изход не можеше и да се желае. Думата на тази жена е ненарушима. Относно снимката мога да бъда толкова спокоен, все едно, ако тя беше изгорена.

— Приятно ми е да чуя това от Ваше Величество.

— Аз ви дължа извънредно много. Кажете ми, с какво мога да ви се отплатя? Този пръстен... — добави той, като свали от пръста си изящно изработен пръстен — змия с изумруди, и го сложи на дланта на Холмс.

— Ваше Величество, за мен има нещо значително по-скъпо!

— А именно?

— Тази снимка.

Кралят го гледаше изумен.

— Портретът на Айрийн Адлер? — извика той.

— Разбира се, ако желаете — отговори Холмс. — Благодаря, Ваше Величество. И така, аз нямам повече работа тук. Имам честта да ви пожелаая сбогом!

Той се поклони и като не забеляза протегнатите му от краля ръце, си тръгнахме за дома.

По този начин бе избегнат големият скандал в Бохемското кралство, а прецизният план на Шерлок Холмс беше унищожен от умната жена. По-рано той винаги се надсмиваше над женския ум. В последно време вече не чувам такива насмешки.

Когато стане дума за Айрийн Адлер или пък погледне нейният портрет, той не употребява никакво друго име освен жената.

КЛУБЪТ НА ЧЕРВЕНОКОСИТЕ

Един ден през миналата есен се отбих у моя приятел Шерлок Холмс и го сварих да разговаря с пълен, червендалест възрастен мъж с огненочервена коса. Извиних се, че идвам така ненадейно! и понечих да си тръгна, Холмс обаче почти насила ме въведе в стаята и затвори вратата зад гърба ми.

— Напротив, идвате тъкмо навреме, драги ми Уотсън — сърдечно ме увери той.

— Боях се да не ви преча. Виждам, че сте зает.

— Да, зает съм наистина.

— В такъв случай ще ви почакам в съседната стая.

— Не, не — възрази Холмс и се обърна към събеседника си: — Господин Уилсън, този джентълмен ми е бил ценен помощник при успешното разрешаване на много от случаите, с които съм се заемал, затова смятам, че ще ми бъде особено полезен в разясняването и на вашия въпрос.

Пълният господин се понадигна от стола, кимна ми леко за поздрав и ме изгледа изпитателно с малките си, полускрити в подпухналите клепачи очи.

— Настанете се на канапето, Уотсън — покани ме Холмс, а той самият се отпусна в креслото и допря пръстите на двете си ръце, както имаше обичай да прави, когато размишлява над нещо.

— Отлично зная, драги ми Уотсън, че споделяте моето влечение към всичко странно и необичайно, излизащо от рамките на еднообразното ни и скучно ежедневие. Иначе едва ли бихте си водили с такова увлечение подробни записки за случаите, които разследвам, и които, позволете ми да ви упрекна, в усърдието си нередко поразкресявате.

— Но всички тези случаи са наистина изключително интересни — оправдах се аз.

— Спомняте ли си обаче какво ви казах онзи ден, когато се канехме да се заемем с не особено сложната задача, която ни възложи

госпожица Мери Съдърланд — че и най-смелото въображение не може да съчини необичайните и невероятни неща, които понякога се случват в живота.

— Твърдение, в което аз си позволих волността да се усъмня.

— Ако продължавате обаче да упорствате, драги докторе, ще ме принудите да ви затрупам с факти, които накрая ще ви убедят, че съм прав. Да вземем за пример историята на господин Джейбс Уилсън, който беше така любезен да ме посети тази сутрин, за да ми я разкаже. Уверявам ви, отдавна не бях чувал нещо толкова интересно. Това, което се е случило с господин Уилсън, наистина изглежда необикновено. Неведнъж съм ви казвал, че зад странното и необикновеното често се крият не големи, а съвсем дребни престъпления или дори деяния, които далеч нямат престъпен характер. В дадения случай не мога веднага да преценя дали става въпрос за престъпление, но събитията наистина са крайно, крайно необикновени. Господин Уилсън, бъдете така добър да повторите разказа си. Моля ви за това не само за да може моят приятел доктор Уотсън да чуе историята, но и аз да я изслушам отново, тъй като тя е толкова странна, че бих искал да спра вниманието си и на най-дребните подробности. Обикновено именно подробностите ми помагат да си припомня хилядите сходни случаи, които съм разследвал. Сега обаче съм принуден да призная, че в практиката си с подобно произшествие не съм се сблъсквал.

Пълният клиент изпъчи гордо гърди, извади от вътрешния джоб на редингота си мръсен, измачкан вестник и го разгърна върху коляното си. Когато сведе глава и зашари с очи по колоната с обявленията, аз се възползвах от момента да го огледам и да се опитам чрез метода на Шерлок Холмс по облеклото и изобщо по цялата му външност да си извадя заключения що за човек е.

За съжаление наблюденията ми не надхвърлиха онова, което бе очевидно още от пръв поглед. Посетителят явно бе най-обикновен дребен търговец, възпълен, самодоволен и глуповат. Беше облечен с издути на коленете сиви пепитени панталони, с разкопчан, не особено чист черен редингот и сива жилетка, от чието джобче се подаваше масивен месингов ланец, на който беше окачена наподобяваща украшение продупчена в средата правоъгълна метална пластинка. Протрит цилиндър и избеляла кафява пелерина с измачкана кадифена

яка лежах на стола до него. И тъй, колкото и да разглеждах непознатия, нищо друго не ми направи впечатление освен огненочервената коса и мрачния и недоволен израз на лицето му.

Шерлок Холмс веднага забеляза безуспешния ми опит да стигна до някакви по-задълбочени изводи, поклати глава, усмихна се и рече:

— Като изключим най-очевидните данни — че господин Уилсън някога се е занимавал с физически труд, че смърка енфие, че е франкмасон, че е бил в Китай и че напоследък е прекарал дълго време в писане, — и аз самият не мога да кажа нищо повече за него.

Господин Джейбс Уилсън подскочи от изненада и без да сваля пръст от колоната с обявленията във вестника, впери поглед в приятеля ми.

— Откъде, за бога, знаете всичко това, господин Холмс? — попита той. — Откъде знаете например, че съм се занимавал с физически труд? Като млад наистина бях корабен дърводелец.

— По ръцете ви личи, драги мой сър. Дясната ви ръка е по-голяма от лявата. Работили сте главно с нея и мускулите ѝ са по-развити.

— Добре, а за смъркането на емфие и франкмасонството?

— Простете ми, че ще ви разоблича в нарушение на строгия устав на вашия орден, но явно сте забравили, че на вратовръзката ви е забодена карфица със знака на франкмасоните.

— О, да. Това наистина го бях забравил. Но как разбрахте, че продължително съм писал?

— Много просто, каква друга може да е причината петнадесетина сантиметра от долната страна на десния ви ръкав да е така излъскана, а на левия при лакътя да има чупка, която се получава, когато човек си подпира ръката на бюрото, докато пише?

— Добре, а за Китай?

— Над дясната ви китка е татуирана риба. На тази инквизиция сте се подложили в Китай. Посветил съм много време на изучаването на различните методи на татуировка, писал съм дори и трудове на тази тема. Никъде другаде по света освен в Китай не оцветяват люспите на рибите в бледорозово. А китайската монета, която е окачена на ланеца ви, напълно затвърди извода ми.

Джейбс Уилсън се разсмя гръмогласно.

— Ето какво било! — възкликна той. — В първия момент направо се удивих от ясновидските ви способности, а сега разбирам, че работата е съвсем проста.

— Започвам да си мисля, Уотсън — рече Холмс, — че правя голяма грешка, като давам такива разяснения. Както знаете, *Omne ignotum pro magnifico* или, преведено на английски, „Всичко неизвестно се смята за възвишено“ и ако продължавам да изпадам в откровения, има опасност скромната ми репутация да се провали. Успяхте ли да намерите обявлението, господин Уилсън?

— Да, намерих го — отвърна Уилсън, забил грубия си червен показалец някъде по средата на колоната с обявления. — Ето го! Всъщност с него започна всичко. Прочетете го сам, сър.

Взех вестника и прочетох следното:

„Клуб на червенокосите.

В изпълнение на завещанието на покойния Изикиа Хопкинс от Лебънън, Пенсилвания, САЩ, се открива място за нов член на клуба със заплата от четири лири стерлинги седмично за напълно номинална служба. Всички червенокоси мъже, здрави тялом и духом, могат да кандидатстват за мястото. Желаетелите да се явят в понеделник в единадесет часа при Дънкън Рос в клуба на улица «Флийт», «Поупс Корт».“

— Какво, по дяволите, означава това — възкликнах аз, след като два пъти прочетох обявлението.

Холмс се подсмихна и се размърда на стола си, както имаше обичай да прави, когато беше в повишено настроение.

— Доста е странно, не намирате ли? — обърна се той първо към мен и после към Уилсън: — А вие, господин Уилсън, сега накратко ни разкажете всичко за себе си, за вашето семейство и каква роля изигра обявлението във вашия живот. Доктор Уотсън, моля, отбележете си преди това кой е вестникът и от коя дата е.

— „Морнинг Кроникъл“ от 27 април 1890 година. Точно отпреди два месеца.

— Добре. Започвайте, господин Уилсън.

— Както вече ви казах — рече Джейбс Уилсън, като попи потта, избила по челото му, — аз имам малка заложна къща на „Кобърг Скуеър“, близо до Сити. Работя на дребно и в последните години изкарвах толкова, колкото да преживявам. Някога можех да си позволя да държа двама помощници, но сега имам само един. И него едва ли щях да наема, ако той не се бе съгласил да му плащам половин надница, а срещу останалото, което му се полага, да го уча на занаята си.

— Как се казва този услужлив младеж? — попита Шерлок Холмс.

— Името му е Винсънт Сполдинг и вече е преминал младежките си години. Трудно ми е да определя възрастта му. Но по-умел помощник от него едва ли бих могъл да си намеря. Много добре знам, че той може напълно самостоятелно да върши тази работа и да печели два пъти повече, отколкото получава при мен, но в края на краищата, щом това положение го задоволява, не е в мой интерес да му подказвам подобна мисъл.

— Да, наистина. За вас очевидно е от голяма полза, че имате помощник, който навсякъде другаде би получавал пълното си възнаграждение. В днешно време малцина работодатели попадат на толкова добросъвестни служители. Струва ми се, че вашият помощник е не по-малко странен от обявлението, което ни дадохте да прочетем.

— Е, и той си има своите слабости — рече Уилсън. — Не съм срещал човек така страстно отдаден на фотографията. Непрекъснато щрака с апарата, вместо да посвети времето си на по-полезни неща, после бърза да се вмъкне в зимника като заек в дупката си, за да проявява снимките, които е направил. Това му е главният недостатък, но пък е толкова добър работник, че аз не го упреквам.

— Все още работи и живее при вас, предполагам?

— Да, сър. Той и едно четиринадесетгодишно момиче, което ни сготвя по нещичко и от време на време почиства — това е цялото ми домакинство. Аз съм вдовец без деца. Тримата живеем тихо и скромно, имаме си покрив над главата, плащаме си всички дългове и не правим никому нищо лошо. Първото нещо, което смути спокойствието ни, беше това обявление. Точно преди осем седмици Сполдинг слезе в кантората с този вестник в ръка и каза:

„Жалко, че господ не ме е създал червенокос, господин Уилсън.“

„Защо? — попитах аз.“

„Защо ли? — каза ми той. — Защото се открива място за нов член в «Клуба на червенокосите». Който го заеме, ще се опаричи. Доколко-, то разбирам, местата са повече от кандидатите и попечителите си блъскат главите какво да правят с поверените им средства. Да можех само да променя цвета на косите си, набързо щях да се настаня в това топло гнезденце.“

„Чакай, чакай, я ми разкажи по-подробно — подканих го аз.“ Знаете ли, господин Холмс, по характер съм човек домосед и тъй като не тичам аз да гоня работата, а тя сама идва при мен, понякога минават цели седмици, без да си подам носа навън, затова не знам какво става по света и с нетърпение чакам да науча някоя новина.

„Не сте ли чували никога за «Клуба на червенокосите?»“ — попита ме Сполдинг с ококорени от изненада очи.

„Не, никога.“

„Много ми е странно, тъй като сте крайно подходящ кандидат за свободното място.“

„А колко ли ще може да се печели от това?“

„Около двеста лири годишно, но работата е много лека и няма никак да пречи, ако човек си има и друго занимание.“

Можете да си представите как наострих уши, тъй като търговията ми със заложенни вещи от няколко години вървеше слабо и двеста лири допълнителен доход щеше да ми дойде много добре.

„Разкажи ми всичко, което знаеш“ — казах аз на Сполдинг.

„Ето — отвърна ми той, сочейки обявлението, — уверете се сам. Клубът иска да попълни едно място и дава адреса на желаещите да получат по-подробна информация. Доколкото знам, този клуб е бил основан от един особняк, американски милионер, Изикиа Хопкинс. Той самият бил червенокос, затова изпитвал голяма симпатия към всички червенокоси, и когато починал, се разбрало, че е поверил огромното си състояние на попечители с изричното нареждане то да бъде използвано за осигуряване на прилична издръжка на хора със същия цвят на косата като неговия. Както съм чувал, срещу крайно лека работа те получават едно много добро възнаграждение.“

„Но — възразих аз — сигурно милиони червенокоси ще пожелаят да заемат това свободно място.“

„Не чак толкова много, колкото си мислите — отвърна ми той. — Условието е да са лондончани и да са на средна възраст. Този американец е прекарал младите си години в Лондон и е пожелал по някакъв начин да се отплати на града, който му е помогнал да стане заможен. Освен това има и още едно важно условие — не става въпрос изобщо за всички хора с червени коси, да речем, със светлочервени или тъмночервени, а само с ослепително, огненочервени. Ето ви е например, господин Уилсън, имате пълното основание да си опитате щастието. Не съм сигурен обаче в едно — дали заради неколкостотин лири стерлинги си заслужава да занемарявате основната си работа.“

Както виждате сами, господа, моята коса е именно с този богат, наситен огненочервен оттенък и тъкмо това ме подтикна да си опитам късмета, защото, ако решаването на въпроса зависеше от такова условие, аз щях да имам предимство пред мнозина други кандидати. Сполдинг очевидно бе добре запознат с подробностите и като преценил, че може да ми бъде полезен, му наредих да затвори капациите на прозорците и да тръгне с мен. Той явно много се зарадва, че вместо да работи, ще се поразходи, заключихме кантората и поехме към посочения в обявлението адрес.

Едва ли в живота ще ми се случи повторно да видя подобно зрелище, господин Холмс. От север, от юг, от изток и от запад в отговор на обявлението към Сити се стичаха хора с всички възможни оттенъци на червено в косите си. Улица „Флийт“ се беше задръстила от червенокоси, а „Поупс Корт“ приличаше на огромна сергия, отрупана с портокали. Не бях допускар, че в Англия има толкова много червенокоси хора. Обявлението бе привлякло, кажи-речи, половината население на страната ни. Не бях допускар също, че червеният цвят може да има толкова разнообразни оттенъци — сламеночервено, лимоненочервено, портокалово, тухлено, рижо като козината на ирландски сетер, глинено и още, и още. Но както ми беше казал Сполдинг, малцина бяха онези с огненочервена коса като моята. И все пак, като видях колко народ чака, се обезкуражих и понечих да си тръгна, Сполдинг обаче не искаше да ме пусне за нищо на света. Какво прави, какво струва, с блъскане, с бутане, накрая успя да ме преведе през тълпата и се добрахме до стълбата, която водеше към въпросния клуб. По нея се движеха два потока от хора — едните се качваха с

надежда, а другите слизаха разочаровани. Ние успяхме и между тях да се промушим и се намерихме в самата канцелария.

— Това, което разказахте дотук, е доста интересно — обади се Холмс, когато нашият посетител замълча и реши да поосвежи паметта си с голяма щипка енфие. — Моля, продължавайте!

— В канцеларията нямаше нищо друго освен два дървени стола и една чамова маса, зад която седеше дребен човек с коса, още по-огненочервена и от моята. Той разменяше по няколко думи с всеки влязъл кандидат и набързо го отпращаше, като му намираше някакъв недостатък, противоречащ на условията. Явно, че не беше така лесно човек да се добере до примамливото място. Когато дойде и нашият ред, дребничкият човек ме посрещна далеч по-приветливо, отколкото всички останали. Дори затвори вратата, да не влизат други хора, че да проведем разговора на спокойствие.

„Това е господин Джейбс Уилсън — представи ме моят помощник, — който желае да заеме свободното място в клуба.“

„И е напълно подходящ за него, защото отговаря на изискванията — отвърна — дребничкият. — Отдавна не съм срещал човек с истински огненочервена коса.“

Той отстъпи крачка назад, наклони глава и така се загледа в косата ми, че аз се почувствах крайно неловко. После се втурна внезапно към мен, стисна ми ръката и най-сърдечно ме поздрави с успеха.

„Няма място за двоумение — рече той. — Вярвам, че ще ме извините обаче, ако първо взема някои предохранителни мерки.“ При тези думи той сграбчи косата ми с две ръце и започна да я тегли така, че аз накрая изкрещях от болка.

„Виждам, че очите ви се насълзиха — рече дребничкият, като ми пусна косата, — значи всичко е редовно. Налага се да бъдем бдителни, нали разбирате. На два пъти се опитаха да ни излъжат с помощта на перуки и веднъж с боя. Само да не ви разказвам с какви мошеници съм се сблъсквал, защото тогава ще загубите доверие в човешкия род.“

Той отиде до прозореца и се провикна с пълно гърло, че мястото е попълнено. Отдолу се понесе разочаровано роптание и тълпата започна да се разпръсква в различни посоки, докато накрая останахме само двама червенкоси — аз и чиновникът.

„Казвам се Дънкан Рос — представи ми се дребничкият — и съм един от попечителите на имуществото, което ни предостави нашият уважаван благодетел. Женен ли сте, господин Уилсън? Имате ли семейство?“

Аз отговорих, че съм вдовец без деца, а той смръщи леко чело и рече: „Колко жалко! Това е една сериозна пречка. Жалко наистина, че не сте женен. Защото клубът има за цел не само да подкрепя материално червенокосите, но и да допринася за увеличаването на техния брой. А при вас, след като не сте задомен, условието няма да бъде напълно спазено.“

Изпитах силно разочарование, господин Холмс, защото си помислих, че това ще стане причина да не получа мястото, но той, след като размисли няколко минути, ме увери, че ще гледа да уреди работата.

„При друг случай — рече той — това обстоятелство би се оказало фатално, но за човек с толкова рядко срещан цвят на косата сме длъжни да направим известна отстъпка. Кога ще можете да се заемете с новите си задължения?“

„Затруднен съм да ви отговоря веднага, тъй като не мога да изоставя напълно малкото си предприятие“ — отвърнах аз.

„О, не се безпокойте за това, господин Уилсън — услужливо се намеси Винсънт Сполдинг, — мисля, че ще успее да се справя с работата вместо вас.“

„В кои часове ще бъде зает?“ — попитах аз.

„От десет до два.“

В заложените къщи, както знаете, господин Холмс, най-голям оборот става вечер, и то главно в четвъртък и петък, преди получаване на надниците, затова нямаше да ми бъде неудобно да използвам сутрините да припечеля допълнителното възнаграждение. Бях сигурен и в способностите на своя помощник и знаех, че той ще върти работата добре и без мен.

„Удобно ми е да идвам в тези часове — отвърнах аз. — А какво ще бъде заплащането?“

„Четири лири на седмица.“

„И какво ще работя?“

„О, работата ви ще бъде чисто номинална.“ „Какво разбирате под номинална работа?“

„Ще трябва неотлъчно да стоите в клуба или поне в сградата, в която се намира. Излезете ли дори за малко, ще загубите мястото. В завещанието това условие е упоменато изрично. Преди всичко от него ще зависи бъдещото ви положение.“

„Щом става въпрос само за четири часа на ден, няма да ми е чак толкова трудно да издържа.“

„И запомнете, никакви оправдателни причини не се признават — нито болест, нито някаква важна работа. Стойте си на мястото, иначе изгубвате службата.“

„А с какво по-точно ще се занимавам?“

„Ще преписвате «Енциклопедия Британика». Ето ви първия том. Сам ще си набавите мастило, перо и попивателна хартия, а ние ви осигуряваме тази маса и този стол. Ще бъдете ли готов да започнете от утре?“

„Разбира се“ — отвърнах аз.

„В такъв случай, довиждане, господин Джейбс Уилсън, ъ ми позволете още веднъж да ви поздравя за доходното място, което имахте щастието да спечелите.“

Той ме изпрати с поклон от стаята и аз си тръгнах с моя помощник толкова ощастливен, че не намирах думи, с които да изразя радостта си. През целия ден случилото се не ми излизаше от ума, вечерта обаче доброто ми настроение взе да спада. Започнах да се съмнявам дали зад цялата тази работа не се крие някаква шега или измама. Трудно ми беше да повярвам, че някой може да завещае цялото си състояние за основаването на подобен клуб, който да пилее парите за такова безполезно нещо като преписването на „Енциклопедия Британика“. Винсънт Сполдинг всякак се стараяше да ме насърчи, но когато дойде време да си лягам, вече твърдо бях намислил да се откажа. На сутринта обаче все пак реших да отида и да видя какво ще стане. Купих за едно пени шише мастило и с паче перо и седем листа хартия голям формат се отправих към „Поупс Корт“. За моя изненада и задоволство всичко се оказа според уговорката. Масата беше подготвена за писане и господин Рос беше там, за да се увери дали ще дойда навреме. Нареди ми да започна от буквата „А“ и си излезе, но минаваше от време на време да види как ми върви работата. В два часа дойде да ми каже, че вече мога да си тръгна, похвали ме, че съм успял

да препиша толкова много, излязохме и той заключи вратата на канцеларията.

— И така продължих да ходя всеки ден. В събота господин Рос ми наброи четири златни лири — надницата ми за изтеклата седмица. Мина още една седмица и още една. Всяка сутрин отивах в десет и си тръгнах в два. С течение на времето работодателят ми започна да минава само по веднъж за цялата сутрин, докато накрая изобщо престана да идва. Аз, разбира се, не смеех да напусна нито за миг помещението, защото не бях сигурен дали той все пак няма да се отбие, а службата много ми харесваше, пък ми носеше и добър доход, та не исках да рискувам да я загубя.

Така изтекоха осем седмици, бях преписал вече статиите за абатството, артилерията, архитектурата, за Атика и се надявах с усърдието, с което работех, скоро да стигна до буква „Б“. Доста се бях охарчил за хартия и бях изписал толкова много листове, че вече едва се побираха на полицата. И изведнъж всичко свърши.

— Как така свърши?

— Да, сър, и то днес сутринта. Отидох както обикновено на работа в десет часа, но вратата беше заключена и на нея беше забодено с кабарче малко квадратно картонче. Ето, вижте го и прочетете сам какво пише на него.

Той подаде едно бяло картонче с големината на лист от бележник, на което пишеше следното:

КЛУБЪТ НА ЧЕРВЕНОКОСИТЕ

е

разпуснат

9 октомври 1890

Двамата с Холмс прочетохме това кратко съобщение, после погледнахме унилото лице на клиента ни. В първия момент историята ни се стори толкова комична, че без да се замисляме дали зад нея не се крие нещо сериозно, прихнахме в гръмогласен смях.

— Не виждам какво толкова смешно има — викна Уилсън, като почервения до корена на огненочервените си коси. — Ако не можете да

направите нещо друго, освен да ми се присмивате, ще отида да потърся помощ другаде.

— Не се вълнувайте, моля ви — успокой го Холмс и го бутна да седне отново на стола, от който той се беше надигнал. — За нищо на света не бих се отказал да разследвам вашия случай. Отдавна не ми е попадало нещо толкова необичайно и то вече разбужда детективския ми нюх. Но, съгласете се, в историята има и нещо доста комично. А сега, моля, разкажете ни какво направихте, като намерихте картончето с обявата на вратата.

— Толкова се изумих, сър, че в първия момент недоумявах какво да предприема. После обиколих близките кантори, но никъде нищо не знаеха по въпроса. Най-сетне потърсих собственика на сградата, някакъв счетоводител, който живееше на партерния етаж, и го попитах може ли да ми каже какво се е случило с клуба на червенокосите. Той ми отвърна, че никога не е чувал за такъв клуб. Тогава го попитах за Дънкан Рос. Той отговори, че името не му е познато.

„Става дума за джентълмена от № 4“ — поясних аз.

„Кой? Червенокосият ли?“

„Да.“

„О — възкликна собственикът, — но, той се казва Уилям Морис. Адвокат, който временно ползваше моето помещение, докато му подредят новата кантора. Вчера се изнесе.“

„Къде мога да го намеря?“

„Как къде? В новата му кантора. Той ми съобщи адреса. Улица «Кинг Едуард» 17, близо до катедралата «Сейнт Пол».“

Втурнах се натам, но на посочения адрес открих работилница за наколенници и никой от работниците не беше чувал нито за Уилям Морис, нито за Дънкан Рос.

— И какво направихте тогава? — попита Холмс.

— Прибрах се в къщи на „Сакс — Кобърг Скуеър“, за да се посъветвам с моя помощник. Но и той с нищо не можа да ми помогне. Каза ми само, че ако изчакам спокойно, навярно ще получа някакво съобщение по пощата. Работата обаче не търпеше отлагане, господин Холмс, защото не ми се искаше да изпусна тази чудесна служба, без да се преборя да си я възвърна, и тъй като вие сте прочут със съветите, които давате на невинни хора, изпаднали в беда, дойдох право при вас.

— И много разумно сте постъпили — отвърна Холмс. — Това, което ви се е случило, е изключително интересно и аз с удоволствие ще се заема да го разследвам. От вашия разказ заключавам, че зад тази история може би се крие нещо далеч по-сериозно, отколкото изглежда на пръв поглед.

— За мен най-сериозното е това, че губя по четири лири стерлинги седмично — ядосано рече Уилсън.

— Колкото до вас — забеляза Холмс, — смятам, че нямате право да сте недоволен от този крайно необичаен клуб. Тъкмо обратното. Както разбирам, спечелили сте тридесетина лири и сте обогатили знанията си с всички статии от „Енциклопедия Британика“, започващи с буквата „А“. С една дума, нищо не сте загубили.

— Така е, сър, но искам да разбера кои са тези хора и с каква цел ми изиграха такава шега, ако, разбира се, наистина се окаже шега. Доста скъпичка им е излязла — цели тридесет и две лири.

— Ще се опитаме да изясним всички тези неща, но първо искам да ви задам няколко въпроса, господин Уилсън. Вашият помощник, който ви обърна внимание върху обявлението във вестника... от колко време служи при вас?

— От около месец.

— Как попаднахте на него?

— Яви се в отговор на едно мое обявление.

— Той единственият кандидат ли беше за мястото?

— Не, имаше още неколцина.

— Защо се спряхте на него?

— Защото ми се стори сръчен и не прояви претенции за заплащането.

— Съгласи се да работи срещу половин надница, нали така?

— Да.

— А как изглежда този Винсънт Сполдинг?

— Дребен, но як и много пъргав, с голобрадо лице, макар да приближава тридесетте. На челото си има бял белег, сякаш мястото е изгорено с някаква киселина.

Холмс се поизправи в креслото си, явно силно заинтригуван.

— Така и предполагам — рече той. — Да сте забелязали да има дупки за обици на ушите?

— Да, има, сър. Той ми обясни, че някаква циганка му ги пробила, когато бил дете.

— Хм! — тихо възкликна Холмс, отпусна се отново в креслото и дълбоко се замисли. — Още ли работи при вас?

— Да, сър, нали ви казах, че преди малко разговарях с него в кантората.

— А той добре ли си изпълняваше задълженията, докато отсъствахте?

— Не мога да се оплача, сър. Освен това сутрин обикновено имаме малко клиенти.

— А сега можете да си вървите, господин Уилсън. Надявам се до ден-два да мога да ви дам някакво обяснение по въпроса. Днес е събота, вярвам, че до понеделник ще бъде готов със заключението си.

— Е, Уотсън — рече Холмс, след като нашият посетител си излезе, — имате ли някакви предположения по въпроса?

— Никакви — признах си откровено аз. — Историята е прекалено тайнствена.

— Обикновено — рече Холмс, — колкото по-заплетен изглежда даден случай, толкова по-лесен е за разгадаване. Най-голяма трудност срещам при ясните и прости на пръв поглед престъпления, както е трудно да определиш характера на човек с безлични черти на лицето. Но с този случай трябва да се заема незабавно.

— И с какво смятате да започнете? — попитах аз.

— Първо ще изпуша една лула — отвърна Холмс. — За разрешаването на тази задача ми е нужно време колкото за три лули и ви моля в продължение на около час да не ми говорите.

Той се сгуши в креслото си, присви колене и почти ги опря до орловия си нос, затвори очи и засмука лулата си, която стърчеше от устата му като човката на някаква странна птица. По едно време ми се стори, че е заспал, и тъкмо когато мен също започваше да ме наляга лека дрямка, той неочаквано скочи с изражението на човек, взел важно решение, и остави лулата си на полицата над камината.

— Следобед в „Сейнт Джеймс Хол“ ще свири Сарасате — изуми ме Холмс със забележката си. — Кажете, Уотсън, ще можете ли да лишите вашите пациенти от грижите си за няколко часа?

— Днес нямам никакви посещения. Поначало лекарската ми практика ми отнема малко време.

— В такъв случай вземайте си шапката и да тръгваме. Искам да пообиколим Сити и пътьом ще хапнем някъде на крак. Забелязах, че в програмата е застъпена преди всичко немска музика, а аз имам повече предпочитания към нея, отколкото към италианската и френската. Тя настройва човек към самовглъбяване, тъкмо това, което ми е нужно сега. Да вървим!

С подземната железница стигнахме до Алдъргейт, а оттам повървахме няколко минути до „Сакс — Кобърг Скуеър“, откъдето бе започнала необичайната история, която бяхме изслушали сутринта. „Сакс — Кобърг Скуеър“ всъщност се оказа едно безлюдно площадче, с претенцията за аристократичен стил, затворено от четири редици оцветели двуетажни тухлени къщи, чиито прозорци гледаха към оградено с железен парапет подобие на градинка с прераснали сред тревата бурени и няколко пръснати тук-там, повехнали олеандрови храсти, които отчаяно се бореха да оцелеят в наситения със сажди и дим въздух. Кафява табела с името „Джейбс Уилсън“, изписано с бели букви и украсена с три позлатени топчици, окачена над входа на една от ъгловите сгради, сочеше къде се помещава кантората на нашия червенокос клиент. Шерлок Холмс се спря пред къщата, наклони глава на една страна и с присвити клепачи, които полускриваха яркия блясък на очите му, взе да я оглежда внимателно, после бавно тръгна по улицата, оглеждайки и останалите къщи. Върна се при кантората на Уилсън и след като потропа силно два-три пъти с бастуна си по плочника, отиде и почука на вратата. Пъргав, интелигентен на вид, гладко обръснат млад човек незабавно му отвори и го покани да влезе.

— Благодаря ви — рече Холмс, — аз само исках да попитам как мога да стигна от тук до Странд.

— На третата пряка ще свиете вдясно, а после на четвъртата вляво — бързо отвори младият човек и затвори вратата.

— Ловък е, няма що — забеляза Холмс, като си тръгнахме. — По моя преценка той заема четвърто място сред големите авантюристи в Лондон, а за дързост бих му отредил дори трето. Чувал съм доста неща за него.

— Очевидно помощникът на мистър Уилсън играе някаква роля в тайнствената история с „Клуба на червенокосите“ — рекох аз. — Сигурен съм, че го попитахте за пътя просто за да можете да го видите.

— Не него самия.

— А какво тогава?

— Коленете на панталоните му.

— И какво открихте?

— Това, което очаквах.

— Защо потропахте по плочника?

— Драги ми докторе, сега е време за разследване, а не за разговори. Трябва да разузнаем всичко за неприятелския лагер. Вече научихме нещичко за „Сакс — Кобърг Скуеър“. Предстои ни да погледнем какво има от обратната му страна.

Улицата, на която се озовахме, като завихме зад ъгъла, беше толкова, различна от пустото площадче, колкото е различна една картина от лицевата и opakата си страна. Намирахме се на една от главните пътни артерии, която свързва Сити със северната и източната част на града. Платното беше задръстено от коли, които се движеха неспирно в двете посоки, а плочниците бяха почернели от забързани тълпи пешеходци. Гледахме луксозните магазини и представителните търговски кантори и ни беше трудно да си представим, че граничат със занемарения и пращен „Сакс — Кобърг Скуер“, който току-що бяхме напуснали.

— А сега отново на работа — рече Холмс, като застана на ъгъла и плъзна поглед по улицата. — Трябва да запомня точно реда, в който са разположени сградите. Едно от увлеченията ми е да изучавам подробно всяко кътче на Лондон. Започваме с тютюнопродавницата на Мортимър, до нея е магазинчето за вестници, следват Кобъргският клон на Градската и Областната банка, вегетарианският ресторант, каретното депо на Мак Фърлин и стигаме до следващата пресечка. С това работата ни тук, Уотсън, привърши и вече можем да си позволим малък отдых. Сандвич с чаша кафе и се пренасяме в царството на цигулковата музика, в царството на хармонията, изяществото и възвишеността, където няма да ни досаждат никакви червенокоси клиенти с техните тайнствени истории.

Моят приятел беше не само страстен почитател на музиката и крайно надарен изпълнител, но и композитор на произведения с изключително високи достойнства. Седнал в едно кресло на първия ред в концертната зала, той прекара целия следобед в пълно блаженство, като движеше плавно тънките си дълги пръсти в такт с музиката. По лицето му играеше лека усмивка, а погледът му се рееше

замечтано. В този момент едва ли някой би разпознал в него детектива Холмс, безпощадния Холмс, ненадминатия по остроумие и неуморим преследвач на престъпници. Удивителното в неговия характер бе способността му да раздвоява личността си, сякаш в него се бореха две начала, и аз често се питах дали изключителната му проникателност и педантичност не се бяха породили като някаква защитна реакция срещу романтичността и сантименталността, които природата бе заложила у него. Пълната отпуснатост и апатия се редуваха с изблици на неудържима енергия. Случеше ли се Холмс да остане няколко дни спокоен в креслото, увлечен в музикалните си импровизации, с черния туш и нотните листове в ръце, знаех от наблюдение, че това е затишие пред буря. Изведнъж го завладяваше страстта към преследване, ловджийският му нюх се разбуждаше, интуицията му се изостряше до върхната си степен и хората, които не познаваха методите му, започваха да гледат на него подозрително, сякаш бе човек с някакви свръхестествени способности. Като гледах с какво упоение слушаше музиката този следобед в „Сейнт Джеймс Хол“, разбрах, че за онези, по чиито дири е решил да тръгне, приближава опасен момент.

— Навярно се каните да се приберете у дома, докторе? — рече той, като излизахме от концерта.

— Да, такива са ми намеренията.

— А на мен ми предстои да свърша още една работа, която ще ми отнеме навярно няколко часа. Историята на „Сакс — Кобърг Скуеър“ е сериозна.

— Така ли смятате наистина?

— Подготвя се голямо престъпление, но имам основания да смятам, че ще ни стигне времето да го предотвратим. Жалкото е, че днес е събота и това малко усложнява нещата. Ще ми е нужна вашата помощ довечера.

— В колко часа?

— Не по-рано от десет.

— Точно в десет ще бъда на улица „Бейкър“.

— Чудесно. И да ви предупредя, докторе, не е изключено да изпаднем в опасна ситуация, затова не забравяйте да сложите в джоба си военния револвер.

Холмс ми махна с ръка, обърна се кръгом и за миг изчезна в тълпата. Не се смятам за глупав човек, но когато се случи да

сътруднича на Шерлок Холмс, винаги ме обзема чувство на потиснатост и съмнение, че умствените ми способности не са на нужната висота. Бях чул разказа, който бе чул и той, бях видял онова, което бе видял и той, но от думите му личеше, че е разбрал не само какво се бе случило, но и какво предстоеше да се случи, докато за мен историята продължаваше да бъде една напълно непонятна загадка. По пътя към дома си в Кензингтън не спирах да размишлявам за необикновената случка с червенокосия преписвач на „Енциклопедия Британика“, за посещението ни на „Сакс — Кобърг Скуеър“ и за обезпокоителното предупреждение, което Холмс ми отправи на раздяла. Къде щеше да бъде тази среднощна експедиция и защо аз трябваше да бъда въоръжен? Къде щяхме да отидем и какво щяхме да правим? Холмс ми бе намекнал, че голобрадият помощник на червенокосия ни клиент е опасна личност, човек, способен да извърши голямо престъпление. Опитвах се да намеря отговор на тези въпроси, но усилията ми оставаха напразни. Накрая се отчаях и реших да изчакам до вечерта, с надеждата, че тогава случаят навярно ще ми се изясни.

В десет без петнадесет излязох от къщи, прекосих Хайд Парк, минах по улица „Оксфорд“ и стигнах до улица „Бейкър“. Пред къщата бяха спрели два файтона. Като влязох в ходника, чух от горния етаж да долитат гласове. Заварих Холмс да разговаря оживено с двама мъже. Единият от тях беше полицейският инспектор Питър Джоунс, а другият беше висок слаб господин със строг израз на лицето, с лъскав цилиндър и елегантен, безупречно ушит редингот.

— О, ето че вече всички се събрахме — възкликна Холмс, закопча двуредното си три четвърти палто от дебел плат и взе от закачалката ловджийския си камшик с масивна дръжка. — Уотсън, струва ми се, че познавате господин Джоунс от Скотланд Ярд? Позволете ми да ви представя и господин Мериуедър, който също ще вземе участие в тазвечерното ни приключение.

— Както виждате, докторе, ние с господин Холмс отново ще ловуваме заедно — рече с присъщата си самонадеяност Джоунс. — Той блестящо умее да подготвя лова, но не може да мине без една стара хрътка, която да докопа дивеча.

— Дано само не се втурнем по следите на някакъв въображаем дивеч — забеляза мрачно господин Мериуедър.

— Имайте пълно доверие в господин Холмс, сър — авторитетно го успокои инспекторът. — Той действа по свои методи, които, ще си позволя да кажа, според мен се градят преди всичко на предположения и богато въображение, но детективският му нюх е неоспорим. Трябва да призная, че за разкриването на две големи престъпления — убийството в Шолто и грабежа на скъпоценностите от Агра — заслугата беше всъщност негова, а не на полицията.

— Щом вие твърдите това, господин Джоунс, значи няма от какво да се тревожа. За най-голямо мое съжаление обаче ще се наложи да изпусна обичайния си съботен бридж. За първи път от двадесет и седем години насам ще се лиша от любимото си развлечение.

— Затова пък залогът тази вечер ще бъде стократно по-висок от онзи на вашите партии бридж — рече Шерлок Холмс — и самата игра ще бъде далеч по-вълнуваща. Печалбата ви, господин Мериуедър, ще се равнява на близо тридесет хиляди лири стерлинги, а вие, Джоунс, най-сетне ще успеете да заловите човека, когото отдавна търсите.

— Става дума за Джон Клей, убиец, крадец, фалшификатор на пари и документи. Млад човек, но изключително изкусен в професията си. Няма друг престъпник в Лондон, на когото с по-голямо удоволствие бих сложил белезници на ръцете. Интересна личност е този Джон Клей. Дядо му е бил херцог, а той самият е учил в Итън и Оксфорд. Колкото е изобретателен, толкова е и ловък в ръцете и макар на всяка крачка да се натъкваме на следите му, до този момент все не можем да го заловим. Ако едната седмица извършва обир чрез взлом в Шотландия, на следващата събира пари за изграждането на приют за сираци в Корнуел. От години го следвам по петите, но Досега никога не съм го виждал.

— Надявам се, че ще имам удоволствието да ви го представя тази вечер. И аз на няколко пъти съм имал леки сблъсъци с него и съм напълно съгласен с вас, че е един от най-ловките престъпници. Часът обаче вече минава десет и трябва да тръгваме. Ако обичате, вие двамата се настанете в първия фойтон, а Уотсън и аз ще ви последваме с втория.

По време на продължителното пътуване Шерлок Холмс не беше особено разговорлив. Седеше удобно отпуснат на облегалката и си тананикаше мелодиите, които бе слушал следобеда. Фойтонът с

трополене ни преведе през безкраен лабиринт от осветени с газови лампи улички, докато накрая се добрахме до улица „Фарингтън“.

— Вече сме съвсем близо — забеляза моят приятел. — Господин Мериуедър е банков директор и е лично заинтересован от случая. Реших, че е добре да вземем с нас и Джоунс. Той не е лош човек, само че не му стига умът за професията, която си е избрал. Има обаче едно положително качество — смел е като булдог и вкопчи ли се в жертвата си, стиска щипци като омар. Ето че пристигнахме. Мериуедър и Джоунс вече са тук.

Спряхме на същата оживена улица, на която се бяхме озовали сутринта. Освободихме файтоните и водени от господин Мериуедър, минахме по един тесен коридор и през една странична вратичка, която той ни отвори. Следваше втори коридор, който свършваше при масивен железен портал. Оттам тръгваше вита каменна стълба, която стигаше до още по-огромен портал. Господин Мериуедър се спря да запали един фенер и ни поведе през тъмен, миришещ на пръст ходник, и след като отвори трета врата, ни въведе в огромен подземен склад, пълен с кошове и обемисти сандъци.

— Отгоре сте добре защитени — рече Холмс, като вдигна фенера и огледа тавана.

— Отдолу също — забеляза господин Мериуедър, като потропа с бастуна си по каменните плочи, с които бе облицован подът. — Господи, кънти, сякаш е кухо — възкликна той изумен.

— Моля ви, не вдигайте такъв шум — предупреди го строго Холмс. — С това може да провалите успеха на нашата експедиция. Ако обичате, бъдете така добър да седнете на един от сандъците, за да не ни пречите.

Достолепният господин Мериуедър се настани на един от кошовете с обиден израз на лицето, а Холмс коленичи на пода и с помощта на фенера и лупата си започна да изследва внимателно процепите между каменните плочи. След няколко секунди, очевидно задоволен от това, което бе видял, скочи на крака и прибра лупата в джоба си.

— Имаме на разположение най-малко един час — заяви той, — защото те едва ли ще предприемат никакви стъпки, преди да се уверят, че наивният ни червенокос клиент си е вече в леглото. След това обаче няма да губят нито секунда, защото, колкото по-бързо свършат

работата си, толкова повече време ще им остане да се укроят. В момента се намираме, докторе, както навярно сте се досетили, в хранилището на градския клон на една от най-големите лондонски банки. Господин Мериуедър е председател на управителното тяло и сам ще ви обясни какво привлича така силно вниманието на най-дръзките престъпници в Лондон към това хранилище.

— Нашето френско злато — прошепна господин Мериуедър. — На няколко пъти получихме предупреждение, че навярно се подготвя опит да бъде откраднато.

— Вашето френско злато ли?

— Да. Преди няколко месеца ни се наложи да увеличим оборотните си средства и за тази цел захтехме тридесет хиляди наполеона от банката на Франция. Разчуло се е, че не сме успели да разопаковаме парите и че те все още се намират в хранилището. В коша, върху който седя, има две хиляди наполеона, подредени между листове оловно фолио. Никога досега не сме съхранявали толкова големи златни авоари в един-единствен клон на банката и нашите директори силно се безпокояха от това.

— Напълно основателно — забеляза Холмс. — Вече е време да уточним плана на действие. Предполагам, че събитията, които очаквам, ще се развият най-много до един час. Междувременно, господин Мериуедър, ще трябва да прикрием светлината на фенера.

— И да останем в тъмното?

— За съжаление, да. Бях сложил колода карти в джоба си с намерението, както сме четирима, да изиграем един робер, за да не пропуснете обичайното си забавление, но като виждам колко сериозна е подготовката на врага, смятам, че е рисковано помещението да остане осветено. Много е важно всеки от нас да си избере удобна позиция. Тези хора са дръзки и безскрупулни и макар че ще ги нападнем неочаквано, не е изключено да наранят някого от нас, не вземем ли предпазни мерки. Аз ще застана зад този кош, а вие, Джоунс и Уотсън, се скрийте зад онези двата. Щом осветя престъпниците, бързо ги обградете. Ако се опитат да открият огън, Уотсън, стреляйте по тях без всякакви угризения.

Сложих заредения си револвер върху един от дървените сандъци и приклеках зад него. Холмс затвори вратичката на фенера и ни остави в пълна тъмнина — нищо не виждах, все едно че бях ослепял.

Мирисът на нажежен метал обаче подсказваше, че фенерът продължава да гори и ще освети помещението още в първия миг, щом стане необходимо. И без това се чувствах силно напрегнат, а внезапно настъпилият мрак и спареният влажен въздух в подземие то изопнаха нервите ми още повече.

— Имат само един път за отстъпление — прошепна Холмс, — обратно през къщата на „Сакс — Кобърг Скуеър“. Надявам се, че сте изпълнили нарежданията ми, Джоунс?

— На входната врата съм поставил на пост един инспектор и двама полицаи.

— Значи сме завардили всички изходи. Сега ни остава да мълчим и да чакаме.

Стори ми се, че чакахме цяла вечност. По-късно, като преглеждах записките, си дадох сметка, че всичко бе приключило само за час и четвърт, но в момента имах чувството, че нощта вече е изтекла и навън се сипва зората. Не смеех да помръдна, макар че краката ми отмаляха и взеха да изтръпват от неудобното положение, в което бях застанал. Както вече казах, нервите ми бяха изопнати до крайност, а слухът ми така се бе изострил, че дори отличавах тежкото, дълбоко дишане на едрия, тромав Джоунс от тихото, подобно на леко свистене дихание на банковия директор. От мястото си зад сандъка обхващах с поглед част от пода. Изведнъж между каменните плочи проблесна нещо като слаба искра, която постепенно прерасна в жълта ивица. После на пода напълно беззвучно се отвори тясна цепнатина, през която се подаде една ръка — бяла, нежна, почти женствена — и започна да опипва осветеното пространство. Това трая около минута и ръката изчезна така неочаквано, както се беше появила. Отново настъпи мрак. Остана да блещука само бледата искра. След миг обаче една от огромните бели каменни плочи проскърца и с трясък се преобърна настрани, а на пода зейна квадратен отвор, през който заструи светлината на фенер. В отвора се показва главата на гладко избръснат човек, който, след като се огледа зорко, се хвана с ръце за двете страни на отверстието и започна постепенно да се издига нагоре. Когато успя да се подаде до кръста, опря коляно на пода. В следващия миг се изправи в цял ръст, застана до зейналата дупка и взе да тегли нагоре съучастника си — дребен и пъргав като него, с бледо лице и буйна яркочервена коса.

— Оттук нататък пречки няма — прошепна той. — Длетото и торбите са в теб, нали? По дяволите, скачай, Арчи, скачай! Аз сам ще се оправям.

Шерлок Холмс се бе стрелнал иззад укритието си и бе сграбчил престъпника за яката. Съучастникът му се спусна в дупката и аз чух звук от раздран плат, когато Джоунс се опита да го задържи за края на jakета му. В снопа светлина от фенера се очерта дулото на револвер, но ловкият камшик на Холмс се стовари върху ръката на престъпника и оръжието издрънча на каменния под.

— Безсмислено е, Джон Клей — рече спокойно Холмс. — Вече не можете да ни се изплъзнете.

— Да, виждам — отвърна Джон Клей напълно невъзмутимо, — приятелят ми обаче успя да се измъкне. В ръцете ви останаха само парченца от дрехата му.

— Трима души го чакат на изхода — уведоми го Холмс.

— О, така ли? Предвидили сте всичко както трябва. Поздравявам ви.

— И аз вас за находчивостта — отвърна Холмс. — Идеята ви за червенокосите е наистина крайно оригинална.

— Съвсем скоро отново ще се видите с приятеля си — обади се Джоунс. — Той се оказа по-бърз от мен при спускането в дупки. Имайте търпението само да ви сложа белезниците.

— Не ме докосвайте с мръсните си ръце — високомерно каза арестантът, когато белезниците щракнаха на китките му. — Сигурно не ви е известно, че в жилите ми тече кралска кръв. И бъдете така любезен да се обръщате към мен със „сър“ и „моля“.

— Разбира се — рече Джоунс, като се ухили подигравателно.

— Моля ви, сър, качете се горе, за да можем да откараме с файтон ваша светлост в полицейския участък.

— Това отношение вече ме задоволява — рече спокойно Джон Клей, поклони се на трима ни и бавно излезе, охраняван от детектива.

— Повярвайте ми, господин Холмс — рече господин Мериуедър, когато ни извеждаше от хранилището, — не знам как банката би могла да ви се отблагодари и възнагради. Няма съмнение, че вие успяхте да разкриете и предотвратите по такъв съвършен начин най-хитро подготвения банков обир. Друг подобен случай не е имало в цялата ми практика.

— Аз самият имах да уреждам няколко лични сметки с господин Джон Клей — рече Холмс. — Похарчих една дребна сума във връзка с разследването, която се надявам банката да ми възстанови, но най-голямата ми награда е, че можах да взема участие в приключение, което няма равно на себе си, и да чуя необикновения разказ за „Клуба на червенокосите“.

— Знаете ли, Уотсън — започна да ми обяснява Холмс в ранното утро, когато седнахме на чаша уиски със сода на улица „Бейкър“, — още от самото начало ми беше ясно, че единствената възможна цел за появата на тази чудновата обява на „Клуба на червенокосите“ и последвалото я преписване на „Енциклопедия Британика“ е била да отстрани нашия не особено интелигентен клиент от дома му за няколко часа всеки ден. Изключително хитър замисъл и успешно осъществен. Планът за действие очевидно е бил подсказан на изобретателния Клей от цвета на косата на неговия съучастник. Четирите лири седмично са били примамката Уилсън да се хване в капана, а за тях тази сума е била нищожна, след като са се готвели да се доберат до хиляди. Пускат обявлението във вестника, единият мошеник наема временно някаква канцелария, а другият увещава наивника да кандидатства за свободното място и така успяват да го отстранят от къщата му за времето, което им е необходимо. Още щом чух, че помощникът на Уилсън е приел да работи срещу половин надница, веднага ми стана ясно, че зад това се крие някаква по-особена причина.

— Но как можахте да отгатнете каква е причината?

— Ако в къщата имаше жена, щях да предположа, че става въпрос за някаква тайна любовна история. Оказа се обаче, че жена там не живее. Предприятието на нашия клиент е малко и той не притежава нищо ценно, което да заслужава сложната подготовка и разноските, които са направени. Това ми подсказа, че интересите им са били насочени към нещо извън къщата. Но какво? Припомних си увлечението на помощника към фотографията и навика му често и дълго да престоива в сутерена. Сутерена? Очевидно там се криеше ключът към разгадаването на тази заплетена история. Тогава направих някои справки за загадъчния помощник и открих, че ми предстои да се справя с един от най-хладнокръвните и дръзки престъпници в Лондон. Значи той е вършил нещо в сутерена, нещо, което му е отнемало много часове всеки ден в продължение на месеци. Но какво точно? От

всичко, което прехвърлих през ума си, най-вероятно ми се стори, че е прекопавал тунел към някаква друга сграда. Това ме накара да отидем да видим самото място. Вие се учудихте, когато потропах с бастуна си по плочника. Искях да разбера дали сутеренът се простира към предната страна на къщата, или към задната. Оказа се, че не е към предната. Тогава позвъних и както очаквах, вратата отвори самият помощник. Бяхме имали няколко схватки и преди с този човек, но никога не го бях виждал. И този път не го погледнах в лицето. Интересуваха ме панталоните му. Сигурно си спомняте колко протрити, измачкани и замърсени бяха. Именно те свидетелстваха за дългите часове, които бе прекарал в копане. Оставаше да се установи в каква посока водеше тунелът. Като завихме зад ъгъла и видях Кобъргския клон на Градската и Областната банка, залепен на гърба на къщата на нашия клиент, разбрах, че задачата е решена. Когато вие след концерта се прибрахте у дома си, аз се отбих в Скотланд Ярд, а после и при председателя на съвета на банковите директори. Какво стана по-нататък, видяхте сам.

— А как предвидихте, че ще се опитат да извършат обира тъкмо тази вечер? — попитах аз.

— Закриването на клуба беше знак, че те повече не се интересуват от отсъствието на господин Джеймс Уилсън от дома му, или с други думи, че са прокопали тунела; Наложително е било да го използват незабавно, да не би някой случайно да го открие или златото да бъде преместено другаде. Избрали са съботата като най-удобен от всички останали дни на седмицата, за да успеят през двата празнични дни да се укрият. Така стигнах до извода кога именно ще действат.

— Решили сте тази логическа задача блестящо — възкликнах аз с нескрито възхищение. — Такава дълга верига от обстоятелства, чиито брънки вие подредихте на най-точните им места.

— Това ме спаси за известно време от гнетящата ме скука — рече Холмс с прозявка. — Но, уви, започвам да усещам, че тя наново ме завладява. Целият ми живот представлява едно непрестанно усилие да избягам от скучното сиво ежедневие. И тези малки загадки ми помагат да го сторя.

— Но вие сте истински благодетел на човечеството — възразих аз. Холмс сви рамене.

— Да, възможно е да допринасям и някаква полза — забелязай той. — *L'homme c'est rien — l'oeuvre c'est tout*^[1], както се е изразил Гюстав Флобер в едно писмо до Жорж Санд.

[1] „Важен е не човекът, важно е неговото дело“ (фр.) — Б. пр. ↑

ДОБРЕ ЗАМИСЛЕНО

— Скъпи ми приятелю — каза ми веднъж Шерлок Холмс, като седяхме пред камината на жилището му на Бейкър стрийт, — животът е несравнимо по-чуден и разнообразен от това, което може да предположи човешкият ум. Ние не сме в състояние да си представим и една частица от всичко, което ни заобикаля и се случва ежеминутно. Ако можехме двамата с вас да излетим през прозореца, да преминем над големия град и тайно да повдигнем покривите на тези сгради, после да погледнем всичко, което става в тях, бихме видели толкова чудни неща, толкова странни съвпадения на обстоятелствата, такива планове и резултатите от тях, че всичките романи с тяхната условност и с предварително нагласения им край биха ни се сторили отегчителни и банални.

— Не съм съгласен с вас — отговорих аз. — Това, което ни се сервира по вестниците, е твърде вулгарно. Реализмът на полицейските отчети стига до крайност, а при това не можем да ги наречем интересни и изящни.

— За да се предизвика интерес в реалистичен дух е необходимо известно умение, нужен е внимателен подбор отбеляза Холмс. — Точно това липсва в съдебните отчети, вероятно защото в тях се обръща по-голямо внимание на формалната страна, а не на подробностите. Но аз твърдя, че те представляват същността от гледна точка на наблюдателя, на изследователя.

Усмихнах се, поклащайки глава.

— Напълно ви разбирам — му казах аз. — На вас, като неофициален съветник, към който прибягват за помощ в заплетени дела жители от три континента, се случва да имате работа с наистина редки и чудни приключения. Но да вземем за пример — прибавих, като повдигнах от пода утринния вестник. — Ето първата статия, която ми попадна: „Жестоко отнасяне на мъж към жена му“. Изписана е половин колона, но аз предварително зная съдържанието и, Разбира се

— друга жена, пиянство, побой, състрадателна сестра или хазяйка. Най-бездарният писател не би измислил нищо по-просташко.

— Вие избрахте най-несполучливия пример за твърдението си — каза Холмс като взе вестника и го прегледа. — Това се отнася до развода на съпрузите Дъндс. Веднъж ми се случи да си изясня някои подробности по него. Съпругът е член на въздържателното дружество, не се е занимавал с друга жена, но бил свикнал след ядене да замерва жена си с изкуствените си зъби. Съгласете се, че това не може да хрумне в ума на всеки писател. Вземете си малко емфие, докторе, и се съгласете, че съм сполучил да обърна против вас собствения ви пример!

Той ми поднесе златна табакера с голям аметист на капака. Този предмет на разкоша представляваше такъв контраст с обстановката на жилището му и неговия скромнен вид, че аз не можах да не изразя учудването си.

— Аз съвсем забравих, че не съм се виждал с вас няколко седмици — каза той. — Табакерата получих в знак на благодарност от краля на Бохемия за случая с Айрийн Адлер.

— А пръстенът? — запитах, като гледах с възхищение великолепия брилянт, който светеше на пръста му.

— От холандската кралска фамилия. Този случай е толкова деликатен, че не бих могъл да го разкажа дори на вас, който бяхте така любезен да опишете някои от моите приключения.

— А в момента зает ли сте с някаква работа?

— Десетина-дванадесет, но нито една, която да представлява особен интерес. Разбирате ли — важни, но безинтересни. Убедил съм се отдавна, че именно в маловажните дела се крие широко поле за наблюдение и за анализ на причините и следствията, които представляват красотата на разследването. Колкото престъплението е по-голямо, толкова е по-просто, толкова мотивът е по-очевиден. В момента между моите дела няма нищо интересно, с изключение може би на един случай в Марсилия. Но ако не се лъжа, предстои ни да се запознаем с една от моите бъдещи клиентки.

Той стана от стола, приближи до прозореца и като вдигна завесите, започна да наблюдава скучната лондонска улица. Аз погледнах през рамото му и видях на отсрещната страна висока жена, с тежка кожа на шията и с шапка с големи червени пера, широка пола,

модел „Херцогиня Девъншир“, наведена кокетно настрана. Изпод цялата тази украса тя поглеждаше смутено и тревожно към нашите прозорци, въртейки се ту на една, ту на друга страна, подръпвайки нервно копчетата на ръкавиците си. Внезапно, като плувец, който се хвърля — във водата, тя прекоси бързо улицата, след което чухме силен звън.

— Тези признаци са ми известни — рече Холмс, хвърляйки цигарата в огъня. — Колебанията — да влезе или не, винаги показват, че работата се отнася до любовна история. Нужен и е съвет, при това мисли, че въпросът е от много деликатно естество, за да го обсъжда с когото и да било. Но и тук може да има различия. Ако жената е сериозно оскърбена от мъжа, обикновеният признак е прекъснатото и нервно звънене. Сега предполагам само любовна история, от която госпожицата е съсипана или огорчена. Впрочем самата тя ще разреши съмненията ни.

На вратата се почука и момчето, което обслужваше Холмс, съобщи за пристигането на госпожица Мери Съдърланд, След момчето доплува и самата тя, като голям товарен параход след малък катер, Холмс я поздрави със свойствената му спокойна вежливост, затвори вратата, покани я да седне и я заразглежда с особения си проницателен и в същото време привидно небрежен поглед.

— Не ви ли е трудно да пишете на машина с вашето късогледство? — запита той.

— Отначало много се измъчвах, но сега вече умея да улучвам буквите без да гледам — отговори тя.

Внезапно, като че ли разбрала смисъла на диалога, тя трепна и израз на уплаха и учудване се изписа по широкото и добродушно лице.

— Вероятно сте слушал за мен, господин Холмс, иначе как бихте могъл да познаете с какво се занимавам?

— Не обръщайте внимание на това — рече Холмс през смях, — нали моята работа се състои в това — да зная това, което другите и не подозират, че съм разбрал. В противен случай защо бихт те дошла при мен?

— Дойдох при вас, господине, защото разбрах, за вашите способности от госпожа Етъредж. Вие успяхте да откриете нейния мъж с такава бързина, и то при положение, че полицията и всички други го считаха за мъртъв, О, господин Холмс, ако бихте могъл да

направите същото и за мен! Че съм богата, но имам доход до сто фунта годишно, освен това припечелвам допълнително от работата с пишещата машина. Бих дала всичко, за да разбера какво е станало с господин Хосмър Енджъл.

— Защо бързахте толкова, когато идвахте насам? — запита Холмс, като събра пръстите на ръцете си и се загледа в тавана.

По глуповатото лице на госпожица Мери Съдърланд отново се появи плах израз.

— Аз наистина излетях от къщи — промълви тя. — Разсърдих се на господин Уиндибанк — баща ми, затова, че гледа през пръсти на тази работа. Той не искаше да отиде нито в полицията, нито да ви занимава вас. И понеже твърде дълго се опитваше да ме убеждава, че не се е случило нищо особено, аз кипнах, облякох се и пристигнах направо при вас.

— Вероятно той не ви е баща, а пастрок, тъй като фамилните ви имена не се сходят? — запита Холмс.

— Да, наистина, той ми е пастрок, но аз го наричам баща, въпреки че е смешно. Та разликата ни е едва пет години и два месеца.

— А майка ви жива ли е?

— Разбира се! Жива и здрава. Лично аз не бях доволна, че тя се омъжи толкова скоро след — смъртта на баща ми и за толкова по-млад от нея мъж. Представете ли си — петнадесет години по-млад! Баща ми търгуваше с олово в Тотнъм и след смъртта си остави добра клиентела, която майка ми продължи да обслужва с помощта на стария ни настойник господин Харди. Но господин Уиндибанк просто принуди майка ми да зареже търговията и да продаде предприятието. У този господин има някаква гордост — той не желаше да се занимава с този вид търговия. А сам той е посредник в търговията с вина. След продажбата те спечелиха четири хиляди и седемстотин фунта стерлинги, макар че баща ми сигурно би продал всичко на доста по-добра цена.

Мислех си, че този безсмислен и несвързан разговор ще омръзне на Холмс. Напротив, той слушаше с огромно внимание.

— Вашият доход от този капитал ли произтича? — запита Холмс.

— О, не! Моите доходи идват от наследството, което ми остави чичо ми Нед от Оуклънд. Той ми завеща две хиляди и петстотин фунта при 4,5% новозеландски облигации, от които аз получавам лихвите.

— Всичко, което ми разказахте, е много интересно — рече Холмс. — След като имате такъв доход и допълнително си докарвате още нещо, вие можете и да пътувате, и да живеете твърде добре. Аз мисля, че една жена, която живее самостоятелно, може да прекарва отлично и с шестдесет фунта годишно.

— Бих могла да прекарвам и с по-малко, господин Холмс. Но знаете ли, докато живея у дома ми е съвместно да не допринасям с нещо в общата прехрана. Не желая да бъда в тежест на близките си, затова те се ползват от моя доход. Това, разбира се, е само временно. Господин Уиндибанк получава всяко тримесечие моите лихви и ги предава на майка ми. Що се касае до мен, аз живея с припечеленото от пишещата машина. Плащат ми два пенса на страница. На ден мога да напиша петнадесет до двадесет страници.

— Вие ми обрисовахте отлично цялото си положение, Господинът, когото виждате тук, е мой другар. Можете да говорите всичко, каквото желаете така, както и пред мен, без нищо да ви смущава. Сега ви моля да ми разкажете за вашите отношения с господин Хосмър Енджъл.

Лицето на госпожица Съдърланд поруменя. Тя започна да скубе нервно ресните на дрехата си.

— Срегнах го за пръв път на бала на работниците и служителите на завода за газ — рече тя. — Докато баща ми беше жив, винаги ни пращаха билети и сега пак си спомниха за нас и ни поканиха. Господин Уиндибанк не желаше да отидем на бала. Той изобщо не обича да излизаме. Сърдеше се дори и когато аз се готвех да отида на някой училищен празник. Но сега бях решила да отида непременно. Всъщност с какво право той ме ограничава в тези неща? Казваше, че не бива да общуваме с тези хора, които са били приятели на баща ми. След това измисли, че нямам дрехи за такъв празник, А аз имах в гардероби си съвсем нова, необличана червена рокля от плюш. Най-сетне, като видя, че нищо не помага, той замина по служба във Франция, а ние с майка ми, придружени от настойника ни господин Харди, отидохме на бала. Именно там се запознах с господин Хосмър Енджъл.

— Струва ми се, че господин Уиндибанк е останал много недоволен след завръщането си, когато е разбрал, че въпреки всичко, вие сте присъствувал на бала?

— Напротив, не се разсърди. Спомням си, че той се засмя и каза, че на жената не трябва да се забранява това, което си е наумила, защото тя все пак ще го изпълни.

— Разбирам. И на този бал вие срещнахте един джентълмен, който се казва господин Енджъл?

— Точно така. На другия ден той намина у нас, за да види дали сме се прибрали благополучно вкъщи. След това, по време на разходка, на два пъти се срещнахме. После се върна баща ми и господин Хосмър Енджъл повече не можеше да идва у дома.

— Не можеше?

— Искам да знаете, че баща ми не обича такива неща. Той не обича да ни посещават никакви гости. Казва, че жената трябва да се чувства щастлива в своя тесен семеен кръг. От своя страна, аз продължавам да твърдя пред майка си, че всяка жена трябва сама да си създаде такъв кръг. Нещо, което аз и досега не съм сторила.

— Господин Хосмър Енджъл не се ли опита да се срещне с вас?

— Баща ми трябваше след седмица да замине отново за Франция по работа и Хосмър ми писа, че за нас е по-добре и по-безопасно да не се срещаме до неговото заминаване, а през цялото време да си кореспондираме. Получавах от него писма всеки ден, и то сутрин, така, че баща ми нищо не подозираше за тази връзка.

— Вие дала ли сте му вече дума?

— Да, господин Холмс. Още след първата ни разходка. Хосмър — господин Енджъл, беше касиер в една кантора на улица Лидънхол.

— В коя кантора?

— Това не зная, господин Холмс.

— А къде живееше той?

— Спеше в кантората.

— И вие твърдите, че не знаете неговия адрес?

— Не! Зная само, че живееше на улица Лидънхол.

— В такъв случай как адресирахте писмата си?

— В пощенския клон на улица Лидънхол, до поискване. Той се страхуваше, че ако изпращам писмата си до него на адреса на кантората, колегите му ще започнат да го подиграват, че получава писма от жени. Предложих му да пиша писмата си на машина, така както ми пишеше самият той. Хосмър обаче не прие, защото както той сам казваше, между нас не трябва да стои някаква си машина. Ето само

от тази дреболия можете да разберете колко много ме обичаше господин Енджъл.

— Това е много важно — отбеляза Холмс. — За мен отдавна е аксиома, че дреболиите са много по-важни, отколкото големите факти. Не можете ли да си припомните още някои такива малки нещица за господин Хосмър Енджъл?

— Той беше много скромен човек, господин Холмс. Беше свенлив. Предпочиташе да се разхожда с мен само вечер, за да не обръща вниманието на хората върху себе си. Много скромен и учтив млад човек. Дори гласът му беше тих. Казваше ми, че в детството си е боледувал често от гърло и оттогава до ден-днешен страда от това заболяване. Беше винаги добре облечен, чисто и скромно, а очите му бяха слаби, също както и моите, та носеше тъмни очила, за да се предпазва от слънцето.

— Добре. А какво се случи, когато вашият пастрок замина отново за Франция?

— Господин Хосмър Енджъл пак дойде у нас и ми предложи да се венчаем, преди да се е върнал баща ми. Предложението му беше много сериозно и той ме накара да се закълна в Библията, че ще му бъда вярна навеки. Майка ми каза, че той бил много искрен и всичко това говори за силата на неговата страст. Още от самото начало майка ми беше много добре разположена към него и го обичаше много повече от мен. После те двамата започнаха да ме убеждават да се венчаем същата неделя. Аз настоявах да изчакаме завръщането на баща ми. Може би е смешно да се мисли, че исках да взема разрешение за брака си от човек, няколко години по-голям от мен, но не желяех да върша нищо тайно. Ето защо аз написах писмо до баща ми в Бордо, в клона на дружеството, в което той работеше. За съжаление получих писмото си обратно в деня на сватбата ми.

— Значи господин Уиндибанк не е получил писмото?

— Да, господине, оказа се, че в деня на получаването на писмото баща ми е пътувал обратно за Англия.

— Каква нещастна случайност! И така вашето венчаване трябваше да се състои в петък?

— Да, господине. Трябваше да се венчаем съвсем скромно в петък, в църквата на Спасителя, а след това да направим закуска в хотел „Панкрас“ Хосмър пристигна у нас с купе и тъй като бях с майка

си, ни настани двете в купето. Самият той се качи на файтон, който минаваше случайно по улицата. Пристигнахме в църквата първи, а след минута и файтонът. Очаквахме да излезе годеникът, но след като той се забави, кочияшът слезе и погледна във файтона. Вътре нямаше никой! Файтонджията твърдеше, че го е видял да се качва във файтона и че лично е получил нареждане закъде да кара. Това се случи в този последен петък, господин Холмс, и оттогава нито съм чула, нито съм видяла господин Енджъл.

— Според мен към вас са се отнесли съвсем неприлично — рече Холмс.

— Грешите, господин Холмс. Хосмър не е такъв човек. Той е много мил и не би ме изоставил така. Цяла сутрин ми говореше да му бъда вярна и дори и да се случи нещо съвсем непредвидено, което да ни раздели, аз не трябва да забравям, че съм му дала дума. Странен е такъв разговор в деня на сватбата, но след всичко, което стана, аз разбирам, че в това има някакъв смисъл.

— Да. Смисълът на този разговор е напълно ясен. Значи вие отдавате всичко на някакъв непредвиден обрат?

— Разбира се, господин Холмс. Аз мисля, че той е допускал някаква опасност, иначе нямаше да ми говори така. А после се е случило точно това, което Хосмър е предвиждал.

— Още един въпрос. Майка ви как погледна на всичко това?

— Много се разстрои и ми поръча никога вече да не говоря за това.

— А баща ви? Разказахте ли му всичко?

— Да, Той разсъждава също като мен, Той счита, че му се е случило нещо съвсем неочаквано и че ще научим нещо за Хосмър. „С каква цел — казва той — ще те отвежда господин Енджъл до църквата и там да те изостави? Ако беше взел пари или ако се беше оженил и прехвърлил на свое име парите, тогава случаят би бил ясен.“ Хосмър не би взел от мен и шилинг. Какво се е случило? Защо не ми писа? Полудявам от тези мисли и не мога да спя по дели нощи!

Тя извади от чантата си кърпа и като закри лицето си с нея, зарони горчиви сълзи.

— Аз ще се занимаю с вашия случай и считам, че скоро ще се доберем до резултат — каза Холмс като стана от мястото си. — Оставете всичко на мен и не се безпокойте. Главното е да изличите от

паметта си господин Хосмър Енджъл, така както е изчезнал от живота ви.

— Значи вие считате, че аз повече няма да го видя?

— Страхувам се — да.

— В такъв случай, какво се е случило с него?

— Оставете на мен решението на тази загадка. Бих искал да имам подробно описание на господин Енджъл. Нямате ли негови писма?

— В събота дадох обява с описанието в „Кроникъл“ — отговори Мери Съдърланд. — Ето изрезката й четири писма до мен.

— Благодаря. Какъв е адресът ви?

— Площад Лайън Камбъруел 31.

— Доколкото разбрах, адресът на господин Енджъл ви е неизвестен. Къде се намира кантората на баща ви?

— Той работи при Уестхауз и Мърбанк на улица Фенчърч.

— Благодаря ви. Оставете тези книжа тук и ви моля хубаво да запомните моя съвет. Забравете цялата тази случка и нека тя да остане без всякакво значение в живота ви!

— Вие сте много добър, господин Холмс. Но аз не мога да сторя това. Ще остана вярна на Хосмър и ще го чакам да се върне.

Въпреки смешната шапка и недотам изразителното лице на нашата посетителка, в нейната наивна вяра имаше нещо съвсем благородно, поради което и двамата изпитахме неволно уважение към нея. Тя остави на масата връзката с писмата и обеща да дойде, след като я повикаме. Шерлок Холмс поседя известно време мълчалив, събрал краищата на пръстите си, изтегнал нозе и устремил поглед в тавана. След това взе старата глинена лула, която му служеше като добър съветник, и във въздуха се разпростряха гъсти облаци дим. Умореното му лице ту се появяваше, ту изчезваше през пушека.

— Твърде интересна персона за изучаване е тази наша госпожица — продума той. — Тя е много по-интересна от самия случай, който между впрочем принадлежи към най-обикновените. Подобни неща ще намерите в моя дневник от 1877 година в Андоувър. Нещо сходно се случи миналата година в Хага, Разбира се, тук има някои нови подробности, но на мене ми се струва, че по-интересно от всичко е госпожицата.

— Изглежда, че открихте в нея нещо интересно, което остана скрито за мен — казах аз.

— По-скоро незабелязано, Уотсън. Вие не сте знаел какво да гледате и затова не сте видял много неща. Признавам, че не можах да ви науча да разбирате огромното значение на ръкавите, ноктите, а също и какво могат да ни разкажат връзките на обувката. Все пак какво можете да изнесете на преден план от наблюдението си върху тази жена?

— Тя носеше сива шапка с голяма периферия в червеникавокеремиден цвят. Блузата и беше черна, обшита с черни мъниста. Роклята — в тъмнокафяво, гарнирана на врата и по ръкавите с червен плюш. Ръкавиците бяха сиви и скъсани на десния показалец. Обувките не разгледах. Обиците бяха малки, кръгли и златни. Изобщо личеше, че госпожицата е от по-заможните, проста и небрежна в обноските.

Шерлок Холмс запляска тихо с ръце и се разсмя.

— Честна дума, Уотсън, вие бележите успехи. Наистина пропуснахте най-важното, но пък показвате чудно познаване на цветовете. Не се доверявайте никога на общото впечатление, мили мой. Обръщайте внимание на подробностите. У жената аз разглеждам първо ръкавите; при мъжа е по-добре да се изследват коленете на панталоните. Както отбелязахте, ръкавите на роклята бяха обшити с плюш — материя, върху която остават отчетливи следи. Двойната гънка малко над китката, която се получава от облягането на масата, когато пишете на машина, ясно се забелязваше. Ръчната шевна машина също оставя такава следа, само че на лявата ръка. След това, като разгледах лицето и, видях от двете страни на носа следи от очила. Ето защо се осмелих да изкажа предположение за нейното късогледство и за писането на машина, нещо, което я учуди.

— И мен също.

— Освен това не сте забелязал, че беше с различни обувки. Едната беше с украшение отпред, а другата не, въпреки че цветът беше еднакъв, едната обувка беше закопчана на двете долни копчета, а другата — само на първото, третото и петото. Ето виждате ли — ако младата госпожица, общо взето прилично облечена, е излязла от къщи с различни обувки, и то недозакопчани, не е мъчно да се заключи, че много е бързала.

— По-нататък? — запитах аз, както винаги силно заинтригуван от наблюденията и изводите на моя приятел.

— Между другото забелязах, че преди да излезе, облечена вече, тя е писала нещо, вероятно записка. Правилно сте видял, че ръкавицата и е скъсана. Но аз съм сигурен, че пръстът и беше нацапан с мастило. Тя е бързала и е натопила перото много надълбоко. Вероятно това е станало заранта, иначе петното не би личало толкова отчетливо. Всичко това е много любопитно, но и много просто, а аз трябва да пристъпя към работа. Прочетете ми, моля, описанието на Хосмър Енджъл.

Поднесох към светлината изрезката от вестника и започнах да чета:

„На четирнадесети сутринта изчезна господин Хосмър Енджъл. Ръст — около пет фута и седем дюйма. Телосложение здраво, бледо лице с черни, леко оредели на темето коси, гъсти черни бакенбарди и мустаци. Носи черни очила, леко фъфли. Последния път, когато е видян, е бил облечен с черно палто с копринена подплата, черна жилетка, сиви панталони и кафяви гети над обувката. Бил е със златна верижка. Знае се че работи в някаква кантора на Лидънхол стрийт. Всеки, който съобщи и т.н. и т.н.“

— Стига — рече Холмс. — Що се отнася до писмата, те са съвсем обикновени. От тях нищо не може да се разбере за господин Енджъл, освен че на едно място цитира Балзак. И при все това тук има нещо интересно, което ще ви поразя.

— И то е, че писмата са писани на машина — отбелязах аз.

— Не само писмата, но и подписът. Погледнете колко чисто отдолу е подписано: Хосмър Енджъл Поставена е дата и повече нищо. Написано е Лидънхол стрийт, но това е твърде неопределено. За мен този подпис има важно, решително значение.

— Какво именно?

— Скъпи Уотсън, нима не разбирате?

— Признавам, че не. Освен само, че той може да се отрече от подписа си пред съда, ако срещу него се заведе дело за нарушено

обещание. Това е защото подписът не е саморъчен.

— Не в това се състои работата. Но сега аз ще напиша две писма: едното до търговската къща в Сити, другото до пастрока на госпожицата, господин Уиндибанк, за да го помоля да дойде у нас утре в шест часа. Право да ви кажа, предпочитам да се разправам с лица от мъжки пол. След като изпратим писмата, ние ще си почиваме и ще чакаме отговор, като в същото време ще се постареем да забравим за този случай.

Свикнал бях да се доверявам на чудните способности на Холмс, както и на поразителната му енергия. Бях убеден, че той има право да говори с огромна положителност за всички случаи, в които участва. Може би той вече е разбулил загадката? Само веднъж съм бил свидетел на неговата несполука в случая със снимката на Айрийн Адлер, но затова пък като си спомня за останалите приключения, в които съм участвувал, имам чувството, че няма тайна, която моят приятел може да остави неразкрита.

Оставих го с черната му лула в устата, напълно уверен, че като дойда утре вечер при него, ще видя в ръцете му всички данни по откриването на изчезналия годеник на госпожица Мери Съдърланд.

Целия ден прекарах при един тежко болен. Беше близо шест часа, когато се освободих, наех един файтон и се отправих към Бейкър стрийт, като се боях да не пропусна последното действие на драмата. Шерлок Холмс беше сам в стаята си, отпуснал дългото си мършава тяло. Пред него имаше множество стъкленици и епруветки, а в стаята се носеше отвратителна миризма на солна киселина. Беше прекарал целия ден в любимите си химически опити.

— Е, какво открихте?

— Остатъци от бариев сулфат.

— Питам ви за тайната! — извиках аз.

— Така ли? Аз мислех, че ме питате за сместа, която изследвам. Що се касае до вчерашния случай, аз ви казах, че няма никаква тайна. Има само няколко интересни подробности. Жалко е само едно: струва ми се, че няма закон, по който можем да накараме този негодник да отговаря.

— Всъщност кой е той и защо е изоставил госпожица Съдърланд?

Едва бях задал въпроса си, а Холмс не бе отворил уста да ми отговори, в коридора се разнесоха тежки стъпки и на вратата се почука.

— Това е пастрокът на госпожицата, господин Джеймс Уиндибанк — рече Холмс. — Той ми отговори, че ще дойде в шест часа. Влезте!

Влезе човек със среден ръст, здраво телосложение, тридесетгодишен, гладко избръснат, с бледо лице, с меко угодническо държание и проникателни сиви очи. Като хвърли изпитателен поглед към нас, той сложи лъскавия цилиндър на масичката, поклони се леко и седна на близкото кресло.

— Добър вечер, господин Уиндибанк — каза Холмс. — Струва ми се, че писмото, написано на машина, с известието, че ще ме посетите в шест часа, е изпратено от вас.

— Да, господине. Изглежда, че малко съм по-закъснял, но трябва да ви кажа, че не разполагам съвсем свободно с времето си. В същото време дълбоко съжалявам, че госпожица Съдърланд се е обърнала към вас с нейния случай. Смятам, че подобни интимни тайни не трябва да се изнасят извън семейния кръг. Тя е направила това против но на волята ми, но както сте забелязал, тя е нервна, впечатлителна и веднъж наумила си нещо е трудно да се удържи да не го стори. Разбира се, вие нямате нищо общо с полицията и въпреки това неприятно ще бъде да се носят слухове от подобно семейно естество. В същото време това са излишни разноски, тъй като вие естествено не можете да откриете този Хосмър Енджъл.

— Напротив — спокойно възрази Холмс, — аз съм напълно уверен, че ще успее да намеря този господин.

Господин Уиндибанк внезапно трепна и изпусна ръкавиците си.

— Приятно ми е да чуя това — промълви той.

— Любопитна подробност, господин Уиндибанк — каза Холмс. — Писмото на пишещата машина има същите особености, както и ръчно написаното. Не биха се намерили и две машини, освен ако не са съвсем нови които да пишат съвсем еднакво. Някои от буквите се износват по-бързо, на други пък се износват, да кажем, само от едната страна. Ето, обърнете внимание на вашето писмо, господин Уиндибанк: буквата „е“ излиза винаги неясно, а ако забелязвате, и в

буквата „г“ има недостатък. Открих още четиринадесет особености, но тези най-много се хвърлят в очи.

— Всички писма в кантората ние пишем на машина, поради което тя се е износила малко — отговори нашият посетител, като гледаше Холмс с искрящите си очи.

— А сега ще ви покажа нещо наистина интересно, господин Уиндибанк — продължи Холмс — В недалечно бъдеще аз ще напиша малък труд върху пишещата машина и нейната роля в общия брой на престъпленията. Този въпрос аз изучавам много внимателно. Ето ви четири писма, които госпожицата ни предостави, написани от изчезналия годеник. Те всички са писани на машина. И във всичките буквите „е“ и „г“ са излезли неясни. Ако вземете лупата, ще откриете и останалите четиринадесет особености, за които ви споменах.

Нашият посетител скочи и взе цилиндъра си.

— Нямам никакво време за губене в подобни дреболии, господин Холмс — каза той. — Ако вие можете да заловите търсеното лице, моля, съобщете ми.

— Разбира се — рече Холмс и като пристъпи към вратата, я заключи. — Ето на, съобщавам ви, че лицето е заловено.

— Как така? Къде? — заозърта се изплашен господин Уиндибанк.

— Наистина не заслужава да се вълнувате толкова — любезно каза Холмс. — Няма никакъв начин да се отървете, господин Уиндибанк. Нещата са съвсем ясни и вие ми направихте лош комплимент, като казахте, че никога няма да открия изчезналия годеник, Седнете, моля ви, да си поговорим.

Уиндибанк падна на стола. По и без това бледото му чело бяха избили ситни капки пот.

— За тази работа... не могат да ме осъдят — промълви той.

— Страхувам се, че в това отношение сте прав. Но между нас казано, Уиндибанк, никога в моя живот не ми се е случвало да имам работа с подобен род жестока, егоистична и безсърдечна измама. Сега ще ви разказвам как е станало всичко, а вие възразявайте, ако греша.

Уиндибанк седеше на стола с отпусната на гърдите глава и с вид на съсипан човек. Холмс простря крака към камината и като се изтегна в креслото с ръце в джобовете, заговори по-скоро на себе си, отколкото на нас.

— Оженил се господинът за съпруга, значително по-възрастна от него заради парите ѝ — започна той. — Можел е през всичкото време да разполага и с парите на дъщерята, докато живеят заедно. При тяхното имуществено положение това не е била малка сума. Следователно трябвало да се направи нещо, което да задържа дъщерята за дълъг период неомъжена. А тя е мило, добро момиче, с хубава външност и с тази неголяма зестра е можела в недалечно бъдеще да си намери съпруг. При това положение родителите са щели да губят сто фунта годишно. Какво прави пастрокът, за да предотврати това? Отначало я държи постоянно вкъщи, забранява и да се движи с млади хора. Но скоро се убеждава, че това няма да продължи дълго така. Момичето започнало да се противи, да настоява на своите права и най-после решително заявява намерението си да отиде на предстоящия бал. Какво се ражда в ума на хитрия пастрок? Идея, която прави повече чест на мисълта му, отколкото на неговото сърце. В пълно съгласие със съпругата си той се предreshва, закрива проницателните си очи с черни очила, залепва си мустаци и гъсти бакенбарди, променя, звънливия си глас на тих шепот и разчитайки напълно на късогледството на момичето, му се представя като господин Хосмър Енджъл, елиминирайки по този начин всички потенциални съперници.

— Отначало това беше направено на шега — измърмори нашият гост. — Ние никак не допускахме, че момичето ще се увлече толкова.

— Възможно е. И понеже госпожицата е била силно увлечена, а нейният пастрок бил заминал за Франция, мисълта за измама в резултат и на най-малката прилика била изключена. Ухажването ласкаело самолюбието на момичето, а нескритият възторг на майката подсилвал чувствата и към годеника. След това господин Хосмър Енджъл посетил и дома и. Младите хора се срещнали няколко пъти. Всичко се вършело с цел момичето да даде дума, т, е, да се предпази, за да не се увлече по друг. Но, съгласете се, тази измама е трябвало да се поддържа, а това не е било никак лесно. Както по отношение на честите пътувания до Франция, така и във връзка с предreshването и дегизирането. Търсен е бил такъв драматичен начин, който да отвлече за дълъг период девойката от мисълта за нова връзка с друг млад човек. Ето това е причината за поисканата клетва за вярност с ръка над Библията и споменаването за възможни случайности в деня на сватбата. Джеймс Уиндибанк е разчитал на добрия характер на Мери

Съдърланд, а това е значело поне десет години тя да бъде върна на клетвата, дадена на Хосмър Енджъл. Явно той не е можел да влезе с нея в църквата и е използвал стария изпитан трик — влязъл е през едната вратичка на каретата и е излязъл в движение през другата. В общи линии това е развитието на нещата, господин Уиндибанк!

Докато Холмс говореше, нашият посетител успя да се посъвземе малко. Сега той се изправи с хладна насмешка върху бледото си лице.

— Всичко това може да е било, а може и да не е било, господин Холмс — каза той. — Но щом сте толкова проникателен и всезнаещ, то би следвало да сте запознат със закона, а това значи, че в момента не аз го нарушавам, а вие. Вършите насилие над личността ми — държите ме заключен. Не ме пущате да си вървя!

— Това наистина е така — каза Холмс, като отключи вратата и широко я разтвори. — Но вие заслужавате действително голямо наказание. Ако госпожицата имаше брат или приятел, той добре би ви подредил. Дявол да го вземе — рече той, като видя отново израза на насмешка върху лицето на Уиндибанк. — Макар че това не е в кръга на длъжността ми, ще си направя удоволствието...

Той бързо тръгна към стената, на която висеше окачен голям камшик, но преди да смогне да го вземе, по стълбите се чу отчаян тропот от крака, трясък от затварянето на външната врата и през прозореца видяхме господин Уиндибанк да препуска по улицата с всички сили.

— Какъв мошеник! — засмя се Холмс, като седна отново в креслото. — От престъпление към престъпление. Този приятел непременно ще стигне до върхето. Случаят излезе интересен.

— Все още не мога да си обясня хода на вашите разсъждения — отбелязах аз.

— Ами вижте. Странното държане на Хосмър Енджъл. Забележете, че той не се е срещнал нито веднъж с Уиндибанк; единият отива вкъщи в отсъствието на другия. Черните очила, странният глас, гъстите бакенбарди — всичко това говореше за предрешване. Всички мои подозрения се потвърдиха, когато видях подписа под писмото, написан с пишещата машина. Понеже госпожицата познава почерка на пастрока, той не е рискувал да се подпише саморъчно. Виждате, че всички тези факти, съчетани с други, по-маловажни, потвърждават моите подозрения.

— И все пак как проверихте тези факти?

— Ех, Уотсън. Това не беше никак трудно. Вече знаех търговската фирма, в която работи Уиндибанк. Като прочетох от обявата отличителните белези, аз отхвърлих тези, които мога да се преправят — черни очила, бакенбарди, глас и пр. След това помолих да ми отговорят дали при тях работи такъв комисионер на вина, който да отговаря на моето описание. Веднага получих отговор от фирмата Уестхауз и Мърбанк, че по изпратените от мен белези вероятно се касае за техния служи--тел Джеймс Уиндибанк. Това е всичко! Що се касае до самия него, той ми отговори с писмо, написано на същата машина (!), с което, както знаете, ме известяваше, че ще ме посети в предложението от мен час. Шрифтът показваше всички онези белези, с които ви запознах, когато той беше тук, и които съвпадаха с белезите от писмата на Хосмър Енджъл, Това е.

— А госпожица Съдърланд?

— Тя няма да повярва ни една дума от това, което ще и разкажа. Спомнете си старата персийска пословица:

„Тежко на този, който открадне рожбата на тигрицата.
Тежко на този, който открадне илюзията на жената.“

Хафиз е бил толкова умен, колкото и Хораций и също така добре е познавал хората.

ЗАГАДКАТА НА ДОЛИНАТА БОСКУМ

Една сутрин, докато закусвахме с жена ми, прислужницата донесе телеграма от Шерлок Холмс:

Разполагаш ли с няколко свободни дни? Викат ме телеграфически в Западна Англия във връзка с трагедията в Долината Боскум. Ще се радвам, ако дойдеш с мен. Идеален въздух и природа. Тръгване Падингтън 11,15 ч.

— Какво ще правиш, скъпи? — попита жена ми и ме погледна.
— Ще отидеш ли?

— Наистина не зная какво да кажа. Имам доста пациенти, записани за тия дни.

— О, Анстръдър ще те замести. Напоследък ми се струваш преbledнял. Мисля, че промяната ще ти се отрази добре, а и ти винаги много си се интересувал от случаите на господин Шерлок Холмс.

— Щях да съм неблагодарник, ако не се интересувах, като се има предвид с какво се сдобих при един от тях — отвърнах. — Но ако ще тръгвам, трябва веднага да си стегна багажа, защото имам само половин час.

Придобитият от лагерния живот в Афганистан опит ме бе подготвил незабавно да потеглям на път. Не се нуждаех от кой знае какво и съвсем скоро един файтон с тропот ме носеше към гара Падингтън. Шерлок Холмс крачеше напред-назад по перона. Фигурата му изглеждаше още по-суха и по-висока в дългата сива пътническа пелерина и плътно прилепналото към главата му вълнено кепе.

— Много любезно от твоя страна, че дойде, Уотсън — каза той.

— За мен е особено важно да имам до себе си човек, на когото мога напълно да разчитам. Местните помощници се оказват или неподходящи, или пристрастни. Ако запазиш две места до прозореца, аз ще отида да взема билети.

Разположихме се в купето само двамата, ако не се броеше огромният брой разхвърляни вестници, които Холмс беше донесъл. Той се зарови в тях, чете и си записва нещо през целия път до Рединг. След това внезапно ги смачка на една гигантска топка и я метна горе на багажника.

— Ти чул ли си нещо за случая? — попита той.

— Нито дума. От няколко дни не съм чел вестници.

— Лондонските не публикуваха кой знае какво. Опитах се от всички нови издания да науча подробностите. Доколкото можах да разбера, това ще е един от онези прости случаи, които се оказват изключително трудни.

— Звучи парадоксално.

— Но е съвършено вярно. Необичайното почти без изключение е улика. Колкото по-безинтересно и банално е едно престъпление, толкова по-трудно е разкриването му. В този случай обаче е повдигнато много сериозно обвинение срещу сина на убития.

— Значи е убийство?

— Така предполагат. Не искам да приема нищо без доказателства, докато не получа възможност сам да проуча всичко. Ще ти обясня с няколко думи ситуацията, доколкото успях да я схвана. Долината Боскум е една местност недалеч от Рос в Херифордшър. Най-едрият земевладелец в този район е някой се господин Джон Търнър, който бил натрупал състоянието си в Австралия и преди няколко години се завърнал в старата родина. Една от фермите, които притежава — имението Хадърли, била дадена под наем на господин Чарлс Маккарти, също бивш емигрант в Австралия. Дватамата се познавали от колонията и, естествено, когато решили да се заселят тук, гледали да са по-близо един до друг. Очевидно Търнър е бил по-заможният и Маккарти му станал арендатор, но двамата, както изглежда, запазили отношенията си на равнопоставени и често прекарвали времето си заедно. Маккарти имал син, осемнайсет годишен момък, а Търнър — дъщеря на същата възраст. И двамата били вдовци. Доколкото разбирам, избягвали да общуват със съседите си англичани и живеели усамотено, макар че баща и син Маккарти обичали спорта и често ходели на конните надбягвания в околностите. Маккарти имал двама ратаи — един мъж и едно момиче. Търнър имал доста повече работници, поне шест души. Това успях да науча за

домакинствата им. А сега обстоятелствата. На 3 юни, значи в понеделник, Маккарти излязъл от дома си в Хадърли към три часа следобед и тръгнал към Боскумския вир — езерце, образувано от разлива на реката, която минава през Долината Боскум. Сутринта бил ходил с ратая си до Рос и казал на момчето, че трябва да побърза, за да стигне навреме за една важна среща в три часа. От фермата Хадърли до Боскумския вир няма и половин километър и двама души го видели да минава — възрастна жена, чието име не се уточнява, и Уилям Краудър, горски пазач на служба при господин Търнър. И двамата свидетели дали клетвени показания, че господин Маккарти се е движел сам. Горският добавил, че няколко минути след като бил видял господин Маккарти, видял и сина му — господин Джеймс Маккарти, да минава по същия път с пушка в ръка. Според него бащата не бил много далеч, а синът го следвал. Свидетелят не се замислил за видяното, докато не научил вечерта за разигралата се трагедия. Баща и син Маккарти били видени и по-късно, след като горският пазач Уилям Краудър ги бил изгубил от погледа си. Боскумският вир е заобиколен от гъста гора, само по брега има тясна ивица, обрасла с трева и тръстика. Едно четиринайсетгодишно девойче — Пейшънс Моран, дъщеря на пазача на имението Долината Боскум, беряло цветя в гората. То твърди, че видяло в края на гората досами езерото господин Маккарти и сина му, които, както ѝ се сторило, яростно се разправяли. Чуло как господин Маккарти-старши нагрубява сина си, а момчето вдигнало ръка, сякаш за да удари баща си. Момичето толкова се уплашило от разпратата, че побягнало и разказало у дома на майка си, че баща и син Маккарти се карат до Боскумския вир и може би ще се сбият. Едва-що било изрекло това, когато запъхтян дотичал младият Маккарти и казал, че бил намерил баща си мъртъв в гората. Помолил за помощ. Бил много възбуден, без пушката и шапката си, дясната му ръка и ръкавът били опръскани с незасъхнала кръв. Тръгнали с него и намерили безжизненото тяло на бащата проснато в тревата до езерцето. Черепът бил пръснат от многобройни удари с тежък и тъп предмет. Спокойно можело да бъдат от приклада на пушката на сина, която намерили в тревата на няколко крачки от трупа. При тези обстоятелства младежът незабавно бил арестуван, при дознанието във вторник го обвинили в „предумишлено убийство“, а в сряда го изправили пред съдия-следователя в Рос, който препратил делото в

първоинстанционния съд. Това са основните факти, изложени пред следователя и в полицейския съд.

— Не мога да си представя случай с по-ясни изобличаващи факти — отбелязах аз. — Всички улики сочат кой е престъпникът.

— Уликите са доста измамно нещо — отвърна замислено Холмс. — Понякога сякаш съвсем недвусмислено говорят за нещо, но ако човек промени гледната точка, току-виж установил, че същите улики не по-малко недвусмислено говорят за съвсем друго нещо. Не може обаче да се отрече, че обвинението срещу младия човек изглежда крайно сериозно и че напълно е възможно наистина да е виновен. И все пак няколко души от съседите, сред които и госпожица Търнър — дъщерята на съседа земевладелец, вярват, че е невинен, и не са позволили на Лестрейд, за когото може би си спомняш покрай „Етюд в червено“, да разследва случая, както на него му е изгодно. Лестрейд се е пообъркал и ми прехвърли случая. Затова сега двама мъже на средна възраст се носят на запад с осемдесет километра в час вместо кротко да храносмилат закуската си у дома.

— Опасявам се — казах, — че при тези толкова очевидни факти ти сам ще установиш, че едва ли ще спечелиш престиж от този случай.

— Няма нищо по-измамно от очевидния факт — отвърна той със смях. — Пък и може да имаме късмета да попаднем на други очевидни факти, които за господин Лестрейд не са били толкова очевидни. Познаваш ме твърде добре, за да решиш, че се хваля, когато заявявам, че или ще потвърдя, или ще разруша неговата теория, като използвам средства, които той не е способен не само да приложи, но дори и да разбере. За да си послужим с пример, който ни е подръка — аз виждам съвсем ясно, че прозорецът в спалнята ти е в десния ѝ край, и дълбоко се съмнявам, че господин Лестрейд би забелязал дори нещо толкова очевидно.

— Но как, по дяволите...

— Скъпи приятелю, добре те познавам. Познавам така типичната за военния опрятност, присъща и на теб. Ти се бръснеш всяка сутрин и по това време на годината го правиш на слънчева светлина. От дясно на ляво на лицето брадата ти е все по-лошо избръсната и отвъд брадичката очевидно е бръснато по-небрежно, значи тази страна на лицето ти не е толкова добре осветена, колкото дясната. Не мога да си представя, че човек с твоите привички ще остане удовлетворен от

такъв резултат, ако се е оглеждал при равномерно осветление. Посочвам това само като банален пример за наблюдателност и дедукция. Точно от тях се състои моят *métier*^[1] и е напълно възможно да ни свършат работа при разследването, което ни очаква. Има един-два по-незначителни момента, които са излезли наяве при дознанието и заслужава да се вземат предвид.

— Кой са те?

— Оказва се, че младежът не е бил арестуван веднага, а едва след като се е върнал във фермата Хадърли. Когато полицейският инспектор го уведомил, че е задържан, промърморил, че не е изненадан и че си го заслужава. Тази забележка, естествено, е допринесла за отхвърлянето на последните съмнения, които може да са били останали в съзнанието на свидетелите при огледа.

— Това е било самопризнание! — възкликнах.

— Не, защото е последвало заявление, че е невинен.

— Като се добави към цялата серия от изобличаващи деяния, в най-добрия случай е крайно подозрителна забележка.

— Напротив — възрази Холмс, — това е най-светлият проблясък, който засега виждам сред облаците. Колкото и невинен да е, не може да е такъв идиот, че да не осъзнае колко безнадеждно е положението му. Ако си бе дал вид на изненадан при ареста или ако се бе престорил на възмутен, бих го приел за крайно подозрително поведение, защото в конкретните обстоятелства изненадата или гневът не биха били естествена реакция, но пък са най-подходящи за един лицемер. Искреното му примирение с положението говори, че или е невинен, или е човек с невероятен самоконтрол и непоколебимост. Забележката му, че си го заслужава, също не е неестествена, ако вземеш предвид, че е бил изправен до трупа на баща си и че него ден до такава степен е бил забравил синовния си дълг, че е разменил остри думи с баща си и дори според деvojчето, чиито показания са толкова важни, е вдигнал ръка, сякаш за да го удари. Укорът и разкаянието, които се съдържат в забележката му, ми се струват признаци за нормален разум, а не за виновно съзнание.

Поклатих глава в знак на несъгласие.

— Доста хора са увиснали на бесилото и заради доста по-слаби доказателства — отбелязах.

— Така е. Но доста хора са увиснали на бесилото и по погрешка.

— Какво разказва самият младеж за случилото се?

— Опасявам се, че разказът му не е много обнадеждаващ за хората, които му съчувстват, макар че има един-два доста показателни момента. Ето, можеш сам да прочетеш.

Той изтегли от смачканата топка един местен херифордшърски вестник, обърна го и посочи пасажа с показанията на нещастния младеж. Аз се наместих в ъгъла на купето и го прочетох много внимателно. Текстът гласеше:

Господин Джеймс Маккарти, единственият син на покойния, даде следните показания: „Бях заминал за три дни до Бристол и се върнах в понеделник, 3 юни, сутринта. Баща ми го нямаше, от прислужницата разбрах, че бил в Рос с Джон Коб, коняря. Малко, след като пристигнах, чух колелата на двуколката му в двора и като погледнах през прозореца, го видях да слиза и забързано да излиза. Не разбрах накъде бе тръгнал. Взех си пушката и без да бързам, поех към Боскумския вир с намерението да се отбия в зайчарника, който се намира в другия край. По пътя зърнах Уилям Краудър, горския пазач, както и той твърди в показанията си, но пък бърка, като разправя, че съм следвал баща си. Нямах представа, че баща ми върви пред мен. На стотина метра от езерото чух вик «Уху!», което си е наш сигнал, на баща ми и мен. Ускорих крачка и го видях до езерото. Изненада се, като ме видя, и доста сопнато ме попита какво правя тук. Взехме да се разправяме, казахме си по някоя остра дума и дори едва не се сбихме, защото баща ми беше сприхав човек. Когато видях, че излиза от кожата си, го заряхах и тръгнах обратно към фермата Хадърли. Ала не бях извървял и стотина метра, когато зад гърба ми се вдигна страшна олелия и аз хукнах обратно, да видя какво става. Баща ми лежеше в предсмъртни мъки на земята, на главата му имаше ужасни рани. Хвърлих пушката и повдигнах главата му, но той издъхна почти начаса. Постоях на колене до него и после изтичах за помощ до дома на пазача на имението на

господин Гърнър, защото беше най-близо. Не видях никого при баща ми, когато се върнах, и нямам представа, как е получил нараняванията си. Не го обичаха много, защото си беше дръпнат, хората дори като че ли се плашеха от него, но не знам да е имал врагове. Не ми е известно нищо повече по въпроса.“

Следователят: Баща ви направи ли някакво изявление пред вас, преди да почине?

Свидетелят: Каза няколко думи, като че ли намекна нещо за някакъв плъх.

Следователят: Как разбрахте този намек?

Свидетелят: Не можах точно да разбера. Говореше несвързано.

Следователят: За какво спорихте с баща ви при тази последна среща?

Свидетелят: Предпочитам да не отговоря.

Следователят: Настоявам за отговор.

Свидетелят: Наистина ми е невъзможно да ви кажа. Но уверявам ви, няма връзка с това, дето стана после.

Следователят: Това ще реши съдът. Излишно е да ви напомням, че отказът ви да дадете отговор значително ще утежни положението ви при евентуалните съдебни процедури, които могат да последват.

Свидетелят: Все пак няма да кажа.

Следователят: Както разбирам, подвикването „Уху!“ е сигнал, който сте използвали с баща ви.

Свидетелят: Да.

Следователят: Но защо в такъв случай го е извикал, без дори да е знаел дали сте се върнали от Бристол?

Свидетелят (объркан): Не знам.

Съдебен заседател: Нищо подозрително ли не забелязахте, когато се върнахте, след като сте чули олелията и сте намерили баща си смъртоносно ранен?

Свидетелят: Не видях нищо особено.

Следователят: Какво имате предвид?

Свидетелят: Бях толкова разтревожен и напрегнат, когато изтичах от гората на открито, че не можех да мисля

за друго, освен за баща си. Но като че останах с неясното усещане, че когато изтичах напред, от лявата ми страна имаше нещо на земята. Нещо сиво сякаш, някаква дреха, палто или наметало. Когато се изправих от трупа на баща си, се огледах, но го нямаше.

— Искате да кажете, че тази вещ е изчезнала, преди да тръгнете да търсите помощ?

— Да, нямаше я.

— И не можете да кажете какво е представлявала?

— Не, само имах усещането, че нещо лежи там.

— На какво разстояние от трупа.

— Десетина метра.

— А от края на гората?

— Пак почти толкова.

— Тогава, ако предметът е бил преместен, това е станало на десетина метра от вас?

— Да, но аз бях с гръб.

С това приключи разпитът на свидетеля.

— Както виждам — казах, поглеждайки бегло края на страницата, — в заключителните си бележки следователят се е отнесъл доста сурово с младия Маккарти. Той обръща внимание напълно основателно на противоречивото обстоятелство, че бащата е подал сигнал, преди да види сина си, а също и на отказа на младежа да даде подробности за разговора, както и на объркания разказ за предсмъртните думи на бащата. Все обстоятелства, както отбелязва следователят, до голяма степен във вреда на младия човек.

Холмс се усмихна на някаква своя мисъл и се протегна на седалката, подпрян с възглавнички.

— И ти, и съдебният следовател полагате доста усилия да подчертаете тъкмо най-силните моменти в полза на младежа. Не осъзнаваш ли, че го даряваш едновременно и с твърде богато, и с твърде бедно въображение? Твърде бедно, за да не може да си измисли причина за кавгата, с което би спечелил симпатиите на съдебните заседатели; твърде богато, след като си съчинява нещо толкова *outré*^[2], като предсмъртни намеци за някакъв плъх и история с изчезнала дреха.

Не, драги ми господине, аз ще подходя към случая с предположението, че казаното от това момче е вярно, и ще видим накъде ще ни отведе тази хипотеза. А сега възнамерявам да потъна в моето джобно издание на Петрарка и да не изрека дума повече по случая, преди да стигнем до местопроизшествието. Ще обядваме в Суиндън, където, както виждам, ще пристигнем след два̀сет минути.

Малко преди четири часа, след като преминахме през красивата долина Страуд и пресякохме широката искряща река Севърн, пристигнахме в приятното провинциално градче Рос. На перона ни чакаше мършав мъж с вид на затаен копой. Въпреки светлокафявата лека връхна дреха и кожените гамаши, с които се бе издокарал, сякаш за да отдаде дължимото на селската обстановка, веднага разпознах инспектор Лестрейд от Скотланд ярд. Тримата отидохме с файтон до „Герба на Херифорд“, където бе запазена стая за нас.

— Поръчал съм файтон — каза Лестрейд, когато седнахме на чаша чай. — Познавам енергичната ви природа и знам, че няма да се успокоите, докато не посетите местопрестъплението.

— Много мило и любезно от ваша страна — отвърна Холмс. — Всичко е въпрос на атмосферното налягане според барометъра.

Лестрейд го погледна слисано:

— Не мога напълно да проследя мисълта ви.

— Какво показва барометърът? Два̀сет и девет, както виждам. Няма вятър, няма и едно облаче на небето. Нося цяла кутия цигари, които трябва да се изпушат, а този диван е далеч по-добър от обичайните уреди за изтезание, които предлагат провинциалните хотели. Струва ми се малко вероятно да се нуждая от файтон тази вечер.

Лестрейд се засмя снизходително.

— Сигурно вече сте си направили заключението от написаното във вестниците — рече той. — Случаят е ясен като бял ден и колкото повече се задълбочава човек в него, толкова по-ясен му става. Но може ли да се откаже на една дама, истинска дама. Била слушала за вас и поиска и вие да си кажете мнението, колкото и да ѝ повтарях, че вие едва ли ще можете да направите нещо, което аз вече да не съм направил. Но, за Бога! Та това е нейният екипаж пред вратата!

В този миг в стаята влетя извънредно красива млада жена. Теменужените ѝ очи блестяха, устните ѝ бяха разтворени, страните ѝ

розовееха, цялото ѝ същество изразяваше възбуда и безпокойство.

— О, господин Шерлок Холмс! — извика тя, местейки поглед от единия към другия, докато с острата си женска интуиция не спря очи на моя приятел. — Така се радвам, че сте тук. Затова дойдох с колата си, за да ви го кажа. Знам, че Джеймс не го е направил. Знам го и искам и вие да започнете работа. Не се оставяйте на съмнението. Познавам го от дете, напълно съм наясно с недостатъците му, ала той е с толкова добро сърце, че не може и муха да убие. Всеки, който наистина го познава, ще ви каже, че обвинението е абсурдно.

— Надявам се, че ще можем да докажем невинността му, госпожице Търнър — рече Шерлок Холмс. — Можете да разчитате на мен, ще направя всичко, което е по силите ми.

— Но вие сте прочели показанията. Сигурно сте си направили някакви заключения? Не видяхте ли някоя вратичка, някой пропуск? Самият вие вярвате ли, че той е невинен?

— Смятам, че е много вероятно да е невинен.

— Ето! — извика тя, отметна глава и втренчи предизвикателен поглед в Лестрейд. — Чухте ли? Той ми дава надежда.

Лестрейд сви рамене.

— Моят колега сякаш малко прибързано си вади заключения — заяви той.

— Но е прав. Знам, че е прав! Не го е направил Джеймс. А за разправията с баща му... сигурна съм, че е отказал да говори пред съдебния следовател, защото е било свързано с мен.

— По какъв начин? — попита Холмс.

— Сега няма да крия нищо. Джеймс и баща му имаха разногласия заради мен. Господин Маккарти много искаше двамата да се оженим. Ние с Джеймс винаги сме били като брат и сестра, но той, разбира се, е много млад, още не е видял почти нищо от живота, затова... ами затова, естествено, още не искаше да се обвързва. Затова се разправяха, сигурна съм, че и сега е било така.

— А вашият баща? — попита Холмс. — Беше ли благоразположен към такъв брак?

— Не, и на него не му се искаше. Само господин Маккарти се бе хванал за тази женитба.

Лека руменина заля нежното ѝ младо лице, когато Холмс я стрелна със своя остър изпитателен поглед.

— Благодаря ви за тази информация — рече той. — Мога ли да се видя с баща ви, ако ви посетя утре?

— Едва ли лекарят ще позволи.

— Лекарят?

— Не сте ли чули? Горкият татко, той от доста години не е много здрав, но тази история съвсем го съсипа. Разболя се и доктор Уилямс казва, че нервната му система е разклатена. Господин Маккарти беше едничкият жив човек, който се познаваше с татко още от времето, когато са били във Виктория.

— Ха! Във Виктория ли? Това е важно.

— Да, в мините.

— Точно така, в златните мини, където, както разбирам, господин Търнър е направил състояние.

— Да, точно така.

— Благодаря ви, госпожице Търнър. Помощта ви е неоценима.

— Ако утре научите нещо ново, нали ще ми кажете? Вие сигурно ще отидете до затвора, за да поговорите с Джеймс. Ах, господин Холмс, кажете му, моля ви, че аз вярвам в невинността му.

— Обещавам ви, госпожице Търнър.

— Трябва да се прибирам вече, защото татко е зле и тъгува за мен, когато го оставя сам. Довиждане и нека Бог да ви помага!

Тя излезе също толкова бързо и поривисто, както бе влязла. Колелата на екипажа ѝ изтрополиха по улицата.

— Срамувам се заради вас, Холмс — заяви Лестрейд с чувство за лично достойнство след неколкominутно мълчание. — Защо ви трябваше да подхранвате надежди, които ще бъдете принуден да попарите? Без да съм с особено чувствителна душа, смятам, че това е жестоко!

— Струва ми се, че виждам как мога да докажа невинността на Джеймс Маккарти — отговори Холмс. — Имате ли пропуск да го посетим в затвора?

— Да, но е само за нас двамата.

— Тогава ще преразгледам решението си да не излизам. Още имаме време да хванем влака за Херифорд и да го посетим тази вечер.

— Да.

— Тогава да тръгваме. Уотсън, може би за теб времето ще мине бавно, но аз ще се забавя само два часа.

Изпратих ги пеш до гарата и след това се поразходих из улиците на градчето. После се прибрах в хотела, изтегнах се на дивана и се опитах да се зачета в едно булевардно романче. Плоската интрига обаче бе така плитко скроена, сравнена с дълбоката загадка, в която ние се движехме слепешката, че се улових как вниманието ми постоянно блуждае между измислицата и реалността. Накрая запокитих книгата в другия край на стаята и се отдадох изцяло на размишления за събитията през деня. Ако предположим, че разказът на нещастния младеж е напълно верен, тогава що за пъклено дело, що за абсолютно непредвидено и необичайно зло е могло да бъде извършено във времето между раздялата с баща му и мига, когато, привлечен от виковете му, е изтичал обратно на горската полянка? Било е нещо ужасно и смъртоносно. Какво обаче? Дали интуицията ми на медик няма да ми подсказва нещо от вида на нараняванията? Позвъних и поисках да ми донесат местния седмичник, в който бе поместен дословен преразказ на проведеното дознание. В дадените под клетва показания на лекаря се съобщаваше, че задната третина на лявата теменна кост и лявата половина на тилната кост са били строшени от силен удар с тъп предмет. Намерих мястото на собствената си глава. Очевидно такъв удар е бил нанесен отзад. Това в известна степен бе благоприятно за обвиняемия, защото го бяха видели да се кара с баща си, обърнат с лице към него. И все пак не беше от голямо значение, защото възрастният човек може да се е извъртял гърбом преди удара. Но може би въпреки всичко си струваше да обърна внимание на Холмс за това обстоятелство. Цитираше се и предсмъртното споменаване на плъха. Това какво ли би могло да означава? Не би могло да е бълнуване. Човек, умиращ от внезапно нанесен удар, рядко изпада в такъв унес. По-вероятно се е опитал да обясни как е намерил смъртта си. Но какво би могло да означава? Отново и отново се опитвах да намеря евентуално обяснение. А сивото нещо, което е видял младият Маккарти? Ако е истина, убиецът може би е изпуснал част от облеклото си, вероятно връхната си дреха, и после е проявил голяма дързост, връщайки се да я вземе зад гърба на коленичилиия син на някакви си десетина метра. Какво кълбо от загадки и невероятни случки представляваше всъщност този случай! Мнението на Лестрейд не ме изненада, имах огромна вяра в интуицията на Шерлок Холмс и

не губех надежда, стига всеки нов факт да подкрепяше убеждението ми, че младият Маккарти е невинен.

Шерлок Холмс се върна късно. Прибра се сам, Лестрейд бе останал да спи в квартира в града.

— Барометърът все още не пада — отбеляза той, сядайки. — Много е важно да не завали, преди да успеем да огледаме терена. От друга страна, човек трябва да е в най-добра форма, пълен с енергия, когато се залавя с толкова деликатна задача, и не ми се искаше да ходя, изтощен от дългото пътуване. Говорих с младия Маккарти.

— И какво научи от него.

— Нищо.

— Не ти ли даде някакви разяснения.

— Не. В един момент бях склонен да вярвам, че знае кой е извършителят, и го прикрива, него или нея. Сега съм убеден, че и той е не по-малко объркан от всички други. Младежът не е с много бърз ум, макар че на вид е приятен и, както ми се струва, с добро сърце.

— Нямам добро мнение за вкуса му — обадох се аз, — ако наистина не изпитва желание да сключи брак с такава прекрасна млада дама, като госпожица Търнър.

— А, причината е една доста мъчителна история. Нашият приятел е лудо, до безпаметство влюбен в нея, но преди около две години, още съвсем юноша, преди да я опознае, както трябва, защото тя е била пет години далеч от дома си, в пансион, този глупчо взел, че попаднал в лапите на някаква келнерка от Бристол и сключил с нея граждански брак. Никой не знае за това и можеш да си представиш колко влудяващо е било за него да слуша укори, че не иска нещо, за което е готов да даде всичко, знаейки обаче, че е невъзможно. Точно в такава полуда е вдигнал ръка, когато при последната им среща баща му го карал да направи предложение на госпожица Търнър. От друга страна, не разполага със средства да се издържа сам и баща му, който по думите на всички бил много суров човек, щял със сигурност да го изгони. Тъкмо при съпругата си в Бристол, при келнерката, е бил три дни, без баща му да знае къде е бил. Обърни внимание на този момент, важен е. Но всяко зло за добро. Щом научила от вестниците, че той е загазил и има сериозна опасност да го обесят, келнерката тозчас го зарязала и му съобщила, че се била омъжила за един човек от бермудската корабостроителница и че вече нищо не ги свързвало.

Мисля, че в тази новина младият Маккарти е намерил утеха за всичко, което е понесъл.

— Но ако той е невинен, кой го е извършил?

— А, кой ли? Ще ти обърна внимание на два момента. Единият е, че убитият е имал среща с някого край езерото и че това не е могъл да бъде синът му, защото не е знаел той кога ще се върне. Вторият момент е, че убитият е извикал „Уху!“, без да е знаел, че синът му се е върнал. Това са решителните моменти, от които зависи разрешаването на случая. А сега, нека си поговорим за Джордж Мередит^[3], моля те, и да оставим изясняването на всички по-дребни въпроси за утре.

Както бе предсказал Холмс, не валеше и утрото се сипна ясно и безоблачно. В девет часа Лестрейд дойде да ни вземе с файтон и ние се отправихме към фермата Хадърли и Боскумския вир.

— Тази сутрин се получи важна новина — каза Лестрейд. — Господин Търнър, собственикът на имението, бил толкова зле, че състоянието му изглеждало безнадеждно.

— Той е доста възрастен, нали? — попита Холмс.

— Шейсетинагодишен, но организъмът му е съсипан от начина му на живот в чужбина и от доста време има здравословни проблеми. Случаят му се е отразил доста зле. Бил е отдавнашен приятел на Маккарти, а и негов благодетел, защото, както научих, не му е вземал наем за фермата Хадърли.

— Така ли? Интересно — отбеляза Холмс.

— Помагал му е и по стотици други начини. Всички съседни говорят колко добър е бил към него.

— Наистина ли? А не ви ли се струва необичайно, че Маккарти, явно непритежаващ почти нищо и толкова задължен на Търнър, е планирал женитба на сина си за дъщерята на Търнър, вероятната наследница на състоянието му, толкова самонадеяно, сякаш е било достатъчно да се направи предложение, а останалото е щяло да дойде от само себе си! Още по-странно е, след като знаем, че самият Търнър не одобрява тази идея. Дъщерята ни го каза. Не дедуцирате ли нещо от това?

— Ето, че стигнахме до дедукциите и заключенията — усмихна се Лестрейд и ми намигна. — На мен, Холмс, ми е достатъчно трудно да оценявам фактите, та да се впускам в теории и фантазии.

— Прав сте — каза Холмс с престорена скромност, — вярно, че ви е трудно да оценявате фактите.

— Но поне се залових за един факт, който на вас, изглежда, ви е трудно да видите — поразпали се Лестрейд.

— И кой е той?

— Че Маккарти-старши е бил убит от ръката на Маккарти-младши, и всички теории, които противоречат на този факт, за мен са чиста фантазмагория.

— Е, фантазмагориите са нещо по-свежо от прозата — разсмя се Холмс, — но аз дълбоко се заблуждавам, ако онова там вляво не е фермата Хадърли.

— Тя е.

Фермата представляваше обширна постройка, уютна на вид, двуетажна, с покрив от плочи, с огромни жълти петна от лишей по сивите стени. Спуснатите капаци и комините, от които не излизаше дим, ѝ придаваха унилоост, сякаш ужасът още висеше над нея. Позвънихме на вратата и по молба на Холмс прислужницата ни показа обувките, с които господарят ѝ е бил обут при смъртта си, а също и чифт обувки на сина му, но не онези, които е носил него ден. След като ги огледа много внимателно от седем или осем различни гледни точки, Холмс помоли да го заведат във вътрешния двор, а от там поехме по лъкатушната пътека за Боскумския вир.

Шерлок Холмс се преобразяваше целият, когато следваше диря. Който го познаваше само като кроткия мислител и учен от улица „Бейкър“, нямаше да го познае сега. Лицето му се озари и доби сериозно изражение. Веждите му се изопнаха в две неумолими черни линии, очите под тях заискриха със стоманен блясък. Раменете му се приведоха, устните му се стегнаха, вените по дългата му жилеста шия изпъкнаха като конопени върви. Ноздрите му се бяха разширили, сякаш от животинско желание да надушат дивеча, а умът му бе толкова съсредоточен върху предстоящата задача, че въпросите или забележките минаваха покрай ушите му и в най-добрия случай предизвикваха в отговор късо нетърпеливо изръмжаване. Той крачеше забързано и мълчаливо по пътеката през ливадите и гората към Боскумския вир. Земята беше мокра и мочурлива както навсякъде наоколо и по пътеката и по късата трева от двете и страни се виждаха множество следи. Холмс ту забързваше, ту спираше внезапно, а

веднъж направи доста голям кръг по ливадата. Ние с Лестрейд вървахме след него, детективът — равнодушен и снизходително сумтящ, докато аз наблюдавах приятеля си с интерес, убеден, че всяко негово действие преследва определена цел.

Боскумският вир — малко езеро, обрасло с тръстика, широко петдесетина метра, се намира на границата на фермата Хадърли и затворения за външни хора парк на заможния господин Търнър. Отвъд гората, оградила далечния му бряг, зърнахме стърчащите червени кулички от резиденцията на богатия земевладелец. Гората откъм фермата Хадърли беше гъста, от края ѝ до тръстиките се простираха двайсетина крачки прогизнала от влагата трева. Лестрейд ни показа точното място, където е бил намерен трупът, и аз ясно видях отпечатъка от тялото в разкаляната пръст. Холмс, както долових по живия интерес, изписан на лицето му, и по взиращите се очи, се готвеше да разчете още много други неща в отъпканата трева. Той тичаше насам-натам като куче, подушило следа, и накрая се обърна към нашия спътник:

— Защо сте влизали в езерото?

— Претърсих го с гребло. Мислех, че може да намеря оръжието или някаква друга следа. Но как, по дяволите...?

— О, нямам време! Отпечатъците от левия ви крак с характерната вътрешна извивка са навсякъде. И една къртица може да ги проследи, ето ги къде се губят сред тръстиките. Колко просто щеше да е всичко, ако бях дошъл тук, преди всички да нахлуят като стадо биволи и да се овалят в тревата. Ето групичката, водена от пазача на имението. Отъпкали са всички следи в радиус два-три метра около трупа. Тук обаче има три отделни отпечатъка от същите крака — той извади лупа и легна на земята, за да вижда по-добре, като през цялото време говореше повече на себе си, отколкото на нас. — Това са следите на младия Маккарти. Два пъти е преминал ходом и един път е претичал толкова бързо, че подметките му са оставили дълбоки следи, докато токовете почти не се забелязват. Това потвърждава разказа му. Дотърчал е, когато е видял баща си на земята. Ето ги и отпечатъците на баща му, който е пристъпвал насам-натам. А това какво е? Прикладът на пушката, когато е спрял, за да се послуша. Ами това? Ха-ха! Какво виждаме тук? Някой ходи на пръсти! На пръсти! Врърчетата на

обувките са квадратни, доста странни обувки! Напред, назад, пак напред, разбира се, за пелерината. А откъде идват?

Той заснова наоколо, като ту губеше, ту отново намираше следата. Накрая всички влязохме доста навътре в гората и се озовахме под сянката на един едър бук, най-високото дърво в околността. Холмс проследи дирята от другата страна на дървото и пак легна на земята, надавайки вик на доволство. Той остана доста време така, обръщайки листата и сухите съчки, като събираше някаква прах в един плик и оглеждаше с лупата си не само пръстта, но и кората на дървото, докъдето можеше да достигне. Сред мъха се търкаляше грапав камък, който той вдигна и внимателно огледа. След това пое по пътеката през гората и я проследи до мястото, където излизаше на шосето и където всички следи се изгубиха.

— Много интересен случай — заяви Холмс, възвръщайки обичайното си поведение. — Предполагам, че тази сива къща вдясно е домът на пазача на имението. Сега ще отида там да си поговоря с Моран и може би да напиша една кратка бележка. Щом приключа, можем да се връщаме за обяд. Ако искате, вървете пеш до файтона, аз идвам след малко.

След десетина минути тримата се прибирахме в Рос с файтона, като Холмс продължаваше да носи намерения в гората камък.

— Това може би ви интересува, Лестрейд — каза той и го подаде на инспектора. — С него е извършено убийството.

— Не виждам никакви следи.

— Няма следи.

— Тогава откъде знаете?

— Под него растеше трева. Лежал е там само от няколко дни. Не се вижда никаква следа от мястото, откъдето е бил взет. Формата му съвпада с нараняванията. Няма следа от никакво друго оръжие.

— А убиецът?

— Висок мъж, левак, накуцва с десния крак, носи ловджийски ботуши с дебели подметки и сива пелерина, пуши пури, като използва цигаре, а в джоба си носи тъпо джобно ножче. Има и още няколко белега, но и тези стигат, за да ни помогнат при издирването.

Лестрейд се изсмя.

— Аз обаче си оставам скептично настроен — заяви той. — Теориите са хубаво нещо, но на нас ще ни се наложи да убеждаваме

здро̀во мислѐщите англѝйски съ̀дебни заседа̀тели.

— *Nous verrons*^[4] — отвър̀на спо̀койно Холмс. — Вѝе из̀ползва̀йте ва̀шия мѐтод, а аз щѐ из̀ползва̀м моя̀. Днес̀ следобед̀ щѐ има̀м ра̀бота, вѐроятно щѐ се в̀рна в Ло̀ндон с но̀щния вла̀к.

— И щѐ оста̀вите слу̀чая нѐприк̀лючен?

— На̀против.

— А за̀гадката̀?

— Тя̀ е ра̀зрешена̀.

— Ко̀й то̀гава ѐ престъ̀пникът̀?

— Го̀сподинът̀, ко̀гото вѝ описа̀х.

— Но̀ кой̀ е то̀й?

— То̀ва, ра̀збира сѐ, няма̀ да ѐ трудно̀ да сѐ уста̀нови. Ра̀йонът̀ нѐ ѐ ча̀к то̀лкова̀ гъ̀сто на̀селен.

Лестрѐйд свѝ ра̀мене.

— Аз̀ съм̀ пра̀ктичен̀ чо̀век — каза̀ то̀й — и няма̀ да тръ̀гна да̀ обика̀лям про̀винцията̀ и да̀ тръ̀ся ня̀какъв̀ ку̀ц лѐвак. Щѐ ста̀на за̀ посмѐшищѐ в Ско̀тланд̀ я̀рд.

— Ка̀кто ис̀катѐ — каза̀ тѝхо Холмс. — Аз̀ ви да̀дох̀ ша̀нс. Ѐто ва̀шата̀ ква̀ртира. До̀вижда̀не. Прѐди да̀ тръ̀гна, щѐ ви из̀пратя̀ белѐжка.

Оста̀вихмѐ Лестрѐйд в ква̀ртирата̀ му и сѐ отпра̀вихмѐ с фа̀йтона̀ към̀ на̀шия хо̀тел, къ̀дето за̀варихмѐ сервѝран обя̀д. Холмс̀ оста̀на бѐзмъл̀вен, потъ̀нал в мѝслитѐ си, с из̀раз на̀ оγὸрчениѐ, ка̀то чо̀век, озовал̀ сѐ в об̀ъркано̀ по̀ложениѐ.

— Уотс̀ън — об̀ърна̀ сѐ то̀й към̀ мѐн, след̀ ка̀то вдиг̀наха̀ масата̀, — оста̀ни на̀ мя̀стото̀ си и мѝ позво̀ли да̀ ти из̀неса̀ една̀ крат̀ка про̀повед̀. Нѐ зна̀м то̀чно ка̀кво да̀ пра̀вя, и щѐ ти б̀ъда̀ прѝзнателен̀, ако̀ ме по̀съвет̀ваш. За̀палѝ една̀ пу̀ра и мѝ позво̀ли да̀ из̀ложа̀ пред̀ теб̀ всѝчко̀.

— Мо̀ля.

— Ка̀то нача̀ло два̀ мо̀мента̀ в ра̀зказа̀ на мла̀дия Мак̀карти на̀пра̀виха вѐднага̀ впѐчатлѐние и на̀ два̀ма нѝ, ма̀кар чѐ мо̀ето впѐчатлѐние бѐ в нѐгова по̀лза, а тво̀ето — в нѐгова вѐреда. Ѐдиния̀т ѐ, чѐ ба̀ща му̀ според̀ нѐговия̀ ра̀зказ̀ бил из̀вика̀л „Уху̀!“, бѐз да̀ го̀ ѐ вѝдял. Дру̀гия̀т ѐ със̀ стра̀ннитѐ предс̀мър̀тни ду̀ми и спо̀мена̀ването̀ на̀ плъ̀ха. Зна̀чи то̀й ѐ про̀мъл̀вил ня̀колко̀ ду̀ми, но̀ ѐдѝнствено̀ то̀ва ѐ стѝгнало̀ до̀ слу̀ха на̀ сина̀ му̀. И та̀ка, тръ̀бва да̀ за̀почнѐм из̀ясня̀ването̀

от тази двойна гледна точка, като изхождаме от предположението, че всичко, което младият мъж казва, е абсолютно вярно.

— И какво ще кажеш за това „Уху!“?

— Очевидно не е било предназначено за сина. Бащата е знаел, че той е в Бристол. Момчето непредвидено е присъствало там и го е чуло. С вика „Уху!“ Маккарти се е обадил на човека, с когото е имал среща. Но този вик много често се използва в Австралия. Имаме основание да предположим, че човекът, с когото е трябвало да се срещне край Боскумския вир, е живял в Австралия.

— А споменаването на плъха?

Шерлок Холмс извади от джоба си сгъната карта и я приглади на масата.

— Това е карта на колонията Виктория. Снощи я поръчах телеграфически от Бристол — и той закри с ръка част от картата. — Какво четеш тук?

— АПЛЪХ — прочетох аз.

— А сега — и вдигна ръка.

— БАЛАПЛЪХ.

— Точно така. Това е думата, която бащата е изрекъл, а синът е доловил само последната сричка. Маккарти се е опитвал да произнесе името на убиеца си. Еди-кой си от Балаплъх.

— Чудесно! — възкликнах аз.

— Очевидно. Както виждаш, успех значително да стесня обхвата. Притежаването на сива дреха бе третият сигурен момент, при положение че показанието на сина е вярно. И така, излизаме от сферата на неяснотата и стигаме до нещо определено. Става дума за австралиец от Балаплъх със сива пелерина.

— Действително.

— И то за добре познат в района човек, защото до езерото се стига или през фермата, или откъм имението, където непознатият едва ли би минал незабелязано.

— Точно така.

— Следва нашата днешна експедиция. След като огледах внимателно земята, открих дребните подробности за личността на престъпника, които предоставих на онзи кретен Лестрейд.

— Но как се сдоби с тях?

— Ти познаваш метода ми. Основава се върху наблюдение на незначителните подробности.

— Знам, че приблизително можеш да прецениш ръста по разкрача. А и ботушите могат да бъдат описани според отпечатъците им.

— Да, доста специални ботуши.

— А това, че е куц?

— Отпечатъкът от десния крак беше не толкова отчетлив, колкото от левия. Човекът е прехвърлял по-голямата тежест върху левия. Защо? Защото е куцал.

— А това, че е левак?

— Ти самият беше изненадан от характера на нараняванията, отразен и от хирурга при дознанието. Ударът е бил нанесен непосредствено отзад, но върху лявата страна. Как би могло да стане това, ако не е бил нанесен от левак? Той е стоял зад онова дърво по време на срещата между баща и син. Дори е пушил там. Намерих пепел от пура, която благодарение на специалните ми познания за тютюна можах да отнеса към типа „индианска“. Както знаеш, посветил съм известни усилия на тази тема и съм автор на кратка монография за 140 разновидности на тютюните за лула, за пури и за цигари. След като намерих пепелта, огледах се и открих угарката в мъха, където той я бе хвърлил. Беше пура от типа „индианска“, от разновидността, която се прави в Ротердам.

— А цигарето?

— Забелязах, че угарката не е била в устата му. Следователно е използвал цигаре. Крайчецът беше отрязан, а не отхапан, но срезът не беше гладък и според моята дедукция става дума за тъпо джобно ножче.

— Холмс — казах аз, — ти си оплел този човек в мрежа, от която той не може да избяга, и така спасяваш живота на един невинен младеж, все едно че прерязваш въжето, с което го бесят. Виждам къде водят следите. Престъпникът е...

— Господин Джон Търнър — обяви пиколото на хотела, отваряйки вратата на всекидневната.

Мъжът, който влезе, имаше необикновен и внушителен вид. Бавната му накуцваща походка и превитите рамене създаваха впечатлението за немощ, ала суровите му, дълбоко врязани, сякаш

издялани от камък черти и едрите му крайници сочеха, че притежава необикновена сила на тялото и характера. Съчетанието от гъста брада, прошарена коса и гъсти надвиснали вежди му придаваше достойнство и властност, макар че лицето му имаше пепеляв блед цвят, а устните и връхчетата на ноздрите му бяха синкави. От пръв поглед ми стана ясно, че страда от някакво смъртоносно хроническо заболяване.

— Моля ви, заповядайте на дивана — покани го внимателно Холмс. — Получихте ли бележката ми?

— Да, пазачът я донесе. Пишете, че искате да се срещнете с мен тук, за да се избегне скандалът.

— Помислих си, че ако дойда в имението, хората ще започнат да приказват.

— А за какво искате да говорите с мен? — той погледна към приятеля ми с отчаяние в уморените си очи, сякаш вече бе получил отговор.

— Да — каза Холмс, отговаряйки на погледа му. — Така е. Зная всичко за Маккарти.

Застарелият мъж покри лицето си с длани.

— Господ да ми е на помощ! — извика. — Но аз нямаше да оставя младежа да пострада. Повярвайте ми, щях да разкрия всичко, ако в първоинстанционния съд го осъдеха.

— Радвам се да чуя това — каза Холмс замислено.

— И без това бях готов да разкрия всичко, но не го направих заради дъщеря ми. Когато чуе, че съм арестуван, това ще я убие.

— Може да не се стигне дотам — каза Холмс.

— Какво!

— Аз не съм официален представител на властта. Както аз разбирам нещата, като поканен тук от дъщеря ви действам в защита на нейните интереси. Но не бива младият Маккарти да пострада.

— Аз съм на смъртно легло — рече старият Търнър. — От години страдам от диабет. Лекарят каза, че не се знае дали ще издържа още месец. Искане ми се да умра под моята стряха, не в затвора.

Холмс седна на масата с писалка и топче хартия пред себе си.

— Разкажете ни истината — каза той. — Аз ще запиша всичко. Вие ще се подпишете, а Уотсън може да потвърди самопризнанията ви. Така след кончината ви ще мога да ги използвам, за да спася младия Маккарти. Обещавам ви, че няма да го направя, ако не се налага.

— Все едно — каза старият човек. — Не се знае дали ще доживея до първото дело, така че за мен е без значение, само ми се иска да спестя на Алис удара. Сега ще ви разкажа всичко. Макар нещата да са от отдавна, не са нужни кой знае колко думи. Вие не познавате Маккарти. Беше същински сатана, уверявам ви. Бог да ви пази да не попаднете някога в лапите на такъв като него. Аз бях в негова власт през всичките тези двайсет години и той съсипа живота ми. Ще ви разкажа как попаднах под негово влияние. Беше в началото на шейсетте години, в мините. Бях млад, с буйна кръв, много не му мислех, готов бях да се заема с всякаква работа. Събрах се с лоши другари, ударих го на пиянство, не ми провървя в моята концесия и тръгнах да скитосвам. С една дума, станах разбойник. Шестима бяхме и водехме бурен и волен живот, ограбвахме от време на време по някоя гара или пресрещяхме фургоните по пътищата към мините. Подвизавах се под името Черния Джак от Балаплъх, нашата шайка още се помни в колониите като Бандата от Балаплъх. Един ден нападнахме конвой, пренасящ злато от Балаплъх за Мелбърн. Охраняваха го шестима конни полицаи, ние също бяхме шестима, силите бяха равни, но още с първия залп свалихме четирима от седлата. Ала, преди да турим ръка на плячката, паднаха и трима от нашите момчета. Аз опрях пистолета си о главата на коларя на фургона, същия този човек — Маккарти. Ей Богу, да бях го застрелял тогава, а аз го пощадих, макар че зловните му очички се впиха в лицето ми, сякаш за да запомнят всяка черта от него. Измъкнахме се със златото, забогатяхме и успяхме да се прехвърлим в Англия, без да ни заподозрат. Тук се разделих със старите си другари и заживях мирно и почтено. Купих това имение, което се случи за продан, и реших да сторя с парите си някое добро дело, та да изкупя вината си. Ожених се, съпругата ми почина млада, но пък ми остави моята мила Алис. Още докато беше бебенце, мъничката ѝ ръчичка ме водеше по правия път, така както никой дотогава. Настина започнах нов живот и се опитвах, с каквото мога да изкупя миналото си. Всичко вървеше добре, докато не попаднах в лапите на Маккарти. Бях в Лондон заради едно капиталовложение, когато го срещнах на улица „Риджънт“, нямаше дрехи на гърба и обувки на краката. „Намерихме се с теб, Джак — каза той, като ме дръпна за ръкава. — Вече ще си бъдем с теб като едно семейство. Двамина сме, аз и синът ми, ти ще ни туриш под крилцето си. Да не

вземеш да се дърпаш, Англия е хубава страна, тук хората почитат закона и наоколо винаги има някой полицай.“ Така те дойдоха тук, в Югозападна Англия, и нямаше отърване от тях. Заживяха, без да плащат никакъв наем, на най-добрите ми земи. За мен вече нямаше ни мира, ни покой, ни забрава. Накъдето и да се обърнех, отпреде ми изникваше лукавата му ухилена муцуна. Когато Алис порасна, нещата тръгнаха още по-зле, защото той усети, че се боя повече от това тя да не научи за миналото ми, отколкото от полицията. Каквото му се приискаше, му го давах безпрекословно — земя, пари, къщи, докато най-накрая не поиска нещо, което не можех да му дам. Поискан ми Алис. Синът му беше пораснал, както и моето момиче, и понеже се знаеше, че съм зле със здравето, реши, че ще бъде чудесен ход момчето му да получи в наследство целия ми имот. Но тук се запънах. Не можех да позволя проклетата им порода да се омеси с моята — не че изпитвах омраза към момчето, но в жилите му течеше кръвта на онзи и това стигаше. Проявих твърдост. Маккарти ме заплашваше. Предизвиках го да прояви най-лошите си черти. Определихме си среща до езерото, на половината път между къщите ни, за да обсъдим нещата. Когато стигнах, той приказваше със сина си. Спрях да изпуша една пура и да изчакам зад едно дърво, докато остане сам. Но като го чух как говори, отвътре се надигна всичко най-тъмно и най-ужасно в мен. Увещаваше сина си да се ожени за дъщеря ми, без изобщо да зачита нейните чувства и мисли, сякаш ставаше дума за уличница. Полудях, като си представих, че и аз, и всичко, което ми беше най-скъпо, можем да попаднем под властта на такъв човек. Не можех ли да скъсам тези окови? Нали съм на смъртно легло, без всякаква надежда. Разсъдъкът ми е ясен и крайниците още ме слушат, но си знам, че съдбата ми е решена. Той пак заговори за мен и за дъщеря ми! Можех да спася и едното, и другото, ако накарах тази мръсна уста да млъкне. Направих го, господин Холмс. И пак бих го направил. Може много да съм съгрешавал, но след това живях живот на мъченик, за да изкупя греховете си. Ала дъщеря ми да бъде оплетена в същите мрежи, в които бях впримчен аз — това не можех да понеса. Заудрях го без никакви угризения, сякаш беше някаква гнусна отровна гадина. Той изкрещя и това накара сина му да се върне, но аз успях да стигна до гората, макар че трябваше да се върна за пелерината си, бях я изпуснал

при бягството. Това е, господа, достоверният разказ за всичко, което се случи.

— Хм, не е моя работа да ви съдя — каза Холмс, когато старият човек подписа нахвърляните свидетелски показания. — Само се моля никой от нас да не бъде подложен на такова изпитание.

— И аз се моля с вас, сър. А какво възнамерявате да направите.

— Предвид на вашето здраве, нищо. И сам сте наясно, че ви предстои скоро да отговаряте за деянията си пред по-висша инстанция от тукашния съд. Ще задържа самопризнанията ви и ако Маккарти бъде признат за виновен, ще бъда принуден да ги използвам. В противен случай окото на простосмъртен няма да ги зърне никога и вашата тайна, независимо дали сте жив иди не, ще бъде на сигурно място.

— Сбогом тогава — каза тържествено старият човек. — Когато дойде и вашият сетен час, ще ви бъде по-леко от мисълта, че сте ме дарили с покой в моя сетен час.

Той излезе бавно от стаята, като пристъпваше несигурно и тътреше крака, а исполинската му снага се олюляваше.

— Господ да ни е на помощ! — промълви Холмс след дълга пауза. — Защо съдбата си прави такива шеги с клетите и безпомощни жалки твари? Всеки път, когато чуя за подобен случай, не мога да не си спомня думите на Бакстър^[5] и да не си кажа: „Ето го и него, Шерлок Холмс, идва насам по Божия милост.“

Джеймс Маккарти бе оправдан от първоинстанционния съд въз основа на редица възражения, които Холмс изтъкна и които адвокатът на младежа повдигна пред съдията. Старият Търнър живя още седем месеца след нашата среща. Вече е покойник. Има изгледи синът и дъщерята да заживеят щастливо заедно, в пълно неведение за тъмната сянка, покрила миналото им.

[1] Занаят (фр.) — Б.пр. ↑

[2] Крайно, прекалено (фр.) — Б.пр. ↑

[3] Английски писател неоромантик (1828–1909) — Б.пр. ↑

[4] Ще видим (фр.) — Б.пр. ↑

[5] *Ричард Бакстър* (1615–1691) — английски проповедник пуритан, учен и писател — Б.пр. ↑

ПЕТТЕ ПОРТОКАЛОВИ ЗРЪНЦА

Когато преглеждам бележките си за Шерлок Холмс за времето от 1882 до 1890 година; намирам толкова странни и интересни случаи, че просто не зная кой от тях да избира, за да ги предложа на вниманието на читателя. Някои от тях са известни вече от пресата, а други не дадох възможност на моя другар да прояви тези особени свойства на таланта си, които аз така много ценя и подчертавам в моите разкази. Имаше и такива случаи, в които неговият изкусен анализ не довеждаше до някакъв определен резултат, така че моите истории за описваните събития се явяват повествование без финал; с други думи, той разкриваше част от истината, и то по-скоро по догадки и предположения, отколкото по логическите: изводи, които той така дълбоко ценеше. Между всички записани от мен разкази има един, който помоему е забележителен, и въпреки че някои подробности останаха неизяснени докрай, искам да го поднеса в следващите редове.

През 1887 година Холмс имаше повече или по-малко интересни работи, записани в моите бележки. Между тях намирам материалите по делото „Парадол Чеймбър“ — дружество на просяци-любители, което се оказа, че има разкошен клуб в мазетата под един мебелен магазин; фактите, свързани с гибелта на английския платноход „Софи Андерсън“; удивителните приключения на Грейс Патерсън на остров Уфа и най-после Кембъруелското дело за отровителство. В този случай Холмс успя да докаже, че часовникът на покойния е бил навит два часа преди пристигането на съдебните власти, от което произтичаше, че потърпевшият е легнал да спи по това време — извод, който има голямо значение за крайния изход на делото. Всичко това аз ще опиша сигурно малко по-късно, но струва ми се, че нито една от споменатите по-горе истории не притежава такива своеобразни белези, както следващият разказ.

Беше краят на септември и есенната буря се отличаваше с особена свирепост. През целия ден вятърът ревеше непрекъснато, а дъждът удряше така в прозорците, че дори тук, в сърцето на огромния

сътворен от човешки ръце Лондон, хората неволно, макар и за миг, се откъсваха от обикновените си работи, за да отдадат дължимото на могъщата природа, чиито сили можеха да се оприличат на диви зверове, които се готвят да разкъсат простосмъртните, стоящи извън клетката им. С настъпването на вечерта бурята се усили, вятърът виеше в камината и стенеше като дете.

Шерлок Холмс седеше пред огъня и привеждаше в ред картотеката си, а аз се бях задълбочил в четене на чудесните морски разкази на Кларк Ръсел. Воят на бурята сякаш се смесваше с текста, а шумът на дъждовните капки — с шума на вълните. Съпругата ми беше на гости за няколко дни, та аз се бях преместил в ергенското ни жилище на Бейкър Стрийт.

— Какво е това? Като че ли се звъни? — рекох, като изгледах Холмс. — Кой може да идва по това време? Може би някой от вашите приятели?

— Освен вас нямам други приятели — отговори той. — Не обичам гости.

— В такъв случай може би клиент.

— Ако е така, то сигурно работата е сериозна. Кой ли би имал желание да излиза от къщи толкова късно и в такова време? Сигурно е някоя приятелка на хазайката.

Холмс се беше излъгал. В коридора се чуха стъпки и някой почука на вратата. Моят приятел протегна ръката си към лампата и я измести така, че светлината да пада към креслото на бъдещия посетител.

— Влезте — каза Холмс.

Влезе млад човек на около двадесет и две години, облечен добре, дори изящно, с изисканост в маниерите. От чадъра му се стичаше ручейче вода, а наметалото му показваше достатъчно добре какво става на улицата. Той се огледа с безпокойство. Забелязах, че лицето му беше бледо, а в очите му се четеше тревога.

— Моля за извинение — произнесе — той, поднасяйки към очите си златно пенсне. — Надявам се, че не ви попречих. Страхувам се, че донесох във вашата уютна стая следите от бурята и дъжда.

— Подайте ми чадъра си и наметката — рече Холмс. — Ще ги поставя на закачалката и те ще изсъхнат. Доколкото виждам, идвате от югозападната част на града.

— Да, от Хоршам.

— Това ясно личи от глината, полепнала по обувките ви.

— Дойдох при вас за съвет.

— Готов съм да ви го дам.

— И за помощ.

— Това невинаги е така лесно.

— Аз съм слушал за вас, господин Холмс. Майор Прендъргаст ми е разказвал как сте го спасил от скандал в клуба Тенкървил.

— Спомням си. Бяха го обвинили съвсем несправедливо в измама.

— Той ми е казвал, че вие можете всичко.

— Е, това е вече много.

— Разказвал ми е, че за вас не може да съществува никаква тайна и че никой не може да ви измами.

— Досега са ме мамили четири пъти: трима мъже и една жена.

— Но какво е това в сравнение с вашите многобройни успехи?

— Вярно е, много често сполучвам.

— Сигурно ще сполучите и на мен да помогнете.

— Моля, приближете креслото до камината и започвайте вашия разказ.

— Моят случай е съвсем необикновен.

— Аз и не се занимавам с обикновени. Аз съм последна инстанция.

— И все пак, господине, съмнявам се някога да сте чували нещо по-тайнствено и необяснимо от това, което става в нашето семейство.

— Вие ме заинтригувахте — рече Холмс. — Моля, разкажете ни отначало основните факти, след което ще ви помоля за подробностите, които са от голямо значение за мен.

Младият човек придвижи креслото си към камината и протегна крака към огъня.

— Името ми е Джон Оупъншоу — започна той. — Но доколкото разбирам, моите лични работи нямат никаква връзка с ужасните събития, които се случват от поколение на поколение в нашето семейство. За ваше улеснение ще започна отначало и поред. Дядо ми имал двама синове — чичо ми Елайъс и баща ми Джоузеф, Моят баща притежаваше неголяма фабрика в Ковънтри. След появата на велосипедите той успя да разшири производството. Той изработи

проекта на новите велосипедни шини „Оупъншоу“, които бяха с много добри данни. Благодарение на всичко това баща ми успя да продаде много изгодно предприятието и да си осигури бъдеще на обезпечен човек.

Чичо Елайъс замина за Америка още на младини и стана плантатор във Флорида. Казвали са ми, че работите му вървели повече от добре. По време на войната той се сражавал в армията на Джексън, после под командването на Худ и получил чин полковник. Когато Ли сложил оръжие, той се прибрал в плантациите си, където прекарал три или четири години. Към 1869 или 1870 година той се върнал в Европа и закупил един неголям имот в Съсекс, близо до Хоршам, В Съединените щати той натрупал голямо богатство, напуснал Америка от отвращение към негрите и от политиката на републиканското правителство, което ги освободи от робство и им предостави избирателни права. Чичо ми беше странен човек, груб, избухлив, когато се разсърдеше, не мереше думите си. Беше саможив. Съмнявам се да е ходил поне веднъж в града, откакто е в Хоршам. Разхождаше се само в градината си и по полето около къщата, а понякога по цели седмици не излизаше от стаята си. Той пиеше и пушеше прекалено, не общуваше с никого, не канеше при себе си приятели, дори собствения си брат.

Бях на дванадесет години, когато чичо ме видя за пръв път. Това беше седем или осем години след като той се пресели в Англия — през 1878 година. Не зная защо, но вероятно ме е харесал много, защото беше помолил баща ми да ме пусне да живея при него. Към мен беше много добър, разбира се по своему. Когато не беше пил, обичаше да играе с мен на карти или шах и беше заповядал на прислугата да изпълнява заповедите ми така, както изпълняваха неговите. Вместо него преговарях с търговците и на шестнадесет години станах пълен господар в къщата му. Държах всички ключове и можех да върша каквото поискам и да се разхождам навсякъде само при едно условие — да не нарушавам уединението на чичо си. Впрочем имаше и една категорична забрана: дори на мен, да не говорим за другите, не ни беше разрешено да влизаме в една постоянно заключена стая на втория етаж, пред която минаваше покритата тераса. Със собственото любопитство на всяко момче много пъти съм наблюдавал през ключалката, но освен стари куфари и вързопи друго не се виждаше.

Веднъж през март 1883 година, сядайки на масата, наред с приборите за хранене, полковникът намери едно писмо. Това за него беше необикновено явление, тъй като сметките си той винаги плащаше в брой, а приятели, както казах вече, от които да получава писма, нямаше. „От Индия — каза той. — И то от Пондишери. Какво може да значи това?“ Той бързо разпечата плика и от него в чинията му изпаднаха пет сухи портокалови зрънца. Аз звънко се разсмях, но смехът замръзна на устните ми, когато погледнах чичо си. Долната му устна увисна, очите му като че ли щяха да изскочат от орбитите си, а лицето му стана смъртнобледо. Той продължаваше да гледа плика, който все още държеше в разтрепераната си ръка. „К. К. К. — извика той и продължи: — Господи, ето наказанието за греховете ми.“ „Какво има, чичо?“ — запитах аз. „Смърт“ — отговори той и се оттегли в стаята си, като ме остави ужасен, Аз взех плика и забелязах, че от вътрешната му страна беше написана три пъти буквата „К“. Освен тези пет портокалови зрънца нямаше нищо друго. Каква беше причината за безумния ужас на чичо ми? Станах от масата и се заизкачвах по стълбището за горния етаж. По стъпалата слизаше чичо ми със стар ръждясал ключ в едната ръка и малка медна кутия, прилична на каса, в другата. „Нека да правят каквото искат, аз ще им покажа какво мога — грубо рече той. — Кажи на Мери да запали камината в моята стая и изпрати в Хоршам за адвоката Фордхем.“ Аз изпълних заповедта му и когато адвокатът пристигна, ме извикаха в стаята на чичо. В камината пламтеше буен огън и се виждаше голямо количество пепел като от изгоряла хартия. Близко до камината стоеше отворена и съвсем празна медната кутия. Погледнах в нея и неволно трепнах, когато на капака ѝ видях трите букви „К“, които бях забелязал преди малко на плика. „Искам да бъдеш свидетел при съставянето на моето завещание, Джон — рече чичо ми. — Оставям имота си с всичките негови изгоди и тежести на брат ми, твоя баща. От него този имот един ден ще ти принадлежи. Ако можеш да се наслаждаваш на спокоен живот като негов притежател — отлично! Но ако това не може да се осъществи — послушай съвета ми, мое момче, продай го на смъртния си враг. Жал ми е, че трябва да ти оставя такова наследство, но не бих могъл да предвидя какъв обрат ще приемат работите. Моля те, подпиши там, където ще ти посочи господин Фордхем.“

Аз подписах завещанието и господин Фордхем го взе със себе си. Този странен случай, разбира се, ми направи дълбоко впечатление. Постоянно мислех за това и не можех да дойда до никакво заключение, още по-малко да се избавя от смътното чувство на страх. А между впрочем животът си течеше край мен и постепенно започнах да се успокоявам. Но при чичо ми беше настъпила видима промяна. Започна да пие повече отпреди и стана още по-саможив. Голямата част от времето си той пак прекарваше в стаята си, но започна понякога да тича като бесен из къщи или пък в градината с револвер в ръка, като крещеше, че не се бои от никого и че няма да позволи никому, нито на човек, нито на дявол, да го заколи като овца в кошара. Когато тези пристъпи на лудост преминаваха, той тичаше обратно в стаята си, където отново се заключваше като човек, който не може да се овладее от обхваналия го ужас. В такива моменти от лицето му се стичаше пот, независимо че на двора беше студено.

Но аз няма повече да злоупотребявам с търпението ви, господин Холмс, и ще ви кажа, че една нощ той избяга от къщи в припадък на пиянски бяс и вече никога не се завърна. Открихме го легнал по очи в малкото, обрасло с трева тинесто езерце в края на градината. По тялото не се откриха следи от насилие; езерцето беше дълбоко само два фута и съдебните заседатели, вземайки предвид неговите странности, решиха, че се касае за самоубийство. Аз знаех как се боеше дори от мисълта за смъртта чичо ми, затова в себе си изобщо не можех да се съглася с това становище. Баща ми встъпи във владение на имотите и освен това получи в наследство четиринадесет хиляди фунта стерлинги.

— Извинете — прекъсна го Холмс. — Кажете ми кога вашият чичо получи писмото и кога почина. Вашият разказ е един от най-интересните, които съм слушал.

— Писмото се получи на 10 март 1883 година. Той почина седем седмици след това — на 2 май.

— Благодаря. Моля, продължавайте.

— Когато баща ми влезе във владение на хоршамските имоти, той по моя молба най-напред претърси стаята, която беше винаги заключена. Там намерихме медната кутия, разбира се, съвсем празна. Върху вътрешната страна на капака беше залепена хартия с надпис: „К. К. К. Писма, сметки, квитанции и регистър“. Навярно това са били

документите, унищожени от полковник Оупъншоу. Изобщо в стаята не се откри нищо забележително, освен бележници и разхвърляни книги от времето, когато чичо ми беше живял в Америка. Някои от листовете хартия бяха от времето на войната и доказваха, че чичо ми добре е изпълнявал дълга си и се е ползвал с името на храбър воин. На друго място изписаните страници доказваха принадлежността на полковника към опозицията и непримиримостта му към политиките на Севера.

Баща ми се засели в Хоршам в началото на 1884 година и до януари 1885 година всичко вървеше много добре. На четвъртия ден след Нова година по време на закуската баща ми извика от учудване. В едната си ръка държеше разпечатан плик, а на дланта на другата се виждаха пет сухи портокалови зрънца. Досега той винаги ми се беше присмивал, когато му разказвах за писмото с петте портокалови зрънца, което беше получил полковникът, и ми казваше, че всичко това е глупост. Сега изглеждаше смутен и изплашен. „Какво би могло да значи това, Джон?“ — запита той. Сърцето ми се сви. „Това е К. К. К.“ — отвърнах аз. Баща ми погледна в плика. „Вярно — извика той. — Ето буквите. Какво е написано над тях?“ „Сложете книгата на слънчевия часовник“ — прочетох през рамото му аз. „Какви книжа? Какъв слънчев часовник?“ — запита той. „Слънчевият часовник в градината. Друг няма — отвърнах аз. — А книгата сигурно са тези, които чичо изгори.“ „Дявол да го вземе — каза баща ми, овладявайки се. — Ние живеем в цивилизована страна и не трябва да допускаме такива глупости. Откъде е изпратено писмото?“ „От Дънди“ — казах, като погледнах печата. „Това е глупост — разсъждаваше баща ми. — Какво ми влизат в работата някакви слънчеви часовници и книжа? Това е пълна глупост, на която не трябва да се обръща внимание.“ „Аз бих съобщил в полицията“ — рекох. „За да ни се посмеят, нали? За нищо на света,“ „Тогава позволи ми аз да го направя.“ „Не, забранявам ти да вдигаш шум за празни работи.“ Да спорим повече беше безполезно. Баща ми беше упорит човек, но на мен сърцето ми се стегна в предчувствие за нещо недобро.

На третия ден след получаването на писмото баща ми се нареди да посети стария си приятел майор Фрибоди, командущ един от фортовете Портсдаун Хил, Радвах се, защото считах, че там той ще бъде в по-голяма безопасност, отколкото у нас. Но бях се излъгал. На втория ден след от — л пътуването му получих телеграма от майора, с

която той ме молеше да дойда незабавно. Баща ми бил паднал в една каменна кариера, с каквито изобилствуваше тамошната местност, и лежал със строшен череп. Аз пристигнах, но той почина, без да дойде в съзнание. Както се разбра, баща ми се връщал на здрачаване и тъй като не познавал добре местността, а и кариерите не са обезопасени с огради, съдът призна, че се касае за нещастен случай. Внимателно се запознах с всички факти, както и с мястото на нещастиято, но не открих нищо, което да ми говори за умишлено убийство. По тялото на баща ми нямаше никакви белези от насилие, вещите му бяха непокътнати, по пътя нямаше никакви следи от борба, не бяха забелязани и никакви непознати лица наоколо. И все пак, както сам разбирате, аз бях сигурен, че той е попаднал в един коварно скроен капан.

При тези мрачни и печални обстоятелства аз встъпих във владение на наследството. Ще попитате: защо не се отказах. Аз мисля, че струпалите се върху нас нещастия са в резултат на някакви отдавнашни прегрешения на чичо ми и че каквото и да направех, където и да отидех, опасността ще ме застрашава непрестанно.

Нещастният ми баща почина през януари 1885 година и оттогава изминаха две години и осем месеца. През този период аз живях щастливо в Хоршам и тайничко се надявах, че проклятието върху семейството ни се е вдигнало и вече нищо не ме застрашава. Напразно. Вчера сутринта и мен ме сполетя същият удар.

Младият човек извади от джоба на жилетката си сгънат плик и изсипа от него пет сухи портокалови зрънца.

— Заповядайте — каза той. — Пощенският печат е Лондон — Изток. Съдържанието е същото, както и при писмото до баща ми: „К. К. Сложете книгата на слънчевия часовник.“

— Вие какво направихте? — запита Холмс.

— Нищо.

— Абсолютно нищо?

— Да си кажа право — продължи младият човек, закривайки лице с тънките си бели ръце, — почувствувах се напълно безпомощен. Намирах се в положението на заек, към който пълзи змия. Струва ми се, че се намирам в ръцете на зла съдба, от която никой не може да ме спаси.

— Какво говорите! — възкликна Холмс. — Трябва да се действа, иначе ще пропаднете. Сега не е време за отчаяние.

— Аз заявих вече в полицията. — И?

— Изслушаха ме с усмивка. Уверен съм, че инспекторът си мисли, че това е някаква шега, а смъртта на близките ми е просто случайност, без всякаква — връзка с писмата, в какъвто смисъл се е произнесъл и съдът.

Холмс се закани с пръст на някакъв въображаем противник.

— Невероятна тъпота! — извика той.

— Все пак дадох ми един полицаи, който може да остане у дома.

— Сега той придружава ли ви?

— Не. Наредено му е да стои у дома. Холмс повтори заканителния си жест.

— Защо не дойдохте веднага при мен?

— Не знаех. Едва днес разказах на майор Прендъргаст за отчаяната ситуация, в която съм попаднал, и той ме посъветва да се обърна към вас.

— От получаването на писмото са изминали вече два дни. Трябваше да започнем по-рано. Освен тези писма вие нямате ли никакви други указания или подробности, които биха ни свършили работа?

— Има още нещо — каза Джон Оупъншоу. Той бръкна в джоба си и като извади оттам един син лист, го постави на масата. — Помня — рече той, — че когато чичо ми гореше книгата, аз забелязах, че неизгорелите краища на листовите имаха същия цвят. Този лист вероятно чичо ми го беше изтървал и затова не е попаднал в камината. Взех го от неговата стая. Мисля, че това е страница от дневник. Почеркът несъмнено е на чичо ми.

Холмс приближи лампата и двамата се наведохме над листа, откъснат очевидно от бележник. В горния край беше написано: „*Март, 1869*“, а под това следваше:

„4-и. Хъдзън дойде. Предишните убеждения.

7-и, Зрънцата, изпратени на Мак Кули, Парамор и Джон Суейн от Сент Огъстин.

9-и. Мак Кули се отстрани,
10-и. Джон Суейн се отстрани.
12-и. Посетихме Парамор, Всичко благополучно.“

— Благодаря ви — каза Холмс, като сгъна листа и го подаде на нашия посетител. — А сега не трябва да губите нито секунда. Нямаме време дори да поговорим върху това, което ми разказахте. Тръгвайте веднага за вкъщи и действайте!

— Какво трябва да направя?

— Незабавно направете само едно нещо. Сложете листа, който току-що ми показахте, в медната кутия на чичо си. Вътре поставете записка, от която да личи, че всички останали книжа са унищожени от чичо ви и че този лист е единственото останало негово повествование. Вашият текст трябва да бъде достатъчно убедителен и да внушава доверие. След това поставете медната кутия на слънчевия часовник. Разбрахте ли?

— Да.

— В този момент не мислете за отмъщение. В това отношение ще ни помогне съдът, а ние трябва да плетем нашата мрежа, тъй като тяхната отдавна е здраво изплетена. Преди всичко трябва да се отстрани заплашващата ви опасност, а след това да се разкрие тайната и да се накажат виновните.

— Благодаря ви — рече младият човек, като стана и облече наметалото си. — Вие отново върнахте в мен живота и надеждата. Ще постъпя според вашите указания.

— Не губете нито минута. И главно, бъдете внимателен. Заплашва ви голяма опасност. Как ще се приберете?

— С влака от гара Уотърлу.

— Още няма девет часът. На улицата все още има достатъчно минувачи. Все пак бъдете внимателен.

— Аз имам револвер.

— Това е добре. Утре ще се заема с вашата работа.

— Значи, ще дойдете в Хоршам?

— Не. Тайната е тук, в Лондон.

— Ще намина у вас след два дни и ще ви разкажа за кутията и листа. Ще изпълнявам вашите съвети.

На улицата вятърът виеше както и преди, а дъждът удряше с все сила в прозорците. Дивият и страшен разказ на посетителя ни сякаш беше донесен от разярената стихия, която отново го погълна.

Известно време Холмс седя мълчалив, отпуснал глава на гърдите си, с поглед, устремен в червените пламъци на камината. След това запали лулата си и като се излегна, започна да следи сините кръгове, които, се издигаха към тавана.

— Струва ми се, Уотсън, че това е най-фантастичното дело, с което сме имали работа досега.

— С изключение „знакът на четиримата“ — казах аз.

— Наистина. Но според мен този Джон Оупъншоу е застрашен в много по-голяма степен, отколкото Шолто.

— Имате ли вече някакво мнение за тази опасност?

— Мисля, че не може да има две мнения.

— В какво се състои тази опасност? Кой е този К. К. К.? Защо той преследва това нещастно семейство?

Шерлок Холмс затвори очи, облакът се на креслото и събра един към друг краищата на пръстите си.

— Идеалният мислител — каза той — въз основа на един факт извежда не само цяла верига събития, но и резултатите, които произтичат от тях. Както Кювие можа да опише животното по една негова кост, така и мислителят, напълно изяснил едно звено от веригата явления, трябва да умее да изясни всичко, което ги предхожда и което следва след тях. Но за да достигне пълен успех, на мислителя е нужно да се възползува от всички представени факти, затова, съгласете се, трябва да се знае всичко, а енциклопедическото образование в наши дни се среща твърде рядко. Поради това аз се стремя да зная само онова, което може да се окаже полезно за моите работи. Доколкото си спомням, вие в началото на нашата дружба определите много точно сумата на моите познания.

— Да — засмях се аз. — Получи се едно доста любопитно свидетелство. По философия, астрономия и политика — нула; по ботаника — посредствено; по геология — отлично, за всичко, което се касае до петната от кал в окръжност петдесет мили от Лондон; по химия — много знания, но без всякаква система; по анатомия — същото; поразително познаване на сензационната литература и

криминалната хроника; цигулар, боксьор, фехтовач, адвокат и самоотровител с кокаин и тютюн. Това бяха резултатите от моя анализ.

Холмс се разсмя.

— И сега, както и някога, аз мога да ви кажа, че е необходимо човек да държи в своя умствен чардак само нужната покъщнина, а останалата може да скрие в килера — библиотека, откъдето може да взима всичко, каквото му потрябва. За това, което току-що чухме, трябва да пуснем в ход всичките си резерви. Моля, подайте ми Американската енциклопедия, томчето с буква „К“. Благодаря. Сега ще обсъдим положението на нещата, ще разгледаме всички обстоятелства, за да можем да направим нашия извод. Преди всичко ние имаме основания да мислим, че полковник Оупъншоу е имал много сериозна причина да отпътува от Америка. Хората на неговите години не обичат да сменят навигите си и не така охотно ще се преселят от чудния климат на Флорида в английско провинциално градче. Стремежът му към пълно усамотяване ни кара да мислим, че той се е боял от някого или от нещо. Ако приемем тази хипотеза, можем да твърдим, че този страх е бил причината за напущането на Америка. За да узнаем от какво именно се е страхувал, ние можем набързо да изследваме ужасните писма, получени от него и наследниците му. Обърнахте ли внимание на пощенските печати?

— Първото беше от Пондишери, второто — от Дънди, третото — от Лондон.

— От източната окрайнина на Лондон. Какво заключение може да се направи от това?

— Че всички тези места са край морето и вероятно са писани на борда на кораб.

— Превъзходно. Ето — имаме един ключ. Навярно авторът на писмата се намира на борда на кораб. Сега да обсъдим другите факти. Между получаването заплашителното писмо от Пондишери и смъртта на адресата са изминали седем седмици. Разликата във времето от получаването на второто писмо — от Дънди — до момента на смъртта на получателя е само три-четири дни. Това какво може да означава?

— В първия случай е необходимо да се измине значително по-голямо разстояние.

— Но и писмото трябва да измине същото разстояние.

— Тогава, отказвам се да разбера.

— Може да допуснем, че корабът, на който се намира авторът или авторите на писмото, е с платна. Както изглежда, те са изпратили своето странна предупреждение, преди да се отправят сами за изпълнение на мисията си. Виждате как бързо е последвало изпълнението на закана, която се съдържа в писмото от Дънди. Ако те биха пътували от Пондишери с параход, то те щяха да пристигнат едновременно с писмото. Но в действителност са изминали седем седмици. Аз мисля, че седем седмици е разликата между скоростта на пощенския параход, доставил писмото, и скоростта на платнохода, докарал автора на това писмо.

— Възможно е.

— Не само възможно, но и вероятно. Сега вие виждате, че работата не търпи отлагане, и разбирате защо настоявах младият Оупъншоу да бъде по-внимателен. Ударът винаги се е стоварвал след изтичане на определен срок, който е бил необходим за пропътуването на платнохода. Този път писмото е изпратено от Лондон и затова не можем да разчитаме на отсрочка във времето.

— Милостиви Боже! — възкликнах аз. — Какво означава това безпощадно преследване?

— Книжката, които се намират в Оупъншоу, очевидно имат голямо значение за този или тези, които са на кораба. Струва ми се, че те са няколко души. Един човек не може да причини смърт на двама души, и то така, че да заблуди следователя. Те са няколко души и са хора предприемчиви и смели. Каквото и да става, те са решили да завладеят тези книжа, комуто и да принадлежат. По такъв начин идвам до извода, че К. К. К, съвсем не са инициали на някоя определена личност, а емблема на цяло сдружение.

— Боже мой! — възкликнах аз, — На какво сдружение?

— Никога ли не сте чувал — рече Холмс, като се наклони към мен — за Ку-клукс-клан?

— Никога.

Холмс започна да прелиства лежащата на коленете му книга.

— Ето — каза той. — Ку-клукс-клан. Наименование, дадено поради някакво сходство при зареждането затвора на пушката и изгърмяването. Това внушаващо ужас тайно общество е било основано от бивши участници в Гражданската война, привърженици на Юга. Много скоро са били образувани местни комитети в Южните щати:

Тенеси, Луизиана, Северна и Южна Каролина, Джорджия и Флорида. Това общество преследва политически цели, тероризирайки привържениците на свободата на негрите. Служат си с убийства, изгонване на противниците си и т.н. Членовете на това общество предупреждавали определените от тях жертви по най-причудлив начин — в някои области им изпращали дъбови листа, в други — динени семки или зрънца от портокал. Получателят на тези тайнствени предупреждения е трябвало или да се откаже публично от своите убеждения, или да напусне страната. Всяко противене след предупреждението е било последвано от неминуема смърт, която настъпвала по най-странен и непредвидим начин. Организацията на това общество била изключителна. Едва ли би могъл да се посочи случай, при който жертвата да се спаси или пък полицията да открие кой е убиецът. Няколко години обществото процъфтявало въпреки усилията на правителството и на ръководствата на Южните щати да го ликвидират. В края на 1869 година като че ли това общество се е разтурило, но данните сочат, че то продължава съществуването си.

— Забележете — каза Холмс, като слагаше книгата настрана, — че внезапното прекратяване действията на обществото съвпада с отпътуването на Оупъншоу от Америка. Той трябва да е отнесъл книгата и вероятно поради тази причина той и семейството му се намират във властта на неумолими противници. Сам разбирате, че в тези документи могат да бъдат споменати имената на някои видни личности и вероятно мнозина не могат да заспят спокойно, докато не получат обратно тези книжа.

— Значи този син лист, който видяхме...

— ...е страница от това, за което ви говоря. Ако правилно сте запомнили, там беше написано: изпратени са зрънца на А, В, С, т.е. изпратено им е предупреждение. После беше казано, че едни-кои са се отстранили, сиреч отпътували, а пък друг са „навестили“ или „посетили“. Навярно този, когото са „посетили“, отдавна не е между живите. Но аз мисля, докторе, че ще успеем да хвърлим светлина върху това тъмно дело, а младият Оупъншоу ще бъде спасен само ако послуша моя съвет, В момента няма какво да правим, затова подайте ми цигулката и да се постарам, макар и за половин час, да забравим това отвратително време и още по-отвратителните постъпки на нашите ближни.

На сутринта времето се изясни и слънчевите лъчи пробиха мъглата, която обвиваше големия град. Шерлок Холмс закусваше, когато слязох в хола.

— Извинете, че не ви дочаках — каза той. — Предполагам, че ще имам много работа по делото Оупъншоу.

— Какво мислите да предприемете?

— Всичко зависи от това, какво ще успея да науча. Може би ще трябва да пътувам и до Хоршам.

— Веднага ли ще тръгвате затам?

— Не, отначало ще се опитам да узная нещо в Сити. Позвънете, моля ви, да донесат кафе.

В очакване на кафето аз взех вестника от масата и започнах да го разглеждам. Изведнъж погледът ми попадна върху едно съобщение и кръвта замръзна в жилите ми.

— Холмс! Вие закъсняхте! — извиках аз.

— А! — каза той, оставяйки чашката. — Опасявах се от това. Как е станало?

Той говореше спокойно, но аз го познавах достатъчно добре и можех да си представя колко е развълнуван.

— Хвърли ми се в очи фамилията Оупъншоу и заглавието: „Трагичен случай при моста Уотърлу“. Ето какво се съобщава:

„Вчера вечерта между девет и десет часа лостовият полицай Кук, дежурен на пост при моста Уотърлу, е чул вик за помощ и Плясък на тяло, падащо във водата. Нощта беше извънредно тъмна и бурна, така че въпреки старанията на някои от минувачите, всички опити да се спаси давящият се останаха напразни. С помощта на речната полиция все пак успяха да извадят тялото от водата. Удавеният се оказа, ако се съди по намерения у него плик, Джон Оупъншоу, живущ в Хоршам. Предполагат, че бързайки за последния влак, тръгващ от гара Уотърлу, младият човек е сбъркал в тъмнината пътя и е попаднал в едно от речните пристанища. По тялото няма никакви признаци от насилие, поради което е въвн от съмнение, че покойният е станал жертва на нещастен случай. Властите

трябва да обърнат внимание върху състоянието на речните пристанища.“

Известно време седяхме мълчаливо. Никога не бях виждал Холмс така потресен.

— Това засяга моето самолюбие, Уотсън. Наистина това е дребно, долно чувство, но лично аз се чувствавам оскърбен. Сега това става моя лична работа и ако Бог ми даде здраве, аз ще заловя тази шайка. Той дойде при мен за помощ, а аз го изпратих на смърт!

Холмс скочи от мястото си силно развълнуван и започна да се разхожда из стаята. От време на време свиваше дългите си тънки ръце и отново ги отпущаше.

— Хитри дяволи! — извика той. — Как са успели да го закарат дотам? Крайбрежната улица не води към гарата. На моста, дори в такава нощ, разбира се, има достатъчно минувачи, които биха осуетили изпълнението на техния замисъл. Е, Уотсън, ще видим на чия страна ще бъде победата! Аз излизам.

— В полицията ли?

— Не, аз сам ще бъда полиция. Аз сам ще оплета мрежата, а пък те нека ловят после мухите, ако искат.

През целия ден бях зает и се върнах късно вечерта на Бейкър стрийт. Шерлок Холмс още не се бе прибрал. Към десет часа, блед и изморен, той влезе в стаята, приближи до бюфета, откъсна залък хляб и пийна вода.

— Гладен ли сте? — попитах.

— До смърт. Съвсем забравих, че нищо не съм хапнал от сутринта.

— Съвсем нищо?

— Нито троха. Нямаше време.

— А как върви работата?

— Чудесно.

— Намерихте ли ключа към загадката?

— Държа ги в ръцете си. Не след дълго младият Оупъншоу ще бъде откъснен. Знаете ли какво, Уотсън? Ще им изпратим предупреждение по техния дяволски начин!

Той извади от бюфета един портокал, разряза го, извади зрънцата, избра пети ги сложи в плик. Отвътре написа: „Ш. Х, за Дж, О.“ После запечата плика и го надписа: „За капитан Джеймс Калхун, кораб «Самотна звезда», Савана, Джорджия“.

— Това писмо ще го чака на пристанището — със смях проговори той. — Може би ще прекара една безсънна нощ. Ще, помисли, че го очаква съдбата на Джон Оупъншоу.

— А кой е този капитан Калхун?

— Водачът на шайката. Най-напред ще се разправя с него, а после и с останалите.

— Как успяхте да откриете всичко това? Шерлок Холмс извади от джоба си голям лист хартия, гъсто изписан с числа и имена.

— През целия ден разглеждах отчетите на „Лойд“ и старите вестници, като следях за всички кораби, които са посетили Пондишери през януари и февруари 1883 година. За този период в регистрите са отбелязани тридесет и шест съда с голяма водоизместимост. Едно от имената изведнъж привлече вниманието ми. Става дума за „Самотна звезда“. Отплавал за Лондон. Но не е само това. „Самотна звезда“ е името, с което наричат един от щатите в Америка.

— Струва ми се, Тексас.

— Не зная, но разбрах, че корабът е американски.

— И какво?

— След това разгледах пристигането и отплаването на корабите от Дънди и когато открих, че през януари 1885 година платноходът „Самотна звезда“ фигурира в регистъра, моите подозрения се превърнаха в увереност. След това естествено направих справка за корабите, които в настоящия момент са хвърлили котва в Лондонското пристанище.

— И какво?

— „Самотна звезда“ е пристигнала тук миналата седмица. Спуснах се към дока Албърг и там узнах, че днес заранта корабът е отплувал обратно за Савана. Телеграфирах в Грейвсенд, откъдето ми отговориха, че „Самотна звезда“ е преминала оттам преди няколко часа. Тъй като вятърът е източен, не се и съмнявам, че корабът е преминал Гудуин и се намира недалеч от остров Уайт.

— Какво мислите да правите?

— О, Калхун е в ръцете ми. Той и двамата му помощници. Само те са американци. Екипажът е съставен от финландци и германци. И тримата не са били на кораба миналата нощ. Каза ми го един от товарачите. Докато те доплуват, пощенският параход ще е пренесъл това писмо, а телеграфът ще съобщи в Савана, че тези трима джентълмени се търсят тук по обвинение в убийство.

Но и в най-добре разработените планове могат да настъпят внезапни промени. Убийците на Джон Оупъншоу не можаха да получат петте портокалови зрънца, които Холмс им изпрати с писмото, в знак на това, че ги чакаше да имат работа с не по-малко хитър и коварен противник, отколкото бяха самите те.

През тази година есенните бури се отличаваха с особена сила и продължителност. Дълго очаквахме известия за „Самотна звезда“, но така и не ги дочакахме. Най-сетне до нас започнаха да идват слухове, че на определена ширина в Атлантическия океан върху вълните са забелязани отломки от корабно кормило с инициали „С. З.“. И това е всичко, което разбрахме за съдбата на „Самотна звезда“.

ЧОВЕКЪТ С ОБЪРНАТАТА УСТНА

Айза Уитни, братът на покойния Елайъс Уитни, доктор по богословските науки и директор на богословския колеж „Сейнт Джордж“, беше силно пристрастен към пушенето на опиум. Тази негова слабост, доколкото знам, започнала като невинна младежка прищявка още в колежа, когато прочел описанието на съновиденията и усещанията на Томас Де Куинси в есето му „Изповедта на един английски пушач на опиум“ и напоил тютюна си за лула с лауданум^[1] с желанието и той да изпита същото. Както много други, скоро и Айза открил, че е по-лесно да се пристрастиш към този порок, отколкото да се откажеш от него, и в продължение на много години той беше роб на своята страст, внушавайки едновременно ужас и съжаление у роднините и приятелите си. И сега съвсем ясно си го спомням — полегнал немошно в едно кресло, с блед нездрав цвят на лицето, с отпуснати клепачи, със свити колкото топченца на топлийка зеници, — благороден човек, превърнал се в жалка развалина.

Една вечер през юни 1889 година, когато вече започвах да се прозявам и да си поглеждам часовника, се позвъни. Понадигнах се в креслото, а жена ми остави ръкоделието на скута си и се намръщи.

— Пациент! — рече тя. — Пак ще трябва да излизаш. Изпъшках, защото съвсем скоро се бях прибрал у дома след уморителен ден.

Чухме как входната врата се отвори, после кратък, припрян говор и бързи стъпки по покрития с линолеум коридор. След това вратата на стаята се разтвори широко и влезе дама с тъмен тоалет и черен воал на лицето.

— Моля да ме извините, че идвам толкова късно — започна тя и неочаквано, загубвайки самообладание, се спусна към жена ми, прегърна я и зариде на рамото ѝ. — Много съм разтревожена — възбудено рече дамата. — Нуждая се от помощ.

— Господи — възкликна жена ми, като вдигна воала ѝ, — та това е Кейт Уитни! Как ме изплаши, Кейт! Не те познах, когато влезе.

— Просто не знам какво да правя, затова дойдох при вас. Това се случваше често — много хора, изпаднали в беда, се устремяваха към жена ми като морски птици към фар.

— Добре си направила. А сега се настани удобно и след като пийнеш малко вино със сода, ще ни разкажеш какво се е случило. Може би предпочиташ да пратя Джеймс да си легне?

— О, не! Нуждая се от съвета и помощта и на доктора. Отнася се до Айза. Не се е прибирал два дни. Силно съм обезпокоена за него.

Тя не споделяше за първи път с нас тревогата от пагубния навик на съпруга си — с мен като с доктор, с жена ми като със стара приятелка и съученичка. Ние се опитахме да я утешим и успокоим, доколкото бе възможно. Знае ли къде се намира мъжът ѝ? Дали не бихме могли да го накараме да се прибере у дома си?

Навярно бихме могли. Тя знаела със сигурност, че напоследък, когато изпаднал под властта на порока си, отивал да пуши опиум в един вертеп в най-източната част на Сити. Досега „наслажденията“ му обикновено траели един ден и вечерта се прибирал изнемощял и посърнал. Но този път омаята явно го владеела повече от четиридесет и осем часа и в момента навярно лежал сред изметта на доковете, все още вдишвайки отровата или дълбоко спял под нейното въздействие. Без съмнение се намирал в „Златното кюлче“ на „Ъпър Суондъм Лейн“. Но тя какво можела да направи? Как да влезе млада и стеснителна жена самичка в такова заведение и да извлече мъжа си измежду типове, налягали край него?

Ето такъв беше случаят и от него естествено имаше само един изход — да я придружа до мястото! А може би щеше да е по-добре тя изобщо да не идва. Аз бях домашният лекар на Айза Уитни, имах известно влияние над него и сам щях да се справя по-лесно. Заклех ѝ се, че най-много до два часа ще ѝ го изпратя у дома с файтон, ако той наистина се намира на адреса, който ми бе посочила. И така след десетина минути, напуснал удобното си кресло в уютната всекидневна, аз се носех бързо с файтон към източната част на града с необичайно поръчение, без и през ум да ми минава до какви по-необичайни неща щеше да доведе то.

В началото на моето приключение не срещнах никакви трудности. „Ъпър Суондъм Лейн“ е мръсна уличка, която се гуши зад високите докове, обточващи северния бряг на реката чак до източния

край на Лондонския мост. Вертепът, който търсех, се намираше между един магазин за евтино готово облекло и една кръчма — някаква тъмна дупка, подобна на пещерна паст, към която се спускаха стръмни стълби. Наредих на файтонджията да ме чака и заслизах по хлътналите в средата стъпала, протрити от неспирното движение на олюляващи се крака. На светлината на премигващата газена лампа, окачена над вратата, открих резето и влязох в помещение с нисък таван, изпълнено с гъстия, остър, кафеникав дим на опиума; покрай стените бяха наредени дървени нарове като на горната палуба на емигрантски кораб.

В мрака смътно различавах налягалите в странни, неестествени пози пушачи — един превил рамене, друг сгънал колене, трети отметнал назад глава и вирнал нагоре брадичка. Тук и там някой ме проследяваше с помътнял поглед. В тъмнината блещукаха малки червени светлилки — едни по-ярки, други по-бледи, в зависимост от това, дали металните лули бяха пълни с опияняващата отрова, или вече догаряха. Повечето посетители лежах безмълвно, някои обаче си мърмореха нещо, а имаше и такива, които разменяха по няколко думи помежду си с глухи, монотонни гласове, краткият разговор неочаквано секваше и всеки продължаваше да си шепне нещо сам, зает със собствените си мисли, без да обръща повече внимание на събеседника си. В дъното на помещението до мангал с дървени въглища на трикрако столче седеше висок, слаб старец, отпуснал брадичка върху юмруците си, подпрял лакти на коленете си и вперил поглед в огъня.

Още щом влязох, жълтокож малаец бързо се приближи до мене с лула и порция опиум и ми посочи едно свободно място.

— Благодаря, нямам намерение да оставам — казах аз. — Тук е моят приятел Айза Уитни, с когото искам да поговоря.

Чух някакво възклицание от дясната си страна, нещо се раздвижи и като се взрях в мрака, видях Уитни, блед, посърнал, раздърпан, вперил учудено очи в мен.

— Господи, Уотсън — рече той. Изглеждаше някак особено възбуден и целият трепереше. — Кажете ми колко е часът, Уотсън?

— Наближава единайсет.

— А кой ден е днес?

— Петък, деветнайсети юни.

— Как е възможно! Аз мислех, че е четвъртък. Сигурен съм, че е четвъртък. Искате само да ме сплашите, нали? — Той закри лице с длани и пискливо се разрида.

— Уверявам ви, че е петък, приятелю. Жена ви ви чака вече два дни. Би трябвало да се засрамите.

— Срамувам се наистина. И все пак вие бъркате, Уотсън, аз съм тук само от няколко часа — три лули или четири, забравих вече колко. Тръгвам си с вас незабавно за дома. Не бива повече да тревожа моята малка мила Кейт. Подайте ми ръка. С файтон ли сте?

— Да, наредих да ме чака.

— Значи ще мога да се прибера с него. Но първо трябва да си платя сметката. Попитайте колко дължа, Уотсън. Толкова съм изнемоощял, че не мога да се помръдна.

Тръгнах по тясната пътека между двата реда спящи пушачи и се заоглеждах, за да потърся съдържателя, като се мъчех колкото е възможно по-малко да вдишвам отровните упойващи изпарения на наркотика. Когато минавах покрай седналия до мангала старец, усетих, че някой ме дръпна за края на дрехата и чух един глас да пошепва тихо: „Отмени ме и се обърни да ме погледнеш.“ Думите достигнаха съвсем ясно до ухото ми. Погледнах надолу. Никой друг не би могъл да ги изрече освен стареца, но той продължаваше да седи втренчен в жарта, слаб, сбръчкан, приведен почти на две от годините, стиснал между коленете си лула с опиум, сякаш пръстите му бяха толкова немощни, че не можеха да я държат. Направих две крачки напред и завъртях глава. С огромно усилие се въздържах да не извикам от изненада. Старецът се бе обърнал така, че само аз можех да видя лицето му. По него нямаше и следа от доскорошния унес, бръчките бяха изчезнали и блясъкът на помътнелите очи се беше възвърнал — за моя най-голяма почуда до мангала седеше ухилен не друг, а самият Шерлок Холмс. Той ми даде едва забележим знак да се приближа и изведнъж, обръщайки лице към лежащите, се превърна отново в треперещия изнемоощял старец.

— Холмс! — прошепнах аз. — Какво, за бога, правите в това свърталище?

— Говорете по-тихо — отвърна той. — Имам безупречен слух. Бъдете така добър да се освободите от вашия затънял от опиума приятел. Искам да поговоря с вас.

— Навън ме чака файтон.

— Чудесно, в такъв случай настанете в него приятеля си и го оставете да се прибере сам. Няма от какво да се безпокоите, той е толкова изтощен, че не би могъл да направи никаква друга щуротия. Съветвам ви освен това да изпратите по кочияша бележка до жена си и да ѝ съобщите, че сме се срещнали и че ви се налага да останете с мен. Почакайте ме навън, след пет минути ще бъда при вас.

На Шерлок Холмс трудно можеше да се откаже нещо — той изричаше молбата си пределно ясно, с мек, но безапелационен тон. Всъщност, щом настанях Уитни във файтона, моето задължение към него се изчерпваше и бях готов с най-голямо удоволствие да се впусна с моя приятел в едно от поредните му необичайни приключения, които впрочем запълваха целия му живот. Написах набързо бележка до жена си, платих сметката на Уитни, качих го във файтона и го проследих как потегля в тъмнината. След няколко минути от пушалнята излезе един грохнал старец и аз закрачих успоредно с него. Той вървеше прегърбен и немощно провлачваше крака, но когато се отдалечихме на две преки от заведението, бързо се огледа, изправи се и от сърце се разсмя.

— Уотсън — рече той, — вие сигурно вече ме подозирате, че към кокаиновите инжекции съм добавил пушенето на опиум и още някои други дребни пороци, които лекарската ви съвест ви кара да порицавате.

— Наистина се изненадах, че ви сварих там.

— И аз не по-малко се изненадах, като ви видях!

— Влязох да потърся един приятел.

— Аз пък неприятел.

— Неприятел ли?

— Да, или по-точно поредната си жертва. Накратко казано, Уотсън, заел съм се с разследването на един особено интересен случай и се надявах от несвързаните бръщолевения на тези пушачи на опиум да попадна на някаква следа, както често ми се е случвало. Ако ме бяха разпознали, сигурно вече нямаше да съм сред живите, защото неведнъж съм ходил там пак във връзка с моята работа и този негодник, съдържателят, някакъв си индийски матрос, се е закълел да ми отмъсти. На задната страна на сградата, която гледа към пристана „Сейнт Пол“, има тайна вратичка и тя би могла да разкаже какви

странни неща се вършат и какви товари преминават през нея в безлунните нощи.

— Господи! Да не би да имате предвид трупове?

— Точно така, трупове, Уотсън. Бихме станали богаташи, ако получавахме по хиляда лири за всеки нещастник, приключил живота си в това свърталище. То е най-смъртоносният капан по целия бряг на реката и аз се боя, че Невил Сейнт Клеър е попаднал в него, но навярно не го е напуснал жив. Тук наблизко вече трябва да ни очаква двуколката. — Холмс пъкна показалци между зъбите си и пронизително изсвири. От далечината долетя подобно изсвирване в отговор на неговото и след миг се чу трополене на колела и чаткане на конски копита.

— Е, Уотсън — рече Холмс, когато от мрака изникна висока двуколка с два странични фенера, излъчващи снопове златиста светлина, които образуваха нещо като тунел в мрака. — Няма да откажете да дойдете с мен, нали?

— Стига да ви бъда полезен.

— Един доверен приятел винаги е полезен, още повече ако е и добър летописец. Стаята ми в „Кедрите“ е с две легла.

— В „Кедрите“?

— Да, така се нарича къщата на мистър Сейнт Клеър. Отседнал съм там заради следствието, което водя.

— А къде се намира тази къща?

— Близо до Ли, в графство Кент. На седем мили оттук.

— Нищо не разбирам.

— Напълно естествено. Скоро ще ви обясня всичко. Качвайте се в двуколката. Свободен сте, Джон, нямаме нужда повече от вашата помощ. Ето ви половин крона. Чакайте ме утре около единадесет. Подайте ми поводите. До скоро виждане.

Той шибна коня с камшика и ние първо се понесохме по безкраен лабиринт от тъмни, безлюдни улички, а после по все по-широки. По едно време префучахме по един голям мост с решетъчни перила, под който бавно течаха мътните води на реката. Сетне пак продължихме по пусти, застроени с тухлени къщи улички, чиято тишина се нарушаваше единствено от тежките, отмерени стъпки на дежурния полицаи или от виковете и песните на закъснели гуляйджии. Тъмни облаци се носеха по небето и тук-там между тях просветваше

мъжделиво по някоя и друга звезда. Холмс караше двуколката, отпуснал глава на гърдите си, мълчалив и умислен, а аз седях до него, нетърпелив да узная какъв е новият случай, който явно бе погълнал изцяло съзнанието му, но не се осмелявах да проговоря, за да не прекъсна хода на неговите разсъждения. Бяхме изминали вече няколко мили и навлизахме в района на извънградските къщи, когато Холмс се раздвижи, сви рамене и запали лулата си с израза на човек, доволен от решението, което е взел.

— Притежавате едно изключително качество, Уотсън — рече той, — умеете да мълчите и тъкмо това ви прави толкова безценен другар. Но сега имам належаща нужда да поговоря с някого, тъй като мислите, които се въртят в главата ми, не са от най-приятните. Питам се какво ще кажа на милата дребничка дама, когато излезе да ме посрещне на входа.

— Забравяте, че не съм в течение на нещата.

— Докато стигнем до Ли, тъкмо ще имам време да ви запозная с фактите. Случаят изглежда безкрайно прост, а аз още не мога да направя нито крачка към разрешаването му. Има много нишки, разбира се, но те не водят до нищо съществено. Сега ще ви разкажа накратко всичко, Уотсън, а вие може би ще съзрете някаква искрица в мрака, в който се лутам аз. Преди няколко години, или по-точно през май 1884 година, в Ли се появил един джентълмен на име Невил Сейнт Клеър, който очевидно разполагал с много пари. Той наел голяма вила, облагородил парка около нея и заживял нашироко. Постепенно се сприятелил със съседите си и през 1887 година се оженил за дъщерята на един местен пивовар, която му родила две деца. Не се занимава с нищо определено, но участва с капитали в няколко търговски предприятия и обикновено всяка сутрин отива в града и се връща с влака, който тръгва от „Канън стрийт“ в 5.14. Невил Сейнт Клеър е тридесет и седем годишен, кротък по характер, добър съпруг и любещ баща, ползва се с уважението на всички, които го познават. Мога да добавя още, че задълженията му в настоящия момент, както успях да установя, възлизат на осемдесет и осем лири и десет шилинга, а в банката на прилежащите към Лондон, графства има на свое име сума в размер от двеста и двадесет лири. Следователно няма основания да се смята, че е парично затруднен. Миналия понеделник Невил Сейнт Клеър се отправил за града по-рано от обичайното и на тръгване казал,

че му предстоят две важни задачи и че като се връща, смята да купи кутия със строителни кубчета на момченцето си. Случайно същия този понеделник, скоро след заминаването на мъжа си, госпожа Сейнт Клеър получила телеграма, че в кантората на Абърдийнското параходно дружество на нейно име е пристигнала ценна пратка, която тя отдавна чакала. Ако добре познавате Лондон, сигурно помните, че въпросната кантора се помещава на улица „Фрезноу“, която започва от „Ъпър Суондъм Лейн“, където се срещнахме тази вечер. Госпожа Сейнт Клеър обядвала и тръгнала за града. Направила някакви дребни покупки, отишла в кантората на дружеството, взела си пакета и точно в четири часа и трийсет и пет минути минавала по „Суондъм Лейн“, на път за гарата. Дотук нещата ясни ли ви са?

— Да, напълно.

— Ако помните, в понеделник беше изключително горещо и госпожа Сейнт Клеър се движела бавно, оглеждайки се с надеждата да зърне някой файтон, тъй като никак не ѝ бил приятен кварталът, в който се намирала. Неочаквано чула нещо като възклицание или поточно вик и се смръзнала на място — до прозореца на втория етаж на една от къщите видяла собствения си съпруг, който, както ѝ се сторило, ѝ дал знак с ръка да отиде при него. Прозорецът бил отворен и тя безпогрешно разпознала лицето му, по което според нея била изписана силна уплаха. Той размахал буйно ръце и после така неочаквано изчезнал от прозореца, сякаш някаква неудържима сила го придърпала навътре. С присъщата на жените наблюдателност тя успяла да забележи обаче, че той бил облечен с черния жакет, с който бил излязъл от дома си сутринта, но на врата си нямал нито яка, нито връзка. Убедена, че с мъжа ѝ се е случило нещо лошо, тя се втурнала надолу по стъпалата — защото къщата всъщност била самата пушчалия на опиум, в която ме заварихте, — претичала през входното помещение и направила опит да се качи по стълбата към първия етаж. Там обаче я пресрещнал онзи негодник, малаецът, за когото вече ви разказах. Той я блъснал назад, насъскал срещу нея огромното си куче и успял да я прогони навън. Обзета от безумен страх и смразяващи опасения, тя затичала по улицата и по някакво рядко щастие на улица „Фрезноу“ срещнала един инспектор и неколцина полицаи, които били тръгнали на обход из района. Инспекторът и двама от полицаите я придружили до къщата и въпреки упоритата съпротива на съдържателя

влезли в стаята, в която за последен път бил видян Невил Сейнт Клеър. От него обаче нямало и следа. Всъщност на целия етаж не открили друга жива душа освен някакъв сакат просяк с противна външност, който явно живеел там. Двамата със съдържателя категорично се заклели, че този следобед не е имало никой в стаята. Те така упорито отричали, че инспекторът започнал да се колебае и бил готов вече да повярва, че госпожа Сейнт Клеър се е заблудила, когато тя с писък се втурнала към една малка дървена кутия, която лежала на масата, и изтръгнала капака ѝ. От кутията се изсипали като водопад детски строителни кубчета — с други думи, играчката, която мъжът ѝ бил обещал да донесе на момченцето си. Това откритие и явното смущение, което проявил сакатият, накарали инспектора да се убеди, че работата е сериозна. Стаята била щателно огледана и резултатите показали, че в нея е било извършено страшно престъпление. Тя била скромно подредена като всекидневна, от нея се влизало в малка спалня, чийто прозорец гледал към задната страна на един от пристаните. Между пристана и прозореца на спалничката има тясна ивица, която при отлив е суха, но при прилив се покрива с най-малко четири и половина фута вода. Прозорецът на спалничката е широк и се отваря от долу на горе. При огледа се открили следи от кръв по перваза, а няколко пръски се виждали и по дъсчения под. Зад една завеса в предната стая били напъхани дрехите на Невил Сейнт Клеър — обувките, чорапите, шапката и часовника, — всичко било налице освен жакета му. По дрехите не личали следи от насилие, но нямало и никакви други следи от самия Невил Сейнт Клеър. Единствено през прозореца е могъл да напусне стаята, защото друг изход от нея не бил намерен, но злоещите кървави петна по перваза давали малка надежда да се е спасил чрез плуване, тъй като по време на трагедията приливът бил на най-високото си ниво. А сега за злодеите, които, изглежда, са непосредствено замесени в случая. Съдържателят, човек, който се слави с особено престъпно минало, според думите на госпожа Сейнт Клеър се намирал в подножието на стълбата няколко секунди след като мъжът ѝ се е появил на прозореца, така че е допустимо да бъде считан единствено за съучастник в престъплението. Той упорито твърди, че нищо не знае за подобна случка, че не може да отговаря за постъпките на наемателя си Хю Бун и не може да даде никакви обяснения за наличието на дрехите на изчезналия господин. Толкова за

съдържателя. А сега за противния, сакат просяк, който живее на втория етаж над пушалнята и който сигурно е последният човек, видял Невил Сейнт Клеър. Казва се Хю Бун и отвратителната му физиономия е позната на всеки, който често посещава Сити. Той се препитава от просия, макар че, за да не бъде преследван от полицията, се представя за продавач на кибрит. Навярно сте забелязали, че от лявата страна на улица „Трейднийдъл“, почти в началото, има една сграда с ниша в стената. Там именно прекарва деня си този тип — седнал с кръстосани крака и с няколко кутийки кибрит на коленете. Той представлява такава жалка гледка, че дъжд от милостиня се сипе в омазнения му кожен каскет, който лежи до него на плочника. Често съм наблюдавал този човек, преди още да знам, че професионалните ми задължения ще ме срещнат с него, и съм хе учудвал на богатата жътва, която прибира за съвсем кратко време. Външността му така бие на очи, че никой не може да мине покрай него, без да му обърне внимание. Рижава коса, бледо лице, обезобразено от огромен белег, който стига до горната му устна и така я придърпва, че тя почти се е обърнала, массивна челюст като на булдог и черни очи, които силно контрастират с цвета на косата и така гледат, сякаш ще те проният — всичко това рязко го отличава от обичайната тъпа просяци. Отличава се от своите събрата и по остроумието си — винаги има готов отговор на всяка подхвърлена от минувачите закачка. Ето това е човекът, който живее над пушалнята и последен е видял джентълмена, когото търсим.

— Но как би могъл един сакат човек сам да се справи с мъж в разцвета на силите? — възкликнах аз.

— Неговият недъг се изразява в това, че куца, иначе изглежда здрав и силен. Сигурно от лекарската си практика знаете, Уотсън, че често при слабост в един от крайниците, останалите добиват двойно по-голяма сила.

— Моля, продължете разказа си.

— При вида на кървавите петна госпожа Сейнт Клеър припаднала и била изпратена с файтон до дома ѝ от един полицай, тъй като нейното присъствие не било необходимо за по-нататъшното разследване. Инспектор Бартън, който се заел със случая, извършил много внимателен оглед на цялата сграда, но не открил нищо, което да хвърли светлина по въпроса. Допуснал е грешка, че не е арестувал незабавно Бун. Просякът е имал на разположение няколко минути и

навярно е успял да поговори със своя приятел съдържателя. Скоро грешката обаче била поправена — хванали го и го претърсили, но не намерили у него нищо, което да доказва евентуалната му вина. На десния ръкав на ризата му наистина имало петна от кръв, но той показал безименния си пръст, на който близо до нокътя личала рана от прясно порязване, и обяснил, че петната са оттам, като добавил, че и тези върху перваза сигурно са от раната му, тъй като съвсем наскоро бил стоял до прозореца. Категорично отричал да е виждал Невил Сейнт Клеър и се кълнял, че наличието на дрехите му в стаята е също толкова голяма загадка за него, колкото и за полицията. Що се отнася до твърдението на госпожа Сейнт Клеър, че е видяла съпруга си на прозореца, заявил, че тя или не е съвсем с ума си, или ѝ се е привидяло. Въпреки шумните му протести Бун бил отведен в полицейския участък, а инспекторът останал в къщата с надеждата при отлива да открие някаква нова улика. И наистина открил, макар и не онова, от което най-много се опасявал. Когато приливът започнал да спада, върху тинестата ивица видели да лежи не трупът на Невил Сейнт Клеър, а неговият жакет. И знаете ли какво намерили в джобовете?

— Нямам представа.

— Естествено, и не бихте могли да се досетите. Всеки джоб бил натъпкан с монети от едно пени и половин пени — общо 421 пенита и 270 половин пенита. Нищо чудно, че не е бил отнесен от отлива. Човешкото тяло обаче е друго нещо. Между пристана и къщата се образува силен водовъртеж, който вероятно е тласнал трупа в реката, а натежалият жакет е останал на дъното.

— Но доколкото разбрах, всички останали дрехи са били открити в стаята. Нима допускате, че трупът е бил облечен само с жакет?

— Не, но на тези факти може да се намери напълно приемливо обяснение. Да предположим, че този тип Бун е хвърлил Невил Сейнт Клеър през прозореца, без някой да го види. Какво би направил след това? Първото нещо, което би му минало през ума, е да се отърве от дрехите, за да не го издадат. Грабва жакета и тъкмо да го хвърли, се сеща, че той няма да потъне, а ще остане да плува на повърхността. Не разполага с много време, защото вече е чул глъчката при стълбата, когато съпругата се е опитала насила да се качи горе, а може би е получил и предупреждение от съучастника си, съдържателя, че

полицията приближава по улицата. Няма нито миг за губене. Спуска се към тайното скривалище, в което е събрал плодовете на просията, натъпква доколкото може джобовете с монети, за да е сигурен, че жакетът ще потъне, и го изхвърля навън. Би сторил същото и с останалата част от дрехите, но чува припрените стъпки по стълбата, едва успява да затвори прозореца и да се отдалечи от него, когато полицаите се появяват.

— Звучи доста правдоподобно.

— Е, ще трябва да приемем това като работна хипотеза поради липса на по-добра. Бун, както вече казах, бил арестуван и отведен в участъка, но се оказало, че не може да бъде уличен в никакви предишни закононарушения. Известно е, че от години се е препитавал с просия, но живеел кротко, без да се замесва в разни престъпни деяния. Ето как стоят нещата в момента и аз не съм напреднал нито крачка в решаването на ключовите въпроси — какво е правил Невил Сейнт Клеър в пушалнята, какво се е случило с него там, къде е сега и каква връзка има между неговото изчезване и Хю Бун. Да си призная, не помня друг случай в цялата си практика, който на пръв поглед да е изглеждал толкова прост, а да ми е създавал толкова затруднения.

Докато Шерлок Холмс ми разказваше подробно за тези необикновени събития, бяхме прекосили покрайнините на големия град, последните пръснати тук-там къщи бяха останали далеч зад гърба ни и ние се носехме по един път, ограден от двете страни със селски плет. Точно когато Холмс привършваше разказа си, преминахме през две селца — някои от прозорците на отдалечените една от друга къщи все още светеха.

— Вече навлизаме в Ли — поясни, моят приятел. — Всъщност по време на краткото ни пътуване пресяхохме три английски графства. Тръгнахме от Мидълсекс, прекосихме Съсекс в единия му край и стигнахме до Кент. Виждате ли онази светлина между дърветата? Това са „Кедрите“ и вътре край лампата седи жена, чийто напрегнат слух без съмнение вече е доловил тропота от копитата на нашия кон.

— Защо не водите разследването от улица „Бейкър“? — попитах аз.

— Защото се налага да събера някои сведения тук, на място. Госпожа Сейнт Клеър беше така любезна да предостави на мое разположение две стаи, бъдете сигурен, че ще окаже същото

гостоприемство и на моя приятел и колега. Мъчителна ще бъде срещата ми с нея, Уотсън, тъй като не нося новини за съпруга ѝ. Ето че пристигнахме! Тпр-р!

Бяхме спрели пред голяма вила, заобиколена с парк. Един прислужник притича от конюшната и пое поводите на коня, аз скочих долу и последвах Холмс по виещата се, посипана с чакъл пътека, която водеше към къщата. Като приближихме, входната врата широко се отвори и на прага се появи дребна руса жена в светла рокля от копринен муселин, украсена с богато надиплена яка и маншети от розов шифон. Фигурата ѝ рязко се открояваше на струящата отвътре светлина — леко приведена напред, напрегнала слух, опряла едната си ръка на вратата, вдигнала другата в очаквателен жест, полуразтворила устни, жената напрегнато очакваше отговор на най-важния за нея въпрос.

— Е? — възкликна тя. — Какво имате да ми кажете? — После, като забеляза, че сме двама, нададе радостен вик, който премина в стенание, когато моят приятел поклати глава и сви рамене.

— Не ми ли носите добра новина?. — Не.

— А лоша?

— И лоша не.

— Все пак и на това съм благодарна. Моля, влезте. Прекарали сте дълъг и напрегнат ден, сигурно сте уморени.

— Да ви представя моя приятел доктор Уотсън. Той ми е оказвал голяма помощ при доста от случаите, които съм разследвал. Срегнахме се тази вечер по една щастлива случайност и аз го доведох със себе си да ми сътрудничи в издирванията.

— Много ми е приятно да се запозная с вас — рече тя и ми стисна сърдечно ръката. — Надявам се, като имате предвид удара, който неочаквано ни сполетя, че ще ни извините, ако обслужването не е съвсем както трябва.

— Скъпа госпожо — отвърнах аз, — един стар войник като мен е свикнал на всякакви несгоди, затова, моля ви, не се притеснявайте излишно. Единственото ми желание е да помогна с каквото мога на вас и на моя приятел.

— А сега, господин Шерлок Холмс — каза жената, като влязохме в ярко осветената столова, където беше сервирана студена вечеря, —

искам да ви задам няколко въпроса, на които ви моля да ми отговорите напълно откровено.

— Разбира се, госпожо.

— Не правете усилия да щадите чувствата ми. Аз не съм истеричка и нямам склонност да припадам. Държа да чуя мнението ви, независимо какво е то.

— По кой въпрос по-точно?

— Вярвате ли дълбоко в себе си, че Невил е жив? Въпросът й явно смути Шерлок Холмс.

— Моля ви, бъдете напълно откровен — повтори тя, застанала на килимчето до плетения стол, на който се беше отпуснал Холмс, вперила поглед в лицето му.

— Щом държите да бъда откровен, госпожо, не вярвам.

— Смятате, че е мъртъв, така ли?

— Да.

— Убит?

— Не твърдя със сигурност, но предполагам.

— Ив кой ден го е застигнала смъртта?

— В понеделник.

— В такъв случай, господин Холмс, бъдете така любезен да ми обясните как е възможно при тези обстоятелства днес да получа от него писмо?

Шерлок Холмс скочи от стола като ужилен.

— Днес ли казахте? — почти изрева той.

— Да, днес. — Тя с усмивка размаха във въздуха лист хартия.

— Мога ли да го видя?

— Разбира се.

Той нетърпеливо издърпа от ръцете й листа, приглади го на масата, придърпа лампата и го заразглежда внимателно. Аз станах от стола си и отидох да надникна през рамото му. Пликът беше от най-простите, с клеймо от Грейвзендската поща, и с днешна дата, или по-точно с вчерашна, тъй като вече отдавна минаваше полунощ.

— Груб, необработен почерк — измърмори под нос Холмс. — Това, разбира се, не е почеркът на съпруга ви, нали, госпожо?

— Върху плика не, но писмото е написано от Невил.

— Явно е също, че човекът, който е надписвал плика, е прекъснал, за да прави справка.

— По какво разбрахте?

— Името, както виждате, е изписано с черни букви, тъй като мастилото е изсъхнало от само себе си. Останалата част е със сивкав цвят, което показва, че е била използвана попивателна хартия. Ако адресът е бил написан на един път и попит с попивателна хартия, целият щеше да бъде със сивкав оттенък. Човекът е написал името ви, прекъснал е и после е дописал адреса, от което може да се заключи, че не му е бил известен. Това, разбира се, е дреболия, но според мен няма нищо по-важно от дреболиите. А сега да се занимаем с писмото. О, но вътре е имало приложено и още нещо.

— Да, един пръстен. Пръстенът с печата на Невил.

— А вие сигурна ли сте, че това е почеркът на съпруга ви?

— Един от почерците му.

— Един ли?

— Да, почеркът му, когато пише бързо. Той е напълно различен от обичайния му почерк, но аз въпреки това го познавам добре.

— „Скъпа, не се безпокой. Всичко ще приключи благополучно. Станала е голяма грешка и ще е нужно време да бъде поправена. Чакай търпеливо. Невил.“ Написано с молив върху първата празна страница на книга с осмина формат, естествено без воден знак. Хм! Изпратено днес от пощата в Грейвзенд от човек с мръсен палец. Аха! И пликът е залепен, ако не се лъжа, от човек, който дъвче тютюн. Значи вие сте убедена, че това е почеркът на съпруга ви, госпожо?

— Напълно. Писмото е написано от Невил.

— И е изпратено днес от Грейвзенд. Е, госпожо Сейнт Клеър, небето се разведрява, макар да не се осмелявам да твърдя, че опасността е отминала.

— Но това писмо говори, че той е жив, господин Холмс.

— Освен ако не е ловка фалшификация, целяща да ни отведе по погрешна следа. Пръстенът всъщност не е никакво доказателство. Той може да му е бил отнет.

— Не, не, това е неговият почерк.

— Добре. Писмото обаче може да е било написано в понеделник, а да е изпратено днес.

— Възможно е.

— Ако приемем, че е така, междуременно са могли да станат най-различни неща.

— О, не ме обезсърчавайте, господин Холмс. Знам, че нищо лошо не се е случило с Невил. Между нас съществува такава духовна близост, че веднага бих разбрала, ако го е сполетяла беда. В деня, когато го видях за последен път, Невил се поряза. Аз бях в столовата, а той в спалнята, но аз се втурнах нагоре напълно сигурна, че се е случило нещо. Щом такава дреболия може да събуди предчувствието ми, мислите ли, че смъртта му би ме оставила безразлична?

— Видял съм толкова много неща в живота си и от опит знам, че понякога на женската интуиция може да се вярва повече, отколкото на най-стабилните умозаклучения. И това писмо е едно много силно доказателство за вашето твърдение. Но ако вашият съпруг е жив и е в състояние да пише писма, защо не се завръща при вас?

— Нямам представа. Необяснимо ми е.

— В понеделник, преди да излезе, каза ли ви нещо?

— Не.

— А вие изненадахте ли се, като го видяхте на „Суондъм Лейн“?

— Да, много.

— Прозорецът отворен ли беше?

— Да.

— Значи е могъл да ви повика?

— Да.

— А той, доколкото ми е известно, е надал само някакъв неразбираем вик. Нали така?

— Да.

— Вик за помощ, както смятате вие?

— Да, той размаха ръце.

— А може да е извикал от изненада. Дали не е вдигнал ръце от изумление, като ви е видял така неочаквано?

— Възможно е.

— Вие сте останали с впечатлението, че някой го е дръпнал назад?

— Да, защото изчезна внезапно.

— Може сам да е отскочил. Нали не сте видели никой друг в стаята?

— Не, но онзи отворителен човек призна, че е бил там, а съдържателят беше в подножието на стълбата.

— Да, наистина. Успяхте — ли да забележите съпругът ви с обичайните си дрехи ли беше?

— Нямахте ги само яката и връзката му. Съвсем ясно видях голата му шия.

— Той говорил ли ви е някога за „Суондъм Лейн“?

— Никога.

— Да ви е направило впечатление нещо, от което да се заключи, че е пушил опиум?

— Не.

— Благодаря ви, госпожо Сейнт Клеър. Това са основните въпроси, които исках напълно да си изясня. А сега бихме ви помолили за една лека вечеря, след което ще се оттеглим да си отпочинем, тъй като утре ни чака доста натоварен ден.

Настаниха ни в една просторна, богато подредена стая с две легла и аз незабавно се пъгнах между завивките, тъй като се чувствах крайно уморен от среднощните си преживявания. Шерлок Холмс обаче можеше да не спи дни наред, дори и цяла седмица, когато имаше да разрешава някоя задача — обмисляше я от всяка възможна гледна точка и съпоставяше фактите, докато не стигнеше до категорично заключение или не се убедеше, че все още не му достигат данни за него.

Веднага ми стана ясно, че и тази нощ се готви да прекара в бодърствуване. Свали си жакета и жилетката, облече широкия си син халат, обиколи стаята и събра всички възглавници — от леглото си, от канапето и от креслата, — натрупа ги така, че си приспособи нещо като диван, настани се на него по турски и сложи пред себе си унция ситно нарязан тютюн и кутия с кибрит. На слабата светлина на лампата го виждах как седи безмълвен и неподвижен с една стара лула, направена от корен на изтравниче, между устните, вперил разсеяно поглед в тавана. Струя синкав дим се виеше над него, а отблясъкът на разпаления тютюн озаряваше острите черти на лицето му. В тази поза го оставих преди да заспя и в същата го заварих, когато, разбуден от някакво възклицание, отворих очи и видях, че лятното слънце вече бе огряло стаята. Лулата все още беше между устните му, в помещението се стелеше гъста пелена от дим, а от купчинката ситно нарязан тютюн, която бях видял предната нощ, не бе останало нищо.

— Събудихте ли се, Уотсън?

— Да.

— Имате ли желание за една сутрешна разходка с кола?

— Разбира се.

— Добре тогава, обличайте се. В къщата всички още спят, но аз знам къде нощува конярят, така че няма да е трудно да изкараме двуколката. — Холмс се подсмиваше, докато говореше, очите му блестяха, по лицето му не бе останала и следа от мрачния и замислен израз от предната вечер.

Докато се обличах, погледнах часовника си. Нищо чудно, че в къщата всички още спяха. Часът беше четири и двайсет и пет. Тъкмо привършвах, когато Холмс се върна с новината, се конярят вече запряга коня.

— Искам да проверя една моя теория — рече той, като си обуваше ботите. — Според мен, Уотсън, в момента пред вас се намира един от най-големите глупци в Европа. Заслужавам така да ме ритнат, че оттук да се намеря право на „Чаринг Крос“. Смятам обаче, че намерих ключа към загадката.

— И къде по-точно го намерихте? — попитах аз през смях.

— В банята — отвърна той. — О, не, не се шегувам — продължи Холмс, като видя изписалото се по лицето ми недоверие. — Току-що го взех оттам и го прибрах в това куфарче. Хайде, приятелю, да вървим да видим дали ключът ще пасне на ключалката.

Слязохме по стълбите колкото може по-тихо. Навън вече сияеше яркото утринно слънце. Пред входа ни чакаше запретнатата двуколка и полуоблеченият коняр държеше поводите на коня. Дватамата с Холмс скочихме вътре и се понесохме по пътя за Лондон. Задминахме няколко селски каруци, които караха зеленчуци към столицата, но къщите от двете страни на пътя бяха така тихи и пусти, че приличаха на омагьосан град.

— В известен смисъл случаят се оказа доста необикновен — рече Холмс, като шибна леко коня, за да го накара да мине в галоп. — Признавам, че в началото бях тръгнал в напълно погрешна посока, и все пак по-добре е да намериш вярната следа, макар и късно, отколкото никога.

Когато навлизахме в града откъм улиците на Съри, по прозорците вече започваха да се мяркат сънените лица на поранобудните. Прекосихме реката по моста „Уотърлу“, префучахме по

улица „Уелингтън“, свихме рязко вдясно и се озовахме право на улица „Бау“. Шерлок Холмс беше добре познат в полицейското управление и двамата полицаи му отдадоха чест. Единият пое поводите на коня, а другият ни въведе вътре.

— Кой е дежурен? — попита Холмс.

— Инспектор Брадстрийт, сър.

— О, здравейте, Брадстрийт!

Насреща ни по настлания с каменни плочи коридор вървеше висок широкоплещест мъж в инспекторска униформа.

— Бих искал да разменя няколко думи с вас — добави Холмс.

— На ваше разположение съм, господин Холмс. Заповядайте в моята стая.

Стаята беше малка, обзаведена като канцелария, с огромен регистър на масата и телефон на стената. Брадстрийт седна зад бюрото си.

— С какво мога да ви бъда полезен, господин Холмс?

— Идвам във връзка с онзи просяк Бун, който беше обвинен, че е замесен в изчезването на Невил Сейнт Клеър от Ли.

— Той ще остане под арест, докато се води следствието.

— Зная. При вас ли е?

— Да, в затворническото отделение.

— Създава ли ви някакви неприятности?

— Не, но е страшно мръсен, негодникът му с негодник.

— Мръсен ли?

— Да, едва успяваме да го накараме да си измие ръцете, а лицето му е черно като на калайджия. Изяснят ли се веднъж обстоятелствата около него обаче, ще го изкъпем в затворническата баня както ние си знаем. Ако го видите, ще се съгласите с мен, че тази мярка е абсолютно наложителна.

— Държа непременно да го видя.

— Щом наистина желаете, няма никаква пречка за това. Елате с мен. Можете да оставите куфарчето си тук.

— Не, предпочитам да го взема със себе си.

— Добре. Да вървим тогава. Оттук, моля.

Той ни поведе по един коридор и отключи една решетеста врата, оттам се спуснахме по вита стълба, която свършваше в коридор с варосани стени и с врати от двете страни.

— Неговата килия е третата вдясно — поясни инспекторът. — Ето тази. — Той внимателно отмести една дъсчица в горния край на вратата и погледна през отвора.

— Спи! — обяви инспекторът. — Имате възможност добре да го разгледате.

Двамата с Холмс надникнахме през решетестия отвор. Затворникът, обърнат с лице към нас, спеше дълбоко и дишаше бавно и тежко. Беше среден на ръст и дрипаво облечен, както подобаваше на професията му; през дупките на орфаната връхна дреха се показваше цветна риза. И както ни беше казал инспекторът, беше невероятно мръсен, но дори мръсотията, наслоена по лицето му, не можеше да скрие отблъскващата грозота. Широк белег от стара рана пресичаше едната му буза от окоето до брадичката и така бе присвил кожата и бе обърнал нагоре края на устната му, че три от зъбите му бяха оголени като на зло куче. Кичур ярко рижаво коса покриваше челото му и падаше чак до очите.

— Красавец, нали, какво ще кажете?

— Наистина се нуждае от едно хубаво миене — забеляза Холмс. — Тъй като предвиждах, че ще трябва да свършим тази работа още тук, реших да взема със себе си необходимите за това неща. — Докато говореше, той отвори куфарчето и за моя голяма изненада измъкна голяма гъба за баня.

— Хи-хи! Ама че чудак сте! — изкиска се инспекторът.

— А сега, ако бъдете така любезен да отворите съвсем тихо тази врата, набързо ще му придадем далеч по-приличен вид.

— Разбира се, не виждам пречка за това — отвърна инспекторът. — Такава мръсотия само позори затвора ни.

Той отключи вратата и тримата тихо се вмъкнахме в килията. Затворникът леко се размърда и отново потъна в дълбок сън. Холмс взе каната с вода, намокри гъбата и я прокара енергично два пъти през лицето на спящия.

— Позволете ми да ви представя господин Невил Сейнт Клеър от Ли, графство Кент — провикна се приятелят ми.

Никога в живота си не бях виждал подобно нещо. От лицето на мъжа се смъкна дебел слой кафява боя, така, както се бели кората на дърво. Изчезна страшният белег, който пресичаше бузата от край до край, извърнатата нагоре устна се отпусна и закри грозно оголените

зъби. Падна и сплъстеният кичур рижава коса и ние видяхме един чернокос човек с изтънчени черти, с гладка, бледа кожа и скръбен израз на лицето да сяда на леглото, потривайки сънено очи и оглеждайки се учудено наоколо. Като осъзна, че е разкрит, той с вик захлупи лице върху възглавницата.

— Я гледай! — възкликна инспекторът. — Та това наистина е изчезналият човек. Същият от фотографията.

Затворникът се обърна към нас със спокойното изражение на човек, който е решил да се остави в ръцете на съдбата.

— Да, същият — рече той. — Затова, моля ви, обяснете ми в какво всъщност ме обвинявате?

— В убийството на Невил Сейнт... — рече инспекторът и се ухили. — Ама че глупост! По-точно казано, в опит за самоубийство, ако изобщо някой може да бъде подведен под отговорност за подобно деяние. Двайсет и седем години служа в полицията, но такова чудо не съм виждал.

— Щом аз съм Невил Сейнт Клеър, значи престъпление не е извършено и следователно съм арестуван незаконно.

— Престъпление в истинския смисъл на думата наистина не е извършено, но сте допуснали една голяма грешка — обади се Холмс. — Трябвало е да се доверите на жена си.

— Не го направих заради децата — простена затворникът. — Не исках да узнаят истината и да се срамуват от баща си. Господи, какъв позор ме очаква! В пълна безизходица съм.

Шерлок Холмс седна до него на леглото и го потупа утешително по рамото.

— Ако допуснете случаят да бъде предаден за разрешаване от съда, не би било възможно да избегнете публичния скандал. Успеете ли обаче да дадете задоволително обяснение пред полицейските власти за поведението си, предполагам, не би имало причина историята да не потъне в някоя архивна папка. Инспектор Брадстрийт ще запише вашите показания и ще ги докладва на съответната инстанция. В такъв случай до съд изобщо няма да се стигне.

— Цял живот ще ви бъда благодарен — възкликна развълнувано арестантът. — Готов бях да излежа наказанието си в затвора, да ме осъдят на смърт дори, само и само разкритието на жалката тайна да не хвърли завинаги позорно петно върху децата ми. Вие сте първите хора,

които ще чуят моята история. Баща ми беше учител в Честърфийлд, където получих отлично образование. В младежките си години доста пътувах, известно време бях актьор и накрая станах репортер във вечерен лондонски вестник. Един ден главният редактор реши да помести серия от статии по въпроса за просията в столицата и аз пожелах да ги напиша. С това всъщност започнаха и моите приключения. Прецених, че най-добрият начин да събера необходимите ми сведения ще бъде сам да изиграя ролята на просяк. Като актьор бях овладял всички тайни на гримьорското изкуство и се бях прочул с това свое умение, което се оказа от голяма полза в случая. Намазах лицето си с плътен слой боя, а за да будя още по-голямо съжаление, оформих на бузата си огромен белег и обърнах нагоре края на устната си, като я залепих с парче пластир с телесен цвят. После, облечен дрипаво и нахлузил рижава перука на главата си, аз се настаних в търговската част на града уж като продавач на кибрит, а всъщност започнах да прося. Седем часа протягах усърдно ръка и когато се прибрах вечерта у дома, за своя голяма изненада открих, че съм припечелил двадесет и шест шилинга и четири пенса. Написах статиите и забравих за случилото се. След известно време обаче получих призовка да изплатя двайсет и пет лири, за които бях поръчителствал на един приятел. Недоумявах откъде да намеря толкова пари, когато най-неочаквано ми хрумна една спасителна идея. Помолих кредитора за двуседмична отсрочка, взех си отпуска, предреших се като просяк и се настаних на моето място в Сити. За десет дена спечелих парите и изплатих дълга. Можете да си представите как взе да намалява желанието ми да се трудя усърдно срещу две лири седмично, след като знаех, че мога да спечеля същата сума само за един ден, стига да си намажа лицето с боя, да сложа каскета си на земята и да не правя нищо друго, освен кротко да чакам. Дълго продължи борбата между чувството ми за достойнство и стремежа ми за по-лека печалба. Накрая жаждата ми към парите надделя. Напуснах репортерската си работа и започнах да прекарвам дните на ъгъла, който първоначално си бях избрал, будех съжаление у минувачите с уродливото си лице и пълнех джобовете си с медни монети. Само един човек беше посветен в тайната ми — съдържателят на долнопробното заведение на „Суондъм Лейн“, който ми даде подслон. Всяка сутрин излизах оттам като дрипав просяк, а вечер

отново тръгнах из града като елегантно облечен господин. Заплащах богато на собственика за стайте, които бях наел, за да съм сигурен, че ще пази тайната ми. Започнах бързо да трупам значителни суми пари. Съвсем не искам да кажа, че всеки лондонски просяк може да събере седемстотин лири за една година — а това е далеч под моя среден годишен доход, — но аз имах голямото преимущество, че умеех да се гримирам изкусно и да подхвърлям остроумни забележки. За кратко време така се усъвършенствах в професията, че станах известна личност в Сити. Цял ден в каскета ми се лееше поток от пенита, а често ми подхвърляха и по някоя сребърна монета. Случеше ли се да събера под две лири, смятах деня за неблагоприятен. Състоянието ми нарастваше, нарастваха и стремежите ми. Купих си къща извън града, после се ожених, без изобщо някой да подозира какво е истинското ми занимание. Милата ми съпруга знаеше, че сключвам някакви сделки в Сити, но не се интересувахе какви точно. Миналия понеделник, след като бях привършил вече работа и се преобличах в стаята си над пушалнята, погледнах през прозореца и за свой най-голям ужас и почуда видях жена ми, застанала на сред улицата и вперила очи право в мен. Извиках от изненада, вдигнах ръце да прикрия лицето си, отскочих назад и изтичах при моя доверен приятел, съдържателя, да го помоля да не пуска никого на горния етаж. Чух гласа на жена си да долита отдолу, но бях напълно спокоен, че тя няма да успее да се качи. Бързо се съблякох, нахлузих просяшките дрипи, гримирах лицето си и нахлупих перуката. Мина ми обаче през ума, че стаята навярно ще бъде претърсена и че дрехите ми може да ме издадат. Отворих прозореца, но бях толкова припрян, че без да искам, разраних до кръв палеца си, който бях порязал сутринта в спалнята ни. После грабнах жакета си, натезал от монетите, които току-що бях прехвърлил от кожената си просяшка чанта, хвърлих го през прозореца и той потъна в Темза. Тъкмо се канех да запокитя и останалите дрехи, когато по стълбите се втурнаха полицаите, нахлуха в помещението и да ви призная, за мое голямо облекчение, вместо да бъда идентифициран с Невил Сейнт Клеър, бях арестуван като негов убиец. Това е всичко. Исках да запазя тайната колкото може по-дълго, затова не позволявах да ми измият лицето. Тъй като знаех, че жена ми силно ще се разтревожи, в един момент, когато полицаите бяха заети да оглеждат стаята над пушалнята, свалих пръстена си и го дадох на съдържателя

заедно с една набързо надраскана бележка, в която ѝ съобщавах да не се безпокои за мен.

— Тя получи тази бележка едва вчера — рече Холмс.

— Господи! Колко мъчителна е била за нея изминалата седмица!

— Полицията държеше под наблюдение съдържателя на пушалнята — обади се инспектор Брадстрийт — и той е бил затруднен да прати лично писмото, без да го забележат. Навярно го е предал на някой клиент моряк, който очевидно чак след няколко дена се е сетил за поетото задължение.

— Точно така — каза Холмс, като кимна одобрително. — Аз стигнах до същото заключение. — И все пак никога ли не са ви преследвали за просия, господин Сейнт Клеър?.

— О, много пъти! Но мен глобата не ме плашеше.

— Сега обаче трябва завинаги да сложите край на приключението си — отсече Брадстрийт. — Ако желаете полицията да потули историята, налага се Хю Бун да изчезне.

— Вече съм се заклел тържествено и пред самия себе си.

— В такъв случай смятам, че срещу вас няма да бъдат предприети никакви мерки. Заловят ли ви обаче още веднъж, всичко ще излезе наяве. А на вас, господин Холмс, сме безкрайно задължени, че изяснихте историята. Много бих искал да знам все пак как успяхте да го сторите.

— Много просто — рече моят приятел. — Като седях върху пет възглавници, докато си изпуша тютюна. А сега, Уотсън, мисля, че ако тръгнем незабавно за улица „Бейкър“, ще стигнем навреме за закуска.

[1] Опиева тинктура — Б. пр. ↑

СИНИЯТ КАРБУНКУЛ

На втория ден на Коледа посетих моя другар Шерлок Холмс, за да го поздравя с празниците. Той лежеше на канапето, облечен с червен халат. На масата пред него бяха сложени няколко лули и купчина смачкани вестници, очевидно току-що прочетени. До канапето имаше дървен стол, а на облегалото му висеше вехта вълнена шапка с неприятен вид, много износена и на някои места скъсана. Лежащите на масата лупа и пенсети показваха, че шапката е била подложена на внимателен преглед.

— Вие сте зает — казах аз. — Няма ли да ви попреча?

— Никак. Напротив, драго ми е, че има с кого да поговоря за постигнатите от мен резултати. Работата е съвсем обикновена — прибави той, като посочи шапката. — Но има няколко интересни, дори поучителни подробности.

Аз седнах на креслото и започнах да си греея ръцете пред камината, в която дървата весело пращяха. Вън беше много студено и прозорците бяха замръзнали. Въпреки неугледния вид на тази шапка, с нея навярно бе свързана някаква страшна история. Тя сигурно бе ключ към разгадаването на тайната, към наказанието на престъпника.

— За престъпление тук не става и дума — със смях възрази Шерлок Холмс. — Просто една от тия странни случайности, които винаги могат да се срещнат в едно пространство от няколко квадратни мили, където са струпани четири милиона човешки същества. В такъв голям кошер винаги е възможна появата на необикновени съчетания на обстоятелствата, на странни, поразителни загадки, нямащи нищо общо с престъплението. Ние вече имахме такива случаи.

— Наистина от последните шест случая, отбелязани в моите записки, в три нямаше престъпление.

— Съвсем вярно. Вие говорите за моите опити да се добера до писмото на Айрин Адлер, зная странния случай на госпожица Мери Съдърланд и за човека с уродливата устна. Не се съмнявам, че и този

случай се отнася към същата невинна, група. Нали познавате разсилния Питърсън?

— Да, познавам го.

— Това е негова плячка.

— Сиреч неговата шапка?

— Не, не, той я е намерил. А собственикът ѝ е неизвестен. Моля, не гледайте на нея с презрение и се отнесете сериозно към тая работа. Преди всичко, нека ви разкажа как попадна тая шапка тук. Тя се яви тук на първия ден на Коледа заедно с една тлъста гъска, която без съмнение сега е вече в кухнята на Питърсън. Ето как стана това. Към четири часа сутринта на Коледа Питърсън, както ви е известно — честен човек, се връщал вкъщи от гуляй и вървял по Тотънхен Роуд. На светлината на газовите лампи той видял пред себе си някакъв висок човек, вървящ с малко неравни стъпки. На рамото на непознатия висяла една бяла гъска, вързана с връв. До ъгъла на Гъдж Стрийт непознатият и срещналите го безделници започнали кавга. Един от последните бутнал шапката от главата на високия. А той вдигнал бастуна да се защити, замахнал с него и счупил прозореца на една бакалница. Питърсън се затичал да му помогне, но непознатият, изплашен, че е строшил прозореца, а и като забелязал, че към него се приближава човек с униформа, изпуснал гъската, с всички сили се спуснал да бяга и изчезнал в лабиринта от малки улички зад Тотънхен Роуд. Безделниците също избягали, като видели Питърсън, и така след тях на бойното поле останала плячката: тая одърпана шапка и великолепната коледна гъска. Ето тук се крие и загадката. Наистина върху картичката, привързана на левия крак на гъската, е написано: „Госпожа Хенри Бейкър“. Същите инициали „Х. Б.“ могат да се разчетат върху хастара на шапката. Но в града има хиляди Бейкърровци и няколкостотин души с името Хенри, затова не е така лесно да се върне на един от тях изгубената собственост.

— А какво направи Питърсън?

— Той ми донесе шапката и гъската, защото знае, че всичко загадъчно ме интересува. Гъската държахме до отзарана, когато се убедихме по някои признаци, че въпреки лекия студ, ще трябва да бъде изядена по-скоро.

— Той не помести ли обява във вестника?

— Не.

— Имате ли достатъчно сведения, за да познаете, кой е той?

— Само тия, които можем да извлечем.

— От огледа на шапката ли?

— Именно.

— Вие се шегувате. Какво може да даде тая стара орфана шапка?

— Ето лупата. Вие знаете моя метод. Какво може да се заключи за индивидуалността на човека, който носи това украшение на главата си?

Аз взех шапката в ръка и я разгледах с някакво съмнение. Това беше най-обикновена черна шапка, кръгла, остра и много износена, с хастар от червена избеляла коприна. Името на магазина, от който бе купена, не се виждаше, но както вече каза Холмс, на едната страна личаха буквите „Х. Б.“. На единия край имаше дупчица, навярно за връвчицата, която е придържала шапката, но самата връвчица липсваше. Изобщо шапката беше орфана, много прашна и цяла покрита с петна, макар че нейният притежател се бе старал да скрие последния недостатък, като бе замацвал петната с мастило.

— Не мога да открия нищо — казах аз, като подавах шапката на Холмс.

— Напротив, Уотсън, вие бихте могли да откриете много неща — възрази той — само ако добре обмислите всичко. Вие не сте много смел.

— Е, кажете, моля ви се, какво можете да откриете при огледа на тая шапка?

Холмс я взе в ръце и я загледа с присъщия си остър поглед.

— Разбира се, можеше да има още по-ясни белези — каза той, — но все пак се забелязват някои характерни особености, от които могат да се извадят заключения както определени, така и приемливи. Очевидно нейният притежател е човек интелигентен и преди три години е имал доста пари; сега се намира в тежко положение. Преди той е бил по-предвидлив, отколкото сега, което показва нравствено падение, съединено с упадъка на благосъстоянието, говори, че той се намира под влиянието на някакъв порок, навярно е пияница. С това може да се обясни обстоятелството, че жена му е престанала да го обича.

— Мили Холмс!

— Все пак той е запазил някакво самоуважение, — продължи моят приятел, без да обръща внимание на възклицанието ми. — Води заседнал живот, излиза от къщи много рядко и съвсем е отвикнал да ходи. Той е човек на средна възраст, косите му започват да побеляват; подстригвал се е тия дни и маже косата си с помада.

Ето главните факти, които могат да се извлекат от огледа на шапката. И още: къщата, в която живее, не се осветява с газ.

— Вие се шегувате, Холмс!

— Съвсем не. Нима и сега не разбирате по какъв начин стигнах до всички тия изводи?

— Може би съм много глупав, но трябва да си призная, че не ви разбирам. Е, например откъде заключавате, че непознатият е интелигентен човек?

Вместо отговор Холмс сложи шапката на главата си. Тя закри челото му и стигна до носа.

— Това е въпрос на кубически измерения — проговори той. — Щом човекът има такъв череп, сигурно в него има нещо.

— А за упадъка на благосъстоянието?

— Тази шапка е купена преди три години. Тогава бяха на мода плоските поли със завърнати краища. Шапката е от най-добро качество. Погледнете лентата и прекрасния хастар. Ако преди три години човек е имал възможност да си купи подобна шапка, а оттогава не си е купувал, ясно е, че средствата му са станали по-малко.

— Разбира се, това е доста ясно. Ами за предвидливостта и нравствения упадък?

Шерлок Холмс се разсмя.

— Ето къде се крие предвидливостта — каза той, като сочеше дупката за връвчицата.

— Това не се продава с шапката. Непознатият е искал да му пришият връв, а това е признак на известна предвидливост, защото се е погрижил да вземе мерки против вятъра. Но пък виждаме, че като се е скъсала връвта, той не я е заменил с нова и от това вадим заключение, че е станал по-непредвидлив, отколкото е бил преди, а то е верен признак, че човекът се е отпуснал. В същото време той се е старал да скрива петната, като ги е замазвал с мастило, което показва, че още не е изгубил напълно своето самоуважение.

— Разсъжденията ви са правилни.

— Че той е човек на средна възраст, че неотдавна си е подстригал косата и че употребява помада — в това можем да се убедим, като разгледаме внимателно долната част на хастара на шапката. С лупата ясно се виждат много косъмчета, внимателно подрязани от ножиците на бръснаря. Те са прилепнали към хастара и миришат на помада. Прахта по шапката, както виждате, не прилича на сивата улична прах; това е домашна прах. Петната от влагата вътре в шапката показват, че нейният притежател се е изпотил много, а това, от своя страна, е белег, че непознатият е изгубил навика да ходи по-продължително.

— А жена му?... Казахте, че е престанала да го обича.

— Тая шапка не е чистена вече няколко седмици. Ако някога видя вас, мой мили Уотсън, с шапка, по която има прах от цяла седмица, и видя, че жена ви допусне да излезете с подобна шапка на улицата, аз ще помисля, че за съжаление вашата съпруга е престанала да ви обича.

— Може би той е ерген.

— Не, той е носил гъската на жена си в знак на помирение. Спомнете си картичката, привързана към крака на птицата.

— Вие винаги намирате отговор. Но откъде заключавате, че къщата, в която живее той, не се осветява с газ?

— Едно-две лоени петна могат случайно да попаднат върху шапката, но когато видиш пет такива петна, преставаш да се съмняваш в това, че на тоя човек му се случва често да има работа с лоени свещи сигурно за да се изкачва нощно време по стълбите с шапка в едната ръка и с горяща свещ в другата. От газената лампа такива петна не остават. Е, доволен ли сте от тия обяснения?

— Те са много остроумни — със смях отговорих аз, — но понеже според вашите думи тук няма нито престъпление, нито е нанесена вреда на когото и да било, ако изключим загубата на гъската, струва ми се, че вие напразно сте изхабили толкова енергия за тая работа.

Шерлок Холмс едва помръдна устни, за да му отговори, когато вратата неочаквано се разтвори и в стаята се втурна разсилният Питърсън със зачервено лице, на което бе изписано истинско учудване.

— Гъската, господин Холмс! Гъската! — с мъка проговори той.

— Е? Какво е станало е нея? Да не е оживяла и изхвъркнала през прозореца на кухнята? — попита Холмс, като се извърна от канапето, за да разгледа по-добре развълнуваното лице на Питърсън.

— Вижете, господине! Погледнете какво намери жена ми в гушата на гъската!

Той протегна ръка. Върху дланта му лежеше блестящ син камък, голям колкото грахово зърно, но с чудна чистота и блясък.

Шерлок Холмс се надигна от канапето и подсвирна.

— Кълна ви се в Юпитер, Питърсън — каза той, — това наистина е скъпоценно откритие. Мисля, че знаете какво сте намерили.

— Брилянт, господине! Скъпоценен камък. Реже стъкло.

— Това не е прост скъпоценен камък. Това е оня същият скъпоценен камък.

— Нима е „Синият карбункул“ на графиня Моркар? — извиках аз.

— Да, той е. Аз ли не зная неговата големина и форма, след като напоследък все четях в „Таймс“ обяви за изчезването му. Тоя камък е единствен по своя род; цената му може да се определи само приблизително, но все пак наградата от хиляда фунта не представлява дори една двадесета част от неговата цена.

— Хиляда фунта! Милостиви Боже! Господи Боже мой! Разсилният се отпусна върху стола и безпомощно загледа ту мене, ту Холмс.

— Такава е обявената награда, но аз предполагам, че графинята има особени причини и е готова да даде и половината от своето богатство, за да си възвърне тоя камък.

— Доколкото си спомням, той е изгубен в хотел „Космополитън“ — забелязах аз.

— Точно така, на двадесет и втори декември, преди пет дни. Подозрението е паднало върху леяря Джон Хорнър. Казваха, че той е откраднал камъка от кутийката на графинята. Уликите против него са толкова важни, че е решено делото да се разгледа на идната сесия. Ето тук, струва ми се, има изложение по този случай.

Той започна да преглежда вестниците по дати и като намери тоя, който търсеше, сгъна го на две и прочете следната бележка:

„Хотел «Космополитън». Кражба на брилянти. Джон Хорнър, 26-годишен, леяр, обвинен в това, че на 22 т.м. от кутията на графиня

Моркар е откраднал скъпоценния камък, известен под името «Синият карбункул». Джеймс Райдър, слуга в хотела, казва че в деня на кражбата завел Хорнър в тоалетната стая на графинята, за да поправи решетката на камината ѝ. Слугата останал за малко в стаята, но после го повикали по работа. Когато се върнал, не намерил Хорнър. Чекмеджето на масата било отворено, а малкото кожено калъфче, в което, както се оказа после, графинята държала камъка, лежало празно върху тоалетната маса. Райдър веднага съобщил за случката и бил задържан още същата вечер, но камъка не намерили нито у него, нито в жилището му. Катрин Кезак, прислужница на графинята, казва, че като чула отчаяния вик на Райдър, завтекла се в стаята и видяла всичко така, както го описва свидетелят. Полицейският инспектор Брадстрит казва, че при задържането Хорнър бясно се дърпал и р най-силни изрази доказвал своята невинност. Понеже подсъдимият бил съден порано за кражба, съдията отказал да разгледа това дело и го предал на съдебните заседатели. Хорнър през цялото време бил силно развълнуван и когато прочели присъдата, паднал в несвяст и бил изнесен от стаята.“

— Хм! Ето сведенията, събрани от полицията — замислено каза Холмс, като хвърли вестника. — Сега ни предстои да решим, по какъв начин камъкът се е намерил от кутийката за скъпоценности в гушата на гъската. Виждате ли, Уотсън, нашите изводи неочаквано приеха много по-внушителен и по-малко невинен вид. Ето камъка: намерихме го в гушата на гъската, а нея получихме от господин Хенри Бейкър, притежателя на тази стара шапка, с характеристиката на когото толкова ви отегчих. И така, необходимо е да намерим този господин и да научим какво общо има той с тази тайна. За да постигнем това, трябва да прибегнем до най-простия начин, а именно — да дадем обяви във всички вечерни вестници. Ако този начин не сполучи, ще прибегна до други.

— Как ще съставите обявата?

— Дайте ми молив и хартия. Ето: „На ъгъла на Рудж Стрийт са намерени една гъска и една черна вълнена шапка. Господин Хенри Бейкър може да получи горните предмети, ако се яви довечера в 6,30 ч. на Бейкър Стрийт № 221 В.“ Това е кратко и ясно.

— Напълно. Но ще види ли той тази обява?!

— Сигурно ще следи вестниците, понеже подобна загуба е тежка за бедния човек. Очевидно той така много се е изплашил при вида на строшеното стъкло и от приближаването на Питърсън, че е мислил само как да се спаси с бягството. Но после навярно е съжалявал много, че се е отдал на страха и е хвърлил гъската. Ако ли пък не прочете сам обявата, някой от познатите му ще я забележи и ще му каже. Питърсън, тичайте в бюро за обяви и кажете да поместят тая бележка във вечерните вестници.

— В кои, господине?

— Във всички, които ви дойдат наум.

— Добре, господине. Ами камъкът?

— Ах, да. Камъкът ще остане у мене. Благодаря ви. Знаете ли какво, Питърсън, купете на връщане една гъска в замяна на оная, която вашето семейство сега яде.

Когато Питърсън излезе, Холмс взе камъка и започна да го разглежда на светло.

— Чудесно камъче — продума той. — Вижте как прелива и блести. Като всеки хубав скъпоценен камък, и този е бил причина за много престъпления. Това е любимата стръв на дявола. Всяка фасетка от старите големи скъпоценни камъни може да свидетелствува за кървава случка. Този камък не е на повече от двадесет години. Намерен е край брега на река, но в Южен Китай, и е забележителен с това, че притежава всички свойства на карбункула освен едно — вместо червен, има син цвят. Въпреки младостта на този камък, с него са свързани много ужасни случки. Заради него са станали две убийства, едно самоубийство и няколко кражби; едного бяха облели със сярна киселина и всичко това заради едно кристално късче, тежко четиридесет грама. Може ли да си помисли човек, че такава хубава играчка води към бесилката и затвора? Ще скрия камъка в кутийка и ще пиша на графинята, че той се намира у мен.

— Мислите ли, че Хорнър е невинен?

— Нищо не мога да кажа.

— Е, тогава мислите, че Хенри Бейкър е замесен в тая работа?

— Смятам, че е много вероятно Хенри Бейкър и да не подозира, че гъската, която е носил, струва по-скъпо, отколкото би струвала, ако беше излята от злато. В това ще се уверим лесно, ако получим отговор на нашата обява.

— А дотогава нищо ли не може да се направи?

— Нищо.

— В такъв случай ще ида да навестя моите болни. Но вечерта ще дойда в определения от вас час. Искам да зная как ще се разреши тази забъркана работа:

— Ще ми бъде много драго. Аз вечерям в 7 часа. Струва — ми се, ще има патица. Като вземем предвид неотдавнашните събития, не ще е лошо да помоля госпожа Хедсън хубаво да прегледа гушата на патицата.

Аз се позабавих малко и беше вече шест и половина часът, когато се върнах на Бейкър Стрийт. Като наближих къщата, забелязах пред входа висок човек с шотландска шапка и палто, закопчано до самата брада. Вратата се отвори и ние заедно с непознатия влязохме в стаята на Холмс.

— Господин Хенри Бейкър, нали? — каза Холмс, като стана от стола си и се обърна към посетителя с оня приветлив вид, който можеше да си придаде, когато поискаше. — Седнете до печката, господин Бейкър. Вечерта е студена, а вие сигурно повече обичате лятото, отколкото зимата. А, Уотсън! Вие дойдохте тъкмо навреме. Тази шапка ваша ли е, господин Бейкър?

— Да, господине. Несъмнено това е моята шапка. Бейкър беше висок човек с широки плещи, голяма глава, широко умно лице, завършващо с островърха прошарена кестенява брадичка. Носът и бузите му бяха позачервени, което заедно с лекото треперене на протегнатата ръка потвърждаваше мнението на Холмс за начина му на живот. Избелялото черно палто беше закопчано добре, яката вдигната, а слабите ръце се подаваха от ръкавите, нямаше и следа от долни дрехи. Той говореше с тих, отсечен глас, като подбираше внимателно всяка дума и изобщо правеше впечатление на човек, комуто не е провървяло в живота.

— Ние задържахме вашите неща няколко дни, защото очаквахме да дадете обява за изгубеното и да пишете адреса си — каза Холмс. — Не разбирам защо не сте направили това.

Посетителят се засмя някак смутено.

— В последно време нямам особено много пари, не е както преди — забеляза той. — Не се съмнявах, че безделниците, които ме

нападнаха, са отнесли шапката и гъската, затова не исках да прахосвам напразно пари и да ги търся.

— Добре ви разбирам. Междувременно ние бяхме принудени да изядем гъската.

— Да я изядете ли?

Бейкър се надигна развълнуван от стола.

— Да, не можехме да постъпим иначе. Но мисля, че тази гъска, която е на шкафа, има почти същата големина и е съвсем прясна, та ще можем да ви възнаградим за изгубената.

— О, разбира се, — разбира се — с въздишка на облекчение проговори господин Бейкър.

— Останаха перата, краката, гушата и другите остатъци от гъската, затова, ако обичате...

Бейкър се засмя високо.

— Те биха могли да ми послужат като спомен от онази случка — каза той. — Но иначе не знам с какво биха могли да ми бъдат полезни. Не, господине, с ваше позволение аз ще пренеса цялото си внимание върху превъзходната птица, която е на шкафа.

Шерлок Холмс внимателно погледна към мен и повдигна рамене.

— Ето вашата шапка и птицата — каза той. — Между другото, не можете ли да ми кажете откъде сте купили вашата гъска? Аз малко разбирам от птици, но рядко съм виждал по-добър екземпляр.

— Защо не — отвърна Бейкър. Той стана и взе под мишница своята отново придобита собственост. — Заедно с някои мои другари често ходя в кръчмата „Алфа“, близо до музея е — денем трябва да сме в музея. Тая година нашият стар кръчмар Уиндигет основа „Гъши клуб“. Трябваше да плащаме по няколко пенса всяка неделя, за да получим гъска на Коледа. Аз плащах редовно моите пенсове — останалото ви е известно. Много съм ви задължен, господине. Шотландската шапчица не приляга на моите години, нито на моя сериозен вид.

Той ни се поклони с комична тържественост и излезе от стаята.

— Ето че свършихме с господин Хенри Бейкър — каза Холмс, като затвори вратата след посетителя. — Вижда се, че той нищо не знае. Гладен ли сте, Уотсън?

— Не особено.

— Тогава предлагам да вечеряме по-късно и да тръгнем по пресните следи.

— С удоволствие.

Нощта беше студена. Облякохме топли шуби и си сложихме шалове. Звездите светеха студено на безоблачното небе. Диханието на минувачите се превръщаше в пара. Крачките ни шумно отекваха по улицата. След четвърт час се намерихме в Блумбъри и в „Алфа“ — малка кръчма на ъгъла на една от улиците, водещи към Холбърн. Холмс влезе вътре и поръча на червенобузия стопанин с бяла престилка да донесе две чаши бира.

— Ако бирата ви е тъй хубава, както и гъските, тя сигурно е направо превъзходна — каза той.

— Моите гъски! — с видимо учудване възкликна кръчмарят.

— Да, преди половин час говорих с господин Хенри Бейкър, член на вашия „Гъши клуб“.

— Ах, значи така! Но вижте, господине, гъските не са наши.

— Наистина ли? А чии са?

— Купих две дузини от един търговец на Ковънтгардънския пазар.

— Така ли? А как се казва той? Познавам там неколцина търговци.

— Брекенридж.

— А, не го знам. Е, за ваше здраве, стопанино. Желая ви щастие. Лека нощ.

— Хайде сега при господин Брекенридж — продума Шерлок Холмс, като се загърна с шубата, щом излязохме на студа. — Помнете, Уотсън, че ако, от една страна, имаме работа с такъв прозаичен предмет като гъската, то, от друга пък, имаме работа с човек, когото заплашва седемгодишна затворническа присъда, ако не успеем да докажем неговата невинност. Може би нашите разследвания ще докажат само вината му; във всеки случай ние имаме възможност да съберем сведенията, които полицията е пропуснала, а на нас странната случайност ни даде в ръцете. Да вървим по тоя път до горчивия край. И така, напред на юг.

Минахме по Холбърн, по Ендъл Стрийт и по лъкатушни кални улички излязохме на Ковънтгардънския пазар. Над една от най-големите продавници бе изписано името на Брекенридж.

Стопанинът, човек с резки черти на лицето и с разчесани бакенбарди, помагаше на прислужника си да затвори капаците.

— Добър вечер. Студеничко е — каза Холмс.

Търговецът кимна и погледна въпросително моя другар.

— Както виждам, гъските са разпродадени — продължи Холмс, като сочеше празната мраморна полица.

— Утре сутринта мога да ви доставя петстотин парчета.

— Да, но ще бъде късно.

— Ето там, в оная бакалница, дето свети, има още гъски.

— Но мен ме изпратиха именно при вас.

— Кой ви изпрати?

— Стопанинът на „Алфа“.

— О, да, аз му продадох две дузини гъски.

— Чудесни птици, отде ги взехте?

За мое учудване този въпрос разгневи търговеца.

— Е, господине — каза той, като вдигна глава и скръсти ръце на гърди. — Какво ви интересува? Говорете направо.

— Но аз говоря доста направо. Искам да зная кой ви е продал гъските, които сте доставили на кръчмата „Алфа“.

— Няма да ви кажа и толкова.

— Пък и не трябва. Само че не разбирам защо се сърдите за такива празни работи.

— Ще се сърдя, разбира се, щом ми досаждат с тия гъски. Платил съм добри пари за добра стока и това е всичко. А, не: Къде са гъските? Кому сте продали гъските? Колко ще вземете за тия гъски? Би помислил човек, че това са единствените гъски на света, ако се съди по това как се отнасят към тях.

— А аз нямам нищо общо с ония, които ви разпитват — небрежно проговори Холмс. — Ако не ми кажете, няма да се състои облогът, там е работата. Аз винаги обичам да се обзалагам за птици, а и сега се обзалагам, че гъската, която ядох днес, беше от село.

— Е, изгубихте, защото тя е отгледана в града — разпали се търговецът.

— Не може да бъде.

— Казвам ви, че е така.

— Не вярвам.

— Да не мислите, че знаете по-добре от мене, който се занимавам с гъски от дете? Казвам ви, че всички гъски, изпратени в „Алфа“, са отгледани в града.

— Няма да ме убедите.

— Искате ли да се обзаложим?

— Това би значило да ви взема парите, защото съм уверен, че съм прав. Но аз ще държа на своето, за да ви отуча от упорството.

Търговецът се разсмя кисело.

— Донеси тефтерите, Бил — каза той.

Момчето донесе една малка тънка тетрадка и друга голяма, омазана, и ги сложи под висящата лампа.

— Вижте, самоуверени господинчо — каза търговецът. — Аз мислех, че днес вече привършвам с гъските, но излиза, че имало още една. Виждате ли тая малка тетрадка?

— Е, и какво?

— Това е списъкът на хората, от които купувам стоката. Разбирате ли? Ето на тая страница са имената на моите продавачи от селата, цифрите под тях показват страницата в големия тефтер, където им вода сметката. Ето тук. Виждате ли страницата, написана с червено мастило? Тук са имената на моите градски доставчици. Погледнете тук и ми прочетете на глас.

— Госпожа Окшот, 117, Брикстън Роуд, 249 — прочете Холмс.

— Съвсем вярно. Сега намерете съответната страница в големия тефтер. — Холмс намери страницата.

— Ето на, вижте: „Госпожа Окшот, 117, Брикстън Роуд, търговка на птици и яйца“.

— А какво е записано?

— 22 декември — 24 гъски по 7 шилинга и 6 пенса.

— Съвсем вярно. А долу?

— Продадени на господин Уиндигет, стопанин на кръчмата „Алфа“, по 12 шилинга.

— Е, какво ще кажете сега?

Шерлок Холмс изглеждаше силно огорчен. Той извади от джоба си парите за облога, хвърли ги, за да се отърве, и излезе от продавницата с много раздражен вид, без да проговори нито дума. Като измина няколко крачки, той се спря до стълба на близкия фенер и се разсмя със своя особен беззвучен смях.

— Видите ли човек с такива бакенбарди и с червена кърпа, подаваща се от джоба му, можете всичко да узнаете от него, стига само да му предложите облог — каза той. — Ако бях сложил пред тоя човек дори сто фунта, за да ми съобщи нужните сведения, аз не бих научил това, което ми разказа, като прие облога. Е, Уотсън, струва ми се, че се приближаваме към целта. Остава само да решим да се отправим ли към госпожа Окшот сега или да отложим нашето посещение за утре. От думите на този груб продавач се вижда, че и други освен нас са загрижени за тая работа и аз бих искал...

Думите му неочаквано бяха прекъснати от силния шум, който се разнесе в лавката, откъдето току-що бяхме излезли. Ние се обърнахме и видяхме един дребен човечец с лице на плъх. Той стоеше сред кръга жълта светлина, която падаше от люлеещата се лампа, а Брекенридж, изправен до вратата на своя магазин, яростно размахваше ръце.

— Омръзнахте ми с вашите гъски! — кряскаше той. — Махайте се всички по дяволите! Ако дойдете още веднъж да ми досаждате с вашия глупав брътвеж, ще пусна кучето. Доведете Госпожа Окшот, аз ще ѝ отговоря. А вие какво търсите? От вас ли купих тия гъски?

— Не, но една от тях беше моя — жалостно проговори човечецът.

— Тогава търсете я от госпожа Окшот.

— Тя ми каза да потърся гъската при вас.

— Какво ми влиза в работата? Питайте когото искате! Омръзна ми всичко това. Махайте се оттук!

Той бясно се хвърли напред, а човекът изчезна в тъмнината.

— Аха, може би няма защо да ходим при госпожа Окшот — прошепна Холмс. — Да видим какво можем да узнаем от тоя приятел.

Моят спътник бързо се промъкна между разпръснатите групи от хора, загледани в осветените витрини на магазините, настигна човечеца и го тупна по рамото. Той се извърна живо. На светлината на газовата лампа аз забелязах, че лицето му съвсем побледня.

— Кой сте вие? Какво искате от мен? — с треперещ глас попита той.

— Извинете — любезно отвърна Холмс. — Аз чух неочаквано въпросите, които зададохте на продавача, и мисля, че ще ви бъде полезен.

— Вие? Кой сте вие? Как можете да знаете нещо за тая работа?

— Казвам се Шерлок Холмс. Работата ми е да зная това, което другите не знаят.

— Но тъкмо това не може да знаете.

— Извинете, аз зная всичко. Вие искате да узнаете къде са попаднали някои от гъските, продадени от госпожа Окшот, която живее на Брикстън Роуд, на търговеца Брекенридж, който, от своя страна, ги е продал на господин Уиндигет, стопанин на кръчмата „Алфа“, а той, от своя страна, ги е препродал в техния клуб, член на който е господин Хенри Бейкър.

— О, господине, вие именно сте човекът, когото така жадувах да срещна! — извика онзи, като протегна ръце, чиито пръсти силно трепереха. — Не мога да ви изкажа колко съм заинтересуван от тази работа.

Шерлок Холмс повика минаващия файтон.

— В такъв случай по-добре ще бъде да поговорим в някоя уютна стая, отколкото тука на пазара, където така силно духа вятърът — каза той. — Но преди да потеглим, кажете, моля ви се, кому ще имам удоволствието да помогна с моя съвет?

Човекът се поколеба един миг.

— Аз се казвам Джон Робинсън — рече той, като гледаше настрана.

— Не, не, кажете истинското си име — забеляза Холмс. — За сериозна работа измислените имена не са удобни.

Червенина покри бледите бузи на непознатия.

— Е, заповядайте: истинското ми име е Джеймс Райдър.

— Отлично. Вие служите в хотел „Космополитън“. Моля, седнете във файтона и аз ще ви кажа всичко, което искате да знаете.

С очи, пълни с уплаха и надежда, човекът гледаше ту мене, ту Холмс и като че ли недоумяваше какво го Очаква — щастие или беда. Най-сетне той се реши и след половин час ние вече влизахме в гостната на Бейкър Стрийт. По време на пътуването всички мълчахме, само прекъснатото дишане на нашия спътник нарушаваше мълчанието.

— Ето че стигнахме! — весело каза Холмс, като влязохме в стаята.

— Май ви е студено, господин Джеймс Райдър? Седнете, моля, на този стол. Аз ей-сега ще си обуя чехлите и след това ще обсъдим вашата работа. Ето! Вие искате да знаете какво е станало с тези гъски?

— Да, господине.

— Или по-право — с една от тях. Нали ви интересува една гъска — бяла с черна ивица на опашката?

Райдър затреперя от вълнение.

— О, господине — извика той, — можете ли да ми кажете къде е тя?

— Тук.

— Тук?

— Да, и забележителна птица беше. Не се учудвам, че толкова ви интересува. След смъртта си тя снесе едно яйце — прекрасно, блестящо синьо яйчице. То е тук, при мен, в моя музей.

Посетителят се олюля, ставайки от стола, и се хвана за перваза на печката. Холмс отвори кутийката — извади оттам синия карбункул. Камъкът блесна като звезда със студен, ярък блясък. Райдър го гледаше с изопнато лице и не знаеше какво да стори: да го поиска или да се откаже от него.

— Всичко е изгубено, Райдър — спокойно каза Холмс. — Повнимателно, че ще паднете в огъня. Подхванете го и го сложете на стола, Уотсън: той не е достатъчно силен, за да мами безнаказано. Дайте му да пийне малко ракия. Така. Сега той доби по-човешки вид. Какъв дебелак!

Като пи от ракията, Райдър малко дойде на себе си. След първия миг той се олюля и щеше да падне, ако не го придържах. Лека червенина се появи на страните му. Той седеше, устремил пълни със страх очи в своя обвинител.

— Имам в ръцете си всичките звена и всички доказателства за тази работа, тъй че вие няма какво да прибавяте. Но все пак за попълното обяснение на случая ще трябва да зная и онова малко, което ми е неизвестно. Вие бяхте ли чували за синия камък на графиня Моркар?

— Да. За него ми бе говорила Катрин Кезак — отвърна Райдър с пресипнал глас.

— Разбирам, прислужницата на графинята. Е, и вие, както и мнозина много по-добри от вас, не устояхте пред изкушението да забогатеете изведнъж и не се замислихте над средствата, с които ще спечелите богатството. Знаете ли какво, Райдър, вие приличате на истински разбойник. Вие знаехте, че леярят Хорнър е бил веднъж

замесен в подобна история и затова подозрението ще падне върху него. И какво направихте? Със своята съучастница Кезак вие сте счупили решетката на камината и сте повикали Хорнър да я поправи. И после, когато си е отишъл, вие сте откраднали калъфчето със скъпоценностите, надали сте вик и нещастникът е бил задържан. Тогава вие...

Райдър изведнъж се просна върху килима и прегърна коленете на Холмс.

— За Бога, смилете се над мене! — извика той. — Помислете за баща ми и майка ми. Това ще разбие сърцата им. Никога не ми се е случвало нищо подобно, няма да се случи и занапред. Кълна ви се! Ще се закълна в Библията. О, не ме предавайте на съда. За Бога, не ме предавайте!

— Седнете на мястото си — сурово отвърна Холмс. — Сега се унижавате и пълзите пред мене, а преди не мислехте за нещастния Хорнър, който ще отговаря за престъпление, за което нищо не знае.

— Аз мога да избягам, господин Холмс. Мога да напусна Англия. Тогава неговата невинност ще бъде доказана и ще го оправдаят.

— Хм! За това ще приказваме после, а сега разкажете какво стана по-нататък. По какъв начин камъкът попадна в гъската, а гъската се намери на пазара. Разкажете самата истина, защото само тя може да ви спаси.

Райдър облиза своите пресъхнали устни.

— Ще ви разкажа всичко, господине — каза той. — Когато задържаха Хорнър, аз помислих, че ще трябва колкото може по-скоро да се махна, понеже полицията щеше да претърси и мен, и моята стая. В хотела не се чувствувах в безопасност. Тогава излязох уж по работа и се запътих към сестра си. Тя е женена за някой си Окшот, живее на Брикстън Роуд и се занимава с отглеждане и продажба на гъски. Всеки срещнат по пътя ми напомняше полицай или детектив. Въпреки студената вечер, аз бях целият в пот, когато пристигнах у сестра си. Тя ме запита какво ми е и защо съм така бледен. Отговорих, че в хотела е станала кражба, която силно ме е развълнувала. След това излязох на двора, запуших лулата си и се замислих какво да правя по-нататък. Имам един приятел на име Модли, който току-що бе излежал наказанието си в Пентънвил. Веднъж той ми разказа за подвизите на крадците и как те крият откраднатите предмети. Аз знаех, че той няма

да ме издаде, защото ми бяха известни някои от неговите грехове, и затова реших да отида при него в Килбърн и да му откроя тайната си. Той щеше да ме научи как да превърна камъка в пари. Но как щях да стигна до него? Спомних си за мъките, които изтърпях, когато излязох от хотела. Можеха да ме хванат, да ме претърсят и да намерят камъка в джоба на жилетката ми. Аз стоях, подпрян до стената, и разсеяно гледах гъските, които ходеха из двора. Неочаквано в главата ми блесна мисълта как да излъжа и най-изкусния детектив.

Преди няколко седмици моята сестра ми бе казала, че мога да си избира като подарък за празниците някоя гъска. Знаех, че тя винаги изпълнява своите обещания и затова реших да взема една от гъските и в нея да скрия камъка. В двора имаше малък обор, аз вкарах там една гъска — едра тлъста птица с черна ивица на опашката. Хванах я, отворих ѝ клюна и натиках камъка колкото се може по-дълбоко. Гъската го глътна и аз забелязах, че камъкът слезе в гушата ѝ. Но гъската започна да се мята насам-натам и да пляска с крилете си. При този шум излезе сестра ми. Аз се обърнах към нея, злата птица се възползува от това и хвъркна при другите.

Какво правиш тук, Джеймс? — попита ме сестра ми.

— Ти ми обеща за празниците гъска — отговорих аз — и ето, опитвам коя от тях е най-тлъста.

— О — каза тя, — ние сме оставили една за тебе и я наричаме „Джеймсовата гъска“. Всичките са двадесет и шест. Една за тебе, една за нас и две дузини за продан.

— Благодаря ти, Меги — казах ѝ аз, — но ако за теб няма значение, аз искам да взема тая, която ей сега опипах.

— Тази, която хранехме за тебе, тежи повече от 3 фунта — рече тя.

— Нищо. Искам точно тая и ще я взема още сега.

Сестра ми се поразсърди.

— О, вземи която искаш — каза тя. — Коя си избрал?

— Ей тази в средата на ятото с черната опашка...

— Е, добре. Улови я и си я вземи.

— Така направих, господин Холмс, и отнесох гъската в Килбърн. Там разказах на моя приятел за подвига си. На него лесно се разказва. Той толкова се смя, че щеше да се задави от смях. След това взехме нож и заколихме птицата. Сърцето ми изтръпна: нямаше и следа от

камъка и аз разбрах, че е станала някаква страшна грешка. Захвърлих гъската, затичах се при сестра си и се втурнах в двора. Там нямаше нито една гъска.

— Къде са гъските, Меги? — изкрещях аз.

— Изпратихме ги на търговеца.

— На кой търговец?

— На Брекенридж, от Ковънтгардънския пазар.

— А имаше ли гъска с черна опашка, прилична на тая, която аз избрах?

— Да, Джеймс, имахме две с такива опашки и аз не можех да ги различа.

— Е, да, аз разбрах всичко и с всички сили се спуснах към Брекенридж, но той вече беше продал всичките си гъски и за нищо на света не искаше да ми каже кому ги е продал. Вие сами чухте как говореше той с мене. През цялото време все така отговаряше на въпросите ми. Сестра ми помисли, че полудявам. Понякога и на мен така ми се струва. А сега... сега аз съм заловен крадец, макар да не съм се възползувал от предмета, заради който изгубих своето добро име. Боже, помогни ми!

Той зариде и закри лицето си с ръце.

Настъпи дълго мълчание, прекъсвано само от тежките въздишки на Райдър и от отмереното барабанене на Холмсовите пръсти по ръба на масата. Изведнъж моят приятел Стана и разтвори вратата.

— Махайте се оттук — изрече той.

— Какво, господине! О, да ви благослови небето!

Повече нищо не се каза. Райдър стремглаво избяга от стаята. Стъпките му се чува по стълбите; чу се и затварянето на входната врата и тропотът на бързо отдалечаващите се крака.

— Всъщност, Уотсън, полицията не ме е наела, за да поправам грешките й — каза Холмс, като обхвана с длани глинената си лула. — Друго би било, ако Хорнър бе заплашен от опасност, но той господин няма да излезе в съда като обвинител и обвинението ще се разпадне от само себе си. Може би аз ставам съучастник на мошеника, но твърде е възможно и да спасявам една душа. Тоя човек не ще постъпи така втори път: много е изплашен. Ако го затворят, той ще стане постоянен затворник. Освен това сега имаме празници, в такова време трябва да се прощава. Случайно се натъкнахме на странна случка и

разрешението ѝ само по себе си е награда. Ако позволявате, докторе, ще се заемем с друго разследване, в което също така една птица играе главната роля.

ПЪСТРАТА ЛЕНТА

Като разглеждам записаните от мене многобройни приключения, които съм наблюдавал през последните осем години, докато изучавах методите на Шерлок Холмс, аз намирам между тях много трагични, няколко комични, и при това странни, но нито едно банално. Защото той се занимаваше със своята работа от любов към изкуството, а не за пари и затова се отказваше от изследвания, в които нямаше нищо особено, нито дори фантастично. От всичките записани случаи едва ли не най-интересна е историята с Ройлотовци от Сток Морен. Това се случи в първите дни на нашето познанство, когато бях още ерген и живеехме заедно на Бейкър Стрийт. Аз бих описал и този случай по-рано, ако не бях обещал на една дама, че ще го пазя в тайна. Само нейната ранна смърт, преди три месеца, ме освободи от това задължение. И ето сега ще мога най-сетне да разясня и тази история, защото слуховете за смъртта на доктор Гримсби Ройлот представят работата по-ужасна, отколкото тя беше всъщност.

В едно прекрасно априлско утро през 1883 г., се събудих и видях Шерлок Холмс да стои облечен до леглото ми. Неволно се учудих — часът беше само седем и четвърт, а Холмс изобщо ставаше късно. Погледнах го с учудване, дори бях недоволен, защото не обичах да нарушавам привичките си.

— Съжалявам, че трябва да ви събудя, Уотсън — каза Холмс, — но на това сме осъдени всички днес. Събудиха госпожа Хедсън, тя мен, а аз вас.

— Какво се е случило? Пожар ли?

— Не, клиент. Дошла е някаква жена, много е разтревожена и непременно иска да ме види. Тя е в гостната. Нали знаете, че когато някоя млада жена ходи толкова рано из столицата и буди спящите, сигурно иска да съобщи нещо много важно. Ако работата излезе интересна, вие сигурно ще пожелаете да вземете участие в нея. Затова се реших да ви събудя.

— Благодаря ви, приятелю. Би било жалко да пропусна някой интересен случай.

Нищо не ми доставяше такова удоволствие, както възможността да наблюдавам Холмс и да се възхищавам от неговите бързи изводи, винаги основани на логиката. Аз се облякох бързо и след няколко минути двамата влязохме в гостната. Жената, облечена с черни дрехи и с гъст воал, седеше до прозореца и като ни видя, стана от стола.

— Добро утро, госпожо — весело каза Холмс. — Аз съм Шерлок Холмс. Това е моят приятел доктор Уотсън. Можете да говорите пред него така свободно, както и пред мен. А-ха, драго ми е, че госпожа Хедсън се е сетила да запали печката. Моля, седнете по-близо до огъня; ще поръчам да ви дадат чашка горещо кафе. Вие треперите.

— Аз треперя не от студ — тихо проговори жената, като седнаше до печката.

— А от какво?

— От страх и от ужас, господин Холмс.

При тези думи тя повдигна воала си и ние видяхме развълнувано бледо лице с неспокойни изплашени очи като на животно, преследвано от ловци. По лице и по фигура тя изглеждаше на тридесет години, но косите ѝ бяха започнали да побеляват, а тя самата беше уморена и изтощена. Холмс я изгледа със своя пронизващ поглед.

— Не бойте се — каза той, като се наведе към нея и погали ръката ѝ. — Ще оправим цялата работа, уверен съм в това. Пристигнали сте с утринния влак?

— Нима ме познавате?

— Не, но виждам в лявата ви ръкавица билет за връщане. Вие сте тръгнали рано и до гарата е трябвало да пътувате с каруца по неудобен път.

Госпожицата трепна и учудено погледна моя другар.

— В това няма нищо тайнствено — с усмивка продума той. — Върху левия ръкав на вашата блуза има около седем петна от кал. Петната са съвсем пресни. Човек може да се изцапа така само ако седи в каруца, и то от лявата страна на каруцаря.

— Имате право — каза жената. — Аз излязох от къщи преди шест часа, в Летерхед бях в шест и двадесет и се отправих с първия влак за Уотърлу. Господине, аз не мога повече да понасям това, ще полудея. Няма към кого да се обърна... Има един човек, който ме

обича, но той, нещастният, нищо не може да направи за мене. Чувах за вас от госпожа Фаринтош, на която сте помогнали при тежка беда. Тя ми даде вашия адрес. О, господине! Не можете ли да ми помогнете или поне да влеете малко светлина в обкръжаващия ме гъст мрак? Сега не мога с нищо да ви възнаградя, но след месец-два ще се омъжа и тогава ще мога да разполагам със своето богатство, а вие ще видите, че няма да се покажа неблагодарна.

Холмс се приближи до писалищната маса, отвори я и извади оттам малка записна книжка.

— Фаринтош — каза той. — Ах, да, помня този случай. Ставаше въпрос за диадемата с опалите. Струва ми се, това беше, преди да се запознаем с вас, Уотсън. А колкото до наградата, самата работа ми служи за награда; но вие можете да платите разходите ми, когато ви е удобно. А сега, моля ви, разкажете всичко, което може да послужи за изясняване на случая.

— Уви! — отвърна нашата посетителка. — Целият ужас на моето положение е в това, че страховете ми са толкова неопределени, а подозренията ми са основани на дреболии, които изглеждат нищожни за всички други. Дори този, от когото мога да очаквам помощ и съвет, гледа на това, което разказвам, като на женска фантазия. Той нищо не казва, но аз чета това в неговите успокоителни отговори и в погледа, с който ме гледа, когато разказвам. Но чувах, че вие, господин Холмс, умеете да надниквате дълбоко в душата на всеки зъл човек. Вие можете да ме посъветвате какво да правя сред обкръжаващите ме опасности.

— Аз съм цял внимание, госпожице.

— Името ми е Елън Стоунър. Живея с втория си баща, последен представител на едно от най-старите саксонски семейства в Англия — Ройлот от Сток Морен.

Холмс кимна с глава.

— Слушал съм това име — каза той.

— В минали времена Ройлотовци са били едни от най-богатите хора в Англия, именията им са се простирали на север до Бъркшир, а на запад до Хампшир. Но в миналия век четири поколения са водили безпътен живот, а през време на регентството семейството се разорило напълно благодарение на страстта към хазарта на един от неговите членове. Останали са само няколко акра земя и старата отпреди два

века къща, заложена и презаложена. Последният собственик е водил там жалкия живот на беден аристократ; неговият син, моят втори баща, като видял необходимостта да премине към нови условия на живот, заел пари от един свой роднина, издържал докторски изпит и заминал за Калкута. Благодарение на своето изкуство и силата на характера си той добил там голяма практика. Веднъж в припадък на гняв, предизвикан от някаква кражба в къщата, той пребил до смърт своя слуга-туземец и едва избегнал смъртното наказание за убийство. Трябвало дълго време да прекара в затвора. Той се върнал в Англия мрачен и разочарован човек. В Индия доктор Ройлот се бе оженил за майка ми, госпожа Суонъри, млада вдовица на генерал-майор от бенгалската артилерия; сестра ми Джулия и аз сме близначки. Бяхме едва на две години, когато майка ми се ожени втори път. Тя имаше доста голямо богатство — около хиляда фунта доход. Целият този доход приписа на доктор Ройлот, с условие че ще получава лихвите му, докато ние живеем при него; в случай че някоя от нас се омъжи, той ще трябва да и дава всяка година известна сума. Майка ни умря скоро след нашето завръщане в Англия; тя загина преди осем години при железопътна катастрофа близо до Кру. Докторът се отказа от намерението да започне практика в Лондон и замина с нас в своето родово имение — Сток Морен. Парите, оставени от майка ни, стигаха за всички нужди и изглеждаше, че ще можем да живеем щастливо.

Но изведнъж моят баща страшно се промени. Вместо да се запознае със съседите, които на първо време бяха много доволни от завръщането на последния от Ройлотовците в неговото родово имение, той се затвори вкъщи и рядко излизаше, а и щом излезеше, веднага се скарваше с някого. Сприхавостта, станала вече мания, беше в характера на всички Ройлотовци, а у баща ми тя още повече се усили поради продължителното влияние на тропическия климат. Станаха много безобразни разпри, две от които завършиха със съд. Най-сетне той навяваше такъв ужас у селяните, че всички се разбягваха при неговата поява, защото беше човек със страшна сила и необузdana сприхавост. Миналата неделя той хвърли местния ковач от моста в реката и аз едва успях да потуша тази работа, като дадох парите, които имах тогава у себе си. Еднички негови приятели са скитниците цигани. Той им позволява да разпъват катуните си в неговата земя, понякога живее при тях в катуните и дори изчезва с тях по за няколко седмици.

Много обича животните, които му изпращат от Индия. Сега при него има павиан и пантера, които ходят навсякъде и всяват страх у селяните, както и самият им господар. От моите думи можете да заключите, че не живеехме добре ние с Джулия. Слугите не искаха да остават дълго у нас и бяхме принудени да вършим всичко сами. Тя беше само на тридесет години, когато умря, но косите и бяха започнали да побеляват, както моите сега.

— Значи сестра ви е умряла?

— Да, тя умря преди две години. Именно за нейната смърт искам да поговоря с вас. Вие разбирате, че при тоя живот, който водехме, не ни се случваше да се срещаме с хора на нашите години и с нашето положение. Но ние имаме една леля, неомъжена, сестра на майка ми, Хонория Уестфайл, у която понякога ходехме на гости. Тя живее близо до Хароу. Джулия беше при нея преди две години на Коледа, запозна се там с един запасен морски офицер и се сгоди за него. Когато се върна, тя каза на баща ми за това; той не беше против нейното омъжване. Но две седмици преди сватбата се случи една ужасна случка, която ме лиши от моята единствена другарка.

Шерлок Холмс седеше на стола, облегнат назад и свел поглед. Сега той полуотвори очи и погледна посетителката.

— Моля ви, разкажете всичко подробно.

— Лесно ще направя това, понеже всичко, което стана в онова ужасно време, се запечата в паметта ми. Къщата, както ви казах вече, е много стара и само една част е годна за живеене. Спалните се намират на долния етаж, а останалите стаи — в средната част на зданието. Първата беше спалнята на Ройлот, втората — на сестра ми, а третата — моята. Тия стаи не са свързани, но вратите им водят в един и същ коридор. Ясно ли се изразявам?

— Напълно.

— Прозорците на всичките стаи гледат към една морава. През тая съдбовна нощ доктор Ройлот рано си отиде в стаята, но ние знаехме, че не си е легнал, понеже до нас достигаше миризмата на силен индийски тютюн, какъвто той обикновено пушеше. Сестра ми дойде при мене, поседя малко и поприказвахме за близката сватба. В единадесет часа тя стана и тръгна към вратата; но изведнъж се спря и ме попита:

— Елън, ти никога ли не чуваш нощно време свирене?

— Не — отвърнах аз.

— Не може да бъде, ти свириш насън, нали?

— Разбира се, че не. Защо питаш?

— Защото от няколко дена към три часа сутринта чувам тихо свиркане. Аз спя доста леко и се събуждам от това свиркане. Не зная откъде иде, от съседната стая или от моравата. Исках да те питам не си ли чула нещо подобно.

— Не. Навярно свирят тия противни цигани.

— Твърде е възможно. Но ми е чудно, че не си чула.

— Аз спя по-дълбоко от тебе.

— Е, във всеки случай това са празни работи — с усмивка каза тя, затвори вратата и скоро след това чух как щракна ключът в ключалката на нейната стая.

— Вие винаги ли се заключвате нощем?

— Винаги.

— Защо?

— Струва ми се, казах, че докторът има павиан и пантера. Чувствуваме се в безопасност само когато се заключим.

— Моля, продължете разказа си.

— В онази нощ аз не можах да заспя. Смътно предчувствие за някакво нещастие обхвана душата ми. Аз и сестра ми бяхме близначки и вие знаете какви тънки нишки свързват такива близки същества. Нощта беше бурна. Вятърът виеше в градината, а дъждът удряше в прозорците. И изведнъж, сред шума на бурята, се раздаде отчаян женски вик, пълен с ужас. Познах гласа на сестра си, скочих от постелята, загърнах се с шала и изтичах в коридора. Когато отворих вратата, чух тихото свирене, за което говореше сестра ми, и след това звук — като че ли от падането на някакъв металически предмет. Затичах се по коридора. Вратата на сестра ми беше отворена и полака се клатеше на резетата. Аз я гледах с ужас, без да зная какво ще стане. При светлината на лампата видях на прага сестра си с, бледо от ужас лице и с протегнати ръце. Тя се клатушкаше като пияна. Хвърлих се към нея, хванах ръцете ѝ, но в тази минута коленете ѝ се подкосиха и тя падна на пода, като се гърчеше сякаш от непоносима болка. Отначало помислих, че няма да ме познае, но когато се наведох над нея, тя извика с глас, който никога няма да забравя: „О, Боже мой, Елън. Това беше лента. Пъстра лента!“ Искаше да каже нещо,

показвайки към стаята на доктора, но изведнъж започна да се гърчи и не можа да проговори нито дума. Аз се затичах по коридора и започнах да викам баща ни. Той излезе бързо от стаята си по халат. Когато дойде при сестра ми, тя беше в безсъзнание, той ѝ даде ракия, изпрати за доктор, но всичко беше напразно — тя умря, без да дойде в съзнание. Така почина моята сестра.

— За минутка — каза Холмс. — Уверена ли сте, че чухте свиркане и металически звук? Можете ли да се закълнете в това?

— Същото ме попита и следователят. У мене остана само впечатление, че съм чула тия звуци, но може би се мамя, защото тогава имаше страшна буря.

— Облечена ли беше вашата сестра?

— Беше по нощница. В дясната си ръка държеше обгоряла клечка кибрит, а в лявата — кутия от кибрит. Това показва, че тя е палила огън, когато е чула шума.

— Това е доста важно. Е, а какво казва следователят?

— Той разследва внимателно случая, защото характерът и животът на доктор Ройлот бяха добре известни в цялото графство, но не можа да открие причините за смъртта на сестра ми. Аз казах, че вратата е била заключена отвътре, а прозорците се затваряха със стари капаци с жезла. Огледах внимателно стените и пода, но те се оказаха напълно здрави. Коминът на печката е широк, но в него има решетки. По всичко личи, че сестра ми е била самичка, когато я е постигнала смъртта. Освен това по тялото и не откриха никакви белези от насилие.

— А нещо отровно?

— Докторите я прегледаха, но нищо не намериха.

— Според вас от какво е умряла нещастната?

— Уверена съм, че е умряла от страх и нервно сътресение, но не мога да си представя какво я е изплашило така силно.

— Циганите бяха ли тогава близо до къщата?

— Да, те почти винаги са наблизко в околността.

— А как мислите, какво може да означават думите „лента“, „пъстра лента?“

— Понякога ми се струва, че това е било просто бълнуване, но понякога мисля, че то значи и шайка^[1] и може би се отнасяха за същите тия цигани. Не мога само да си обясня странното прилагателно

„пъстра.“ Ако то се отнася за циганите, може би е затова, че техните жени носят пъстри забрадки.

Холмс поклати глава с вид на човек, съвсем несъгласен със заключението на госпожица Стоунър.

— Тази работа е много тъмна — продума той. — Продължете, моля ви.

— Оттогава изминаха две години и животът ми стана още по-еднообразен и тежък. Преди месец един добър приятел, когото познавам от няколко години, ми направи предложение. Пърси Армитиаж, вторият син на господин Армитиаж от Крей Ултър, близо до Ридинг. Баща ми няма нищо против моето омъжване и ние ще се венчаем през пролетта. Преди два дни в западната част на къщата започнаха ремонт, стената на моята стая беше така надупчена, че трябваше да се преместя в стаята, където умря сестра ми, и да спя на нейния креват. Представете си моя ужас, когато снощи, както си лежах в постелята и си мислех за ужасната участ на сестра ми, изведнъж дочух същото изсвирване, което беше предвестник на нейната смърт. Скочих от кревата, запалих лампата, но в стаята нямаше нищо. Бях силно потресена, за да легна да спя. Облякох се и щом се разсъмна, слязох тихо долу, наех кола от хотел „Корона“, който хотел се намира срещу нас, и се отправих в Летърхед, откъдето пристигнах тук с едничката цел: да ви видя и да се посъветвам с вас.

— И умно постъпихте — каза моят приятел. — Но всичко ли ни разказахте?

— Да, всичко.

— Госпожице Стоунър, вие не ни разказахте всичко. Вие щадите вашия баща.

— Какво искате да кажете?

Вместо отговор, той отмахна черната дантела, пришита към ръкава на госпожица Стоунър. Върху бялата ръка личаха пет сини петна, следи от пет пръста.

— С вас се отнасят много жестоко — каза Холмс.

— Той е жесток човек — рече тя — и може би сам не съзнава своята сила.

Настъпи дълго мълчание. Холмс беше отпуснал глава на ръката си и втречено гледаше огъня.

— Тази работа е много тъмна — продума той. — Трябва да зная много подробности, преди да реша какво да предприема. А между това не бива да губя нито минута. Ако отидем сега в Сток Морен, ще можем ли да разгледаме тези стаи без знанието на баща ви?

— Той казваше, че днес ще отиде в града по някаква важна работа. Навярно няма да бъде вкъщи през целия ден. Икономката ни е стара и глупава. Лесно ще я отстраня.

— Превъзходно. Вие нали нямате нищо против пътуването, Уотсън?

— Не!

— Тогава ще отидем двамата. А вие, госпожице, какво мислите да правите?

— Искам да се възползувам от идването си в града и да свърша някои работи. Но ще се върна вкъщи в дванадесет часа, за да ви посрещна.

— Чакайте ни скоро след обедата. И аз самият имам работа. Няма ли да останете да закусим?

— Не, трябва да си ходя. На душата ми стана по-леко, след като ви разказах всичко. Ще ви чакам след обедата.

Тя спусна своя гъст черен воал и излезе от стаята.

— Какво мислите за всичко това, Уотсън? — попита Шерлок Холмс, като се облегна в стола си.

— Според мене това е тъмна и страшна работа!

— Да, доста тъмна и страшна.

— Но, ако госпожица Стоунър не греши, като казва, че подът и стените са здрави, а през вратата, прозореца и комина е невъзможно да се проникне в стаята, несъмнено сестра ѝ е била сама, когато с нея се е случило нещо тайнствено, което е причинило смъртта ѝ.

— Какво ли означават тия нощни подсвирвания и странните думи на умиращата?

— Не мога да си представя.

— Ако съпоставим всичко — свиренето през нощта, присъствието на циганите, ползващи се с особеното благоволение на стария доктор, факта, че докторът е заинтересован да не се омъжи неговата доведена дъщеря, последните ѝ думи за „шайката“ и най-после — разказът на Елън Стоунър за металическия звук, чут от нея (може би това е бил шумът от болта, с който се затварят капациите) —

имаме големи основания да предполагаме, че тук именно трябва да търсим разгадката на тайната.

— Но какво са правили циганите?

— Не мога да си представя.

— Могат да се намерят много възражения срещу тая теория.

— Знам. Затова отиваме днес в Сток Морен. Искам да разбера доколко са верни тия предположения. Но какво е това, дявол да го вземе?

Вратата на стаята неочаквано се отвори и на вратата се появи човек с огромен ръст. Облеклото му представляваше някакво странно съчетание: черен цилиндър, дълго палто, високи гамаша и камшик в ръката. Той беше така висок, че досегна с шапката си горния праг на вратата, и така широкоплещест, че заприщи цялата врата. Неговото пълно лице, цялото набраздено от бръчки, беше загоряло от палецото слънце на Индия. Той гледаше ту мене, ту Холмс със своите хлътнали зловни очи. Тия очи и тънкият нос му придаваха вид на хищна птица.

— Кой от вас е Холмс? — попита нечаканият гост.

— Аз, господине. Вие имате предимство пред мене, защото аз не знам вашето име — спокойно отвърна моят другар.

— Аз съм доктор Гримсби Ройлот от Сток Морен.

— А-ха! Седнете, моля ви се, докторе — любезно каза Холмс.

— В никакъв случай. Тук е била моята доведена дъщеря. Аз я проследих. Какво ви каза тя?

— Времето е малко студено за сезона — забеляза Холмс.

— Какво ви каза тя? — бясно изкряска старецът.

— Но аз чувах, че минзухарите вече цъфтят — невъзмутимо продължи Холмс.

— А, вие искате да се отървете от мене, нали? — каза посетителят, като направи крачка напред и размаха камшика си. — Аз ви зная, негоднико! Много съм чувал за вас. Вие сте хитрецът Холмс!

Моят другар се усмихна.

— Раздорникът Холмс.

Усмивката се разля по лицето на Холмс.

— Холмс детективът.

Холмс се разсмя високо.

— Това е извънредно интересно — продума той. — Моля, след като излезете, затворете вратата, защото много духа.

— Ще си отида, след като ви кажа това, за което съм дошъл. Не смейте да се месите в моите работи. Аз зная, че госпожица Стоунър е била тук... аз я следих! Шегите с мене са опасни. Знайте това!

Той пристъпи една крачка, хвана ръжена и го прегъна със своите грамадни загорели ръце.

— Гледайте да не попаднете в ръцете ми — каза той. След това хвърли прегънатия ръжен и излезе от стаята.

— Много любезен и мил господин — весело каза Холмс. — Не мога да се сравнявам с него по обем, но ако беше останал, щях да му покажа, че не му отстъпвам много по сила.

Той вдигна извития ръжен и веднага го изправи.

— Представете си каква дързост! Бъркат ме с полицията! Но тоя случай само увеличава желанието ми за работа. Надявам се, че малката госпожица няма да пострада от своята непредпазливост. А сега, Уотсън, да закусим. После аз ще отида да направя няколко справки.

Шерлок Холмс се върна вкъщи около един часа след обяд. В ръката си носеше син лист хартия, цял изписан с бележки и цифри.

— Видях завещанието на покойната му жена — каза той. — За да определя значението на това завещание, трябваше да се справя със сегашната стойност на ценните книжа на покойната. Общият приход по време на смъртта ѝ е достигал почти до 1100 фунта стерлинги, а сега, поради понижаване на селскостопанските цени, той е спаднал до 750. Щом се омъжи, всяка от дъщерите има право на 250 фунта. Ясно е, че ако и двете се омъжат, на нашия мил познайник ще остане само една трета част; положението му ще се влоши дори само ако една от дъщерите се омъжи. Ненаправно изгубих тая сутрин, защото се убедих, че той има сериозни мотиви да пречи за брака на своите доведени дъщери. Не трябва да се бавим, Уотсън — старикът вече узна, че се интересуваме от тая работа. Ако сте готов, да пратим за файтон и да отидем на гарата. Вземете, моля ви се, револвера си — това е превъзходен аргумент срещу човек, който може да прави възли от ръжени. Освен револвер и патрони, май нищо повече не ни е нужно.

Влакът за Летърхед тъкмо тръгваше, когато дойдохме на гарата. Като пристигнахме, наехме от хотела един файтон и изминахме четири-пет мили през живописна местност. Денят беше чудесен; слънцето ярко светеше; по небето се виждаха само няколко прозрачни облачета. По дърветата и храстите се показваха първите зелени листца.

Във въздуха се носеше приятната миризма на влажна земя. Това пробуждане на пролетта беше в странен контраст с ужасната работа, по която пътувахме. Холмс седеше, скръстил ръце, с нахлупена шапка, очевидно потънал в дълбок размисъл. Изведнъж повдигна глава, удари ме по рамото и посочи към ливадите.

— Погледнете! — каза той.

По склоновете на хълма се простираше гъст парк. През клоните на дърветата се виждаха очертанията на много стара къща.

— Сток Морен ли е това? — попита Холмс.

— Да, господине, това е къщата на доктор Гримсби Ройлот — отговори файтонджията.

— Струва ми се, че там, дето отиваме, нещо се строи — продължи Холмс.

— Там е селото — каза файтонджията, като сочеше към покривите, които се виждаха вляво. — А ако ви трябва къщата, за по-бързо тръгнете по този път, след това по пътеката в полето. Ето там, където върви госпожицата.

— Това навярно е госпожица Стоунър — каза Холмс, като вдигна ръка над очите си. — Да, по-добре ще бъде да отидем по този път.

Слязохме от колата и се разплатихме с файтонджията, който потегли обратно за Летърхед.

— Нека мисли той приятел, че сме архитекти или че сме дошли по някаква делова работа. Да не приказваме излишни неща... Здравейте, госпожице Стоунър! Както виждате, ние си сдържахме думата.

Клиентката ни се втурна насреща със сияещо от радост лице.

— Аз ви чаках с нетърпение — каза тя, като горещо се ръкуваше. — Всичко се нареди чудесно. Доктор Ройлот е отпътувал за града и навярно до довечера няма да се върне.

— Ние имахме удоволствието да се запознаем с него — каза Холмс и накратко разказа за посещенията на доктор Ройлот.

Госпожица Стоунър побледня като смъртник.

— Боже мой! Значи той ме е следил?

— Очевидно.

— Той е толкова хитър, че човек не знае как да се скрие от него. Какво ли ще каже, като се върне?

— Нека се пази; ще се намерят хора, по-хитри от него. Тая нощ вие трябва да се заключите в стаята си. Ако той ви се заканва, ще ви изпратим при леля ви в Хароу. А сега трябва да се възползуваме от удобното време. Заведете ни, моля ви се, в стаите.

Къщата беше построена от сив камък, обрасъл с мъх. Имаше две крила отстрани, които напомняха клещите на морски рак. В едното крило прозорците бяха строшени и заковани с дъски; на места покривът беше срутен. Средната част на къщата беше в сравнително по-добро състояние. Дясното крило изглеждаше по-ново: по прозорците имаше пердета, от комините излизаше синкав дим. Всичко показваше, че тук живеят хора. До стената имаше скеля, но от работници не се виждаше и следа. Холмс полека се разхождаше по неизчистената морава и внимателно разглеждаше прозорците.

— Навярно това е прозорецът на стаята, в която сте спали порано — каза той. — Предният е от спалнята на вашата сестра, а другият — на доктор Ройлот.

— Съвсем вярно. Сега аз спя в средната стая.

— Да, заради ремонта. Но тая стена, струва ми се, няма особена нужда от поправка.

— Съвсем няма нужда. Аз мисля, че това е просто предлог, за да ме заставят да се преместя в другата стая.

— А! Това има голямо значение. В това крило има коридор, с който са свързани и трите стаи. Има ли там прозорци?

— Да, но са много малки и съвсем тесни, за да може да се мине през тях.

— Тъй като вие и двете сте се заключвали нощно време, от тази страна е било невъзможно да се влезе в стаите ви. Бъдете така добра, влезте във вашата стая и затворете капациите.

Госпожица Стоунър изпълни желанието му. Холмс положи всички усилия, за да отвори капациите отвън, но не успя. Нямахше дори цепнатина, в която би могъл да се вмъкне нож, за да се повдигне железото. Той разгледа с лупа всички резета: те излязоха напълно здрави.

— Хм! — продума той в недоумение, като се почесваше под брадата. — Моята хипотеза не се оправдава. Невъзможно е да се промъкне човек през прозореца, когато капациите са затворени. Да видим, няма ли нещо вътре в къщата.

Малка странична врата водеше към измазан бял коридор, на който излизаха и трите спални. Холмс се отказа да разглежда третата стая и ние направо влязохме в средната, където спеше сега госпожица Стоунър и където бе умряла сестра ѝ. Това беше малка стаичка с нисък таван и печка от ония, които се срещат в стари селски къщи. В един ъгъл имаше скрин, в друг — тесен креват, покрит с бяла покривка, наляво до прозореца се виждаше тоалетна масичка. Два стола и навилтонски килим довършваха скромната покъщнина. Корнизите по стените бяха от тъмно дърво, толкова старо и обезцветено, че сигурно съществуваха от самото построяване на къщата. Холмс постави в ъгъла един стол и внимателно започна да разглежда всичко наоколо.

— Къде звъни тоя звънец? — попита той, като показваше дебелия шнур, висящ над постелята, така че краят му се опираше във възглавницата.

— В стаята на икономката.

— Той е по-нов от останалите неща в тази стая.

— Да, този звънец прекараха едва преди две години.

— Навярно сестра ви е искала това?

— Не, тя никога не го е използвала. Все сами трябваше да вършим всичко.

— Тогава защо ли е било нужно да го прокарате? Позволете да разгледам пода.

Той легна върху пода, започна бързо да пълзи назад и напред, като разглеждаше внимателно с лупата цепнатините между дъските. Разгледа също така и первазите по стените, след това дойде до кревата и грижливо разгледа него и стената. Най-сетне силно дръпна шнура.

— Не звъни — продума той.

— Как така не звъни?

— Дори не е съединен с жицата. Това е много интересно. Вижте, той е прикрепен към куката над отвора на вентилатора.

— Колко глупаво. Аз и не съм забелязала това.

— Много странно — мърмореше Холмс, като дърпаше шнура. — В тая стая изобщо има много странности. Например какъв глупак е бил тоя, който е поставил вентилатора! Защо е трябвало да се прекарва от едната стая в другата, когато е могло да се постави така, че да излиза навън?

— Вентилаторът също е поставен наскоро — каза госпожица Стоунър.

— По същото време, когато и звънецът, нали? — забеляза Холмс.

— Да, по това време изобщо направиха няколко поправки.

— Много интересно! Звънци, които не звънят, вентилатори, които не проветряват. С ваше позволение, госпожице Стоунър, да отидем в другата стая.

Спалнята на доктор Гримсби Ройлот беше по-голяма от стаята на неговата доведена дъщеря, но също така просто бе наредена. Походен креват, малка дървена етажерка с книги — предимно технически, до кревата кресло, проста дървена маса до стената, кръгъл стол и голям железен шкаф — ето всичко, което ни се хвърли в очи. Холмс обиколи стаята внимателно, като разглеждаше с най-голям интерес всички предмети.

— Какво има тук? — попита той, като почука шкафа.

— Тефтерите на баща ни.

— Виждали ли сте какво има?

— Погледнах само веднъж преди години. Помня, че имаше много книги.

— А котка няма ли?

— Не. Каква странна мисъл!

— Погледнете! — Той сне от шкафа паничка с мляко.

— Не, ние не държим котки. Но имаме пантера и павиан.

— Ах, да, разбира се, пантерата не е нищо друго освен голяма котка, но съмнявам се, че тя ще се задоволи с паничка мляко. Много ми се иска да си изясня едно нещо.

Той приклепна до дървения стол и внимателно разгледа седалището му.

— Благодаря ви. Това е достатъчно — каза той, като стана и постави лупата в джоба си. — Аха! Ето нещо много интересно.

Предметът, който привлече вниманието, му беше лежащият на кревата камшик, вързан като примка.

— Какво ще кажете, Уотсън?

— Най-обикновен камшик. Само че не разбирам защо е направена брънка в единия му край.

— Не е съвсем обикновен. Ах! Колко злини има по света, а най-лошо от всичко е, когато умен човек извършва престъпление.

Достатъчно е това, което видях, госпожице Стоунър. Позволете да излезем сега на моравата.

Никога не бях виждал Холмс така тъжен и мрачен. Няколко пъти минахме мълчаливо по пътеката. Нито госпожица Стоунър, нито аз се решавахме да прекъснем мълчанието, докато сам Холмс на го наруши.

— Госпожице Стоунър — каза той, — необходимо е да постъпвате тъй, както ви съветвам.

— Ще изпълня всичко без възражения.

— Работата е доста сериозна, за да се колебаете. От вашето съгласие зависи може би животът ви.

— Аз съм във вашите ръце.

— Най-напред ние двамата, моят другар и аз, трябва да прекараме нощта във вашата стая!

Госпожица Стоунър и аз го погледнахме с учудване.

— Така трябва. Всичко ще ви обясня. Какво е това отгатък пътя? Като че ли е селски хан.

— Да, това е „Корона“.

— Оттам се виждат вашите прозорци, нали?

— Разбира се.

— Когато се върне баща ви, кажете, че ви боли глава и идете в стаята си. А когато чуете, че си е легнал, отворете капациите, поставете лампата на прозореца — това ще бъде знак за нас, — съберете всичко, което ви трябва, и идете във вашата по-раншна стая. Без съмнение ще можете да прекарате там една нощ, въпреки ремонта.

— О, да, разбира се.

— Останалото оставете на нас.

— А какво ще правите вие?

— Ще прекараме нощта в стаята и ще узнаем причината за шума, който ви е изплашил.

— Струва ми се; че вие вече си съставихте мнение за тази работа, господин Холмс — каза госпожица Стоунър, като го хвана за ръка.

— Може би.

— Тогава, за Бога, кажете ми от какво умря сестра ми?

— Аз исках първо да събера по-ясни сведения.

— Поне кажете ми вярно ли е моето предположение, че е умряла от страх?

— Не, не мисля. Предполагам, че причината е била друга. А сега, госпожице Стоунър, ще трябва да ви оставим, защото ако се върне доктор Ройлот и ни види тук, нашето идване ще бъде съвсем безполезно. Сбогом. Бъдете твърда, ако изпълните това, което ви казах, можете да бъдете спокойна, че скоро ще отклоним заплашващата ви опасност.

Шерлок Холмс и аз лесно намерихме две стаи в „Корона“. Те бяха на долния етаж. От прозореца се виждаше вратата и обитаемото крило на Сток Морен. По здрач край нас мина доктор Гримсби Ройлот. Неговата грамадна фигура се очертаваше до тази на момчето, което караше коня. Момчето се позабави, докато отвори вратата, и ние чухме как докторът кряскаше с пресипнал глас и видяхме как бясно се заканваше с юмруци. Файтонът мина през вратата и след няколко минути зърнахме светлината на лампа, запалена в една от стаите.

— Вижте какво, Уотсън — каза Холмс, — наистина не знам дали да ви взема с мен тая вечер. Работата е опасна.

— Мога ли да ви бъда полезен?

— Вашето присъствие би било незаменимо.

— Тогава ще дойда с вас.

— Това е много мило от ваша страна.

— Вие говорите за опасности. Навярно забелязахте в тия стаи нещо, на което аз не обърнах внимание.

— Не, вие видяхте същото, което и аз. Само че аз направих повече изводи.

— Не видях нищо особено освен шнура на звънеца и не мога да си представя защо е прекаран тоя звънец.

— Вие видяхте и вентилатора, нали?

— Да, но нищо особено не забелязах. Отворът е толкова малък, че едва ли и мишка може да се промъкне през него.

— Аз знаех, че има вентилатор, преди още да пристигнем в Сток Морен.

— О, мили Холмс!

— Да, знаех. Спомнете си, госпожица Стоунър каза, че сестра й усещала миризмата от цигарите на доктор Ройлот. Това, разбира се, изведнъж ме наведе на мисълта, че между двете стаи трябва да има някаква връзка. Отворът е малък, иначе би го забелязал следователят. И аз реших, че това трябва да е вентилатор.

— Но какво лошо има в него?

— Е, поне има едно странно съвпадение. Пробива се отвор за вентилатор, прокарва се шнур и спящото в кревата си момиче умира.

— Не виждам никаква връзка.

— Вие нищо особено ли не забелязахте на кревата?

— Не.

— Той е закован за пода. Случвало ли ви се е да видите такъв креват?

— Не.

— Момичето не е могло да премести кревата си, то е трябвало да бъде винаги в едно и също положение спрямо вентилатора и връвта. Така трябва да наречем този шнур, защото той съвсем не е предназначен за звънеца.

— Холмс! — извиках аз. — Смътно се досещам за това, което загатвате. Ние дойдохме навреме, за да не допуснем едно ужасно, тънко замислено престъпление.

— Да, ужасно и тънко замислено. Ако един доктор извърши злодеяние, няма по-лош престъпник от него. Той притежава силни нерви и много знания. Палмър и Притгард стояха начело в своята професия. Този човек ги превъзхожда, но аз мисля, че ще успеем да го надхитрим. Тая нощ ще видим много ужасни неща. Но, за Бога, да запустим спокойно и да помислим за по-весели работи.

Към девет часа светлината, мяркаща се сред дърветата, угасна и в къщата стана съвсем тъмно. Часовете минаваха бавно, когато изведнъж, тъкмо в единадесет часа, пред нас блесна ярка светлина.

— Това е знакът — каза Холмс, като скочи на крака.

Ние излязохме от хана, Холмс каза на стопанина, че отиваме при един познат и може би ще останем да нощуваме там. След една минута вече вървахме по тъмния път; студен вятър духаше в лицата ни и само жълтата светлина ни показваше пътя сред царуващата наоколо мъгла.

Да влезем в парка не беше трудно, защото стената, която го ограждаше, беше срутена на някои места. Като минахме между дърветата, стигнахме до моравата, прекосихме я и тъкмо се готвехме да се вмъкнем през прозореца, когато иззад група лаврови храсталаци изскочи някакво същество, прилично на отвратително грозно дете, хвърли се към моравата, сякаш разтърсвано от конвулсии, и бързо изчезна в тъмнината.

— Боже мой! — прошепнах аз. — Видяхте ли?

Холмс за миг се изплаши, също както и аз, и във вълнението си ми стисна силно ръката, след това тихо се разсмя и ми каза на ухото:

— Много мила къща! Това е павианът.

Аз съвсем бях забравил за любимците на доктор Ройлот. Може би и пантерата скоро щеше да се намери върху раменете ни. Признавам, че се почувствувах по-леко, когато изух обущата си по примера на Холмс и се промъкнах след него в стаята. Моят другар безшумно затвори капаците, сложи лампата на масата и обгърна с поглед цялата стая. После се доближи до мене и като сложи ръка на устата си, едва чуто прошепна:

— Най-малкият шум ще разруши всичките наши планове.

Аз утвърдително поклатих глава.

— Ще трябва да угасим лампата. Той ще види светлината през вентилатора.

Аз пак кимнах с глава.

— Гледайте да не заспите. Работата се отнася може би за живота ни. За всеки случай пригответе револвера. Аз ще седна на кревата, а вие на стола.

Извадих револвера и го сложих на масата.

Холмс донесе дълъг тънък бастун и го сложи до себе си на кревата заедно с кутийката кибрит и свещта. После той угаси лампата и ние останахме в тъмното.

Никога не ще забравя тая страшна нощ! Аз не чувах никакъв звук, нито дори дишането ни, а при това знаех, че Холмс е на няколко крачки от мене и изпитва също такава нервна възбуда, както и аз. И най-малък лъч светлина не проникваше през затворените капаци; ние седяхме в пълна тъмнина. Отвън понякога долиташе крясъкът на нощна птица; веднъж около прозореца се чу някакъв вой, напомнящ мяукането на котка: очевидно пантерата се разхождаше на свобода. Отдалече се чуваше протяжното биене на църковен часовник, който отмерваше всеки четвърт час. Колко бавно вървеше времето между тия удари! Удари дванадесет, след това един, два, три, а ние все продължавахме да седим безмълвни, очакващи какво ще стане по-нататък.

Изведнъж във вентилатора се появи светлина. Тя веднага изчезна, но в стаята се разнесе силна миризма на горящо масло и

разтопен метал. В съседната стая някой запали огън. Аз дочух тих шум и после всичко затихна, само миризмата стана още по-силна. Половин час седях и се заслушах. Изведнъж се чу някакъв звук — тих и равномерен, напомнящ тихото съскане на струя пара, излизаща от казан. В тоя миг Холмс скочи от кревата, запали кибрит и започна бясно да удря шнура с бастуна.

— Виждате ли я, Уотсън — викаше той, — виждате ли?

Но аз нищо не виждах. Когато Холмс запали кибрита, чух тихо свирене, но очите ми бяха привикнали към тъмнината, затова неочакваната светлина ме заслепи и не можах да разбера защо той така ожесточено удряше по шнура. Обаче успях да видя, че лицето му беше смъртнобледо и изразяваше ужас и отвращение.

Холмс престана да шибя шнура и гледаше към вентилатора, когато изведнъж в безмълвието на нощта се разнесе ужасен вик. Той ставаше все по-силен и по-силен. Стрдание, страх и гняв — всички тези чувства се смесваха в тоя вик. Казват, че го чули в селото и дори в отдалечената къща на свещеника. Ние изстинахме от ужас и мълчаливо се гледахме, докато не замряха отделните викове и в стаята се въдвори предишната тишина.

— Какво значи това? — задъхано проговорих аз.

— Значи, че всичко е свършено — отвърна Холмс. — И може би така е по-добре. Вземете револвера и да отидем в стаята на доктор Ройлот.

Лицето му беше сериозно, той запали лампата и тръгна по коридора. Почука два пъти на вратата. Отговор не последва. Тогава той натисна бравата и влезе, а след него и аз с револвер в ръка.

Страшно зрелище се представи пред очите ни. На масата имаше фенер с полуотворена вратичка. Светлината му падаше върху разтворения шкаф. До масата, на дървения стол седеше доктор Гримсби Ройлот със сив халат, изпод който се подаваха босите му крака, обути с турски чехли. На коленете му лежеше примката, която бяхме видели сутринта. Той седеше, вдигнал глава и устремил страшен, неподвижен поглед в тавана. На челото му се виждаше страшна жълта лента с кафяви петна, плътно обхванала главата. Когато влязохме в стаята, той не се помръдна.

— Лентата, пъстрата лента — прошепна Холмс.

Аз пристъпих по-близо. Изведнъж страшното украшение върху главата на доктора се размърда и из косите му се показа главата на змия.

— Това е блатна змия, най-отровната змия в Индия — каза Холмс. — Той е умрял десет секунди след ухапването. Отмъщението стигна този жесток човек. Който копае яма другиму, сам пада в нея. Да поставим тая твар в нейното леговище, а след това да изпратим госпожица Стоунър на безопасно място и да извикаме полицията.

Той бързо взе камшика от колената на мъртвеца, улови главата на змията в примката и като изопна ръка, хвърли змията в железния шкаф и го затвори.

Такива бяха истинските обстоятелства около смъртта на доктор Гримсби Ройлот от Сток Морен. Няма да разказвам подробно как съобщихме тази новина на изплашеното момиче. Изпратихме го със сутрешния влак в Хароу при леля му. Официалното следствие установи, че докторът е умрял от невнимателното отнасяне със своята опасна любимка. Когато пътувахме обратно към Сток Морен, Шерлок Холмс ми разказа останалото.

— Аз бях тръгнал по съвсем лъжливи следи, мили Уотсън — каза той. — Виждате колко е опасно да се строят предположения, когато няма сигурни данни. Присъствието на циганите близо до къщата и думата „лента“, казана от нещастното момиче и разбрана погрешно от мене, ме наведоха на лъжливи следи. Очевидно когато е запалила кибрита, тя е успяла да види нещо, което ѝ е заприличало на лента. За свое оправдание мога да кажа само, че се отказах от първоначалното си предположение, след като видях, че обитателят на средната стая не е заплашен от опасност нито откъм прозореца, нито откъм вратата. Вентилаторът и шнурът от звънеца привлякоха вниманието ми. Откритието, че звънецът не звъни, а креватът е прикован за пода, възбуди у мене подозрението, че шнурът служи за мост на нещо, което минава през отвора и попада на кревата. Мисълта за змия изведнъж ми дойде наум, особено когато си спомних, че докторът е донесъл със себе си от Индия всякакви животни и гадина. Идеята да употреби отрова, недостъпна за химическо изследване, можеше да дойде именно на такъв умен и безсърдечен човек, дълго живял в Изтока. Бързината, с която действа такава отрова, също тъй имаше своето предимство. Само много проникателният следовател би

могъл да забележи две малки черни точки на мястото, където е ухапала змията. После аз си спомних за свиренето. С него той е викал змията преди разсъмване, за да не я видят. Навярно я е научил да се връща при него, като ѝ е давал мляко. Насочвал е змията към вентилатора, когато намирал за удобно, и е бил уверен, че тя ще се спусне по шнура в кревата. Може би цяла седмица е изминала, преди змията да ухапе момичето, но рано или късно то е трябвало да стане жертва на ужасния замисъл. Аз дойдох до тия изводи, преди да вляза в стаята на доктор Ройлот. Като разгледах стола му, се убедих, че той често се е качвал на него, сигурно с цел да стигне до вентилатора. Шкафът, паничката с млякото и примката на камшика напълно разсеяха всичките ми съмнения. Металическият звук, който е чула госпожица Стоунър, е бил сигурно от затварянето на шкафа. Вие знаете какво предприех по-нататък, когато се убедих в истинността на моите изводи. Аз, както без съмнение и вие, чух съскането на змията, запалих кибрит и я нападнах.

— И я прогонихте назад във вентилатора.

— А тя се хвърли върху своя стопанин. Някои от моите удари попаднаха в целта, събудиха злобата ѝ и тя се е хвърлила върху първия срещнат. По такъв начин аз съм косвено виновен за смъртта на доктор Ройлот, но не бих казал, че от това съвестта ми е пострадала много.

[1] Band (англ.) — означава и лента, и шайка. — Б. пр. ↑

ПАЛЕЦЪТ НА ИНЖЕНЕРА

През дългия период на нашето приятелство, по време на което Шерлок Холмс нееднократно има възможността да покаже своята рядка наблюдателност и аналитичен ум, в два от случаите аз бях инициаторът, или по-скоро причината, той да развие своите способности. Това е на първо място случаят с палеца на инженер Хатърсли, а на второ — лудостта на полковник Уорбъртън. Последният случай представляваше по-скоро илюстрация на невероятната наблюдателност на моя приятел, но първият беше така странен по своята същност и така драматичен в своите подробности, че трябва да разкажа за него. Веднага правя уговорката, че обстоятелствата не дадоха възможност на Шерлок Холмс да прояви своите дедуктивни способности в пълния им блясък. Навремето, преди две години, тази история ми направи силно впечатление, което не е отслабнало и досега. Неизвестно защо, по вестникарските колони случката не направи необходимата сензация.

Това стана през 1889 година, наскоро след сватбата ми. Аз се върнах към частната практика и напуснах жилището на Бейкър Стрийт, където преди това живеях с Холмс, но продължавах да го навещавам. Понякога успявах даже да го уговоря да ни посети и той. Успехите ми в лекарската практика не бяха особено големи и понеже живеях близо до Падингтънската гара, пациентите ми бяха повече тамошни служители. Един от тях, когото бях успял да излекувам от тежко хроническо заболяване, не преставаше да ме хвали и редовно ми изпращаше всичките си болни приятели и познати.

Една сутрин, около осем часа, прислужницата почука на вратата на стаята ми и съобщи, че в приемната ме чакат двама души от Падингтън. Облякох се бързо, защото знаех, че случаите по железниците рядко биваха дреболии, и слязох долу. Железничарят, стар мой приятел, излезе от приемната и затвори след себе си вратата.

— Аз го доведох — прошепна той, като сочеше вратата. — Всичко е наред.

— Кого сте ми довел? — запитах аз, учуден от тайнствения тон на посетителя.

— Пациента — все така шепнешком отговори той. — Помислих си, че ще сгреши адреса, и затова го доведох лично. А сега трябва да си вървя, докторе, имам си задължения, както и вие.

И той си отиде така бързо, че не успях и да му благодаря.

Влязох в кабинета и видях един господин, седнал до масата. Той беше в тъмни дрехи, меката му шапка беше сложена върху книгите ми. Едната му ръка беше овързана с кърпа, по която бяха избили петна кръв. На вид нямаше повече от двадесет и пет години. Мъжественото му лице беше смъртнобледо. Личеше си, че изпитва силно вълнение, което с голям труд успяваше да сдържи.

— Много съжалявам, господин докторе, че трябваше да ви събудя толкова рано — каза той. — Но тази нощ с мен се случи нещастие. Аз пристигнах с утринния влак и на Падингтънската гара помолих за лекар. Този добър човек, който си отиде, ме доведе тук. Дадох на прислужницата визитната си картичка, но виждам, че тя е оставена на масата.

Аз взех картичката и я прочетох.

ВИКТОР ХАТЪРСЛИ
инженер-механик
16А Виктория стрийт
(трети етаж)

— Съжалявам, че ви накарах да чакате — казах аз, като седнах зад масата. — Вие сте пътували цяла нощ, а само по себе си това дотяга.

— Едва ли може да се каже, че тази нощ нещо ми е дотегнало — каза инженерът със смях. При това смяхът му ме подразни. Това беше смях на човек, достигнал края на възможността да се владее нормално.

— Престанете! — извиках аз. — Съвземете се! И като казах това, налях вода от шишето.

Всичките ми усилия останаха напразни. При него беше налице истеричен припадък, присъщ на силните натура, когато са в криза. Но скоро той се овладя и леко зачервен, проговори, като се задъхваше:

— Колко съм глупав!

— Нищо. Изпийте това. — И аз му подадох чаша с разрежено уиски, след което руменината на лицето му стана нормална.

— Сега съм по-добре — каза той. — А сега, докторе, може би ще искате да видите моя палец, или по-скоро мястото, където беше той.

Той развърза кърпата и протегна ръката си. Дори и моите привикнали нерви не издържаха на гледката. Ръката имаше четири пръста, а на мястото на палеца се виждаше страшна окървавена маса. Палецът беше отрязан или изтръгнат от ставата.

— Господи! — извиках аз. — Това е ужасно! Сигурно ви е изтекла много кръв!

— Да, доста. Когато се случи това, аз изгубих съзнание за дълго. Когато се свестих, кръвта продължаваше да тече. Ето защо намерих бинт и превързах ръката си, като вместо шини използвах обикновени клечки.

— Много добре. Трябвало е да станете хирург.

— Това има връзка с хидравликата, а аз съм специалист по нея.

— Раната е нанесена с много тежко оръжие — казах аз, като разглеждах ръката. — Може би със сатър или месарски нож. Навярно случайно?

— Съвсем не.

— Нима с цел за убийство?

— Точно така.

— Вие ме плашите.

Аз промих раната и я дезинфекцирах. После я затворих и превързах. Той седеше облегнат на стола и не охна, само от време на време хапеше устни.

— Как се чувствувате сега? — запитах аз.

— Чудесно! След уискито и превръзката се чувствувам съвсем друг. Отслабнах много, защото преживях толкова неща тази нощ.

— Може би ще бъде по-добре да не разказвате. Това ви разстройва.

— О, не, сега ми няма нищо. Нали все пак ще трябва да се разказва в полицията. Но, между нас казано, ако не беше тази рана, аз също бих се учудвал на моя разказ. Страхувам се, че нямам друго доказателство, въз основа на което полицията би могла да започне

издирване на тези престъпници. Ето защо ми се струва, че виновниците няма да бъдат наказани.

— Както виждам, работата е доста загадъчна, затова ви съветвам да се обърнете към моя приятел Шерлок Холмс, преди да отидете в полицията.

— О, аз доста съм слушал за него — отвърна моят пациент. — Ще ми бъде много драго, ако той се заеме с тази работа, въпреки че е редно и аз ще се явя в полицията. Ще ми дадете ли препоръка до вашия приятел?

— Ще направя нещо повече — сам ще ви заведа при него.

— Много ме задължавате.

— Ще повикаме файтон, ще отидем заедно и при това ще успеем за закуска. Ще имате ли сили да издържите возенето във файтон?

— Да. Ще се успокоя, след като разкажа цялата история.

— И така, аз ще изпратя за файтон и след малко ще се върна при вас.

Качих се горе при жена си, накратко ѝ обясних всичко и след пет минути пътувах с моя нов познат към Бейкър стрийт.

Както и предполагам, Шерлок Холмс, удобно излегнат в хола, четеше обявите на „Таймс“. Той беше по халат и пушеше утринната си лула, която натъпкваше с остатъка от изпушения вечерта тютюн, събран и изсушен до печката. Както винаги, той ни прие спокойно и приветливо и поръча да донесат още яйца и шунка. След закуската той предложи на госта разрежено уиски с вода и го покани да седне на канапето.

— Очевидно вие сте преживял нещо съвсем необикновено, господин Хатърсли — каза той. — Моля, поизлегнете се и се чувствуйте като у дома си. Разкажете каквото можете, а като се изморите, спрете и се подкрепяйте с това средство, което е в чашата ви.

— Благодаря ви — отвърна моят пациент. — Аз се чувствам много по-добре след превръзката, която ми направи вашият приятел, а след закуската силите ми се възстановиха напълно. Затова ще се постарая да разкажа всичко по-кратко, тъй като не желая да губя от скъпоценното ви време. Мисля, че моят случай наистина е необикновен.

Холмс седна на стола и лицето му придоби оня уморен, равнодушен израз, с който прикриваше големия интерес, който проявяваше към всяка история от подобен вид. Аз седнах срещу него и двамата изслушахме разказа на инженера механик.

— Трябва да ви кажа, че родителите ми починаха, ерген съм и живея в мебелирана стая в Лондон. Професията ми е инженер-механик, а специалността ми е хидравликата. Придобих големи познания в продължение на седемгодишната си практика при Уинър и Матесън, собственици на голяма фирма в Гринич. Преди две години, след като завърших образованието си и получих от баща си наследство, заживях на Виктория стрийт и реших да работя самостоятелно. Мисля, че отначало не всяка работа потръгва. С мен беше същото. През тези две години ме викаха три пъти за консултации, а също така и веднъж за една дребна работа. За цялото това време приходът ми беше 27 фунта и 10 шилинга. Всеки ден аз чаках клиенти от 9 часа сутринта до 4 часа следобед и накрая загубих всякаква надежда. Но вчера, когато вече се готвех да изляза от кантората, помощникът ми ми съобщи, че някакъв господин ме търси по работа. Поех визитната картичка, на която беше написано: „Полковник Лайсандър Старк“. След помощника влезе и самият полковник — човек необикновено слаб и малко по-висок от среден ръст. Рядко можеше да се види такъв сух човек. От лицето му изпъкнаха носът и брадата, а кожата се беше опънала по скулите. Но неговата мършавост явно не беше последица от някаква болест, а обикновено състояние. Той имаше жив поглед, твърда походка и уверено държание. Облечен беше просто, но чисто. Изглеждаше 40-годишен.

— Господин Хатърсли? — попита той с немски акцент. — Препоръчаха ви, господин Хатърсли, като човек, който не само е добър специалист, но и като човек, който умее да пази тайна. — При тези думи аз се поклоних, както би сторил всеки младеж, поласкан от такъв комплимент.

— Мога ли да зная кой е дал за мен такава добра атестация? — запитах аз.

— По-добре ще бъде сега да не говорим за това. От същия източник узнах, че нямате родители, не сте женен и живеете самичък в Лондон.

— Всичко това е вярно — отговорих аз. — Но все пак, кажете ми какво общо има това с професионалните ми качества. Нали искате да говорите с мен по работа?

— Без съмнение. Но вие сам ще се уверите, че моите въпроси имат връзка с всичко това. Имам за вас една професионална работа, но условието за нея е преди всичко абсолютна тайна, каквато може да се очаква обикновено от самотен човек.

— Ако ви обещаю да запазя тайна, можете да бъдете уверен, че ще спазя думата си — казах аз.

Той ме погледна втренчено. Никога не бях виждал такъв поглед, изпълнен едновременно с подозрение и въпрос.

— И така, обещавате — каза той.

— Обещавам — отвърнах аз.

— Пълно мълчание отсега нататък, по време на посещението в дома ми и след това?

— Аз вече ви дадох дума.

— Отлично.

Изведнъж той скочи от мястото си, прелетя през стаята и разтвори вратата. Коридорът беше съвсем пуст.

— Всичко е наред. Помощниците и слугите много често имат навик да завират носа си в работите на своите господари.

След тези думи той седна и отново впи в мен своя пронизващ поглед. Почувствувах някакво отвращение, дори ме обхвана страх от особеното държание на този господин. Освен това се страхувах да не загубя клиента си и затова не можах да се удържа и направих жест на нетърпение.

— Постарайте се да ми обясните работата си, господине — казах аз, — времето ми е скъпо. — Бог да ми прости тези думи, но те неволно се изтръгнаха от устата ми.

— Бихте ли искали да получите 50 лири за работа, която ще трае една нощ? — запита той.

— Разбира се, че искам.

— Казвам една нощ, но всъщност работата едва ли ще трае повече от час. Аз просто искам да узная мнението ви за нашата хидравлична преса. Изглежда е повредена, но ако ни покажете къде е повредата, ние сами ще я отстраним. Какво мислите за моето предложение?

— Работата изглежда лека, а възнаграждението — превъзходно.

— Съвсем точно. Тогава елате тази нощ с последния влак.

— Къде?

— В Ейфорд, Бъркшър. Това е малко селище на границата с Оксфордшър и е на седем мили от Рединг. От Падингтънската гара тръгва влак, който пристига в Ейфорд около 11 часа и 15 минути.

— Отлично.

— Аз ще дойда да ви взема.

— Нима след това ще пътуваме с кола?

— Да, нашето селище е на около 7 мили от гарата.

— В такъв случай ще пристигнем не по-рано от полунощ. Обратен влак няма и ще трябва да прекарам нощта у вас.

— Да. Ще можем да ви настаним.

— Ще ми бъде твърде неудобно. Не мога ли да дойда по друго време?

— Решихме, че ще е по-добре да дойдете късно. Именно за да ви възнаградим за неудобствата, ние ви даваме хонорар, от който не биха се отказали и вашите професори. Разбира се, ако искате да се откажете, не е късно.

Аз помислих за петдесетте лири и за нуждата, която имам в момента от тях.

— Не мисля да се отказвам — казах аз. — С удоволствие ще изпълня вашата поръчка. Само ми кажете все пак, в какво ще се състои работата?

— Напълно логично е, че даденото от вас обещание възбуди любопитството ви. Ще ви обясня. Надявам се, че не ни подслушват.

— Разбира се. Никой не ни подслушва.

— Ето в какво се състои работата. Вероятно ви е известно, че грънчарската глина е доста ценна суровина и че в Англия тя се добива на много малко места.

— Чувал съм за това.

— Преди известно време си купих парче земя на около десет мили от Рединг. За мое щастие в едно от полетата открих богато находище от грънчарска глина. Само аз си знаех какво изпитах, когато вляво и вдясно от мен, в имотите на моите съседни, констатирах същите залежи, които простите хорица и не подозираха, че съществуват. Разбира се, в мой интерес беше да купя тези имоти, които моите

съседите щяха да ми продадат без много пазарене. Отлично съзнавах, че това мое откритие беше със стойността на намиране на златни залежи при една разумна експлоатация на пластовете. Но за да купя тези имоти, ми бяха необходими средства, а аз ги няхах. Тогава занесохме хидравличната преса, която моите приятели ме посъветваха да купя, в дома ми и започнахме да преработваме глината. Разбира се, всичко се пази в пълна тайна, защото разчуе ли се, прощавай, покупка на имоти и прочие. Затова ви помолих да не казвате никому, че ще пътувате за Ейфорд. Надявам се, че напълно ме разбирате?

— Напълно — отговорих аз. — Единственото, което не можах да разбера от вашия разказ, е защо ви е дотрябвала хидравлична преса за добиване на глина. Доколкото ми е известно, за добиването на глина е необходимо само да се копае.

— Да — небрежно проговори полковникът. — Знаете ли, имаме си свой начин. Ние пресоваме глината във формата на тухли, за да не възбудим подозрение. Но това е подробност. Както виждате, господин Хатърсли, аз ви разказах всичко. Доверих ви се извънредно много.

Като каза това, той стана и прибави:

— И така, чакам ви в Ейфорд в 11 часа и 15 минути.

— Непременно ще дойда.

— И никому нито дума.

Той ме изгледа с неговия пронизващ поглед, после ми подаде ръка и бързо излезе от кантората.

Когато останах сам и започнах хладнокръвно да обмислям предложението, моето недоумение нарасна още повече. От една страна, разбира се, бях доволен от хонорара, който беше десет пъти по-голям от този, който аз бих поискал, а също така сполучливата поправка би ми довела и други клиенти. От друга страна, си мислех, че за една глупава глина не беше необходимо да се ходи посред нощ, още повече, че лицето и държанието на този мой работодател не ми направиха особено добро впечатление. Учудваше ме също така неговото опасение, че ще разкаже някому за моето пътуване. Но в края на краищата реших да се отърва от страховете и опасенията си, вечерях добре, отидох на Падингтънската гара, без да споделям с някого нито дума, и седнах във вагона. В Рединг трябваше да сменям влака и така, малко след 11 часа, като единствен пътник слязох на малката, слабо осветена и пуста гара. На перона стоеше само сънлив

железничар с фенер в ръката. Видях също така, че ме чака моят следобеден познайник. Той мълчаливо ме хвана за ръката и ме настани във файтон, чиято вратичка беше предварително отворена. След това спусна перденцата и ние потеглихме толкова бързо, колкото можеше да тича конят.

— Един кон ли беше? — попита Холмс.

— Да, един.

— Не забелязахте ли какъв беше цветът му?

— Когато сядах във файтона, при светлината на фенера забелязах, че беше червен.

— Уморен ли беше, или не?

— Стори ми се съвсем бодър и добре почистен.

— Благодаря ви. Моля, продължете разказа си. Много е интересен.

— Пътувахме близо час. Полковник Старк ми казваше, че до имота му има седем мили. Но ако съдим по времето и скоростта, сигурно бяхме изминали дванадесет. През цялото време полковникът мълчеше. Когато се опитвах да погледна косо към него, усещах втрещения му поглед върху себе си. Пътят, по който пътувахме, не беше особено добър и файтонът доста друсаше. Опитвах се да погледна наоколо, но прозорците бяха матови и само от време на време покрай нас минаваха някакви светлини. Понякога, за да разреши мълчанието, се опитвах да кажа нещо, но полковникът ми отговаряше едносрично и аз предпочитах да замълча. Най-сетне друсането престана, файтонът тръгна по равен пясъчен път и след това спря. Бяхме пристигнали. Полковник Лайсандър Старк скочи и бързо ме поведе в преддверието. От файтона ние веднага се намерихме в къщата и аз не можах да хвърля поглед върху външния вид на постройката. Едва влязохме, полковникът затвори вратата, през която успях само да чуя слабия звук на отдалечаващия се файтон. Вътре беше съвсем тъмно и домакинът, мърморейки нещо, започна да търси кибрит. Неочаквано в края на коридора се отвори врата и се появи ивица златиста светлина. Ивицата растеше все повече и повече и накрая видях една жена. Тя държеше лампата почти над главата си и ни гледаше. Видях, че беше доста красива и носи рокля от скъп плат. Тя зададе на чужд език някакъв въпрос. Моят спътник доста начумерено й отговори нещо, при което тя трепна и видимо се развълнува.

Полковник Старк се приближи до нея, прошепна ѝ нещо, след това я отгласна към стаята, като ѝ взе лампата от ръцете.

— Бъдете така добър и почакайте тук минутка — каза ми той, като отвори друга врата.

Това беше малка, просто наредена стая. В средата се намираше малка кръгла маса, върху която имаше няколко книги на немски език. Полковникът остави лампата върху хармониума до вратата.

— Няма да се бавя — рече той и изчезна в тъмния коридор. Аз разгледах книгите. Две от тях бяха от някаква област на науката, а останалите — стихове. Това установих, въпреки че познанията ми по езика не биха могли да се нарекат и елементарни. После се приближих до прозореца, като се надявах да разгледам местността, но се оказа, че отвън има тежки дъбови капаци, заковани навярно със здрави гвоздеи. В къщата цареше безмълвие. Само от коридора се долавяше тихото цъкане на старинен часовник. Завладя ме силно чувство на безпокойство. Какви бяха тези немци? Какво правят в тази чудновата и глуха местност? Къде съм всъщност? Знаех, че се намирам на около десет мили от Ейфорд, но в каква посока? Може би съм близо до Рединг или някой друг град и сигурно не е така уединено, както си го представях. По околната тишина заключавах, че сигурно се намирам в чифлик. Аз се заразхождах из стаята, като си тананиках наум, за да си вдъхна кураж. Вече ми ставаше ясно, че не току-така ще получа петдесетте лири. Изведнъж вратата на стаята безшумно се отвори и на прага застана жената. Жълтата светлина на моята лампа озари тъмния коридор и падна върху нейното красиво, пълно с тревога лице. Веднага забелязах, че трепери от страх, и сърцето ми изстина. Тя ми даде знак да мълча и ми пошепна на лош английски няколко думи, като през цялото време се оглеждаше назад:

— Аз бих си отишла — каза тя, като се стараеше да говори спокойно. — Бих си отишла. Не бих останала тук. Тук за вас няма нищо добро.

— Но, госпожо — възразих аз. — Още не съм изпълнил това, заради което съм дошъл. Още не съм видял машината.

— Не трябва да чакате — продължи тя. — Можете да излезете през вратата; никой няма да ви попречи.

Аз се усмигнах и поклатих отрицателно глава. И неочаквано, като изостави всякаква сдържаност, тя се приближи до мен, чупейки

ръце:

— За Бога! Вървете си, докато не е станало късно!

Аз съм упорит по природа и всякакво препятствие само ме амбицира. Помислих за петдесетте лири награда, за уморителното пътуване и за неприятната нощ, която ме очаква. Нима всичко току-така ще трябва да пропадне, без да свърша работа и без да си получа възнаграждението? Може би тази жена е луда? Тя наистина ме изплаши, но аз се съвзех, поклатих глава и заявих, че мисля да остана тук. Тя искаше да каже още нещо, но в това време горе се чу затваряне на врата, стъпки, след което тя се вслуша, плесна отчаяно с ръце и изчезна така бързо и безшумно, както се появи. В стаята влезе полковник Лайсандър Старк заедно с един нисичък господин с прошарена брада и двойна гуша. Полковникът ми го представи под името господин Фъргюсън.

— Мой секретар и управител — каза Старк. — Струва ми се, че бях затворил вратата, когато излязох от стаята. Боя се да не настинете.

— Напротив — отвърнах аз. — Сам отворих вратата, защото е много задушно.

Той ми хвърли поредния подозрителен поглед, след което каза:

— Може би ще бъде добре да пристъпим веднага към работа. Ние с господин Фъргюсън ще ви покажем пресата.

— Трябва ли да си вземам шапката?

— О, не, пресата е вътре.

— Как? Нима добивате глина вътре в къщата?

— Не, разбира се. Тук само я пресоваме. Но хайде, моля ви. На нас ни е нужно само да прегледате пресата и да кажете къде е повредата.

Тръгнахме по стълбите нагоре. Отпред вървеше полковникът с лампата, следваше го Фъргюсън и най-накрая се движех аз.

Старата къща представляваше цял лабиринт от коридори, проходчета и извити стълби. Виждаха се тесни вратички, чиито прагове се бяха изтрили от употреба. Никъде не се забелязваше нито покъщнина, нито пътеки. Мазилката се ронеше от стените, по които се виждаха зелени петна от влага. Аз се мъчех да бъда спокоен, но не забравях предупреждението на младата жена, макар да го считах за излишно и внимателно наблюдавах спътниците си. Фъргюсън беше намръщен, мълчалив човек, но от малкото думи, които произнесе,

разбрах, че ми е съотечественик. Най-после полковник Старк се спря пред една от малките вратички и я отвори. Въведе ме в малка стаичка, в която с мъка биха се побрали трима души. Фъргюсън остана отвън.

— Сега се намираме точно под хидравличната преса — каза полковникът — и би се получила лоша шега, ако някой реши да я пусне в движение. Таванът на стаичката всъщност е буталото, което се спуска и издига. Силата му е няколко тона, а подът е метален. Отвън се намират страничните тръби, които отвеждат водата по познатия ви начин. Машината не работи добре и вие сигурно ще се потрудите, за да ни кажете къде е повредата.

Аз взех от него лампата и внимателно разгледах пресата. Тя бе доста голяма и с големи възможности по отношение натиска, който можеше да упражни. Натиснах лоста и по съскащия звук, който се появи, разбрах, че има теч в един от страничните цилиндри. При по-нататъшния оглед установих, че каучуковият уплътнител в горния край на буталото е изместен. Това беше причината за отслабването работата на пресата и аз обясних всичко. Полковникът и Фъргюсън слушаха много внимателно и ми зададоха няколко практически въпроса. След това се върнах от коридора в стаичката и отново заразглеждах пресата, за да задоволя любопитството си. Един поглед ми беше достатъчен, за да разбера, че цялата история с глината е явна измислица. Изобщо глупаво беше да се предполага, че такава мощна преса е монтирана тук за преработка на някаква си глина. Стените на стаичката бяха дървени, но подът беше метален и както ми се стори, покрит с метални стърготини. Аз се наведох, за да ги разгледам, но изведнъж чух сподавено възклицание на немски и разбрах, че полковникът ме наблюдава.

— Какво правите там? — запита ме той.

Съзнанието, че ме мамят, ме ядоса.

— Любувам се на вашата глина и мисля, че бих могъл да ви дам по-добър съвет, ако знаех истинското предназначение на тази машина — отвърнах аз и веднага се разкаях за думите си. Лицето на полковника доби зловещ израз, а в очите му затанцуваха зли пламъчета.

— Отлично — каза той. — Ще се запознаете изцяло с тази преса. Той се дръпна назад, затръшна вратата и завъртя ключа отвън.

Аз се хвърлих напред, задърпах бравата, но усилията ми останаха напразни.

— Полковник! Полковник! Пуснете ме!

Неочаквано в окръжаващата ме тишина аз дочух звук, от който изстинах. Задвижиха се лостове и засъска повреденият цилиндър. Полковникът беше пуснал пресата в движение! Лампата стоеше на същото място, където я бях оставил, когато разглеждах машината. При нейната светлина аз видях, че черният таван започна да се спуща бавно към мен. Знаех силата на машината и разбрах, че само след минута от мен щеше да остане една безформена маса. Отново се хвърлих върху бравата, задърпах я отчаяно, виках името на полковника, но шумът на лостове заглушаваше гласа ми. Таванът беше само на половин метър от главата ми и с ръка можех да пипна повърхността му. Аз вече се чудех как да застана, за да бъде смъртта по-малко болезнена. Ако легнех с лице към пода, буталото щеше да ме притисне откъм гърба. Изтръпнах само при мисълта за това. Може би по-добре би било да легна по гръб? Но ще имам ли сили да гледам как таванът постепенно се спуска върху тялото ми? Вече не можех да стоя изправен, когато забелязах нещо и лъчът на надеждата нахлу в съзнанието ми. Вече казах, че подът и таванът бяха метални, а стените от дъски. Това, което бях забелязал, беше тясна ивица светлина между две от дъските на стената. Ивицата ставаше все по-широка и по-широка, като че ли някой движеше дъската. В — първия миг не повярвах, че съдбата ми изпраща вратичка за спасение. Проврях се през направения процеп, хвърлих се и паднах на пода на коридора почти в безсъзнание. След малко трясъкът от раздробената лампа и звукът на метала ми показаха от каква опасност съм се спасил. Свестих се от това, че някой ме дърпаше за ръкава, за да стана от каменния под, където бях паднал. Взрях се. Над мен се беше привела жена. С лявата си ръка ме дърпаше за ръкава, а с дясната държеше запалена свещ. Познах добрата жена, която ме съветваше да бягам, а аз така глупаво пренебрегнах съвета ѝ. Но сега не повторих грешката си. Аз станах, залитайки, — от пода и се завтекох след нея към витата стълба, която водеше надолу. В този миг чухме стъпки и два гласа, които разговаряха. Моята спътница спря и се огледа отчаяно наоколо. След това отвори вратата на спалнята. Лунните лъчи осветяваха ярко стаята.

— Това е единственият път за спасение — каза тя. — Високо е, но може би ще успеете да скочите, без да се нараните!

Едва беше изрекла тези думи, в края на коридора се появи светлина, при която успях да позная сухата фигура на полковник Старк. Той тичаше с фенер в едната ръка и някакво оръжие в другата — заприлича ми на сатър или някакъв подобен месарски нож. Аз бързо се спуснах към прозореца, отворих го и погледнах надолу. Колко хубава изглеждаше градината на лунна светлина! Какво спокойствие цареше наоколо! Височината не беше повече от тридесет стъпки. Качих се на прозореца, но не се решавах да скоча. Искаше ми се да разбера какво ще стане с жената, какво ще й стори преследващият ме негодник. Ако би дръзнал да й стори нещо лошо, бях готов да рискувам живота си, за да ѝ помогна. Докато си мислех това, той влезе в стаята, като я тласна настрани от вратата, където беше застанала. Тя го хвана за ръцете, желяейки да му попречи, и извика на английски:

— Фриц! Фриц! Не забравяйте какво ми обещахте последния път! Казахте ми, че онова никога няма да се повтори! Той ще мълчи! Той няма да ви издаде!

— Вие сте луда, Елиза! Вие ще ни погубите! Той видя толкова много! Пуснете ме!

Той я избута настрани, с две крачки се намери до прозореца и замахна с големия нож. Аз вече се бях спуснал от другата страна и като се държах с една ръка за перваза, висях във въздуха. Тогава той ме удари. Почувствувах тъпа болка, пуснах се и паднах в градината. Веднага скочих на крака и с всички сили се спуснах да бягам между храсталаците, тъй като отлично разбирах, че опасността продължава да ме грози. Изведнъж почувствувах невероятна слабост, погледнах ръката си, която ме болеше, и едва сега видях, че ми липсва палецът, а кръвта шуртеше. Спрях, за да си превържа раната с кърпа, но в ушите ми нещо забуча и паднах в безсъзнание сред розовите храсти. Не зная колко време беше минало, но когато се свестих, луната беше залязла и настъпваше светло утро. Дрехите ми бяха мокри от росата, а целият ми ръкав беше напоен с кръв. Болката ми припомни случилото се и скочих на крака, с желание да продължа да тичам. За мое учудване, когато се огледах наоколо, не видях нито къщата, нито градината. Бях лежал край някакъв жив плет близо до железопътната линия. Наблизо се виждаше голямо здание, което се оказа самата гара, на която бях

пристигнал снощи. Ако не беше страшната рана, можех да реша, че всичко е било само кошмар.

Отидох на гарата и попитах кога има влак и за къде. Отговориха ми, че след един час има влак за Рединг. Дежурен беше същият железничар, който снощи беше на перона. Попитах го познава ли полковник Лайсандър Старк, на което той отговори отрицателно. Забелязал ли е снощи чакация ме файтон? Не, не беше го забелязал. Има ли полицейски пост наблизко? Да, на три мили оттук. Чувствавах се прекалено слаб, за да извървя това разстояние, и затова реших да съобщя за всичко на полицията в Лондон. Пристигнах малко след шест часа, отидох при лекаря да ме превърже. Той има добрината да ме доведе тук. А сега аз слагам цялата тази история във вашите ръце и като се осланям на вас, ще изпълня всичко, каквото ме посъветвате.

След края на този необикновен разказ и тримата замълчахме известно време. После Холмс свали от полицата един голям том, който съдържаше голямо количество изрезки от вестници.

— Ето нещо, което ще ви интересува — каза той. — Преди около три години тази обява се появи във всички вестници. Слушайте:

„На 9 т.м. изчезна господин Джереми Хейлинг, 26-годишен, инженер-механик, специалност хидравлика. От дома си излязъл в 10 часа вечерта и оттогава не е бил забелязан никъде. Бил е облечен...“

— И прочие, и прочие — продължи Холмс. — Вероятно това е бил последният път, когато полковникът е имал нужда да му се поправи пресата.

— Господи! — извика моят пациент. — Ето какво са значели думите на добрата жена!

— Безсъмнено. Полковникът е бил отчаян човек, готов да заличи всички следи. Той е бил като онези пирати, които избиват пленените на кораба, за да нямат свидетели на злодеянията си. Но не трябва да губим ценно време! Ако можете да пътувате, да отидем най-напред в полицейския участък, а след това — в Ейфорд.

След три часа ние вече седяхме във влака на път от Рединг за малкото бъркшърско селце. Шерлок Холмс, Хатърсли, инспекторът

Биърдсли, един цивилен господин и аз. Биърдсли разтвори на коленете си карта на графството и начерта кръг с център Ейфорд.

— Ето — рече той. — Този кръг е описан с радиус десет мили около селото. Мястото, което търсим, трябва да се намира някъде вътре в този кръг. Струва ми се, че казахте десет мили?

— Да, един час път — отвърна Хатърсли.

— И вие мислите, че докато сте били в безсъзнание, те са ви носили по целия път?

— Сигурно е така. Смътно си спомням, че ме повдигнаха и носеха някъде.

— Едно не мога да разбера. Когато са ви намерили в градината, защо са ви пощадили — казах аз. — Дали жената се е намесила, за да омилостиви негодника?

— Кой знае. Никога не бях виждал по-свирепо лице.

— Много скоро всичко ще се разясни — каза Биърдсли. — Ето, начертал съм кръга. Искам да зная в коя точка се намират хората, които търсим.

— Мисля, че мога да ви посоча тази точка — рече Холмс.

— Наистина ли? — каза инспектор Биърдсли. — Значи вие вече имате определено мнение. Ще видим кой е съгласен с вас. Аз мисля, че къщата се намира на юг, понеже там местността е пустинна.

— Аз мисля, че е на изток — рече моят пациент.

— Според мен — на север — каза цивилният. — Там има няколко тихи селца.

— Аз считам, че е на запад — намесих се аз. — Там няма хълмове, а нашият приятел каза, че файтонът е пътувал по равен път.

— Четири посоки — четири различни мнения — рече със смях инспекторът. — Към кого се присъединявате, господин Холмс?

— Вие всички грешите.

— Но как е възможно това?

— Възможно е. Ето къде ще ги намерим.

И Холмс посочи центъра на кръга.

— Ами дванадесетте мили път? — озадачен запита Хатърсли.

— Шест мили в едната и шест мили в обратната посока. Вие сам казахте, че конят никак не е бил уморен, когато сте седнали във файтона. Възможно ли е да не е бил никак изморен, ако е изминал дванадесет мили път?

— Да, това би могло да бъде хитрост от тяхна страна — забеляза Биърдсли. — Струва ми се, че имаме работа с отчаяни бандити.

— Разбира се — каза Холмс. — Това са фалшификатори на монети. Пресата им е нужна, за да получават смес, която употребяват вместо сребро.

— На нас ни е добре известно, че съществува организация от изкусни фалшификатори на монети — отбеляза Биърдсли. — Бяха пуснати в обръщение хиляди монети от половин лира. Следите стигаха до Рединг и оттам се губеха. Струва ми се, че благодарение на щастливата случайност сега сме попаднали на вярна диря.

Инспекторът остана излъган. Престъпниците не попаднаха в ръцете на правосъдието. Когато приближихме гара Ейфорд, забелязахме огромен стълб дим зад една китна гора. Димът се виеше нагоре като перо от щраус.

— Някаква къща ли гори? — запита инспекторът, когато влакът с пъшкане спря на гарата.

— Да, господине — отговори началник-гарата.

— Чия е къщата?

— На доктор Бичър.

— Кажете, моля ви — намеси се Хатърсли, — доктор Бичър не е ли един много слаб германец с тънък и дълъг нос?

Началникът на гарата се разсмя.

— Не, господине. Доктор Бичър е англичанин и тук в окръга няма човек с по-кръгло шкембе. Но при него живее някакъв чужденец — струва ми се, пациент, на когото не би навредил един хубав бъркшъркски бифтек.

Човекът още говореше, а ние вече се бяхме спуснали към мястото на пожара. Върху невисок хълм стърчеше голяма постройка, от чиито прозорци излизаха пламъци и пушек. Три пожарни цистерни напразно се мъчеха да потушат огъня.

— Тук е! — извика Хатърсли. — Ето алеята, посипана с пясък, това са розовите храсти, където припаднах. А това там е прозорецът на втория етаж, от който скочих.

— Все пак вие сте отмъстен — каза Холмс. — Няма съмнение, че дървените стени са се запалили от разлятата газ на строшената лампа при спускането на тавана. Залисани с вашето преследване, престъпниците късно са забелязали това. Сега внимателно се

вгледайте в тълпата — някои от вашите познайници случайно не се ли намират между хората? Макар че, ако питате мен, те би трябвало да бъдат на стотина мили оттук.

Опасенията на Холмс се сбъднаха. Нищо повече не се чу за красивата жена, свирепия германец и закръгления англичанин. Рано сутринта един селянин срещнал кола с хора, а багажът се състоял от грамадни куфари. Това станало по пътя за Рединг. След това всички следи изчезнаха и дори Холмс, въпреки своето умение, не успя да ги открие.

Пожарникарите, които все пак се справиха със стихията, останаха удивени от странното устройство на къщата, а най-учудени бяха, когато на перваза на прозореца на втория етаж откриха един човешки палец. Към залез слънце обаче конструкцията на постройката не издържа и покривът рухна, като превърна всичко в развалини. Освен няколко детайла и железни тръби от пресата, която струваше толкова скъпо на нашия познат, не можа да се открие нищо друго. В пристройката откриха голямо количество никел и олово, но нито една монета. Явно престъпниците бяха успели да натъпчат всичко в големите куфари, за които говореше селянинът.

Ние нямаше и да разберем по какъв начин Хатърсли се е намерил далеко от мястото на припадъка, ако по пътя не бяха останали следи. Ясно се бяха очертали два вида стъпки — на малък крак, очевидно на младата жена, и други — твърде големи. Вероятно това е бил мълчаливият англичанин — по-малко смел от съдружника си или пък по-страхлив от него. Той беше помогнал на жената да отнесат тялото на Хатърсли.

— Печална работа — каза младият инженер, когато сядохме във влака. — Изгубих си палеца и петдесетте лири, а какво спечелих?

— Преди всичко опит — със смях отговори Холмс. — Но вижте, ако започнете да разказвате тази история, вие ще можете винаги да си спечелите име на превъзходен събеседник!

БЛАГОРОДНИЯТ ЕРГЕН

Женитбата на лорд Сен Симон и нейният странен завършек отдавна бяха престанали да интересуват висшите кръгове на обществото, в които се движеше нещастният годеник.

Нови скандали затъмниха тази случка, а техните подробности отвлякоха вниманието от драмата, която се бе разиграла преди четири години. Аз имам причини да предполагам, че не всички факти, свързани с този случай, са известни на обществото, и тъй като моят приятел Шерлок Холмс взе живо участие в тяхното изясняване, мисля, че спомените ми за него щяха да бъдат непълни, ако не отбележа този интересен епизод.

Това се случи няколко седмици преди сватбата ми, когато още живеех при Шерлок Холмс, в неговата квартира на Бейкър Стрийт. Веднъж, като се върна от разходка, той намери едно писмо на масата си.

Бях прекарал цял ден у дома, защото беше доста влажно и духаше силен вятър. Куршумът, който беше останал в крака ми, за да ми напомня за афганистанския поход, с глуха болка напомняше за своето присъствие. Аз се разположих на един стол, поставих краката си на друг и се вдълбочих във вестниците. Но четенето ми омръзна, захвърлих вестниците и продължавайки да лежа, разглеждах монограма на плика, мислейки си кой ли благородник може да е изпратил това писмо.

— Имате писмо от някакъв знатен господин — казах аз, когато Холмс влезе в стаята. — Ако не се лъжа, тази сутрин вие получихте покана от един търговец на риба и от един служител в митницата?

— Да, моята кореспонденция се отличава с голямо разнообразие — отвърна Холмс, като се усмихваше. — И колкото по-ниско е положението на кореспондента, толкова е по-интересно писмото. А, ето пак покана. Аз не обичам да излизам, досадно ми е, ще трябва пак да лъжа.

Той разпечата плика и прочете писмото.

— О, това е нещо по-интересно.

— Не е ли покана?

— Не, професионална работа.

— И клиентът е благородник?

— Член на едно от най-видните семейства в Англия.

— Поздравявам ви, скъпи приятелю.

— Казвам ви най-искрено, драги Уотсън, общественото положение на пациента не играе за мен по-голяма роля от неговата работа. А в днешния случай работата, струва ми се, ще излезе доста интересна. Четохте ли вестниците?

— Както виждате — казах аз меланхолично, — нямаше какво да правя.

— Чудесно: ще можете да ми помогнете. Аз чета само за углавните дела и скръбните вестии. Това четене не е много поучително. Е, ако внимателно сте следили произшествията, навярно сте чели за лорд Сен Симон и за неговата сватба.

— О, да, четох с голям интерес.

— Отлично! Писмото, което държа в ръката си, е от лорд Сен Симон. Ще ви го прочета, а вие ще намерите във вестниците всичко, което се касае до този случай. Ето какво пише той:

„Драги мистър Шерлок Холмс

Лорд Бакуотър ми каза, че мога напълно да ви се доверя. Затова се решавам да намина към вас и да се посъветвам за скръбното събитие, свързано с моята сватба. Господин Лестрейд се е заел с тази работа, но ме уверява, че няма нищо против вашето сътрудничество и мисли дори, че вие ще можете да ни помогнете. Ще дойда у вас в четири часа. Ако сте назначили някоя друга среща, ще ви моля да я отложите, понеже моята работа е извънредно важна.

С почит:

Робърт Сен Симон“

— Написано е в Гронсвенър с паче перо. Благородният лорд е изцапал кутрето на дясната си ръка с мастило — забеляза Холмс

сгъвайки писмото. — Той пише, че ще дойде в четири часа. Сега е три. Има още цял час до неговото пристигане. Ще използвам това време, за да се запозная с ваша помощ с тази работа. Потърсете съобщенията във вестниците и ги наредете поред, а аз ще видя кой е нашият клиент.

Той свали от полицата справочника с червената подвързия.

— Ето го — каза Холмс, седейки на стола. — Робърт Уолсингам де Уер Сен Симон, втори син на херцог Балморал. Хм! Герб: на синьо поле три шипа на черен щит. Роден в 1846 година. Значи сега е на четиридесет години. Зряла възраст за женитба. Бил е секретар в Министерството на колониите. Баща му, херцогът, е бил някога министър на външните работи. Те са преки потомци на Плантадженетите, от една страна, и роднини на Тюдорите — от друга. Хм... Нищо не може да се разбере от тия сведения. Може би вашите ще бъдат по-интересни, Уотсън.

— Лесно ще намеря исканите сведения, понеже това събитие стана наскоро и направи голямо впечатление. Не ви разказах за него нищо, понеже вие бяхте зает с друга работа.

— О, вие говорите за историята с мебелния магазин на Брейвънйорк Скуеър. Тя се изясни, защото беше ясна от самото начало. Б, какво намерихте във вестниците?

— Ето първата бележка в „Морнинг поуст“, написана, както виждате, преди няколко седмици:

„Научаваме се, че скоро ще се състои бракът на лорд Сен Симон, втория син на херцога Балморал, с госпожица Хети Дорън, единствената дъщеря на Алойшъс Дорън, ескуайър от Сан Франциско, Калифорния, Североамериканските съединени щати.“

— Кратко и ясно — забеляза Холмс, протягайки дългите си и сухи крака към огъня.

— По-подробна забележка се яви тази седмица. *„Националното производство на брачния пазар започва силно да страда от възприемането принципа на свободната търговия. Необходимо е да се вземат предпазни мерки. Аристократичните домове на Англия един след друг преминават в ръцете на нашите отвъдатлантически*

родственици. Миналата седмица списъкът на завоеванията на очарователните посетители се е увеличил с ценна придобивка. Лорд Сен Симон, който вече двадесет години се противопоставя на стрелите на бог Амур, обяви за близкия си брак с госпожица Хети Дорън, прелестна дъщеря на милионер от Калифорния. Госпожица Дорън има грациозна и рядка хубост, с което обръща внимание по баловете, и при това е единствена дъщеря. Говори се, че нейната зестра надминава шестзначно число. Понеже ни е известно, че херцог Балморал трябваше да продава през последните години своите картини, а лорд Сен Симон няма свой имот освен малкия Бузумурски чифлик, ясно е, че щастието не е само на страната на калифорнийската хубавица, която така лесно преминава от гражданка на република в редиците на британските титулувани благородници.“

— Има ли още нещо? — попита Холмс, прозявайки се.

— О, да. Има много съобщения. — Ето например в „Морнинг Поуст“ се казва, че сватбата ще бъде много скромна и ще се състои в църквата „Сент Джордж“ на Хановърс Скуеър. Поканени са само няколко близки приятели. След вен-чавката всички ще се отправят за Ланкастър, където господин Алойшъс Дорън е наредил жилище за младоженците.

След два дни (миналата сряда) се появи съобщение, че сватбата се е състояла и младите съпрузи ще прекарат медения месец в имението на лорд Бакуотър, близо до Питърсфилд. Ето всичко, което писаха вестниците до изчезването на младоженката.

— До какво? — попита Холмс, надигайки се от стола.

— До изчезване на младоженката.

— А кога е изчезнала тя?

— По време на сватбения обед.

— Значи така. Работата излиза по-интересна, отколкото предполагам. Драматична случка.

— Да, и на мене ми се вижда необикновена.

— Годениците често изчезват преди сватбата; невестите бягат понякога през медения месец, но подобно нещо не помня. Моля, разкажете ми всичките подробности.

— Предупреждавам ви, че подробностите са малко.

— Може би ще успеем да обясним сами много неща.

— Ще ви прочета съобщение от един вчерашен сутрешен вестник. Ето заглавието:

„Чудновата случка с аристократическа сватба.

Семейството на лорд Робърт Сен Симон е поразено от странната случка, която стана след венчавката. Тя, както беше съобщено, се извърши вчера сутринта, но едва днес е възможно да се потвърдят странните слухове, които се носеха из града. Въпреки — старанията на приятелите да загладят работата, за нея се говори толкова много, че ние не намираме повод да мълчим.

Венчавката се състоя в църквата «Сейнт Джордж» на Хановърс Скуеър. Освен бащата на невестата, господин Алойшъс Дорън, присъствуваха само херцог Балморал, лорд Баутър, Юстас, лейди Клара Сен Симон и лейди Алисия Утингън. След венчавката всички се отправиха към къщата на господин Алойшъс Дорън, през Ланкастърските врати, където бе приготвен обед. Казват, че някаква непозната се е опитвала да влезе в къщата след младоженците. Предявила правата си над лорд Сен Симон. След дълга мъчителна сцена тя била изпъдена от вратаря и един лакей.

Невестата за щастие била влязла вътре преди тази нещастна случка и обядвала, но изведнъж ѝ станало лошо и отишла в стаята си. Доста дълго време не се връщала, затова баща ѝ тръгнал да види какво има; прислужницата му казала, че невестата влязла в стаята си, облякла наметалото си, сложила шапката си и изтичала в коридора. Един от лакеите казва, че видял някаква жена да излиза от къщи, но и не помислил, че това е неговата господарка. Като се убедиха, че дъщеря му е изчезнала, господин Алойшъс Дорън и младоженецът заявиха на полицията за случката. Взети са енергични мерки и навярно това странно събитие скоро ще се изясни. До снощи обаче нищо не е било известно за изчезналата лейди. Както се говори, полицията е арестувала жената, която е предизвикала

скандала, като се предполага, че тя е замесена в изчезването на младоженката. Предполага се също, че престъплението е извършено от ревност или по някакъв друг повод.“

— Това ли е всичко?

— Има още една малка, доста важна бележка.

— Каква?

„Задържана е госпожица Флора Милър, същата, която е предизвикала скандала. Оказа се, че тя по-рано е била танцовачка в «Алегро» и вече от няколко години познава младоженеца.“

— Ето всичко, което е известно по този случай на вестниците.

— Забележителен случай. По никой начин не бих се съгласил да се откажа от разследването му. Звъни се, Уотсън. Скоро ще удари четири часът и затова не се съмнявам, че звъни нашият знатен клиент. Не си отивайте, Уотсън. Предпочитам да имам всички сведения, в случай че паметта ми измени.

— Лорд Сен Симон — съобщи момчето, като отвори вратата.

Влезе един господин с приятно, изтънчено лице, с орлов нос, бледен и с поглед на човек, който е научен да заповядва на другите. Той влезе бодро, но изглеждаше по-стар, понеже подгъваше колена и по малко се привеждаше напред. Косите му бяха започнали да побеляват, а темето му беше плешиво. Облеклото му беше кокетно: висока яка, черно палто, бяла жилетка, жълти ръкавици, лачени обувци и светли панталони. Влизайки в стаята, той се огледа, като си играеше с верижката на златните си очила.

— Здравейте, лорд Сен Симон — рече Холмс, като се поклони.

— Моля, седнете. Това е моят приятел и колега, доктор Уотсън. Седнете по-близо до огъня и да поприказваме за вашата работа.

— Тя е много неприятна, мистър Холмс, както и вие сам разбирате. Аз чух, че сте се занимавали с такива деликатни работи,

макар че вашите клиенти може би не са от класата, към която принадлежа аз.

— Да, но вече съм имал и клиенти като вас.

— Какво искате да кажете?

— Последният мой клиент беше крал.

— О, нима? Аз не знаех това. И неговата жена ли е изчезнала?

— Вие разбирате, че другите мои клиенти също могат да се доверяват на дискретността ми, както и вие — вежливо отговори Холмс.

— Разбира се, вие сте напълно прав. Колкото се отнася до моята работа, готов съм да ви дам всички сведения.

— Благодаря ви. Известно ми е само това, което е писано във вестниците. Например вярно ли е известието за изчезването на младоженката?

Лорд Сен Симон прегледа набързо забележката.

— Да, всичко е вярно.

— Преди да си съставя някакво мнение за тази случка, трябва да знам още много неща. Струва ми се, че най-добре ще бъде, ако започна да ви задавам въпроси.

— Заповядайте.

— Кога се запознахте с госпожица Хети Дорън?

— Преди една година в Сан Франциско.

— Вие пътувахте из Съединените щати?

— Да.

— И тогава ли се сгодихте за нея?

— Не.

— Но вие сте били в приятелски отношения с нея.

— Харесваше ми нейното присъствие и тя виждаше това.

— Баща ѝ много ли е богат?

— Да. Той се смята за най-богатия човек по цялото тихоокеанско крайбрежие.

А как е забогатял?

— От рудниците. Преди няколко години не е имал нищо. После намерил злато и забогатял.

— А сега кажете мнението си за вашата жена. Какъв човек е тя?

Лордът понамести очилата си и като втренчи поглед в огъня, каза:

— Вижте, мистър Холмс, жена ми беше вече на двадесет години, когато баща ѝ забогатя. Дотогава тя е тичала свободно сред рудничарите, тичала е из горите и планините, така че по-скоро природата я е възпитавала, отколкото училището. Тя е вироглава, със силна воля, свободна от всякакви предразсъдъци. Много е сприхава и избухлива и не се замисля, когато изпълнява своите решения. Но аз не бих ѝ дал името, което имам честта да нося — тук той внушително се изкашля, — ако не намирах, че е благородна жена. Намирам, че е способна за геройска саможертва и мисля, че тя с отвращение се отнася към всичко нечестно.

— Имате ли портрета ѝ?

— Да, донесох го.

Той отвори един медальон и ни показа портрета на една хубава жена. Това беше миниатюра на слонова кост и художникът чудесно бе изобразил блестящите черни коси, големите тъмни очи и чаровните устни на госпожица Дорън. Холмс само разгледа внимателно портрета, после затвори медальона и го върна на лорд Сен Симон.

— Госпожица Дорън дойде в Лондон и вие възобновихте познанството си, така ли?

— Да. Баща ѝ я доведе. С нея се срещнахме през този сезон, после аз ѝ направих предложение и се ожених за нея.

— Струва ми се, че тя ви е донесла добра зестра?

— Да, но не по-голяма от тази, която донасят обикновено жените of нашите среди.

— И тя остава за вас, щом веднъж бракът е сключен?

— Да ви кажа право, аз не съм се интересувал за това.

— Напълно естествено. Вие видяхте вашата съпруга в навечерието на сватбата, нали?

— Да.

— Беше ли тя добре разположена към вас?

— Много добре. През цялото време говореше за бъдещия ни живот.

— Значи така? Това е твърде интересно. А сутринта в деня на сватбата?

— Беше също така весела, както винаги.

— А после забелязахте ли у нея някаква промяна?

— Да си кажа право, за пръв път забелязах, че характерът ѝ не е особено мек. Но случаят, който ме накара да помисля така, е толкова нищожен, че не намирам за нужно да го спомена. При това той няма никакво значение.

— Все пак разкажете ми за този случай.

— Наистина празна работа. Когато пристъпвахме към олтара, тя изпусна букета си на една от скамейките. Някакъв джентълмен, който седеше на тази скамейка, ѝ подаде букета след минутно забавяне. Когато ѝ споменах за този случай, тя рязко ми отвърна и докато пътувахме към дома, силно се вълнуваше от тази дреболия.

— Така. Казвате, че някакъв господин седял на скамейката. Значи в черквата е имало и чужди хора?

— О, да! Това не може да се избегне, когато черквата е отворена.

— Той не беше от приятелите на вашата жена, нали?

— Не, не. Аз го нарекох джентълмен само от вежливост, а всъщност беше прост човек. Не му обърнах внимание, но струва ми се, ние се отклоняваме от случая.

— И така, лейди Сен Симон се върна от черквата в невесело настроение. Какво направи, когато влезе в къщата на баща си?

— Аз я видях да разговаря с прислужницата си.

— А коя е нейната прислужница?

— Казва се Алис. Тя е американка и дойде от Калифорния с господарката си.

— Ползува ли се с нейното доверие?

— Дори много. Мисля, че госпожица Дорън ѝ позволяваше твърде много. Но американците гледат на това иначе.

— Дълго ли разговаря тя с Алис?

— Само няколко минути.

— Не чухте ли какво говореха?

— Не, аз не разбрах нищо от думите ѝ, понеже тя говореше на американско наречие, което често употребява.

— Американското наречие понякога е много изразително. А какво направи жена ви след това?

— Влезе в трапезарията.

— Под ръка с вас?

— Не, самичка. Тя не обръща внимание на такива дреболии. Десет минути по-късно тя изведнъж стана, избъбри нещо за

извинение, излезе от стаята и не се върна вече.

— Но доколкото зная, прислужницата й Алис е казала, че лейди Сен Симон влязла в стаята си, облякла палтото си върху венчалната рокля и като сложила шапката си, излязла.

— Съвсем вярно. След това я видели в Хайд Парк с Флора Милър. Сега тя е задържана.

— Ах, да. Бих искал да имам някои сведения за тази госпожица и за вашите отношения с нея.

Лорд Сен Симон сви вежди и повдигна рамене.

— В продължение на няколко години ние бяхме с нея в близки отношения — много близки. Тя работеше в „Алегро“. Аз не съм я обиждал и тя няма повод да се оплаква от мене.

— Но нали знаете жените, господин Холмс? Флора е много мило създание, извънредно е сприхава И много ме обича. Тя ми писа ужасни писма, когато научи, че ще се ожена. Право да ви кажа, аз именно затова исках да се венчая скромно — боях се от скандал в черквата. Тя се завтече към входа на къщата и искаше да влезе в чакалнята, като обсипваше жена ми със страшни грубости и заплахи, но аз предвидих какво може да се случи и заповядах на слугите да я изкарат вън. Като видя, че вдигнатият от нея шум не даде никакви резултати, тя се успокои.

— А жена ви чу ли това?

— За щастие — не.

— А после я видели с тази жена?

— Да. Господин Лестрейд се отнася много сериозно към този факт. Предполага, че Флора е повикала жена ми, като й е устроила някаква ужасна клопка.

— Възможно е.

— Вие на същото мнение ли сте?

— Не твърдя това. А вие смятате ли, че е възможно?

— Флора не може да обиди и муха.

— Но ревността може да измени характера на човека. Моля, кажете какво мислите вие по този въпрос?

— Вижте, аз дойдох да чуя вашето мнение, понеже сам нищо не мога да разбера. Разказах ви всичко, а вие все пак искате да знаете моето мнение. Според мене възможно е възбудата, съзнанието за

достигнатото високо положение да е подействувало силно върху нервната система на моята жена.

— С една дума — неочаквано умопомрачение?

— Вижте, когато се сетя, че тя се отказа не лично от мене, но от всичко, което безуспешно гонят други, неволно ми идва наум това предположение.

— Тази хипотеза също е възможни — каза усмихнато Холмс. — Е, лорд Сен Симон, мисля, че всички сведения са в ръцете ми. Кажете, моля, когато седяхте на масата и закусвахте, можехте ли да видите какво става на улицата?

— Да, от прозореца се вижда улицата и градината.

— Така, няма да ви задържам повече. Ще ви съобщя каквото науча.

— В случай че успеете да разрешите загадката — каза нашият клиент, ставайки от стола.

— Аз вече я разреших.

— Какво?

— Казвам, че аз вече разреших загадката.

— Тогава къде е жена ми?

— Това е подробност... и аз скоро ще узная.

Лорд Сен Симон поклати глава.

— Страхувам се, че това разрешение не е за нашите глави — каза той и като направи един старомоден поклон, излезе.

— Много е мило от страна на лорда, че ме удостои с честта да сравнява своята глава с моята — каза усмихнато Холмс. — Мисля, че след този разпит можем да изпием по чаша уиски със сода и да изпушим по една пура. Аз си направих изводите, преди още лордът да влезе в стаята.

— О, Холмс! — възкликнах аз.

— Записал съм си подобни случаи, макар че, както ви казах, при тях изчезването не става така скоро след венчавката. Разпитът само потвърди моите предположения. И незначителните на вид показания понякога играят много важна роля.

— Но нали и аз слушах това, което чухте и вие?

— Да, но вие не познавате останалите случаи, а тъкмо те ми помогнаха да разреша тази задача. Същото нещо се е случило преди няколко години в Абърдийн, нещо подобно е станало в Мюнхен една

година след Френско-пруската война. Аха, ето го и Лестрейд! Здравей, Лестрейд, ето там има празна чаша, а в кутията има пури.

Детективът беше облечен с дреха в тъмножълтеникав цвят и яка, която му придаваше моряшки вид. В ръката си носеше черна платнена чанта.

Лестрейд се ръкува, седна и запуши предложената му пура.

— Какво се е случило? — попита, усмихвайки се, Холмс. — Вие нещо не сте доволен?

— Наистина не съм доволен. Тази проклета история на Сен Симон — нищо не разбирам.

— Наистина ли? Вие много ме учудвате.

— Каква забъркана история! Цял ден работих и нищо.

— Пък и добре сте се измокрили — каза Холмс, пипайки с ръка дрехата на Лестрейд.

— Да, изследвах дъното на „Сърпънтайн“^[1].

— Господи, Боже мой!... За какво?

— Търсих тялото на лейди Сен Симон.

Холмс се изтегна назад в стола и високо се изсмя.

— А защо не опитахте да изследвате дъното на фонтана на Трафалгарския площад? — запита той.

— Защо? Какво искате да кажете с това.

— Колкото бихте я намерили там, толкова и на друго място.

Лестрейд погледна сърдито моя другар.

— На вас навярно всичко ви е известно? — продума той с насмешка.

— Аз току-що научих фактите, но вече си съставих определено мнение.

— Наистина ли? Значи вие мислите, че „Сърпънтайн“ не играе никаква роля в тази случка?

— Почти съм уверен в това.

— Тогава ще се потрудите ли да ми обясните какво значат тези намерени неща?

Той разтвори чантата и хвърли към нас копринена венчална рокля, бели венчални пантофки, венец и було — всичко добре измокрено.

— Ето още — каза той, като сложи върху купчината нов венчален пръстен. — Опитайте да счупите това орехче, драги Холмс.

— Значи така. И всичко това вече намерихте на дъното на „Сърпънтайн“? — попита моят другар, като изпусна кълбета син дим.

— Не, намерил ги е пазачът на градината, плавали във водата. Вещите са нейни и аз помислих, че тялото няма да е далече от тях.

— Според блестящото заключение, че тялото на човека трябва да бъде винаги близо до гардероба му? Кажете ми, моля, какво искате да откриете?

— Някакви доказателства за виновността на Флора Милър.

— Мисля, че трудно ще ги намерите.

— Наистина ли? — горчиво възкликна Лестрейд. — Аз пък мисля, Холмс, че вашите умозаклучения никак не са годни за практиката. За две минути вие направихте две грешки. В това палто има улика против Флора Милър.

— Каква?

— В него има джоб. В джоба чантичка за визитни картички, и в нея — записка. Ето я. Слушайте. „Ще ме видите, когато всичко бъде готово. Вървете сега. Ф.Г.М.“ Предполагам, че Флора Милър е примамила лейди Сен Симон и с помощта на свои съучастници я е скрила някъде.

— Отлично, Лестрейд — със смях каза Холмс. — Вие хитро сте поели работата. Дайте да видя записката.

Той взе небрежно записката, но изведнъж внимателно я погледна и каза с доволен вид:

— Да, това наистина е много важно.

— А-ха, тъй ли?

— Поздравявам ви. Извънредно важно.

Лестрейд стана от мястото си и цял сияещ, се наведе над записката и погледна.

— Но какво е това? Вие гледате от другата страна!

— Именно това ми трябва.

— Вие сте полудели. Там са написани няколко думи с молив.

— Това парче е сметка от хотел, който много ни интересува.

— Тук няма нищо. Аз вече гледах — каза Лестрейд. „4 октомври, за стая — 8 шилинга, закуска — 2 шилинга и 6 пенса, дивеч — 1 шилинг, закуска — 2 шилинга и 8 пенса, чаша херес — 8 пенса.“ — Нищо не виждам тук.

— Вярвам ви. А при все това е много важно що се отнася до записката, тя или по право подписът ѝ също имат важно значение, затова аз още един път ви поздравявам.

— Вече изгубих доста време — каза Лестрейд, като стана. — Смятам, че трябва да се действа, а не да се развиват разни теории пред камината. Прощавайте, господин Холмс. Ще видим кой пръв ще разреши загадката.

Той събра нещата, пхна ги в чантата и тръгна да излиза.

— Ще ви кажа само няколко думи за тази работа, Лестрейд — проточено изрече Холмс. — Лейди Симон не е съществувала никога.

Лестрейд погледна тъжно моя приятел, после се върна към нас, почука три пъти многозначително по челото си, поклати глава и бързо излезе навън.

Едва той успя да затвори вратата, Холмс стана и облече палтото си.

— Право е, че трябва да се действа — каза той, — и затова ще трябва да ви оставя за малко, Уотсън.

Шерлок Холмс излезе в шест часа, а след един час слугата от един деликатесен магазин донесе голям сандък. Той отвори сандъка и за голямо мое учудване, започна да нарежда върху моята дървена маса разкошна студена вечеря. След това обясни, че всичко е платено и че нещата са донесени по поръчан адрес.

Към девет часа Холмс бързо влезе в стаята. Изразът на лицето му беше сериозен, в очите му светеше огън. Аз заключих, че предположенията му са се оправдали.

— Аха, вечерята е готова — каза той, потривайки ръце.

— Вие чакате гости? Сложено е за петима.

— Да, мисля, че ще ни дойдат гости — каза той. — Чудно е, че лорд Сен Симон го няма още. Аха! Като че ли чувам неговите стъпки.

Влезе нашият клиент. По неговото аристократично лице се забелязваше смущение. Той подръпваше кордона на очилата си по-усилено от всякога.

— Моят слуга ви намери, нали? — попита Холмс.

— Да, признавам, че съдържанието на вашето писмо ме поразил. Уверен ли сте в това, което казвате?

— Безусловно.

Лордът се хвърли на креслото и потърка с ръка челото си.

— Какво ще каже херцогът, като научи, че един от членовете на неговото семейство е подхвърлен на такива унижения! — прошепна той.

— Това е чиста случайност. Няма никакво унижение.

— Ах, вие гледате на нещата от съвсем друга гледна точка.

— Никой не е виновен тук. Тя не е можала да постъпи иначе. Разбира се, трябва да се съжالياва, че е постъпила малко рязко, но нали тя няма майка, която би могла да ѝ даде съвет в такъв случай.

— Това е оскърбление, господине, публично оскърбление — каза лордът, удряйки нервно по масата.

— Трябва да се отнасяте снизходително към бедното момиче, което се е намирало в такова безизходно положение.

— Никакво снизхождение. Аз съм страшно ядосан. С мен постъпиха отвратително!

— Като че ли се звъни — каза Холмс. — Да, по стълбата се чуват стъпки. И ако не успея да ви убедя, лорд Сен Симон, аз извиках адвокат, който може би ще бъде по щастлив от мене.

Той отвори вратата и въведе в стаята някакъв господин и една жена.

— Лорд Сен Симон — каза Холмс, — позволете ми да ви представя господин и госпожа Франсис Хай Моултън. С госпожа Моултън, струва ми се, вече сте се виждали.

При вида на влезлите нашият клиент скочи от мястото си и се изправи развълнувано, а сетне наведе очи и сложи ръка зад гърба си с вид на оскърбено достойнство. Жената бързо пристъпи към него и му протегна ръка. Той не повдигна очи. И добре направи, защото трудно бе да се устои на умолявалия израз на нейното прекрасно лице.

— Вие се сърдите, Робърт? — каза тя. — Вие имате пълно право за това.

— Моля, не се извинявайте — горчиво продума лорд Сен Симон.

— О, аз зная, че постъпих с вас отвратително. Трябваше по-рано да ви кажа всичко. Но след като видях Франк, бях като безумна и не знаех какво върша и какво говоря. Чудя се как не припаднах пред олтара.

— Госпожо, може би бихте искали аз и моят другар да излезем от стаята, докато се обясните.

— Ако мога да кажа и аз своето мнение — забеляза непознатият. — Според мене и без това в тази работа имаше много тайнственост. Но колкото се отнася до мене, аз нямам нищо против, ако Америка и Европа узнаят истината.

Господин Моултън беше жив дребен човек с резки черти на лицето.

— Да, в такъв случай ще разкажа цялата наша история — заяви госпожа Моултън. Ние с Франк се запознахме в 1881 г. в лагера Мак-Куир близо до Скалистите планини, където татко търсеше злато. Сгодихме се, но изведнъж татко намери златоносна жила, а работата на Франк пропадна. Баща ми не искаше и да чуе за нашата женитба, тъй като той ставаше все по-богат и по-богат, а Франк — по-беден и по-беден. Ние заминахме за Сан Франциско. Франк не пожела да се откаже от мене и тръгна след нас. Виждахме се тайно от баща ми. Той би побеснял, ако научеше тогава. Затова ние решихме сами работата. Франк ми каза, че ще се върне наново да работи и ще дойде при мен само когато стане богат като баща ми. Аз му обещах да го чакам и да не се омъжвам, докато той е жив. „А защо да не се венчаем още сега? — каза Франк. — Така ще бъда по-спокоен и никому не ще кажа, че си моя жена, докато не се върна.“ Ние поговорихме върху това и той нареди всичко така, че още тогава се венчахме. След това Франк се отправи да търси щастието си, а аз се върнах при баща си.

Чувах, че Франк бил в Монтана, след това в Аризона и най-сетне в Ню Мексико. По-късно във вестниците се появи съобщение, че лагерът на златотърсачите е бил нападнат от индианци. В числото на убитите беше името и на моя Франк.

Аз припаднах, боледувах няколко месеца. Баща ми мислеше, че съм болна от охтика и ме води едва ли не при всички доктори в Сан Франциско, после отидохме в Лондон, където той ми направи предложение. Баща ми беше много доволен, но аз през цялото време чувствах, че нито един човек на света не ще замени моя нещастен Франк.

Все пак, ако се бях омъжила за лорд Сен Симон, аз бих изпълнила своя дълг към него. Любовта не може да се управлява, но постъпките си човек — може. Пристъпих с него към олтара с намерение да бъда негова добра съпруга. Но можете ли да си представите какво почувствах, когато се огледах и видях Франк? В

първата минута аз помислих, че това е неговият призрак, но когато погледнах втори път, забелязах, че той стои на същото място и ме гледа въпросително, като че ли искаше да познае дали съм радостна, че го виждам, или не. Чудно ми е как не припаднах. Главата ми се завъртя, думите на свещеника бръмчаха в ушите ми, не знаех какво да сторя. Да прекъсна венчавката и да направя сцена в черквата? Погледнах Франк. Той като че ли отчасти отгатна мислите ми и затова ми даде знак с пръст на устните си да мълча. После видях, че пише нещо на парче хартия — сигурно за мене. Когато минавах край него, изпуснах букета си. Той го вдигна и заедно с цветята пхна в ръцете ми записката. Молеше ме да отида при него, когато ми подаде знак. Разбира се, аз нито за минутка не се усъмних, че дългът ми налага да изпълня неговите желания.

Когато се върнахме у дома, разказах всичко на моята прислужница, която познаваше Франк от Калифорния и го обичаше много. Заповядах ѝ да мълчи и да приготви някои неща за път. Зная, че трябваше да се обясня е лорд Сен Симон, но това беше невъзможно и ужасно в присъствието на майка му и всички ония важни господа. Реших да избягам и после да му обясня всичко. Седяхме на масата и не се минаха и десет минути, когато изведнъж видях Франк на улицата. Той стоеше на отсрещната страна на улицата и ми направи знак, като тръгна към градината. Излязох от стаята, облякох се и тръгнах след него. С мене тръгна и някаква жена, която говореше нещо за лорд Сен Симон — излиза, че и той е имал нещо преди сватбата. Аз успях да се отделя от нея и настигнах Франк. Седнахме във фойтон, който ни отведе в жилището му на Гордън Скуеър. Най-после след много години ние се събрахме пак. Той бил взет в плен от индианците, избягал от тях, научил, че го мислят за умрял и тръгнал от Сан Франциско за Англия, за да ме намери в деня на венчавката.

— Аз прочетох във вестниците — обясни американецът. — Там беше споменато името на младоженката и на черквата, в която щяха да се венчаят, но не пишеше къде живеят.

Започнахме да говорим за това, което трябваше да направим. Франк настояваше да се обясни откровено всичко, но мене толкова ме беше срам, че исках да изчезна и никого да не видя повече. Реших само да се обадя с писмо на баща си, че съм жива. Страшно ми беше, като си помислех как всички тия лордове и лейди седят на масата и ме

чакат. Франк взе моите венчални дрехи, върза ги и ги хвърли някъде, за да не могат да ни проследят. Навярно утре щяхме да отпътуваме за Париж, ако не беше дошъл при нас този любезен господин Холмс (макар че не разбирам как ни намери). Той доста добре и ясно ми доказа, че аз не съм права, че Франк е прав и че ако се крием, всички ще ни обвиняват. После ни предложи да поговорим с лорд Сен Симон насаме и ние веднага дойдохме тук. Е, Робърт, сега вие всичко знаете. Много ми е жал, че ви огорчих. Вярвам, че не мислите нищо лошо за мене?

По време на този продължителен разказ лордът стоеше в предишната си поза с начумерени вежди и със силно свити устни.

— Извинете — продума той, — не съм свикнал публично да обсъждам моите интимни работи.

— Значи не ми прощавате. Не искате ли да се ръкувате с мене на раздяла?

— Защо не, ако това може да ви достави удоволствие.

Той студено стисна протегнатата му ръка.

— Надявам се, че ще похапнем заедно — каза Холмс.

— Това е вече много — отвърна лордът. — Аз съм принуден да се помиря със станалото, но не виждам причини да се радвам. Позволете ми да пожелаая лека нощ на всички ви.

Той направи поклон и величествено излезе от стаята.

— Надявам се, че поне вие ще ми направите честта да похапнете с нас — каза Холмс. — Аз винаги се радвам, когато видя американец, господин Моултън, защото съм от тия, които мислят, че грешките на правителствата в миналите години не ще попречат на нашите деца да станат след време граждани на огромната държава под обединеното знаме на Великобритания и Съединените щати.

— Тази работа излезе много интересна — забеляза Холмс, когато си отидоха гостите. — Тя ни показва как понякога работите се обясняват просто, а пък на пръв поглед изглеждат необясними. Защо даденият случай ни се видя загадъчен? А при това няма нищо поестествено от събитията, за които ни разказа госпожа Моултън. От друга страна пък — какъв страшен резултат имаме, ако погледнем според теориите на господин Лестрейд.

— Значи вие не сгрехихте?

— В първата минута стана ясно, че младоженката се е съгласила охотно на брака, а после, малко преди да се върне вкъщи, се е разкажала за своето съгласие. Видя се, че сутринта е станало нещо, което е променило нейното настроение. Какво би могло да бъде това? Тя не е могла да говори с никого насаме. Защото през цялото време е била с младоженеца. Сигурно е видяла някого. Ако е видяла някого, несъмнено той е бил американец, понеже тя е в Англия отскоро и надали някой би могъл да има над нея такова влияние, че след като го види, да измени всичките си планове.

Както виждате, с помощта на изключващия метод, ние дойдохме до заключение, че човекът, когото е видяла, е американец. Кой може да бъде този американец и защо той има над нея такова силно влияние? Това е или любовник, или съпруг. Аз знаех, че тя е прекарала младините си в груба среда, при чудни и странни условия. До тия заключения дойдох, преди лорд Сен Симон да направи посещението си. А когато той ни разказа за господина, който седял на пейката, за внезапната промяна у младоженката, за това как тя изпуснала букета — най-обикновен начин за предаване записка, за разговора на американско наречие с прислужницата, която знае всичките й тайни — работата ми стана напълно ясна. Тя е избягала с мъж — любовник или съпруг — навярно съпруг.

— А как ги намерихте?

— Това би било твърде трудно, ако в ръцете на нашия приятел Лестрейд нямаше едно тъй скъпоценно сведение, чието значение той не разбра. Наистина началните букви играеха важна роля, но още по-важно беше да научим, че той, Моултън, е отседнал в един от най-добрите лондонски хотели.

— Как узнахте това?

— По цените — осем шилинга за стая и осем пенса за чаша херес — такива цени има само в най-люксоznите лондонски хотели, които не са много. Във втория от тях, намиращ се на Нортъмбърланд Стрийт, научих, че господин Моултън, американец, е пристигнал наскоро. Аз поисках да погледна приходната книга и видях, че там бяха вписани същите цени, каквито и на сметката.

Той казал писмата да му се изпращат на адрес Гордън Скуеър, 226. Тръгнах за натам и за щастие намерих влюбените вкъщи. Заех се да им дам бащински съвет, доказах им, че ще е по-добре да обяснят

своето положение пред обществото, както и пред лорд Сен Симон отделно, като ги поканих тук, за да поговорят е него. Както виждате, той се яви.

— Да, но резултатът от срещата не може да се нарече сполучлив. И не може да се каже, че лорд Сен Симон беше много любезен.

— Ах, Уотсън — с усмивка каза Холмс. — Може би и вие не бихте били любезен, ако след всичкото тичане и след сватбата трябваше неочаквано да се откажете и от жената, и от парите. Аз мисля, че трябва да се отнесем снизходително към лорд Сен Симон и да благодарим на небето, че никога не сме се намирали в подобно положение. Приближете стола си, Уотсън, и ми дайте цигулката. Единствената задача, която ни остава да разрешим сега, е как да убием тия мрачни дни.

[1] Изкуствено езеро в Хайд Парк. — Б. ред. ↑

КОРОНАТА С БЕРИЛИТЕ^[1]

— Холмс — казах аз една сутрин, застанал на прозореца, — ела да видиш! По улицата тича един луд! Как ли са го пуснали близките му самичък?

Приятелят ми стана лениво от мястото си, пъхна ръце в джобовете и застана зад гърба ми. Беше светло и мразовито февруарско утро. Наскоро падналият сняг беше почернял по улицата от превозните средства, а от тротоарите беше почистен, но въпреки това беше доста хлъзгаво. Сигурно поради тази причина пешеходците бяха твърде малко. Откъм станцията на метрото не се виждаше никой, с изключение на господина, който привлече вниманието ми със странния си вид и държание.

Това беше човек на около петдесет години, висок, набит, с внушителен вид и резки черти на лицето. Беше добре облечен. Носеше черно пардесю, блестящ цилиндър, кафяви гети и отлично ушит сив панталон. Поведението му обаче, контрастираше както с външния му вид, така и с лицето му. Той тичаше с все сила, подскачаше отвреме-навреме, като човек, несвикнал да върви пеш и размахваше ръцете си, в същото време клатеше глава и правеше някакви гримаси.

— Какво ли му има? — заливах аз, — Като че ли гледа номерата на къщите.

— Мисля, че идва у дома — рече Холмс, като потриваше ръце.

— У дома ли?

— Да. Идва, за да се посъветва с мен. Тези признаци са ми познати. Ето, видяхте ли?

Задъханият непознат спря пред входа и дръпна звънеца така енергично, че из цялата къща се разнесе силен звън.

След няколко минути той стоеше пред нас все още запъхтян, но в погледа му се четеше такава скръб и отчаяние, че ние престанохме да се усмихваме, а го разглеждахме със съжаление и съчувствие. Отначало господинът не можа да проговори нито дума, само се люшкаше насам-натам, хванал косите си, като човек, изгубил разсъдък; след това се хвърли отчаяно и започна да блъска главата си в стената с такава сила, че ние двамата едва успяхме да го заловим и издърпаме до средата на стаята. Шерлок Холмс го сложи да седне — на стола и започна да му говори със свойствения си ласкав, успокояващ тон.

— Вие навярно идвате, за да ми разкажете какво ви се е случило и да поискате съвет, нали? — каза му той. — Вие сте изморен от прекомерното бързане. Моля, успокойте се, а след това ще ми бъде приятно да ви изслушам.

Непознатият поседя няколко минути мълчаливо, като вероятно се мъчеше да се овладее. Гърдите му се повдигаха тежко. Най-сетне той избърса лицето си с кърпа, силно стисна устни и се обърна към нас.

— Вие разбира се ме мислите за луд? — запита непознатият.

— Виждам, че сте силно развълнуван. Сигурно ви е сполетяла голяма беда — отвърна Холмс.

— Да, да! Беда, страшна беда, неочаквана... от която човек може да полудее. Аз бих могъл да понеса позора, ако се отнасяше само до моето обществено положение, макар, че съм човек с неопетнено име. В личния живот на всеки могат да настъпят какви ли не неприятности и огорчения. Господи, колко е потресена душата ми! Но забележете господо! Аз няма да пострадам сам! Ще пострадат най-високопоставени личности в страната ни!

— Моля, успокойте се, господине — отново го подкани Холмс, — и ни разкажете кой сте вие и какво ви се е случило.

— Може би сте чували името ми — започна нашият посетител, — аз съм Аликсандър Хоулдър, един от собствениците на банкерската къща „Хоулдър & Стивънсън“ на улица Тренднидъл.

Името му наистина ни беше известно. На Хоулдър и Стивънсън принадлежеше втората по значение банкова къща в Сити. Какво ли беше се случило на един от най-известните граждани на Лондон, та да го доведе до такова скръбно отчаяние? След като направи ново усилие над себе си той започна:

[0] берил (лат.) — скъпоценен камък със зеленикав и син цвят, по-рядко бял, жълт или розов; прозрачнозеленият се нарича смарагд (изумруд), а синьозеленият — аквамарин. ↑

I.

— Чувствувам, че не трябва да се губи нито минута и затова тичах дотук. Не съм свикнал твърде с ходенето пеш и поради това се запъхтах. По причина на падналия сняг и леда, файтоните в момента са бавно превозно средство, ето защо използвах метрото. Тъй като чувствувам, че съм по-добре, ще ви разкажа всичко доколкото успея кратко и ясно. Искам да знаете, че полицейският инспектор ме посъветва да се обърна именно към вас.

— Мисля, че ви е добре известно, че успешното водене на банковите операции зависи не само от изгодното пласиране на капиталите, но и от увеличаване числото на вносителите. Една от най-изгодните операции е отпускането на заеми срещу сигурен залог. През последните години тази част от нашата дейност неимоверно нарасна. Ние отпускаме заеми на много известни и знатни хора срещу залози под формата на скъпи картини, библиотеки, сребро, бижута и пр.

— Вчера сутринта в кабинета си бях посетен от — извинете, но даже и на вас не бих доверил името на посетителя си. Искам да знаете само, че това е личност известна на цял свят, представител на едно от най-знатните английски семейства. Бях поразен от оказаната ми чест и понеже исках да изразя това, станах, за да го посрещна, но той пристъпи бързо към целта на посещенията си с вида на човек, който иска час по-скоро да се освободи от неприятно задължение.

— Господин Хоулдър — каза той. — Научих, че давате пари в заем.

— При добър залог — отговорих аз.

— Необходими са ми веднага петдесет хиляди фунта — рече той. — Разбира се, такава сума бих могъл да взема от който и да е мой приятел, но предпочитам сам да си уреждам тези въпроси така както желая. Не искам в дадения случай да се обвързвам с когото и да е.

— Позволете да ви запitam докога ще са ви необходими тези пари?

— Следващият понеделник ще получа голяма сума и тогава, разбира се, ще ви върна дълга заедно с лихвите, които ще определите. Но, парите са ми необходими още сега.

— Щях да бъда щастлив да ви услужа с тези петдесет хиляди фунта от своите собствени средства — казах му аз, — ако това не представляваше в момента затруднение за мен. Ако обаче сумата бъде отпусната от името на фирмата, то дори и по отношение на вас, съм длъжен да спазвам общите правила за такива случаи.

— Тогава заповядайте. Мисля, че така ще бъде по-добре — каза той, като вдигна от пода черната кожена чанта, която беше оставил при влизането си. — Навярно ви се е случвало да слушате за короната с берилите?

— Това е едно от най-скъпите съкровища на Англия — отговорих аз.

— Точно така.

Той отвори чантата. Върху меко, розово кадифе почиваше великолепна корона.

— Виждате, че това тук са тридесет и девет големи берили — продължи той. — Що се касае до златната рамка, то тя е безценна. По най-ниската тарифа, това, което ви нося, е двойно повече от сумата, която желая да получа от вас.

Аз взех в ръце чантата със скъпоценната корона и смутено Поглеждах ту към безценното украшение, ту към моя клиент.

— Съмнявате ли се в нейната цена? — запитва той.

— Ни най-малко. По скоро се съмнявам...

— В това дали мога да ви я оставя? Бъдете спокоен. Не бих си и помислил да направя това, ако не бях убеден, че мога да си взема обратно короната след четири дни. За мен това е проста формалност. И така — залогът достатъчен ли ви е?

— Предостатъчен.

— Вие добре разбирате, господин Хоулдър, че ви давам сериозно доказателство за моето доверие към вас. Това е, защото много съм слушал за вашата банка и особено за вашата дискретност. Считаю, че няма на никого да разказвате за това и ще мога да си взема тази вещ напълно запазена. Мисля, че е излишно да подчертавам, че в цял свят няма подобни берили и че и най-незначителната повреда на короната

ще предизвика непредвидими неприятности. Оставям ви я напълно спокоен, а в понеделник сутринта ще дойда да си я получа лично.

Тъй като моят клиент явно бързаше, извиках касиера и му наредих да брой петдесет хиляди фунта на господина. Когато останах сам и погледнах лежащата пред мен скъпоценност, обхвана ме неволно чувство на смут при мисълта за поетата от мен отговорност. Кой каквото иска да мисли, но това за мен е национално съкровище и в случай на някакво злощастно събитие, ще стане страшен скандал. Съжалявах вече, че съм приел този залог. Но станалото не можеше да се поправи, затова заключих скъпоценната чанта в огнеупорната каса и продължих работата си.

Така ме завари вечерта. Помислих си, че ще бъде връх на неблагоприятието да оставям в кантората такава скъпа вещ. В много банки, вие знаете, стават ужасни взломни кражби. Какво би било моето положение, ако се случи нещо такова! Реших, че ще бъде по-безопасно да вземам със себе си чантата и да я нося у дома и в службата, така че да бъде постоянно пред погледа ми. Повиках файтон и въздъгнах с облекчение, когато заключих короната в бюрото си у дома.

— Сега ще ви разкажа за моите домашни, господин Холмс, за да бъдете изцяло наясно с обстановката. Прислужникът и лакеят спят извън дома, затова не считам, че е необходимо да ви говоря за тях. Имам три прислужнички, които живеят у нас от доста години — това са честни момичета извън всяко подозрение. Само най-младата от тях — Люси Пар, постъпи сравнително скоро. Тя е много красиво момиче и има много обожатели, които обикалят около къщата. Но ние знаем, че Люси има почтено държание и имаме добро мнение за нея. Това е съставът на прислугата.

— Близките ми са още по-малко, така че няма да ви отегчавам още дълго. Аз съм вдовец. Имам син на име Артър. За съжаление огорчението ми от него е голямо. Казват, че сам съм виновен за всички неприятности, които ми поднася синът ми. Не зная. Може и така да е. Когато почина съпругата ми, която аз много обичах, прехвърлих цялата си любов върху Артър. Искрах усмивката никога да не слиза от неговите устни. Вероятно съм го разглезил, тъй като изпълнявах много от желанията му. Може би и за двама ни щеше да бъде по-добре, ако бях

малко по-строг към него, но аз правех всичко това, защото му желяех само доброто.

— Съвсем естествено е, че ми се искаше синът ми да наследи моята професия, но у него нямаше ни най-малкото желание да се занимава с това. Той е твърде упорит, необуздан и откровено да си призная — не бих му поверил голяма сума. Стана член на един от аристократическите клубове. Благодарение на отличните си обноски и очарователно държание, той много бързо се сприятели с доста богати младежи, които са свикнали да живеят нашироко. Започна да играе комар, да губи на конни залагания и често ме молеше за пари, които надхвърляха сумите, предвидени за текущия месец. Вярно е, че няколко пъти направи опити да зарече тези компании, но в последна сметка надделяваше влиянието, което имаше над него господин Джордж Бърнуел. Отначало не се учудвах на обаянието, което излъчваше този господин, тъй като понякога и аз му се поддавах. Артър често го канеше у дома. Той беше по-възрастен от сина ми, напълно светски човек, беше пътувал и видял много, чудесен събеседник и в допълнение на всичко — притежаваше физическа красота. Но когато оставах сам, аз имах възможност да мисля за него съвсем хладнокръвно, без да бъда под въздействието на неговия чар и тогава си припомнях неговите цинични изрази, както и отделни моменти от държанието му. Съмненията у мен прерастаха в увереност, че с този човек е необходимо да се внимава много, че не трябва да му се доверявам. По същия начин разсъждава и моята малка Мери, която с женския си инстинкт успява да определи характера на хората.

— Остава да ви кажа коя е Мери. Тя е дъщеря на доведения ми брат. Той почина преди пет години и аз я осинових. Тя е като слънчев лъч в моя дом. Мила, нежна, чудесна домакиня и спокойно момиче. Не зная какво бих правил без нея. Само по един въпрос тя върви срещу моите желания. Артър я обича, да, той я боготвори. На два пъти и направи предложение, но тя му отказа. Лично аз мисля, че ако беше приела, щеше да помогне на сина ми и щеше да го отклони от начина на живот който е възприел. Уви, сега е твърде късно. След като ви разказах за домашните си, ще продължа с моята тъжна история.

II.

Снощи, след като изпихме кафето си, аз разказах на Мери и Артър за моя високопоставен посетител и за неговата скъпоценна корона, която съм донесъл вкъщи. Разбира се, запазих в тайна името на клиента. Добре си спомням, че Люси Пар, след като сервира кафето, напусна стаята, но дали затвори след себе си вратата, не бих могъл да твърдя със сигурност. И Мери, и Артър бяха силно заинтригувани от тази история. Те настояваха да видят знаменитата корона, но аз бях решил да не я изваждам.

— Къде си я прибрал? — запита Артър.

— В бюрото.

— Искате ли да вярвам, че тази нощ няма да бъдем посетени от крадци — рече Артър.

— Бюрото е заключено — отговорих му аз.

— О, всеки стар ключ може да отвори твоето бюро. Когато бях малък, аз го отварях с ключа от бюфета.

Тъй като често приказваше фантазии, не му обърнах особено внимание. След известно време, когато се бяхме оттеглили, той влезе в стаята ми и ме помоли да му услужа с двеста фунта. Аз му отказах доста рязко, като му напомних, че в последно време съм му отделял значителни суми.

— Вие бяхте много добър към мен, татко — каза Артър. — Но на мен наистина са ми необходими тези пари. В противен случай не бих могъл да се появя в клуба.

— Това би било чудесно — не без сарказъм му отвърнах аз.

— Да, но мисля, че не трябва да напускам клуба, покрит с позора на безчестието — каза синът ми. — Аз не бих могъл да понеса този срам. Това е сума, която дължа, следователно ще трябва да намеря тези пари и ще използвам всякакви средства, за да се сдобия с тях.

Бях доста разгневен, тъй като той ми искаше пари за трети път през този месец.

— От мен няма да видиш нито фартинг! — доста възбудено извиках аз.

Той се поклони и мълчаливо излезе от стаята.

След това аз отключих бюрото, уверих се, че черната чанта е на мястото си и отново заключих. После обиколих цялата къща, за да се уверя, че вратите са заключени и че всичко е в ред. Обикновено това върши Мери, но снощи реших, че аз трябва да направя тази проверка. Като слизах по стълбището, забелязах Мери до страничния прозорец в приемната. Бях вече близо до нея и видях, че тя затваря капаците и прозореца.

— Кажете, татко — леко смутена продума тя. — Днес разрешавал ли сте на Люси да излиза?

— Разбира се, не.

— Тя току-що се прибра. Не се съмнявам, че е ходила само да поприказва с някого до вратата, но все пак това не ми харесва.

— Поговори за това е нея утре или ако искаш аз сам ще направя това. Навсякъде ли е заключено?

— Да, татко.

— Тогава лека нощ.

Аз я целунах, прибрах се в спалнята си и скоро заспах.

— Старая се да ви разказвам всичко, което се отнася до този зловещ случай. Моля ви, господин Холмс, ако имате някакви въпроси, задавайте ми ги!

— Напротив, разказът ви се отличава с пределна яснота — отвърна приятелят ми.

— Сега преминавам към тази част на моя разказ, където се изисква особена точност. Аз спях много леко, а в дадения случай сънят ми беше по-тревожен и неспокоен от всеки друг път. Към два часа ме разбуди някакъв шум. Той затихна съвсем бързо, преди да се опомня, но имах чувството, че някъде тихо се затвори прозорец. Наострих слух. Изведнъж с ужас констатирах в съседната стая нечии тихи стъпки. Станах от кревата и треперещ от страх, отворих вратата.

— Артър! — изкряхах извън себе си от яд. — Мерзавец! Крадец! Как смееш да пипаш короната!

При светлината на газовата лампа видях моя нещастен син. Беше по риза и държеше в ръце короната. Той се мъчеше да я свие или да я изправи с всички сили. Като чу моя вик, той пребледня до смърт и

изтърва короната. Аз я вдигнах и веднага забелязах, че единият ъгъл е отчупен и липсва. Заедно с това бяха изчезнали и три берила.

— Негоднико! — извиках полудял от ярост. — Ти си я повредил! Опозори ме завинаги. Къде са берилите, които си откраднал?

— Аз! Откраднал! — повтори като ехо Артър.

— Да, откраднал! Крадец! — продължавах да викам, като го тресях за рамото.

— Мисля, че всички камъни са тук. Не ми се вярва да липсва някой — възрази синът ми.

— Липсват три От тях и ти много добре знаеш къде са! Крадец и при това лъжец! Нима не видях като чупеше короната?

— Стига ругатни — продума той. — Нямам намерение повече да търпя и няма да кажа нито дума повече. Утре ще напусна вашия дом и ще заживея отделно.

— Ще те предам на полицията! — продължих да викам, без да се помня от скръб и ярост. — Аз ще поискам всичко да се разследва!

— От мен няма да научите нищо — отговори ми той с такава страст и упорство, каквито не очаквах от него. — Ако повикате полиция, нека търсят!

Моите викове бяха Вдигнали на крак цялата къща. Първа влезе Мери. Като видя Артър и короната в ръцете ми, тя веднага се досети каква е работата, изпищя и припадна. Аз изпратих да повикат полиция. Когато влезе инспекторът заедно с полицаите, Артър, който стоеше с упорит вид и осанка, скръстил ръце на гърдите си, ме запита имам ли намерение да го обвиня в кражба. Отговорих му, че сега вече това не е частна работа, а обществена, защото повредената корона е национално богатство и е редно законът да влезе в пълните си права.

— Нима ще допуснете да ме арестуват? И за мен, и за вас ще бъде по-добре да изляза за пет минути отук! — отвърна синът ми.

— За да избягаш или да скриеш откраднатото, нали? — му казах язвително.

Съзнанието за ужасното положение, в което се намирах, ме обхвана с нова сила. Аз го молех да разбере, че работата не се отнася само до мен, а до личност, стояща твърде високо в обществената йерархия. Подобен скандал би могъл да предизвика вълнения в обществото. Всичко това може да бъде избегнато, ако той признае къде са трите липсващи камъка.

— Нали теб заварих на местопрестъплението, а не някой друг — мъчех се да му внуша аз. — Признанието няма да влоши положението ти. Ако кажеш къде са берилите, всичко ще бъде простено и забравено.

— Прощавайте на тези, които имат нужна от прошка — насмешливо отвърна Артър, като се извърна от мен.

Разбрах, че не съм в състояние да му повлияя. Нямахме какво повече да правя. Извиках инспектора и полицаия и им казах да задържат сина ми. Претърсиха го веднага, както и стаята и всички места, където биха могли да бъдат укрити берилите, но нямаше и следа от скъпоценните камъни, а нещастният ми син мълчеше в отговор на всички увещания и заплахи. На сутринта го отведоха в участъка, а аз, след като изпълних необходимите формалности, пристигнах при вас, за да ви помоля за съдействие и помощ. В полицията съвсем открито и откровено ми признаха, че нищо не могат да разберат от случилото се. Искам да ви уверя, че каквито и разходи да направите, то те са без значение за мен. Аз вече обявих, че давам хиляда фунта стерлинги. Господи, какво ще правя! За една нощ изгубих честта си, берилите и своя син. Какво да правя!

Той отново обхвана главата си и започна да се накланя ту вляво, ту вдясно, в невъзможност да изрази скръбта си с думи. Шерлок Холмс седеше, свъсил вежди и устремил поглед в огъня.

— Посещават ли ви много гости? — запита той.

— Никой, с изключение на съдружника ми и семейството му. Както ви казах, понякога идват приятели на Артър. В последно време по-често посещаваше дома ми господин Джордж Бърнуел, за когото вече ви говорих.

— А вие често ли ходите на гости?

— Само Артър излиза. Ние с Мери предпочитаме домашния уют. Не обичаме да излизаме.

— Що се отнася до младото момиче, това ме учудва.

— Тя е много тиха и скромна, при това не е съвсем млада. Тя е на двадесет и четири години.

— Доколкото разбирам от думите ви, последното събитие и се е отразило доста зле — каза Холмс.

— Ужасно! Мисля, че е по-разстроена дори от мен.

— А някой съмнява ли се във виновността на сина ви?

— Какво съмнение може да има, след като аз го видях с короната в ръце!

— Не считам, че това е много убедително доказателство. Кажете ми — короната силно ли е повредена?

— Да, смачкана е.

— Вие не допускате ли, че синът ви е искал да я поправи?

— Да ви благослови Бог! Виждам, че искате да направите всичко възможно да го оневините, а по този начин да възвърнете част от моето спокойствие! Но отговорете ми — защо короната беше в ръцете му? Защо, ако е невинен, той не се защити?

— Ето, виждате ли. Ако наистина е виновен, защо не измисли някакво оправдание? Мълчанието му може да се изтълкува не само в отрицателен смисъл. Изобщо в този случай има много чудновати неща. Какво мислят в полицията за шума, който ви е събудил?

— Те считат, че Артър е вдигнал шум при затварянето на вратата.

— Велики Боже! Нима човек, който тръгва, за да открадне нещо, ще блъсне вратата така, че да събуди цялата къща? А за изчезналите скъпоценни камъни какво ви казаха?

— Продължават да претърсват пода, стените и цялата покъщнина, за да ги намерят.

— А извън къщата претърсваха ли?

— Да, всичко се прави твърде енергично. Цялата градина внимателно е претърсена.

— Е, господине — рече Холмс. — Очевидно работата е много по-сериозна, отколкото я смятате вие, а и полицията. За вас тя изглежда проста, а за мен извънредно заплетена. Помислете, какво може да се заключи от вашата хипотеза: Вие предполагате, че синът ви е станал от леглото, рискувайки, влязъл е в кабинета ви, отворил бюрото ви, извадил короната, отчупил една малка част от нея, след това е отишъл някъде другаде, където е скрил три берила от общо тридесет и девет и то така изкусно, че никой не може да ги открие и след това се е върнал в кабинета, като е пренебрегнал опасността да бъде заловен. Кажете моля ви, издържа ли критика подобно предположение?

— А какво друго мога да мисля! — извика bankerът. — Защо тогава той не ми обясни всичко щом не е виновен?

— Тази задача ще оставите на нас — отговори Холмс. — И така, господин Хоулдър, ще тръгваме към дома ви, за да прекараме час или два в изучаване на някои подробности.

III.

Холмс настоя да ги придружа. Разбира се, с охота приех. Това, което бях чул, възбуди любопитството ми. Признавам си, че виновността на банкерския син за мен беше въвн от съмнение. При все това аз много вярвах в логичните разсъждения на моя приятел и чувствувах, че все още има надежда за бедния Артър. Холмс не промълви нито дума, докато пътувахме из южната част на Лондон. Седеше с отпусната на гърдите глава и прихлупена шапка, очевидно отдаден на мислите си. Нашият клиент видимо се поободри и направи няколко опита да заговори Холмс. След непродължително пътуване с влака и по шосето, пристигнахме във Форбанк, скромното жилище на финансиста.

Къщата беше белокаменна, квадратна и стоеше малко встрани от улицата. Две широки алеи отпред водеха до двукрила желязна врата. Отдясно малка дървена вратичка водеше към тясна пътечка между два реда храсти, вероятно оттук идваха и си отиваха доставчиците на храна и други стоки за дома. Друга пътечка започваше от кухнята вляво към конюшната, близо до шосето.

При входа Холмс ни изостави, внимателно обходи къщата, пътеките, градината и влезе в конюшната. Всичко беше покрито със сняг. Ние с господин Хоулдър предпочетохме топлината на камината. Изведнъж вратата се отвори и в стаята безшумно влезе млада госпожица. Беше по-висока от среден ръст, стройна, с къдрава коса и тъмни очи, чийто цвят се подчертаваше още повече от прекалено бледото лице. Видът и беше повече от скръбен. Устните изглеждаха почти безцветни, а очите — възпалени от сълзи. Направи ми впечатление на жена, съсипана от мъка; вероятно страдаше повече от бащата на предполагаемия престъпник. Не ми обърна ни най-малко внимание. Приблужи се до банкера и нежно го погали по главата.

— Нали се разпореди да освободят Артър, нали татко? — запита тя.

— Не, не, моето момиче. Нещата трябва да се доведат докрай.

— Но аз зная, че той е невинен. Аз съм уверена в това. Сигурна съм, че нищо не е направил. Вие знаете какво значи женски инстинкт. Зная също, че ще се разкайвате, задето постъпихте така жестоко с него.

— А защо мълчи, щом е невинен? — запита господин Хоулдър.

— Кой знае. Може би вашите обвинения са го обидили.

— А можех ли да не го заподозра, след като го видях с короната в ръце?

— Може би я е взел само, за да я разгледа. Повярвайте ми, повярвайте ми! Той е невинен! Не мога да си представя, че нещастният Артър лежи в затвора!

— Мери, ти знаеш, че не мога да оставя тази работа току така. Аз не желая да и давам гласност, но синът ми, ако е невинен, да страда. Точно заради това повиках от Лондон един господин, който зная, че ще доведе нещата докрай.

— Този господин ли? — запита тя, като се обърна към мен.

— Не, това е неговият приятел, който го придружава. Господинът сега е в конюшната.

— В конюшната ли? — тя учудено повдигна черните си вежди. — Надявам се, че вашият приятел ще успее да докаже невинността на братовчед ми Артър, в която аз съм дълбоко убедена.

— Напълно споделям вашата убеденост и се надявам, че ще постигна целта си — каза Холмс, като влизаше, изтупвайки снега от обувката си. — Навярно имам честта да говоря с госпожица Мери Хоулдър? Сигурно ще имате желание да ми отговорите на няколко въпроса?

— Заповядайте, господине, щом това е необходимо за разкриването на тази ужасна тайна!

— Вие нищо ли не чухте миналата нощ?

— Не. Аз се появих, след като чух силния глас на чичо.

— Разбрах, че снощи вие сте затваряла прозорците и капаците. Затворихте ли всички прозорци?

— Да.

— А сутринта всички ли бяха затворени?

— Да.

— Разбирам, че най-младата ви прислужница има любовник. Доколкото си спомням, сте казала на чичо си, че тя е излизала, за да се види с него.

— Да. Мисля, че тя може да е чула разказа на моя чичо, когато ни сервираше кафето.

— Разбирам ви — рече Холмс. — Вие мислите, че тя може да е предала съдържанието на чулото на приятеля си и заедно да са съставили план за кражбата?

— Но защо са всички тези хипотези — не издържа банкерът. — Нали видях короната в ръцете на Артър?

— Почакайте малко, господин Хоулдър. Ще се върнем на този въпрос. И така, госпожице Хоулдър, както предполагам, видяла сте прислужницата, когато се е прибирала в къщи през кухненската врата?

— Когато отидох да проверя дали вратата е затворена, аз я видях да се промъква през нея. В тъмното съзрях отвън и един мъж.

— Познавате ли го?

— О, да. Това е, човекът, който ни снабдява със зеленчуци.

— Единият му крак е дървен, нали?

Сянка от уплаха се мерна в изразителните очи на Мери.

— Вие сте истински вълшебник — отговори тя. — Как узнахте за това?

Тя се опита да се усмихне, но усмивката и не намери отговор в умното лице на Холмс.

— Бих искал да се кача горе — рече приятелят ми. — А след това ще трябва пак да пообиколя къщата. Но като начало мога да прегледам прозорците.

Той бързо преминаваше от един прозорец към друг. Задържа се само пред големия прозорец, от който се виждаше конюшната. Холмс го отвори внимателно и разгледа с лупата си перваза му.

— Сега да се качим горе — като че ли на себе си продума той.

Кабинетът на банкера беше малка стая, постлана със сив килим, с голямо бюро и висок прозорец. Холмс направо се насочи към бюрото и внимателно разгледа ключалката.

— С какъв ключ е било отворено? — запита той.

— С този, за който говореше синът ми. С ключа от бюфета.

— Къде е сега ключът?

— Ето го тук, на масичката. Холмс взе ключа и отвори бюрото.

— Ключалката се отваря безшумно — рече приятелят ми. — Не е никак чудно, че не сте се събудил. Короната сигурно е в тази чанта. Ще трябва да я видя.

Той отвори чантата, извади от там короната и я сложи на масата. Беше рядко произведение на златарското изкуство, а такива чудни берили никога не бях виждал. Единият ъгъл с три камъка беше отчупен.

— Е, господин Хоулдър — каза Холмс. — Ето от другата страна вие виждате също такъв ъгъл, напълно еднакъв, както предполагам, с откраднатия. Бихте ли се опитал да го отчупите?

Банкерът залитна.

— За нищо на света! — извика той.

— В такъв случай ще опитам аз.

И Холмс пусна в действие цялата си сила, мъчейки се да отчупи набелязания ъгъл, но напразно.

— Усещам, че се огъва леко, но само толкова — рече той. — Притежавам забележителна сила на пръстите и въпреки това не мога да отчупя този ъгъл. Още по-малко би могъл да стори това човек с по-обикновени физически възможности. Как мислите, ако все пак някой успее да отчупи тази част, сигурно звукът, който ще произлезе, ще прилича на звук от изстрел. В такъв случай как е могло това да се случи на няколко метра от спалнята ви и вие да не чуete никакъв звук?

— Не зная какво да мисля, всичко вече ми е като в мъгла.

— Може би нещата ще се изяснят. Не мислите ли, госпожице Хоулдър? — запита Холмс.

— Признавам, че споделям недоумението на чичо си.

— Спомнете си, господин Хоулдър, когато заварихте сина си, беше ли обут с обувца или поне с пантофи?

— Не, той беше бос, само с панталон и риза.

— Благодаря ви. Ще продължа работата си навън.

Той излезе, като обясни, че предпочита да бъде сам, тъй като повече хора биха заличили следите в снега. Завърна се след около час с големи буци сняг по обувцата. Лицето му имаше същият непроницаем израз.

— Струва ми се, че видях всичко, което ми беше необходимо. Господин Хоулдър, сега ние ще се отправим за вкъщи, където вярвам ще бъдем по-полезни за вашата работа.

— А берилите, господин Холмс? Къде са?

— Не мога да ви кажа.

Банкерът отчаяно закърши ръце.

— Сигурен съм, че няма да ги видя повече! — извика той. — А синът ми? Давате ли ми поне някаква надежда?

— Моето мнение остава непроменено.

— Тогава кажете ми, каква тайнствена случка се разигра снощи в дома ми?

— Ако наминете утре у нас между девет и десет часа, ще ми бъде приятно да ви съобщя това, доколкото е във възможностите ми. Нали ми давате карт бланш? Желаете да намеря камъните, каквото и да става и ми давате неограничен кредит?

— Готов съм да се разделя с цялото си състояние, само да ги получа обратно.

— Отлично. Заемам се със случая. Много е вероятно да намина у вас още довечера.

IV.

Разбрах, че приятелят ми има вече изградено мнение за случая, а аз нямах дори смътна представа до какви изводи е дошъл. По време на пътуването ни няколко пъти се опитах да го заговоря за това престъпление, но той коварно отклоняваше разговора в друга посока. Ето защо, отказах се от опитите си и мълкнах. Към три часа се прибрахме на Бейкър Стрийт. Холмс бързо се вмъкна в стаята си и скоро излезе оттам, предрешен като обикновен скитник. Беше облякъл окъсано палто с вдигната яка, червена връзка, разкривени обуца — беше събрал във фокус външния вид на този род хора.

— Струва ми се, че изглеждам добре — каза той, като се оглеждаше в огледалото. — Много бих искал да ме придружите, Уотсън, но мисля, че не мога да ви помъкна с мен. Може би съм попаднал на следа, а възможно е това да се окаже чиста глупост. Във всеки случай ще отсъствавам няколко часа.

Холмс си отрязва парче месо, постави го между две филии хляб, сложи всичко това в джоба си и излезе.

Не бях още успял да изпия чая си, когато той се завърна видимо доволен, с някакви стари обуца в ръце. Захвърли ги в един ъгъл и си наля чаша горещ чай.

— Веднага излизам — промърмори той.

— Къде?

— В Уест Енд. Моля ви не ме чакайте. Ще се върна късно.

— Как върви работата?

— Добре. Не се оплаквам. Бях през цялото време в Стретам, но не влизах в къщата. Разплитането върви отлично и на никаква цена не бих се отказал от случая. Сега ще сваля тези отвратителни парцали и ще се облека прилично.

По всичко личеше, че нещата отиват в благоприятна посока. Очите му горяха, лека червенина беше плъзнала по бузите му. Той се преоблече за няколко минути и след това хлопна входната врата.

Чаках го до полунощ и като не се прибра, отидох да си легна. Бях свикнал с неговите отсъствия понякога и за повече от денонощие и затова не се притеснявах. Не чух кога се е прибрал, но когато на другата сутрин слязох в хола, той пиеше чая си с вестник в ръка. Изглеждаше свеж и спретнат.

— Извинете, че не ви дочаках, но нашият клиент ще дойде рано тази сутрин.

— Минава девет — отговорих аз. — Ето че се звъни. Сигурно е той.

Наистина беше нашият banker. Ужасих се от промяната, която бе настъпила у него. Лицето му беше изпито и бледо, косите — побелели! Той влезе с уморен и апатичен вид, което ми направи по-тъжно впечатление, отколкото вчерашното му вълнение. Отпусна се тежко на стола, който му предложих.

— Не зная защо съдбата ме преследва така жестоко. Преди два дена бях сравнително щастлив и безгрижен човек — пробъбри той, — Сега ме очаква самотна, опозорена старост. Моята Мери ме напусна. Една беда не идва сама.

— Напусна ли ви?

— Да. Заранта леглото ѝ не беше оправяно, стаята — празна, а на масата в хола имаше бележка. Снощи в порив на мъка, но не и на гняв и казах, че нищо от това нямаше да се случи, ако ме беше послушала и се беше омъжила за Артър. Може би не трябваше да казвам това. Тя намеква за това в бележката. Ето, четете:

„Скъпи чичо,

Чувствувам, че ви причиних мъка и ако бях постъпила иначе, нямаше да се случи това голямо нещастие. Не бих могла да бъда щастлива под вашия покрив с тази ужасна мисъл, затова реших да ви напусна завинаги. Не се тревожете за моята съдба и не ме търсете, защото ще бъде безполезно...

Вечно любящата ви
Мери“

— Какво значат тези думи, господин Холмс? Дали не се е решила на самоубийство? — запита клиентът ни.

— О, не, не! Може би това е най-доброто разрешение на въпроса. Мисля, че приближава краят на вашите изпитания, господин Хоулдър.

— Какво говорите, господин Холмс? Знаете ли вече нещо? Къде са берилите?

— Съгласен ли сте да заплатите по хиляда фунта за всеки камък? Не ви ли се струва много скъпо?

— Говорете! Съгласен съм да заплатя десет хиляди!

— Това е съвсем излишно. Три хиляди са доста пари. Е, и разбира се, наградата. Носите ли си чековата книжка? Ето ви перо. Подпишете, моля, чек за четири хиляди.

Зашеметеният banker написа чека. Холмс приближи до бюрото, извади от чекмеджето един златен триъгълник, на който блестяха три берила и го хвърли на масата. Bankerът го сграби с радостно възклицание. Той изразяваше радостта си така бурно, както и мъката. Със страст притисна камъните до гърдите си.

— Вие имате още един дълг, господин Хоулдър — каза Холмс със строг глас.

— Дълг ли? — запита bankerът, като взе перото. — Кажете каква е сумата и ще ви я заплатя.

— Не, този дълг не е към мен и е от съвсем друго естество. Длъжен сте да се извините пред благородния младеж, вашия син. Бих се гордял с него, ако беше мое момче.

— Значи Артър не е откраднал камъните?

— Това ви казах вчера, повтарям го и днес.

— Уверен ли сте в това? По-бързо да отидем при него, за да му кажем, че мистерията е разкрита!

— Той вече знае. Когато разплетох кълбото, аз отидох при него. Разбрах че не желае да говори, затова аз започнах да разказвам и той трябваше да признае, че съм прав. Прибави и няколко подробности, които не ми бяха напълно ясни. Днешната новина може би ще развърже езика му.

— За Бога, каква е тази тайна?

V.

— Ще ви разкажа всичко поред, а също и това, как стигнах до истината. Най-напред искам да знаете, че ми е крайно неудобно аз да разказвам, а вие да слушате. Господин Джордж Бърнуел и вашата племенница са се били наговорили да избягат и изпълниха своето намерение.

— Моята Мери? Това е невъзможно!

— За съжаление това са фактите. Нито вие, нито вашият син сте познавали добре човека, когото сте въвели в семейството си. Това е един от най-опасните хора в Англия: разорен комарджия, отчаян негодник, човек без сърце и съвест. Вашата племенница няма понятие за подобен вид хора. Когато той е започнал да и нашепва любовни думи, както е правил и със стотици други жени, Мери си е въобразила, че тя единствена е накарала сърцето му да трепне. Дявол знае как я е омотал в мрежите си, но всяка вечер те са си правили срещи!

— Не вярвам и няма да повярвам! — извика господин Хоулдър и лицето му съвсем побледня.

— Тогава слушайте какво се е случило онази вечер у вас. Когато сте отишъл в стаята си (както си е мислела вашата племенница), тя е слязла долу и е започнала разговор със своя любовник през прозореца, който гледа към конюшните. Навярно дълго е стоял там, защото следите му дълбоко са се отпечатали в снега. Тя му е разказала за короната. Алчността му се е събудила и той е подчинил Мери на своята воля. Не се и съмнявам, че ви обича, но мисля, че тя е от категорията на онези жени, у които страстта към любимия заглушава всички останали чувства. Тя едва е успяла да затвори прозореца, а след това е започнала да ви разказва за похожденията на прислужницата, което впрочем е вярно.

— Синът ви Артър, след разговора ви е отишъл в стаята си и е легнал да спи. Вероятно поради дълга, който трябва да погасява в клуба, сънят му е бил неспокоен. В полунощ дочул нечийи леки стъпки около вратата си. Станал и с учудване забелязал братовчедка си, която

се била отпратила към вашия кабинет. Поразен от това, обул панталоните и зачакал да види как ще се развият нещата по-нататък. Най-после тя излязла от кабинета ѝ при светлината на висящата лампа в коридора, той видял в ръцете и короната с берилите. Тя заслизала по стълбите. Той с ужас се запътил след нея, като се прикрил в една от дългите завеси, откъдето можел да наблюдава. Артър забелязал, че госпожица Мери предпазливо отворила прозореца, подала някому короната, затворила тихо прозореца и бързо преминала покрай него, на път за своята стая.

— Артър стоял като хипнотизиран. Той не можел и да си представи, че трябва да събуди баща си, защото в такъв случай ще навреди на любимата си братовчедка. Но щом тя влязла в стаята си, разсъдъкът му се върнал и тогава е осъзнал колко голямо нещастие ви заплашва, господин Хоулдър. Както бил бос, той слязъл долу, отворил прозореца, скочил в снега и се спуснал по пътеката да гони мъжката фигура, която се откроявала на белотата на снега. Джордж Бърнуел се опитал да избяга, но Артър се впил в него и помежду им започнала истинска борба. Вашият син се мъчел да изтръгне короната от ръцете на „приятеля“ си, а той отчаяно я дърпал, докато не се чул доста силен шум (който произлязъл, забележете, от счупването на короната) и като резултат украшението останало в ръцете на Артър. Тогава той се спуснал да бяга обратно към къщи, прекрачил прозореца, затворил го и се качил горе в кабинета ви, като през това време се чудел как да изправи смачканата при борбата корона. В този момент сте влязъл вие.

— Нима всичко това е възможно? — запита bankerът.

— И ето, когато той е чувствувал, че заслужава най-гореща благодарност, вие сте се нахвърлил върху него, окачествявайки го като най-долен крадец. Разбира се, неговото благородство не му е позволило да издаде тази, която той много уважава, а вие обичате — Мери.

— Ето защо тя извика и падна в безсъзнание, когато видя короната! — каза господин Хоулдър. — Помогни ми, Господи! Ето защо той е искал да излезе за пет минути! Той е желяел да отиде до мястото на борбата, за да види дали не е останал там счупеният ъгъл на украшението, Сега разбирам колко несправедлив и жесток съм бил към моя син!

— Когато пристигнахме у вас — продължи Холмс, — аз разгледах внимателно наоколо, за да разбера какви следи ще открия. От предния ден не беше валил нов сняг, а и времето беше студено; всичко това благоприятствуваше моето разследване. При входа на кухнята, въпреки изпотъпкания сняг открих, че сигурно е стояла жена, а овалната следа ми показва, че е разговаряла с мъж с дървен крак. Понататък разсъдих, че сигурно тяхната среща е трябвало да приключи бързо, защото открих, че жената е тичала, за да се прибере вкъщи. Токчетата се бяха отбелязали здраво в снега, докато носовете на обувките и личаха съвсем слабо. Човекът с дървения крак се е повъртял малко и си е тръгнал, което ясно се вижда от следите в снега. Когато по-късно разпитах племенницата ви, оказа се, че предположенията ми са правилни, След като пребродих цялата градина и не видях никакви други следи освен тези на полицаите, попаднах на пътеката пред конюшната, където следите ми разказаха цяла история. Единият вид следи бяха от обуца, а другият — за моя радост — от бос крак. Реших в себе си, че това са следите на вашия син. Първите отиваха към къщата и се връщаха, а вторите — явно говореха, че притежателят им е тичал. Тръгнах по дирите. Установих, че човекът с обуца е прекарал доста време до прозореца на коридора, изпотъпквайки снега в очакване. На сто ярда по-нататък открих мястото на борбата — там снегът беше разхвърлян и изпотъпкан. Няколко капки кръв ми доказваха, че не съм се излъгал. Следата с кръвта стигаше до самото шосе, а там вече никакви следи не можеха да се различат. Що се касае до босите дири, те се връщаха обратно към къщата и прозореца на коридора.

— Ако си спомняте, когато влязох у вас, аз разгледах с лупа перваза на прозореца, а после и следите под него. Стигнах до убеждението, че някой е влизал през прозореца; в подкрепа на това ми говореха следите от мокри нозе от прозореца навътре към къщата, И така аз предположих: пред прозореца е чакал човек, който е искал да вземе короната. Някой му е изнесъл тази скъпоценност. Вашият син, след като е констатирал всичко това, се е хвърлил след крадеца, с когото са се сборичкали. Те са дърпали короната всеки към себе си и така с общи усилия, без да щат, са успели да отчупят единия ъгъл. Синът ви се е върнал със скъпото украшение. Това добре. Оттук

нататък трябваше да си отговоря на въпросите: кой е бил този негов противник и второ — кой е изнесъл короната.

— Открай време — продължи Холмс — аз поддържам само това правило: изключвам всичко невъзможно, а това, което остане, макар и неправдоподобно, ще се окаже истината. Ето защо, изключих вас като лицето, което може да е изнесло короната. Оставаха следователно прислужницата и племенницата ви. В случай, че прислужницата я беше изнесла, щеше ли вашият син да позволи да бъде обвинен вместо нея? Категорично не. Следователно, след като ми е известно, че Артър е обичал братовчедката си, напълно е обяснимо защо той не иска да открие нейната тайна, при това толкова позоряща. Припомних си вашия разказ, че сте я видял на прозореца, че припаднала, когато видяла короната в ръцете му и това ми беше достатъчно, за да се потвърдят предположенията ми.

— Но кой е нейният съучастник? — след кратка пауза рече Холмс. Очевидно — нейният любовник. Кого би могла да обича така силно Мери, че чувствата и да затъмнят обичта, която питае към вас? Аз знаех пак от вас, че излизате рядко и че кръгът на познатите и приятелите Ви е строго ограничен. От тези, които изброихте вчера, мен ме впечатли името на Джордж Бърнуел. Слушал съм за него и за неговата лоша слава по отношение на жените. И забележете: той е разчитал, че Артър ще мълчи, защото в противен случай би изложил братовчедката си.

— А сега, вие сам можете да предположите какво направих по-нататък. Преоблечен като скитник, се запътих към дома на Джордж Бърнуел. Успях да спечеля доверието на неговия лакей, от когото узнах, че господинът през нощта е получил, рана на главата. След това купих за шест шилинга обувката на господин Бърнуел, пристигнах в Стретам, сравних следите с обувките и моята хипотеза се потвърди.

— Снощи забелязах около къщата някакъв скитник — отбеляза господин Хоулдър.

— Това бях аз — продължи Холмс. — Прибрах се у дома, преоблякох се прилично и тъй като бях уверен, че съм намерил виновника, седнах, за да обмисля нещата. Предстоеше ми трудна работа, тъй като трябваше да се избегне какъвто и да е скандал, а знаех, че този опасен негодник добре разбира, че ни държи в ръцете си. Но ми оставаше друго, освен да го посетя, В началото той

отричаше всичко. Но аз му разказах цялата история с такива подробности, че той започна да ме заплашва и понечи да свали револвера си от стената, където беше закачен. Преди да стигне до целта си, дулото на моя револвер вече беше опряно до главата му, в резултат на което той стана благоразумен. Обещах му, че ще заплатим по хиляда фунта стерлинги за всеки камък. За пръв път забелязах в погледа му самосъжаление. „А пък аз продадох и трите за шестстотин фунта на един златар. Дявол да го вземе!“ — проговори той. След това научих от него адреса на бижутера, представих му се и му обещах по хиляда фунта за всеки берил. Пазарихме се дълго, но постигнах целта си. Пропуснах да ви кажа, че обещах на господин Бърнуел да не го преследваме. След това отидох в участъка при сина ви, разказах му, че всичко е завършило благополучно и към два часа си легнах да поспя след твърде уморителен ден.

— Ден, който спаси Англия от обществен скандал! — рече bankerът, като ставаше от мястото си. — Не мога да намеря думи, господине, за да ви благодаря, но ще се убедите, че аз съм благороден човек! Вашето изкуство се оказа много по-голямо от това, което си представях! А сега сигурно ще ми трябват криле, за да полетя към скъпия ми син, за да го моля за прошка. Това, което ми разказахте за нещастната Мери, много ме огорчи. Смя ли да разчитам, че с помощта на вашето изкуство ще мога да науча къде е тя сега?

— Мисля — рече Холмс, — че тя сигурно е там, където е господин Джордж Бърнуел. Ще ми простите, господин Хоулдър, но аз мисля също така, че много скоро тя ще бъде наказана за своята заблуда.

ТАЙНАТА НА ЗАКЛЮЧЕНАТА СТАЯ

— И тъй, драги ми Уотсън — забеляза Шерлок Холмс, хвърляйки настрана страниците с обявленията на Дейли Телеграф — времето на големите сензационни случаи отмина. Човекът, или поне престъпникът, е изгубил всичката си предприемчивост и оригиналност. Колкото до моята практика, изглежда, че ще трябва да се занимавам само с намирането на изгубени луксозни моливи и да давам съвети на млади девизи от пансион. Сега обаче, струва ми се, че ще стигна дъното. Ето тая бележка, получих я сутринта и предполагам, че ще отбележи моето падение. Прочети я.

Той ми подхвърли едно смачкано писмо. Бе изпратено от Монтагю Плейс, носеше дата от предната вечер и имаше следното съдържание:

„Драги г-н Холмс, много искам да се посъветвам с вас дали да постъпя като гувернантка в едно семейство. Ще ви посетя утре в десет часа, ако ви е удобно.

С почитание: Виолет Хънтър“

— Познаваш ли младата дама? — попитах аз.

— Не.

— Сега е десет и половина.

— Да, и не се съмнявам, че тя звъни в момента. — Може да се окаже много по-интересно, отколкото предполагам. Спомняш ли си историята със синия рубин, която отначало изглеждаше да е само една прищявка, но доведе до сериозни разследвания? Същото може да е и с тоя случай.

— Е, нека се надяваме, че ще е тъй. Но съмненията ни скоро ще се разсеят. Ако не греша, ето и въпросното лице.

В този миг вратата се отвори и една млада дама влезе. Тя бе спретнато облечена, а лицето ѝ беше открито и изпъстрено със ситни

лунички. Притежаваше решителността на жена, която е трябвало сама да си извоюва път в живота.

— Навярно ще ме извините, задето ви безпокоя — каза тя, когато моят приятел стана, за да я поздрави — но ми се случиха някои много странни неща и понеже нямам нито родители, нито роднини, с които да се посъветвам, помислих, че може би ще бъдете така добри да ме напътите какво да правя.

— Моля седнете, госпожице Хънтър. Ще бъда щастлив, ако мога да ви услужа с нещо.

Забелязах, че Холмс бе благоприятно настроен поради маниера и говора на новата си клиентка. Той я изгледа с изпитателен поглед, след това седна удобно на стола си и със спуснати клепки и склучени ръце заслуша историята ѝ.

— Бях пет години гувернантка — каза тя — в семейството на полковник Спенс Мънро, но преди два месеца полковникът получи назначение в Халиракс и взе децата си със себе си. И тъй аз останах без работа. Давах реклами, отзовавах се на търсения, но безуспешно. Най-сетне малкото пари, които бях спестила, започнаха да свършват и аз просто не знаех какво да правя. Има една доста известна агенция за гувернантки в Уест Енд, наречена „Уестауей“. Там ходех веднъж седмично, за да видя дали няма някое подходящо предложение за мене. Уестауей е името на основателя на фирмата, но в действителност тя се управлява от госпожица Стопър. Тя седи в своята малка канцелария, а дамите, които търсят работа, влизат една по една. Тя проверява в своя тефтер, за да види, дали няма нещо подходящо за тях.

Миналата седмица, както обикновено, влязох в малката канцелария, намерих, че госпожица Стопър не е сама. Един огромен пълен човек със засмяно лице и очила на носа седеше от едната ѝ страна и разглеждаше много внимателно дамите, които влизаха. Когато влязох и аз той доста явно подскочи на стола и бързо се обърна към госпожица Стопър.

— Тази ще подхожда — каза той, — не бих могъл да намеря нищо по-добро. Чудесно! Чудесно! Изглеждаше доста ентузиазирани и с голямо задоволство потриваше ръце. Имаше приветлив вид и аз с удоволствие го наблюдавах.

— Нали търсите работа, госпожице? — запита той.

— Да, господине.

— Като гувернантка?

— Да, господине.

— И каква заплата ще искате?

— Напоследък получавах четири лири месечно при полковник Спенс Мърро.

— Как може човек да предлага толкова малка сума на дама с такива качества?

— Моите качества, господине, може да не са такива, каквито вие предполагате — казах аз. — Малко френски, малко немски, музика и рисуване.

— Достатъчно — каза той. — Не става дума за това. Въпросът е имате ли държанието на дама? Това е накратко всичко. Ако не, вие не сте годна да възпитавате дете, което може някой ден да играе роля в историята на страната. В противен случай как би могъл човек да ви приеме с една тъй малка заплата? Вашата първоначална заплата при мене ще бъде 100 лири годишно.

Можете да си представите, господин Холмс, че за мен такова едно предложение изглеждаше невероятно. Господинът обаче, навярно съзирайки недоверчивия ми поглед, отвори портфейла си и извади една банкнота.

— Имам обичай — каза той с най-приятна усмивка — да давам на моите млади госпожици в аванс половината от заплата им, за да могат да посрещнат малките си разноски по пътуването и за дрехи.

Струва ми се, че никога не бях срещала толкова щедър и тъй умен човек. Понеже бях вече задлъжняла на съседите си търговци, авансът щеше много да ме улесни. Но все пак имаше нещо неестествено в тази сделка, което ме накара да пожелаая да узная малко повече, преди да реша окончателно.

— Мога ли да попитам къде живееете, господине? — казах аз.

— В Хампшир. Чудесна околност. В замъка Копър Бийч. На пет мили от Уинчестър. Околността е великолепна, драга ми млада госпожице, а също и старият замък е чудесен.

— А длъжността ми, господине? Желая да зная каква ще бъде тя.

— Едно дете — един шестгодишен палавник. Само да можете да го видите как убива буболечки с пантофа си: Пляс! Пляс! Пляс! Три падат, преди да мигнете.

Смеейки се, той се облегна на стола.

— Аз бях малко изненадана поради странния характер на игрите на детето, но смехът на бащата ме накара да помисля, че навярно се шегува.

— Единствената ми длъжност тогава — казах аз — ще бъде да се грижа за това дете, нали?

— Не, не само това, млада госпожице — рече той. — Длъжността ви ще бъде, както вече се досещате, да изпълнявате някои малки заповеди на жена ми и се подразбира, че те ще бъдат от такъв характер, щото всяка почтена дама би ги изпълнила. Намирате ли, че ще е трудно, а?

— Ще бъде щастлива, ако мога да ви бъда полезна.

— Точно тъй. Сега за дрехите например. Ние сме честни хора, знаете — малко капризни, но добри. Ако ви дадем да носите определена дреха, бихте ли се противопоставили на тая наша малка прищявка?

— Не — казах аз, доста изненадана от думите му.

— Или да седнете тук, да седнете там. Не бихте имали нищо против, нали?

— О, не.

— Или да си отрежете косата, преди да дойдете при нас?

— Не можах да повярвам на ушите си. Както навярно сте забелязали, господин Холмс, косата ми е красива, а цветът ѝ е кестеняв. Смятах, че е доста артистична. Не можех да си представя, че бих могла да се разделя с нея.

— Страхувам се, че това е съвсем невъзможно — отвърнах аз.

Той нетърпеливо ме наблюдаваше с малките си очи и когато заговори, забелязах, че по лицето му мина сянка.

— Но това е доста важно — каза той. — Това е един малък каприз на жена ми, а знаете, госпожице, че женските капризи трябва да се изпълняват. И тъй, вие не желаете да си отрежете косата?

— Не, господине, наистина не мога — отговорих аз твърдо.

— Е, много добре. Тогава това разрешава въпроса. Жалко, защото във всяко друго отношение вие така добре подходите. В такъв случай, госпожице Стопър, бих желал да видя някоя друга от вашите дами.

През всичкото време директорката бе погълната от книгата си и не обели дума, но сега ме изгледа с такова недоволство, та аз разбрах,

че с моя отказ тя бе изгубила хубава комисионна.

— Желаете ли името ви да остане в списъка? — попита тя.

— Ако обичате, госпожице Стопър.

— Наистина това ще бъде безполезно, щом така лекомислено се отказвате от такова добро място — каза тя гневно. — Едва ли бихме могли да ви намерим нещо по-добро. Сбогом, госпожице Хънтър.

Тя натисна един звънец на масата и прислужникът ме изведе.

— И тъй, господин Холмс, когато се върнах в квартирата си и в шкафа намерих твърде малко провизии и две-три разписки на масата, започнах да се питам дали не съм постъпила много глупаво. Въпреки всичко, ако тези хора имаха странни прищевки и очакваха да върша необикновени работи, поне заплащаха за тая своя ексцентричност. Много малко гувернантки в Англия получават 100 лири годишно. Освен това, за какво ми беше тая коса? Мнозина изглеждат по-добре с къси коси. Може би и аз щях да бъда сред тях. На следния, ден бях склонна да мисля, че съм направила грешка, а на последващия бях сигурна в това. Бях почти победила гордостта си, когато се завърнах в агенцията да питам дали мястото е още свободно, но там ме чакаше едно писмо от същия онзи господин. То е тук и аз ще ви го прочета:

„Замъка Копър Бийч, близо до Уинчестър Драга
госпожице Хънтър,

Госпожица Стопър бе любезна да ми даде вашия адрес и аз ви пиша оттук, за да ви питам дали не сте променили решението си. Жена ми твърде много желае да дойдете, понеже е много доволна от описанието, което ѝ дадох за вас. Съгласни сме да ви плащаме по 30 лири за тримесечие или 120 лири годишно, за да ви обезщетим за малкото неудобство, което ще ви причинят прищевките ни. Пък и последните не са твърде големи. Жена ми особено харесва електриков цвят и би желала само сутрин да носите подобна рокля вкъщи. Няма да е необходимо обаче да правите разноски, за да си купите такава, тъй като ние имаме една рокля, която принадлежи на дъщеря ми Алис (тя сега е във Филадельфия) и предполагам, че ще ви отива много добре.

Колкото за косата, много съжалявам, тъй като през кратката ни среща не можах да не забележа особената ѝ прелест, но боя се, че по тази точка ще трябва да остана твърд. Надявам се, че увеличената заплата ще ви обезщети за загубата. Задълженията ви към детето са твърде леки. Постарайте се да дойдете. Аз ще ви посрещна в Уинчестър. Пишете с кой влак ще пътувате.

С почитание: Джефри Рукасел“

— Това е писмото, което току-що получих, и аз съм склонна да приема службата. Преди да направя последната стъпка, реших да ви съобщя за това и да искам вашия съвет.

— Щом като вече сте се съгласили да отидете, това решава въпроса — каза Холмс отсечено.

— Но не бихте ли ме посъветвали да се откажа?

— Признавам ви, че не бих желал да видя моя близка на тая служба.

— Какво означава всичко това, господин Холмс?

— О, нямам сведения, не мога да ви кажа. Може би вие сама сте си съставили вече мнение.

— Изглежда да има само едно възможно разрешение. Господин Рукасел ми се вижда много добър и благороден човек. Не е ли възможно жена му да е луда и от страх да не я вземат в лудницата, той да търпи всичките ѝ прищевки?

— Възможно е в действителност, както изглежда, това е най-вероятното предположение. Но във всеки случай предлага ви се приятно домакинство за едно младо момиче.

— Но парите, г-н Холмс, парите?

— Е, да, разбира се, парите са добри — доста добри. Нещо, което ме безпокои. Защо дават заплата 120 лири годишно, когато биха могли да си намерят подходящо лице за по-малко? Трябва да има някоя особена причина за това. Проблемът ви обещава да е доста интересен. Има нещо съвсем ново в някои от данните. В случай че се усъмните в нещо или ви застраши опасност...

— Опасност? Каква опасност предвиждате?

Холмс поклати мрачно глава.

— Ако успеем да я открием, тя ще престане да бъде опасност — каза той. — Но по всяко време, денем или нощем, една ваша телеграма ще ме доведе на помощ.

— Това е достатъчно. — Когато стана от стола, всичката загриженост бе изчезнала от лицето ѝ. — Сега ще отида съвсем спокойна в Хампшир. Веднага ще пиша на господин Рукасел. Ще пожертвам бедната си коса довчера и утре ще потегля за Уинчестър. — След няколко благодарствени думи към Холмс тя се сбогува с нас и излезе.

— Изглежда, че младата дама е напълно в състояние да се грижи за себе си.

— Ще има нужда от това — мрачно каза Холмс. — Ако не съм сгрешил, няма да изминат много дни и ние ще чуем за нея пак.

Не мина много време и предсказанието на приятеля ми се изпълни. Само след две седмици, късно една нощ, получихме телеграма. Холмс отвори жълтия плик и като хвърли поглед на съдържанието, ми я подаде.

— Виж после разписанието на влаковете за Уинчестър — каза той и се върна към химическите си изследвания.

Известието бе кратко, но настоятелно.

„Моля бъдете утре по обяд в хотела «Черният лебед» в Уинчестър. Елате непременно. Изгубила съм ума си.“

— Ще дойдеш ли с мене? — попита Холмс.

— Бих желал.

— Тогава виж разписанието на влаковете.

— Има влак в девет и половина — казах аз, справяйки се с разписанието. — В Уинчестър пристига в единадесет и половина.

— Този е удобен. Тогава по-добре ще бъде да отложа анализата на ацетоните, тъй като утре може би ще трябва да бъдем в добро състояние.

Към единадесет часа на другия ден ние приближавахме старата английска столица. През целия път Холмс се рови из сутрешните вестници, но след като минахме границата на Хампшир, той ги захвърли и започна да се любува на гледката. Беше хубав пролетен ден.

Небето бе чисто. Само малки прозрачни бели облачета се движеха от запад към изток. Далеч към заоблените хълмове около Олдършот бяха започнали да се показват червените и сиви покриви на селските къщи сред буйна зеленина.

— Не е ли всичко тъй приятно и хубаво? — казах аз с ентузиазъм, но Холмс поклати мрачно глава.

— Знаеш ли, Уотсън — рече той, — едно от проклятията на ум като моя е да възприема всичко с оглед на специалността му. Ти гледаш тия пръснати къщи и си очарован от красотата им. Аз също ги гледам и единствената мисъл, която ми идва, е, че са самотни и че някой безнаказано може да извърши престъпление в тях.

— За Бога! — извиках аз. — Кой би помислил за престъпление в тия тихи и скромни домове?

— Тая мисъл винаги ме изпълва с известен ужас. Моето мнение, Уотсън, основано на опита ми, е, че и в най-долните и потайни пътища на Лондон престъплението не е взимало такива страшни размери, както в тая тиха околност.

— Ти ме ужасяваш.

— Но разсъжденията ми са твърде ясни. Силата на общественото мнение в града често може да допълни закона. Дори и в най-скритата уличка писъкът на едно измъчвано дете или шумът от произвола на пияницата ще възбудят съчувствие и негодуване у съседите, и при това пазителите на закона са винаги така близко, щото само една дума ще предизвика тяхната намеса. Но погледни тези самотни къщи, всяка разположена сред своите земи, по-голяма част от обитателите им са хора прости, които знаят твърде малко за закона. Помисли за проявите на жестокости и скрита нечестивост, която с години може да вирее в такива места. Ако тая дама, която ни моли за помощ, бе отишла да живее в Уинчестър, аз никога не бих се страхувал за нея. Разстоянието от пет мили ме кара да се страхувам. Но ето кулата на катедралата и скоро ще научим всичко, което госпожица Хънтър има да ни каже. „Черният лебед“ беше доста виден хотел на главната улица, не много далеч от гарата, и там намерихме младата дама да ни чака. Тя бе наела една приемна.

— Много се радвам, че дойдохте — каза тя енергично. — Това е толкова любезно от ваша страна. Аз наистина не зная какво да правя. Съветът ви ще бъде безценен за мене.

— Моля разкажете ни какво се е случило.

— Ще ви разкажа всичко накратко, защото обещах на господин Рукасел да се завърна преди три часа. Тая сутрин получих позволение. Когато пристигнах, господин Рукасел ме посрещна и ме закара с колата си до замъка. Последният е разположен сред красива местност, но самият той не е красив. Представлява грамадно квадратно здание, разкъртено и зацапано, от влагата и лошото, време. Заобиколено от три страни с гора, а от четвъртата има поле, през което криволичи шосе и минава на около трийсет метра от предната врата. Мястото отпред принадлежи на замъка, но околните гори са част от владенията на лорд Садъртън.

Господинът ме закара до замъка; както винаги, бе твърде любезен и още същата вечер ме представи на жена си и детето си. Това, което ние с вас, господин Холмс, предполагахме в Лондон, не е вярно. Госпожа Рукасел не е луда. Тя е мълчалива бледалика жена, много по-млада от съпруга си и предполагам, че няма повече от трийсет години, докато той не е по-млад от четиридесет и пет. От разговора им узнах, че са женени от около седем години, че той е бил вдовец и че единственото дете от първата му жена била дъщеря му, която заминала за Филадельфия. Рукасел ми каза насаме, че причината, да ги напусне била неоснователната ѝ омраза към втората ѝ майка. Тъй като дъщерята не била по-млада от двайсет години, може лесно да се допусне, че положението ѝ при една млада мащеха не е било твърде благоприятно.

Още от самото начало госпожа Рукасел ми стана безразлична. Лесно можеше да се види, че тя е всецяло отдадена на съпруга си и малкия си син. Светлосивите ѝ очи блуждаеха непрекъснато от единия към другия и тя отгатваше навреме и най-малките им желания и когато имаше възможност, ги изпълняваше. Той също бе внимателен към нея и изобщо изглеждаха щастливи. И все пак тая жена имаше някаква тайна скръб. Често я виждах потънала в мисли, с най-тъжно изражение на лицето, и нерядко я намирах в сълзи. Понякога мислех, че причината за това е извънредно лошият характер на детето. То е много буйно и, изглежда, намира голямо удоволствие в това да измъчва всяко създание, което е по-малко от него. Единственото неприятно нещо в къщата, което веднага ми направи впечатление, бе външният вид и държанието на слугите. Те са само двама — мъж и жена. Толър,

съпругът, е груб и с непривлекателна външност, със сива коса и бакенбарди и постоянно мирише на алкохол. Откакто съм там, два пъти се е напивал и при все това изглежда, че господин Рукасел не обръща никакво внимание на това.

Първите два дни след пристигането ми в замъка минаха много спокойно; на третия, точно преди закуска, госпожа Рукасел слезе долу и прошепна нещо на съпруга си.

— О, да — каза той, като се обърна към мене, — много ви благодаря, госпожице Хънтър, задето изпълнихте прищявката ни и си отрязахте косата. Уверявам ви, че това ни най-малко не е загрозило външността ви. Сега искаме да видим как ще ви отива роклята с електриковия цвят. Ще я намерите поставена върху леглото във вашата стая.

Роклята, която бе приготвена за мене, имаше особен цвят. Беше направена от великолепна материя. Личеше много добре, че е носена и преди. Дори да ми бе правена по мярка, не би ми стояла така добре. Господин и госпожа Рукасел изказаха своето възхищение, като ме видяха. Двамата ме чакаха във всекидневната, която е много голяма, заема цялата предна част на къщата и има три прозореца, достигащи до пода. Един стол — беше поставен близо до централния прозорец, с гръб към него. Бях помолена да седна и господин Рукасел започна да се разхожда напред-назад, разказвайки много смешни истории. Не можете да си представите колко интересен бе той и аз се смях до сълзи. Госпожа Рукасел обаче очевидно няма чувство за хумор и дори не се усмихна, а седеше със скръстени ръце и печално изражение на лицето. След близо един час господин Рукасел внезапно забеляза, че е време за работа и че мога да сменя роклята.

Два дни по-късно същото представление се повтори. След като се смях от сърце на комичните истории на моя господар, той ми подаде един роман с жълти корици и като премести стола ми малко встрани, така че сянката ми да не пада върху страницата, помоли ме да му чета на глас. Четох близо десет минути, започвайки от средата на една глава, но внезапно, посред едно изречение, той ми заповяда да спра и да сменя дрехите си.

Можете да си представите, господин Холмс, колко ме озадачиха тия необикновени действия. Забелязах, че двамата винаги внимаваха да бъда с гръб към прозореца, така че аз бях изпълнена от желание да

видя какво става зад гърба ми. Отначало изглеждаше невъзможно, но скоро открих начин. Ръчното ми огледало се бе счупило и ми хрумна да скрия едно парче в кърпичката си. На следния ден, както се смеех, сложих кърпичката пред очите си и с малки усилия успях да видя всичко, което ставаше зад мене. При първото поглеждане се разочаровах, понеже не видях нищо. Вторият път обаче забелязах един човек със син костюм да стои на шосето и да гледа към нас. Обикновено шосето е доста оживено. Този човек обаче се бе облегал на оградата на замъка и ме гледаше вторачено. Смъкнах кърпичката си и когато погледнах, забелязах, че госпожа Рукасел ме гледа със странен изпитателен поглед. Не каза нищо, но съм сигурна, че се е досетила за огледалото. Тя стана веднага.

— Джефри — каза тя, — има един нахален човек на пътя, който гледа към госпожица Хънтър.

— Не е ли някой ваш приятел, госпожице Хънтър? — запита той.

— Не, не познавам никого от тоя край.

— Боже мой, какъв нахалник! Моля обърнете се и му направете знак да си отиде.

Аз сторих това и в същия момент госпожа Рукасел свали транспаранта на прозореца. Това стана преди една седмица и оттогава не са ме карали да седя пред прозореца, нито да обличам синята рокля, нито съм виждала младия човек на пътя.

— Моля продължете — каза Холмс. — Вашият разказ обещава да бъде много интересен.

— Страхувам се, че ще го намерите малко разпокъсан и едва ли ще откриете връзка между различните случки. Още първия ден, когато пристигнах в замъка, господин Рукасел ме заведе до една малка постройка близо до вратата на кухнята. Когато се приближихме, чух тракане на верига и шум от движението на голямо животно.

— Погледнете отгук — каза господин Рукасел, показвайки ми една цепнатина между дъските. — Не е ли красиво?

Аз погледнах и забелязах две блестящи очи и някаква грамадна маса, свита в тъмнината.

— Не се страхувайте — каза моят господар, смеейки се на страхоми. — Това е моето куче Карло — порода мастиф. Наричам го мое, но само прислужникът Толър може да се справи с него. Храним го веднъж на ден, но и тогава не му даваме достатъчно, за да бъде винаги лют

като синап. Толър го отвързва всяка нощ и Господ да е на помощ на грешника, който би се изпречил на пътя му. За Бога, в никой случай не прекривайте прага нощем, защото това може да ви струва живота.

Предупреждението не бе напразно, понеже два дни по-късно, към два след полунощ, се случи да гледам през прозореца на спалнята ми. Беше красива лунна нощ, тревата пред къщата бе като посребрена и бе ясно като ден. Стоях завита, наслаждавайки се на красивата гледка, когато почувствувах, че нещо се движи в сянката на сградата. Когато излезе на лунната светлина, видях, че това бе едно гигантско куче, голямо като теле, кафяво, с увиснала челюст и черна муцуна. То премина по тревата и изчезна в сянката на съседните дървета. Тоя страшен мълчалив часовой накара кръвта ми да изстине, което, предполагам, никой крадец не би успял да стори.

Сега ще ви разправа една твърде необикновена случка. Отрязаната си коса бях поставила свита в дъното на куфара. Една вечер, след като детето си бе легнало, започнах да се забавлявам, като разглеждах покъщнината на стаята и поставях в ред нещата си. В стаята имаше един стар шкаф с чекмеджета, горните две на който бяха празни и отворени, а най-долното бе заключено. Първите две напълних с бельото си и понеже имах да изваждам още някои работи, почувствувах нужда да използвам третото. Дойде ми наум, че може да е заключено по погрешка. Взех връзката с ключовете и се опитах да го отворя. Още първият ключ стана и чекмеджето се отвори. Вътре имаше само едно нещо. Това бе моята коса.

Взех я и я разгледах. Имаше същият цвят и същата дебелина. Но как можеше косата ми да е затворена в чекмеджето? С разтреперани ръце отворих куфара си, разрових нещата и извадих от дъното моята собствена коса. Взех двете коси и ви уверявам, че бяха напълно еднакви. Не е ли странно? Колкото и да мислих, нищо не можах да си обясня. Върнах чуждата коса в чекмеджето и не казах нищо на господарите си, тъй като почувствувах, че съм извършила грешка с отваряне на чекмеджето, което те бяха заключили.

По природа съм наблюдателна и скоро успях да си съставя план на цялата къща. Имаше едно крило на замъка обаче, което, изглежда, бе необитаемо. Една врата, разположена срещу стаята на прислугата, водеше към това отделение, но тя винаги бе заключена. Един ден, слизайки по стълбите, срещнах господин Рукасел да излиза от тази

врата с ключове в ръка и много странно изражение на лицето. Страните му бяха зачервени, веждите сбърчени, вените на челото изпъкнали от гняв. Той заключи вратата без да продума, нито да ме погледне.

Това възбуди любопитството ми и когато излязох да се разходя с детето, минах по една алея, откъдето можеха да се видят прозорците на тая част на замъка. Последните бяха четири, три от които бяха просто мръсни, а четвъртият — затулен с капаци. Явно бе, че никой не живееше там. По-късно господин Рукасел дойде при мене, любезен както винаги, и се извини за неотдавнашната си небрежност, която той отдаде на грижите за търговските си работи. Аз го уверих, че не съм се обидила.

— Впрочем — казах аз — изглежда, че имате доста свободни стаи в онова крило, а една от тях дори има на прозорците си капаци.

Той изглеждаше изненадан и малко учуден от забележката ми.

— Обичам да се занимавам с фотография — каза той. — Там е тъмната ми стаичка. Но, Боже мой, на каква наблюдателна госпожица сме попаднали! Кой би повярвал това?

Говореше с шеговит тон, но когато ме погледна, разбрах, че в очите му нямаше шега. Там прочетох: подозрение, скрит гняв, но не и шега.

И тъй, господин Холмс, от момента, когато разбрах, че в тия стаи има нещо, което не трябва да зная, обзе ме силно желание да разгледам всичко.

Едва вчера ми се удаде такъв случай. Мога да ви кажа, че освен господин Рукасел, Толър и жена му също намират някаква работа в тия усамотени стаи. Напоследък слугата се бе отдал на пиене и снощи бе намерен пиян. Минавайки покрай вратата на забраненото крило, забелязах ключа в ключалката. Нямаше съмнение, че той го бе забравил. Господарите ми бяха долу и тъй случаят бе чудесен. Обърнах внимателно ключа, отворих вратата и се промъкнах вътре.

Пред мене имаше къс коридор, който завиваше малко по-надолу. Зад тоя завой имаше три врати в една линия, първата и третата от които бяха отворени. Те водеха в прашни и празни стаи, едната с два прозореца, а другата с един. Бяха толкова прашни, щото вечерната светлина едва проникваше в тях. Средната врата бе заключена, до ключалката бе завинтена голяма халка, през която бе прокарано

желязо, заключено от едната страна с катанец за една халка, от другата завързано със здрава тел. Заключената врата отговаряше на затуления с капак прозорец и при все това от светлината, която идваше под вратата, се виждаше, че в стаята не бе тъмно. Като стоях така в коридора, гледайки заключената врата и чудейки се каква тайна може да се крие зад нея, внезапно чух шум от стъпки в стаята и видях една сянка да прекосява тясната ивица светлина, която проникваше между вратата и стената. Ужасен страх ме обзе при тая гледка, господин Холмс. Силно обтегнатите ми нерви не издържах и аз се впуснах да тичам — тичах, като че някоя призрачна ръка ме дърпаше отзад. Втурнах се през коридора, преминах вратата и попаднах право в ръцете на господин Рукасел, който чакаше отвън.

— Тъй — каза той усмихнат. — Значи вие сте били това. Така си и помислих, когато видях вратата отворена.

— О, аз съм тъй уплашена — казах, задъхвайки се.

— Моя мила госпожице! Моя мила госпожице! — Не можете да си представите колко мило ме успокояваше. — Какво ви е уплашило, моя мила госпожице?

Но гласът му бе малко пресилен. Разбрах това и застанах нащрек.

— Сглупих, че отидох в празното крило — отговорих аз. — Но там е тъй самотно и зловещо при тая слаба светлина, щото се изплаших и избягах.

— Само това ли? — попита той, като ме погледна строго.

— Защо! А вие какво си мислите? — запитах аз.

— Защо според вас съм заключил тая врата?

— Не зная.

— За да не могат да влизат хора, които нямат работа там. Виждате ли? — Той продължаваше най-любезно да се смее.

— Но ако бях знаела...

— Е, сега нали знаете? И ако още веднъж прекрачите тоя праг — тук за миг усмивката му стана гневна и той ме смрази с демонското си изражение, — ще ви хвърля на кучето.

Бях така изплашена, че не зная какво съм направила. Не помня как се намерих, цяла треперееща, на леглото. Тогава си спомних за вас, господин Холмс. Невъзможно ми бе да живея повече там без съвета на някой приятел. Страхувах се от къщата, от този мъж, от жената, от слугите, дори от детето. Всички ми се струаха ужасни. Разбира се,

бях напълно свободна да избягам, но любопитството ми бе така силно, както и страхът. Скоро реших какво да правя. Трябваше да ви телеграфирам. Сложих си шапката и палтото, отидох до станцията, която е на около половин миля от къщата, изпратих ви телеграма и се върнах успокоена. Когато наближих вратата, страшна мисъл ми мина през ума: Ами ако кучето е отвързано? Но си спомних, че в онази вечер Толър се бе напил до безчувственост, а пък знаех, че той бе единственият човек, който имаше власт над кучето и който би се осмелил да го освободи.

Влязох необезпокоена в стаята си и прекарах цялата нощ будна. Тази сутрин лесно получих разрешение да дойда в Уинчестър, но трябва да се завърна преди три часа, тъй като господин и госпожа Рукасел ще правят посещение и ще се върнат късно през нощта, а през тяхното отсъствие ще трябва да се грижа за детето. Това е всичко, господин Холмс. Ще ви бъда крайно признателна, ако ми кажете какво означава всичко и най-вече — какво трябва да правя по-нататък.

Ние двамата изслушахме с учудване тая необикновена история. Сега приятелят ми стана и започна замислено да се разхожда напред-назад.

— Толър пиян ли е? — запита той.

— Чух жена му да казва на госпожа Рукасел, че не могла с нищо да му помогне.

— Това е добре. И Рукаселови излизат тая вечер?

— Да.

— Имате ли зимник с добра ключалка?

— Да, зимникът с виното.

— През цялото това време вие сте действували като храбро и събудено момиче, госпожице Хънтър. Мислите ли, че можете да извършите още един подвиг?

— Ще се опитам. Какъв?

— Приятелят ми и аз ще бъдем в замъка в седем часа. По това време Рукаселови ще са излезли и се надявам, че Толър няма да е в състояние да действа. Остава само госпожа Толър, която може да вдигне тревога. Ако можете да я изпратите в зимника по някаква работа, това много ще ни улесни.

— Ще го сторя.

— Отлично. Доколкото мога да схвана, има само едно възможно обяснение. Вие сте били заведена там, за да представлявате някого. А човекът е затворен в онази стая. Няма съмнение, че това е госпожица Алис Рукасел, за която доколкото си спомням, се предполага, че е заминала за Америка. Вие сте били избрана, тъй като по ръст, фигура и цвят на косата напълно приличате на нея. Косата на момичето е отрязана поради някаква болест, която, предполагам, е прекарало и, разбира се, затова и вашата е трябвало да бъде пожертвувана. По една случайност вие сте попаднали на нейната коса. Човекът на пътя несъмнено е бил някой неин приятел — вероятно годеникът ѝ, и понеже сте носели нейната дреха, приличали сте на нея и от вашия смях, а по-късно от жеста ви той е трябвало да се убеди, че госпожица Рукасел е напълно щастлива и повече не се нуждае от вниманието му. Нощем кучето е било отвързвано, за да му попречи да се срещне с вас.

— Уверена съм, че сте напълно прав, господин Холмс. Хиляди неща, които си спомням сега, ме карат да мисля, че сте прав. О, нека не губим нито минута и да помогнем на това нещастно създание.

— Трябва да бъдем предпазливи, защото имаме работа с един крайно хитър човек. До седем часа нищо не можем да направим. Тогава ще дойдем при вас и ще се опитаме да разкрием тайната.

Точно в седем часа ние влязохме в замъка. Госпожица Хънтър ни посрещна усмихната.

— Успяхте ли? — попита Холмс.

Глух удар долетя някъде от долу.

— Това е госпожа Толър в зимника — каза тя. — Съпругът ѝ спи в кухнята. Ето ключовете, които взех от слугите.

— Добре сте сторили — каза Холмс с ентусиазъм. — Сега ни водете.

Изкачихме стълбите, отключихме вратата, прекосихме коридора и се намерихме пред заключената врата. Холмс отрязва въжето и махна желязото. Опита разни ключове, но без успех. Никакъв звук не идваше отвътре; лицето на Холмс се помрачи.

— Дано не сме закъснели — каза той. — Хайде, Уотсън, подложи рамо тук и да видим не може ли да влезем сами.

Вратата бе стара и под напора ни се откърти. Двамата се втурнахме в стаята, но тя бе празна. Нямаше никакви мебели освен

едно твърдо легло, малка маса и кошница с бельо. На тавана имаше прозорец, който бе отворен.

— Някакво престъпление е извършено тук — каза Холмс. — Тоя приятел е предугадал намеренията на госпожица Хънтър и е отвлякъл жертвата си.

— Но как?

— През прозореца. Сега ще видим как е постъпил. — С моя помощ той се изкачи на покрива. — Ето края на една дълга стълба, опряна о стряхата.

— Но това е невъзможно — каза госпожица Хънтър. — Стълбата си беше там, когато Рукаселови излязоха.

— Той се е върнал и го е извършил. Хитър и опасен човек е той. Не ще се изненадам, ако стъпките, които чувам, се окажат негови. Струва ми се, Уотсън, че ще бъде по-добре да приготвим револверите си.

Думите едва излязоха от устата му и ето че един грамаден човек се появи на вратата с пръчка в ръка. При вида му госпожица Хънтър изписка и се дръпна до стената, Шерлок Холмс се изпречи пред него.

— Престъпнико, къде е дъщеря ти? — каза той.

Онзи обгърна с поглед стаята и спря на таванския прозорец.

— Аз трябва да ви питам това, разбойници такива. Шпиони и крадци! Хванах ви, нали? Сега сте в ръцете ми. Ще ви науча.

Той се обърна и с все сила се спусна по стълбите.

— Отиде за кучето — извика госпожица Хънтър.

— Револверът ми е тук — каза аз.

— По-добре да затворим предната врата — каза Холмс.

И всички се спуснахме към стълбите. Едва бяхме стигнали входа, когато чухме воя на кучето и агонизиращ писък, който, смрази кръвта ми. Един възрастен човек, олюлявайки се, се дотътри до една врата.

— Боже мой! — извика той. — Някой е пуснал кучето. От два дена не е хранено. Бързо! Бързо! Или ще е късно.

Холмс и аз се впуснахме навън, последвани от Толър. Когато излязохме пред къщата, видяхме грамадното животно, надвесено над господаря си, с муцуна, впита в гърлото му. Последният се гърчеше и пищеше на земята. Аз изтичах и изпразних револвера в главата на животното, то падна, но белите му зъби още стискаха гърлото. С голям труд ние ги разделихме и отнесохме човека жив, но страшно

обезобразен, в къщата. Положихме го върху канапето в приемната и след като изпратих изтрезнелия вече Толър да съобщи новината на жена си, опитах се да облекча болката на пострадалия. Съветвахме се около него, когато вратата се отвори и една висока слаба жена влезе в стаята.

— Госпожа Толър — извика госпожица Хънтър.

— Да, госпожице. Господин Рукасел ме пусна, когато се върна и преди да дойде при вас. Е, госпожице, жалко, че не ми казахте за намеренията си, защото можех да ви предупредя, че всичко ще бъде напразно. Бих го сторила по-рано, ако не бях в зимника, но знайте, че винаги съм била вярна на госпожица Алис?

— Ха — извика Холмс, гледайки я строго. — Ясно е, че госпожица Толър знае за тая работа повече от всеки друг.

— Да, господине, зная и съм готова да ви разкажа всичко.

— Тогава, моля, седнете и ни разкажете, тъй като има някои работи, които още не са ми ясни.

— Откакто баща ѝ се ожени повторно, тя не бе никак щастлива. Родителите ѝ я пренебрегваха и положението ѝ се влоши от момента, когато срещна господин Фаулър в дома на една своя приятелка. Доколкото зная, тя има право на майчиното си наследство, но понеже е била винаги тиха и покорна, не спомена нищо за това, а остави всичко в ръцете на господин Рукасел. Той знаеше, че няма защо да се страхува от нея, но когато схвана, че ако тя се ожени, съпругът ѝ ще иска да вземе всичко, което законът им дава, той реши най-напред да осигури себе си. Ето защо поиска от нея да му подпише едно писмо, в смисъл че дори тя да се ожени, той да може да разполага с парите ѝ. Когато му отказала, той продължи да я тормози, докато момичето се разболя от мозъчна треска и шест седмици бе с единия крак в гроба. Най-сетне оздравя, но приличаше на сянка. Поради болестта красивата ѝ коса трябваше да бъде отрязана. Но това не разколеба младия човек и той продължаваше да я ухажва.

— Е — каза Холмс, — струва ми се, че казахте достатъчно. Аз мога да извлека останалото. Навярно тогава господин Рукасел я е затворил.

— Да, господине.

— И е взел госпожица Хънтър от Лондон, за да се отърве от неприятното присъствие на господин Фаулър.

— Точно тъй.

— Но господин Фаулър е много добър и щедър човек — каза госпожа Толър скромно.

— И по този начин е уредил нещата така, че вашият благоверен съпруг да не чувства липса на вино и да намери стълба в момента, когато господарят ви излезе.

— Всичко се случи точно както казвате, господине.

— Ние ви дължим голяма благодарност, госпожо Толър, тъй като вие ни изяснихте почти всичко. Но ето местният лекар и госпожа Рукасел. Мисля, че ще бъде по-добре да съпроводим госпожица Хънтър до Уинчестър. Положението ни сега ще бъде доста подозрително.

Тъй бе разкрита тайната на мрачния замък.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.